Osmanlıcadan Türkçeye
Karşılıklı Kılavuz

ELKO

Osmanlıcadan Türkçeye Karşılıklar Kılavuzu

ÜLKÜ

LIBRARY
AUG 05 1969
UNIVERSITY OF TORONTO

OSMANLICADAN TÜRKÇEYE KARŞILIKLAR KILAVUZU

1 — Öztürkçe sözlerden gelen köklerin karşısında (T. Kö.) beldeği (alâmeti) konmuştur. Bunların her biri hakkında sırası ile uzmanlarımızın (müte - hassıs) yazılarını gazetelere vereceğiz.

2 — Yeni konan karşılıkların iyi ayırd edilmesi için, gereğine göre, fransızcaları da yazılmış, ayrıca örnekler de konulmuştur.

3 — Kökü türkçe olan kelimelerin bugünkü işlenmiş ve kullanılan şekilleri alınmıştır: Aslı ak *olan* hak, *asıl* üğüm *olan* hüküm, *türkçe* "çek,, *kökünden gelen şekil gibi.*

A

Âb = Su

Âbı hayat, âbı hayvan = Bengisu

Âbıru = Yüzakı, yüzağartan

Örnek: *Âbıruyu ulemayı zaman* = *Zamanın bilginlerinin yüzakı (yüzağartanı)*

Âbıru dökmek = Yüz suyu dökmek (Bak: tezellül

Âbıru dökmek = Yüz suyu dökmek (Bak: tezellül etmek) = (Fr.) S'humilier "Sacrifier de son amour propre.,,

Âbâ = Babalar

Örnek: *Âbâ ve ecdadımızdan müntakil* = *Babalarımızdan ve dedelerimizden kalma.*

Âbâd, âbâdan = Bayındır (Bak: Mamur) = (Fr) Florissant et prospère

Örnek: *Ankara on yılda bayındır bir şehir oldu* = *Ankara est devenu en dix ans une ville florissante et prospère*

Âbâdani, âbâdanlık = Bayındırlık = (Fr.) Prospérité "état de ce qui est florissant et prospère,,

Örnek: *Türkiyenin bayındırlığı gittikçe artmaktadır* = *La prospérité augmente continuellement en Turquie*

Umuru nafıa = Bayındırlık işleri = (Fr.) Travaux publics

İmar etmek = Bayındırmak

Abd = Kul = (Fr.) Serviteur, esclave

Âbid (Bak: zahit) = Tapkan

Örnek: *Güneş tapkanları* = *Adorateurs du soleil*

İbadet = Tapınç

İbadet etmek = Tapmak, tapınmak

Mâbed = Tapınak = (Fr.) Temple

Abdesthane = Ayakyolu

Âbgûn = Mavi

Abide = Anıt = (Fr.) Monument

Örnek: *Anadolunun birçok yerlerinde Selçuk Türklerinden kalma anıtlar vardır* = *Il existe dans plusieurs régions de l'Anatolie des monuments appartenant aux Turcs Seldjoucides*

Abidevî (muazzam) = Anıtsal = (Fr.) Monumental, colossal, grandiose

(*Anıtsal'deki son "l,, ince okunacaktır*)

Abes = Boş, saçma = (Fr.) Absurde, vain
Örnek: *Boş yere uğraştık = Nous fimes de vains efforts = Saçma sözler = Paroles absurdes*

Abus = Somurtkan

Abüsülvecih = Suratı asık, asık suratlı

Acaba = Acaba (T. Kö.)

Acayip (Nida) = Çokşey = (Fr.) C'est étonnat!, Tiens!
Örnek: *Çokşey! Demek cevap* (T. Kö.) *vermek* istemedi = Tiens, alors il n'a pas voulu donner *une réponse*

Acayip = Ayrıksın = (Fr.) Excentrique
Örnek: *Ayrıksın bir adam = Un homme ex-*

Acayip = Tansık = (Fr.) Merveille
Örnek: *Acayibi sebai âlem = Acunun yedi tansığı = Les sept merveilles du monde*

Acayip = Şaşılacak = (Fr.) Etonnant
Örnek: *Orada şaşılacak şeyler gördük = Nous y avons vu de choses étonnontes*

Acele = Çabukluk, evedilik = (Fr.) Hâte
Örnek: *Bu ne çabukluk! = Quelle hâte! - bu iş evedilik götürmez = Cette affaire ne souffre pas de hâte.*

Acele = Çabuk, evedi = (Fr.) Vite! Rapidement

Acele etmek, istical etmek= Çabuk olmak, evemek = (Fr.) Se hâter, s'empresser, se presser

Aceleye gelmek = Evediye gelmek

Aceleye getirmek = Evediye getirmek

Müstacel = Evgin
Örnek: *Müstacel telgraf = Evgin telyazı*

Müstaceliyet = Gecikmezlik, evginlik

Âcil = Gecikemez

Âcilen, müstacelen = Tezelden, gecikmeden = (Fr) D'urgencc, sans retard

Acul = Evecen

Acemi = Acamı (T. Kö.)

Acibei (ucubei) hilkat = Danak = (Fr.) Monstre

Âciz = Eksin = (Fr.) İncapable, impuissant
Örnek: *Eksin bir adam olduğu belli! = Bu adam bu işi başarmaktan eksindir.*

Âciz kalmak = Eksinmek = (Fr.) Demeurer dans l'impuissance de..
Acz = Eksinlik
Örnek: *Onun eksinliği doğuştandır*

Aceze = Kimsesizler
Örnek: *Darülâceze = Kimsesizler yurdu*

Acuze = Kocakarı

Adâb (Bak: edeb) = Edevler
Örnek: *Bu sözleriniz konuşma edevlerine* (adabı münazaa) *aykırı düşüyor*

Âdabı muaşeret = Yaşama töreni (1) = (Fr.) Savoir-vivre

Adâbı umumiye = Utsal törü = (Fr.) Bonnes moeurs
Örnek: *Kanun açık saçık yazıları utsal törüye uygunsuz sayar = La loi considère les écrits obscènes comme contraires aux bonnes moeurs*

Adâbü erkân = Yol yöntem, sıra saygı = (Fr.) Etiquette, règles, du savoir-vivre
Örnek: *Bu adam yol yöntem* (sıra saygı) *nedir bilmez = Cet homme ne connait pas les règles du savoir-vivre*

Adale = Kası = (Fr.) Muscle

Adalî = Kasıl = (Fr.) Musculaire

Adâvet = Yağılık, düşmanlık = (Fr.) Animosité, hostilité

Adl, adalet = Tüze (2) = (Fr.) Justice

Adlî = Tüzel = (Fr.) Juridique

Adliye vekâleti = Tüze bakanlığı = (Fr.) Ministère de la justice

Âdil = Tüzemen = (Fr.) Juste

Adu = Yağı, düşman

Addetmek = Saymak = (Fr.) Considérer comme..

Adem = Yokluk = (Fr.) Néant

(1) *Tören, merasim karşılığıdır.*
(2) *Orhun anıtlarında (Tüz) Âdil, (Tüzsüz) gayri âdil demektir.*

Adem = - sızlık, - mazlık = (Fr.) İn.., ir.., im..
Örnek: *Ademi istikrar: Dursuzluk (3) = İnstabilité*
Ddemi mesuliyet: Sorulmazlık = İrresponsabilité
Ademi imkân: Olamazlık = İmpossibilité
Adese = Gözgü (4) = (Fr.) Lentille
Adet = Sayı
Âdet = Görenek = (Fr.) Usage
Âdet (itiyat anlamına) = **Alışkanlık** = (Fr.) Habitude
Âdet, (**Taamül, örf**) = **Törü** = (Fr.) Us et coutumes
Âdet edinmek = Huy edinmek
Âdeta (hayvan yürüyüşü) = **Orta**
Âdeta = Bayağı = (Fr.) Tout simplement, tout bonnement
Örnek: *Sen bu hareketinle* (T. Kö.) *bana bayağı düşmanlık ettin*
Âdeta = Enikonu = (Fr.) Réellement, vraiment
Örnek: *Bugün hava enikonu soğuktur = Aujourd'hui il fait vraiment* (réellement) *troid*
Âdi = Bayağı — (Fr.) Ordinaire
Adît, adîle = Çok, birçok
Af, afiv = Bağış = (Fr.) Pardon
Affetmek = Bağışlamak = (Fr.) Pardonne
Affı hususî = Özgü bağış, küçük bağış = (Fr.) Grâce
Affı umumî = Tükel bağış, büyük bağış = (Fr.) Ammistie.
Afakî — Havadan
Örnek: *Bugün afakî hasbihallerle vakit geçirdik — Bugün havadan söyleşmelerle vakit* (T. Kö.) *geçirdik.*
Aferide — Yaratılmış
Aferin — Okay — (Fr.) Bravo
Âfet — Afat (Yakutça sihir ve efsun anlamına gelen "ap,, kökünden.)
Afif — Sili, temiz — (Fr.) Probe

(3) Dururluktan kısaltılarak kullanılmış olan durluk sözü, istikrar demektir.
(4) Ayna türkçedir.

Afitap = Güneş (Fr.) Soleil
Afiyet, (**Selâmet = Esenlik** = (Fr.) Bonne santé
Örnek: *Esenlik dilemek = Souhaiter bonne santé*
Afiyette (**Salim**) = **Esenli** = (Fr.) En bonne santé
Selâm = Esen
Örnek: *Selâm sana! = Esen sana!*
Selâmlamak = Esenlemek = (Fr.) Saluer
Selâmlaşmak = Esenleşmek
Agâh = Bilir, anlar, uyanık
Âgaz = Başlama = (Fr.) Commencement
Agaşte = Bulaşmış = (Fr.) Souillé
Aguş = Kucak
Âhad = Birler = (Fr.) Unités
Âhadı nâs (Bak: avam) = **Karal**
Âhar = Başka = (Fr.) Autre, autruli
Ahbap (**Aşina**) — **Bildik** = (Fr.) connaissance
Örnek: *Buralarda hiç bildiğim yok = Je n'ai pas ici de connaissances*
Ahdar - ahzar = Yeşil
Âhen = Demir
Âhenin = Demirden, demir gibi = (Fr.) De fer, comme du fer
Ahenk = Uyum — (Fr.) Harmonie
Aheste = Ağır, yavaş = (Fr.) Lent
Ahfad — Torunlar = (Fr.) Postérité
Âhir = Son, sonunda, en son = (Fr.) A la fin, en dernier lieu, denier
Ahiren — Sonlayın — (Fr.) Dernièrement
Âhize — Almaç - (Fr.) Récepteur
Ahkâm — Hükümler (T. Kö.) - (Fr.) Jugements Prescriptions
Ahker — Kor — (Fr.) Braise
Ahlâf — Gelecekler, ardıllar — (Fr.) Postérité
Ahlâkiyat (**İlmi ahlâk**) — **Etik** (T. Kö.) - (Fr.) Ethique, morale
Ahlâk — Arlâk (T. Kö.)
Ahlâkî — Ahlâksal — (Fr.) Moral
(Ahlâksal'daki son "l,, ince okunacaktır.)
Ahlâkî — Ahlâka uygun — (Fr.) Moral
Örnek: *Bu hareketiniz ahlâka uygun değildir.*

Gayri ahlâkî = **Aklaksızca, yadahlaksal** *(5)* = (Fr.) Immoral

Lâahlâkî = **Dışahlaksal** *(6)* = (Fr.) Anormal

Ahmak = **Beyinsiz** = (Fr.) İmbécile

Ahmal ve eskal = **Ağırlıklar** = (Fr.) Chasges et poids

Ahsen = **En güzel, çok güzel**

Ahşâ = **İçirik** = (Fr.) Viscères

Ahşab = **Ahşap** (T. Kö.)

Ahd = **Ant, pakt** (7) = (Fr.) Pacte

Ahd = **Devir** (T. Kö.) = (Fr.) Règne, période

Ahdetmek = **Andetmek**

Ahrar = **Özgenler** (Bak: hürriyet)

Ahval = **Haller** (T. Kö.) = (Fr.) Circonstances,

Ahval = **İşler** = (Fr.) Situation, les Choses

Örnek: *Ahval kesbi vehamet etti* = *İşler kötüleşti* = *Les choses tournent mal. La situation s'est aggravée*

Ahval (vaziyet anlamına) = **Durum**

Örnek: *Ahvali şahsiye* = *Soysallık durumu* = *Etat civil* — *Ahvali sıhhiye* = *Sağlık durumu* = *Etat de santé*

Ahvalü şerait (Halü vaziyet, zurufü ahval anlamına) = **İşler, haller** = (Fr.) Circonstances

Örnek: *Bu ahvalü şerait içinde* = *Bu hallerde...* — *Ahvalü şerait müsaid olursa* = *İşler elverirse, işler uyarsa..*

Ahyanen = **Arasıra**

Ahzisâr etmek, ahzi intikam etmek = **Öcalmak**

Ahzü girift = **Yakalama**

Ahzü ita = **Alış veriş**

Aidat — **Verimce** = (Fr.) Cotisation

Örnek: *Bu kulübün üyesi yılda 50 lira verimce öder.*

(5) "Yad,, kelimelerin başında arabca (gayrı) nın ve fransızca (im) in yerini tutar. Bu önekler ayrıca yazılacaktır.

(6) "Dış,, kelimelerin başında arabcanın (lâ) ve fransızcanın (a) sının yerini tutar. Bu önek de ayrıca yazılacaktır.

(7) T. Kö. ayrıca yazılacaktır.

Aidiyet *(Ciheti taallûk)* = **İlişiklik, ilişkenlik**

Aid, raci, dair müteallik = **Üzerine, için, dolayı, ilişkin** (8) = (Fr.) Compétent, concernant, appartenant, ayant rapport à, relaitf, regardant, ce qui est, sur

Aid olmak = **Düşmek** = (Fr.) Appartenir

Örnek: *Ona bu sözü söylemek size aid değildir* = *Ona bu sözü söylemek size düşmez.*

(8) Osmanlıcada bu kelimeler asıl anlamlarından ayrılarak son zamanlarda karmakarışık bir hale getirilmiştir. Bu dört sözün türlü kullanışlarının türkçede nasıl karşılanacağını şu örneklerle gösteriyoruz:

I. *Bu kâğıdı ilişgin olduğu oruna gönderiniz* = *Bu kâğıdı aid olduğu makama gönderiniz* = *Ecpédiez cette pièce au département compétent.*

II. *Dün akşamki sözler hep benim üzerime (bana aid) idi* = *Toute la conversation d'hier soir concernait ma propre personne.*

III. *Bu ev kimindir?* = *Bu ev kime aittir?* = *A qui appartiont cette maison.*

IV. *Bu işin bana ilişkinliği (aidiyeti) yoktur* = *Ceci n'a aucun rapport avec moi*

V. *Bu iş benim işimdir* = *Bu iş bana aittir* = *Cette affaire me regarde.*

VI. *Kayserin olanı Kaysere, tanrının olanı Tanrıya veriniz (Kayserinkini Kaysere, Tanrınınkini Tanrıya veriniz)*

VII. *Siyasal durum üzerine bir söylev verdi* = *Siyasî vaziyete dair bir nutuk irad etti* = *Il a fait un discours sur la situation politique.*

VIII. *Bu sözler sizin için (size raci) değil* = *Ces paroles ne vous concernent pas.*

IX. *Türkiye üzerine bir yazı* = *Türkiyeye dair bir makale* = *Un article sur la Turquie.*

Aile = Arda = (Fr.) Famille

Örnek: *Aile tesisi cemiyetin en kudsî vazifelerinden biridir = Arda kurmak sosyetesinin en kutsal ödevlerinden biridir.*

Alievî = Ardal = (Fr.) Familial

Örnek: *Aralarındaki ailevî revabıt = Aralarındaki ardal bağlar.*

Aile evi = Ocak = (Fr.) Foyer

Aileperver = Evcimen = (Fr.) Attaché à son foyer

Örnek: *O, pek evcimen bir adamdır = O, pek aileperver bir şahıstır.*

Akab = Arka

Örnek: *Derakap = Arkasından, hemen arkasından*

Akabe (Bak: Bâdire) **= Zorgeçit**

Akamet = Kısırlık, sonuçsuzluk = (Fr.) Stérilité, Infructuosité

Akamete uğramak = Sonuysuz kalmak, sonuçsuzluğa uğramak, sonuç vermemek

Örnek: *Bu iş, akamete uğradı = İş sonuçsuz kaldı.*

Akamete uğratmak = Sonuçsuz bırakmak, verimsiz bırakmak = (Fr.) Rendre stérile

Akîm = Kısır, sonuçsuz, verimsiz = (Fr.) Stérile, Infructueux

Akîm kalmak = Sonu gelmemek = (Fr.) Rester sans résultat

Akdem = İlk, önce, önceki = (Fr.) Avant, précédemment.

Örnek: *Akdemi vazaifimiz = İlk ödevimiz, önceki ödevimiz. — Bundan akdem sizinle görüşmüştük = Bundan önce sizinle görüşmüştük.*

Akdetmek = Bağıtlamak = (Fr.) Contracter, conclure un acte public ou privé

Örnek: *İki devlet arasında akdedilen muahede mucibince = İki devlet arasında bağıtlanan anlaşmaya göre.*

Akid = Bağıtçı, bağıtlayan = (Fr.) Contractant

Örnek: *Âkideynin imzaladıkları* (imza: T. Kö.) *vesika = Bağıtlıyanların imzaladıkları belge*

Akd = Bağıt = (Fr.) Acte

Örnek: *İzdivaç erkekle kadını birleştiren bir akidedir = Evlenme erkekle kadını birleştiren bir bağıttır.*

Âkibet (encam) = Son, sonunda, hele = (Fr.) Fin, à la fin, enfin

Örnek: *Âkibet gelebilidi = Hele gelebildi.*

Akibinde = Arkası sıra, ardı sıra, ardınca = (Fr.) Immédiatement après, à la suite

Akl = Akıl (T. Kö.) = (Fr.) Raison

Aklî = Usal = (Fr.) Rationnel

Örnek: *Mesaili akliye = Usal sorumlar*

Akli selim, hissi selim = Sağduyu = (Fr.) Bon sens

Örnek: *Aklı selim sahibi olan adam bunu yapmaz = Sağduyusu olan adam bunu yapmaz.*

Âkil = Akıllı (T. Kö.) = (Fr.) Sage, raisonnable

Âkil = Yiyen, yiyici = (Fr.) Mangeur

Âkile = Yenirce

Âkis = Yansıt = (Fr.) Réflecteur

Örnek: *Sathı derya, bir âkis gibi, sahildeki ebniyenin zılâlini gösteriyordu = Denizin yüzü, bir yansıt gibi, kıyıdaki yapıların gölgelerini gösteriyordu.*

Aks = Yansı = (Fr.) Reflet

Örnek: *Ağaçların göle vuran yansıları = Eşcarın göle vuran akisleri.*

Aksetmek = Yansımak = (Fr.) Se refléter

Aksettirmek = Yansıtmak = (Fr.) Refléter, projete

Akraba (neseben) = Hısım = (Fr.) Parents (par le sang)

Akraba ve taallükat = Soysop = (Fr.) Les parents proches et éloignés.

Akran = Taydaş

Örnek: *Onlar, biribirinin taydaşıdır = Akranıdır.*

Aksâ = Son, en son = (Fr.) Extrême

Aksayı garb = Uzakbatı = (Fr.) Extrême-Occident

Aksayı aşrk = Uzakdoğu = (Fr.) Extrême-Orient

Aksi = Ters = (Fr.) Intaraitable

Aksi sada = Yanku = (Fr.) Echo

Aksi sada vermek = **Yankulanmak**

Örnek: *O, öyle yüksek sesle haykırınca dağlar, taşlar yankulandı (aksi sada verdi).*

Aksülamel = **Tepki** = (Fr.) Réaction

Örnek: *Her cebrü tazyik bir aksülâmel tevlid eder = Her zor ve baskı bir tepki doğurur.*

Akur = **Kuduz** = (Fr.) Enragé

Akurane = **Kudurmuşcasına kuduzcasına**

Alâ = **Pek iyi** = (Fr.) Très bien, parfait

Alâhalihi = **Olduğu gibi** = (Fr.) Tel qu'il est

Alâimi sema = **Alkım** = (Fr.) Arc-en-ciel

Alâka = **İlişik, ilgi** (ilgi, münasebet anlamına)

Örnek: *1 — Bu işlerin konuştuğumuz sorumla bir ilişiği yoktur = Bu işlerin bahsettiğimiz mesele ile bir alâkası yoktur.*

2 — Bu işte bana karşı göstermiş olduğunuz ilgiden dolayı pek duygulandım = Bu işte bana karşı ibraz ettiğiniz alâkadan dolayı pek mütehassis oldum.

Alâkabahş = **İlgen** = (Fr.) Intéressant

Alâkadar = **İlişikli, ilgili** = (Fr.) Intéressé

Alâkadar olmak = **İlgilenmek** = (Fr.) S'intéresser

Örnek: *Bu bilim sorumlarına ilgilenmemek elden gelmiyor = Bu mesaili ilmiyeye alâkadar olmamak mümkün olmuyor.*

Alâka kat'etmek = **İlişik kesmek**

Alâkaderilimkân = **Olabildiği kadar**

Alâkaderilistitaa = **Elden geldiği kadar**

Alâküllihal = **Şöyle böyle, olduğu kadar**

Alâmeleinnas = **Göz önünde, herkesin önünde**

Alâmeratibihim, alelderecat = **Sırasınca, sıralarınca**

Alâmet = **Beldek** = (Fr.) Signal

Örnek: *Bir ulusun en büyük ulusal beldeği dil birliğidir = Bir milletin en büyük millî alâmeti lisan vahdetidir.*

Âlet = **Yaraç** = (Fr.) Instrument

Örnek: *Söz söyleme yaracı dil, işitme yaracı kulaktır = Aleti tekellüm lisan, aleti semi kulaktır.*

Alât ve edevat = **Avadanlık** = (Fr.) Ustensile

Alâyiş = **Gösteriş**

Aleddevam = **Boyuna**

Alelacayip (garib) = **Yabancı** = (Fr.) Etrange, bizarre

Örnek: *Yabansı bir kılıkla karşımıza çıktı = Il nous a apparu dans un accoutrement étrange.*

Alelacele = **Çarçabuk** = (Fr. A la hâte, promptement, avec empressement

Alelâde (tabiî anlamına) = **Nomal** = (Fr.) Normal

Örnek: *Devrimlerde ilerleme nomal bir yolda olmaz = İnkılâblarda terakki alelâde bir hat takib etmez.*

Gayritabiî = **Dışnomal** = (Fr.) Anormal

Örnek: *Bu çocuğun bu yaşta bu kadar boylanması dışnomaldır = Bu çocuğun bu yaşta bu kadar boylanması gayritabiî (anormal) dir.*

Aelamya = **Körkörüne**

Alelekser, eksreiya = **Çok vakit, çokluk** = (Fr.) Souvent, la plupart des fois

Alelgafle = **Apansız, ansızın** = (Fr.) Soudain, soudainement

Alelhusus = **Hele** = (Fr.) Particulièrement, tout particulièrement

Örnek: *Her işte, hele ulusal işlerde elden geldiği kadar özen göstermelidir = Her işte, alelhusus millî işlerde alâkaderilimkân itina göstermelidir.*

Alelinfirad = **Ayrı ayrı, birer birer, teker teker**

Alelitlâk = **Genel olarak** = (Fr.) D'une façon absolue, d'une façon générale

Örnek: *Bu sözüm yalnız size değil, genel olarak bütün işmenleredir = Bu sözüm hasren size değil alelıtlak bütün memurlaradır.*

Alelitlâk = **Rasgele, nasıl olursa olsun** = (Fr.) N'importe qui, n'importe quoi, quelconque

Örnek: *Rasgele bir işmen çağırınız = Alelitlak bir memur çağırınız*

Alelûmum = **Bütün, genel olarak** = (Fr.) En général, généralement

Alem = **Sancak** = (Fr.) Etendard

Âlem (cihan anlamına) = **Acun** = (Fr.) Monde

Âlemşümul (cihanşümul) = **Acunsal** = (Fr.) Moudial

Örnek: *Acunsal bir ad kazanmak ne büyük onurdur = Alemşümul bir şöhret ihraz etmek ne büyük şereftir .*

Âlem (kâinat anlamına) = **Evren** = (Fr.) Univers

Alemşümul (kâinat anlamına) = **Evrensel** = (Fr.) Universel

Alenen = **Açıktan, açıktan açığa, gözgöre**

Alenî = **Açık**

Alesseher = **Tanlayın** = (Fr.) Dès l'aube

Örnek: *Tanlayın kıra çıktım = Alesseher kıra çıktım*

Alesseviye = **Bir düzeyde** = (Fr.) Uniformément

Örnek: *Kazancımızı aramızda bir düzeyde paylaşırız = Kârımızı meyanemizde alesseviye taksim ederiz.*

Alettafsil = **Uzun uzadıya**

Alettahmin = **Aşağı yukarı**

Alettevali = **Arka arkaya**

Alev = **Alev (alev-yalav'dan)** = (Fr.) Flamme

Aleyh = **Karşı** = (Fr.) Contre

Örnek: *Bu işte bize karşı mısınız* = (Fr.) *Etes-vous contre nous dans cette affaire*

Aleyhte olanlar = **Karşı olanlar**

Örnek: *Bu önergeye karşı olanlar ellerini kaldırsın (önerge = teklif)*

Aleyhdar = **Karşın**

Örnek: *Ben bu işte size karşınım.*

Aleyhte söylemek = **Kötülüğüne söylemek** = (Fr.) Dire du mal, parler en défaveur

Örnek: *O, her vakit herkesin kötülüğüne söyler* = (Fr.) *Tout le tempsil, dit du mal des autres*

Leh = **Yana** = (Fr.) Pour

Örnek: *Bütçe için 399 saylavdan 250 si yana 149 u karşı oy verdi = Bütçe hakkında 399 mebustan 250 si lehte 149 u aleyhte reyverdi.*

Lehte olmak = **Yana olmak** = (Fr.) Etre pour, être en faveur

Lehdar (taraftar) = **Yanat** = (Fr.) Favorable

Örnek: *O, bütün Kamutay hayatında bize yanatlıktan ayrılmadı.*

Lehinde söylemek = **İyiliğine söylemek** = (Fr.) Parler pour, parler en sa faveur

Örnek: *O, her vakit senin iyiliğinde söyler.*

Âli = **Yüce** = (Fr.) Haut

Âlicenab = **Akı** = (Fr.) Généreux

Örnek: *Akılık, ahlâk güzelliğinin parlak bir beldeğidir = Âlicenablık hüsnü ahlâkın alâmeti bahiresidir.*

Alil (âmâ anlamına) = **Kör** = (Fr.) Aveugle

Alil = **Sakat** = (Fr.) Estropié

Alil = **İğcil** = (Fr.) İnfirme, invalide

Örnek: *İğcil savaşçılar = Malûl gaziler*

Âlim = **Bilgin** = (Fr.) Savant

Aliyyülâlâ = **Eneyi** = (Fr.) Très bien

Alül'âl = **Enyüce** = (Fr.) Supérieur

Allah = **Tanrı** = (Fr.) Dieu

Allaha ısmarladık = **Esen kal** = (Fr.) Adieu

Allâme = **Bilge** = (Fr.) Savantissime

Alûde = **Bulaşık** = (Fr.) Souillé

Âmâ = **Kör** = (Fr.) Aveugle

Amâ = **Körlük**

Âmade = **Hazır (T. Kö.)** = (Fr.) Prêt

Âmedü şüd = **Gelim gidim** = (Fr.) Va et vient

Amel (fiil) = **İş, işlev** = (Fr.) Acte, action

Örnek: *Her işlev tepkisiyle eşittir = Her amel aksülameli ile müsavidir.*

Amele = **İşçi** = (Fr.) Ouvrier

Amelmande = **İşten kalmış** = (Fr.) Invalide, incapable de travailler

Âmil = **Etke** = (Fr.) Facteur

Örnek: *Sosyal işlerin etkeleri çok ve karışıktır = İçtimai işlerin amilleri müteaddit ve muhteliftir.*

Amik = **Derin** = (Fr.) Profond

Âminen = **Sağlıkla** = (Fr.) Sain et sauf

Âmir = **Baş, üst, buyurman** = (Fr.) Chef, supérieur, celui qui ordonne ou commande
Örnek: *Üstten aldığım emre göre Âmirimden aldığım emre nazaran — Her işte bir buyurman olmalı Her işte bir âmir olmalı .*

- âmiz = **- le karışık**
Örnek: *Lâtifeâmiz = Şaka ile karışık*

Âm ve şamil = **Kapsal** = (Fr.) Englobant, extensif et compréhensif
Örnek: *Âm ve şamil hareketler = Kapsal hareketler*

Amm = **Amca** = (Fr.) Oncle paternel

Amme, ammete = **Hala** = (Fr.) Tante paternelle

Âmme = **Kamuğ** = (Fr.) Le public
Örnek: *Çalışmamız kendimiz için değil, kamuğ içindir = Sâyimiz nefsimiz için değil, âmme içindir.*

Hukuku âmme = **Kamusal türe** = (Fr.) Droit public
Örnek: *Özgenlik kamusal türenin en değerli hükümlerinden biridir = Hürriyet ,hukuku âmmenin en kıymetli ahkâmından biridir.*

Amûd = **Dike** = (Fr.) Perpendiculaire

Amudî (kaimen) = **Dikel** = (Fr.) Perpendiculairement

Amudu fıkarî = **Bel kemiği** = (Fr.) Colonne vertébrale

Âmuz = **Öğreten**

Ân = **An** (T.) = (Fr.) Moment

An'ane = **Anana** (anmaktan ana ana sözünün tekrarlanmasıdır — tekrar: T. Kö.) = (Fr.) Tradition

Ancehlin = **Bilmiyerek, bilmezlikle** = (Fr.) Sans savoir, sans connaissance de cause

Andelîp = **Bülbül** = (Fr.) Rossignol

Anif = **Sert** = (Fr.) Dur, sévère

Ânifen = **Demincek, biraz yukarıda** = (Fr.) Tout à l'heure

Anilgıyap = **Arkadan, kendi yokken** = (Fr.) En son absence
Örnek: *1 — Arkadan söz söylemek ayıptır = Anilgıyab söz söylemek ayıptır.*
2 — Kendi yokken hakkında hüküm vermek doğru mudur? = Anilgıyab hakkında hüküm vermek doğru mudur?

Ankarip = **Yakında** = (Fr.) Prochainement

Ankastin = **Bile bile, bile isteye** = (Fr.) Expres, intentionnellement
Örnek: *1 — Bu işi bile bile yaptım = Bu işi ankasdin yaptım.*
2 — Bile istiye bu işe girşitim = Ankasdin bu işe giriştim.

Ansamimilkalb = **Özyürekten** = (Fr.) Sincèrement, en toute sincérite, du fond du coeur
Örnek: *Özyürekten size saygılarımı sunarım = Ansamimülkalb size arzı ihtiram ederim.*

Anut = **İnatçı** (T. Kö.) = (Fr.) Têtu, entêté

Âr = **Ar (1)** = (Fr.) Honte
Örnek: *Arsız = Biâr*

Ârâ = (Bak: Rey) = **Oylar** = (Fr.) Voix, votes
Örnek: *Bu sorumda oylar dağıldı Bu meselede ârâ teşettüte uğradı.*

- ârâ = **Süsliyen, bezenen, şenlendiren** = (Fr.) Qui pare, qui orne
Örnek: *Âlemâra = Acun süliyen (bezeyen) Meclisârâ = Dernek şenlendiren.*

Ârâm = **Dinlenme** = (Fr.) Repos

Ârâmgâh = **Dinlenek** = (Fr.) Lieu de repos
Örnek: *O gece çay kıyısında bir dinlenek tuttular = O gece çay sahilinde bir âramgâh ittihaz ettiler.*

---

(1) Lehçetüllûgat'te elifle yazılarak türkçe gösterilmiştir. Divanı lûgat-it-Türk'te "ır,, ar demektir. Bu gün Anadoluda "ırsız,, sözü vardır. Radlof'ta Kırgız ve Azeri lehçelerinde "ar,, , Kazan lehçesinde "er,, de bu anlamadır.
Arabca "âr,, hayâ demek olmayıp kusur ve ayıp demektir. Bundan gelen "tâyir,, de kınamak anlamınadır

Araste = **Bezenmiş** = (Fr.) Décoré, orné

Arâyiş = **Süs** = (Fr.) Parure, ornement

Araz (Bak: alâmet) = **Beldek** ("symptôme,, anlamı Terim koluna verilmiştir.)

Arazi = **Toprak** = (Fr.) Terre, terrain

Örnek: *Ekilmemiş toprak = Arazii gayri mezrua = (Fr.) Terre non cultivée.*

Arazi = **Yer** = (Fr.) Terre, terrain

Arbede = **Patırdı** = (Fr.) Querrelle, tumulte, dispute

Ardiye bedeli = **Yer kirası** = (Fr.) Droit d'entrepôt

Arıza = **Aksa** = (Fr.) Entrave

Arızaya uğramak = **Aksaya uğramak** = (Fr.) S'entraver, être entravé

Örnek: *İşimiz bir aksaya uğradı = İşimiz bir arızaya uğradı.*

Arıza = **Engebe** = (Fr.) Accident du terrain

Örnek: *Bu yol üzerinde arazi arızaları pek çoktur — Bu yol üzerinde engebeler pek çoktur.*

Arızalı = **Dalgalı** = (Fr.) Accidenté

Örnek: *Dalgalı arazi üzerinde yapılan tecrübeler = Dalgalı topraklar üzerinde yapılan denemeler.*

Ariza, takdime — **Sunu**

Örnek: *Makamatı âliyeye bir ariza verdim = Yüksek orunlara bir sunu verdim.*

Âri — **Arı** (T. Kö.), **yok, -sız** = (Fr.) Exempt, sans, affranchi

Örnek: *Şekilsiz = şekilden âri = Sans forme. Her türlü kötülükten arıdır = Her türlü mesaviden âridir.*

Arifane (harifane) = **Ortaklaşa** — (Fr.) Par cotisation

Âriyet — **Eğreti**

Ariz ve amik — **Enine boyuna**

Arus — **Gelin**

Arz — **En, gen, genişlik** — (Fr.) Largeur

Arz — **Dünya** (T. Kö.) — La terre

Örnek: *Dünya güneşin çevresinde döner — La terre tourne autour du Soleil.*

Arzetmek (takdim anlamına) = **Sunmak** = (Fr.) Offrir

Örnek: *Hürmetlerimi arzederim = Saygılarımı sunarım.*

Arzetmek = **Söylemek, demek, bildirmek (söz veya yazı ile), yazmak** = (Fr.) Soumettre, présenter, présenter par écrit

Örnek: *1 — Müsaade buyurursanız arzedeyim = İzin verirseniz söyliyeyim.*

2 — Arzettiğim veçhile = Dediğim gibi

3 — Arzettiğim noktai nazardan = Bildirdiğim bakımdan.

4 — Geçenlerde de arzetmiştim = Geçenlerde de yazmıştım.

Arzı ihtiram etmek = **Yükünmek**

Örnek: *Büyüklerimize arzı ihtiram ederek = Büyüklerimiz önünde yükünerek.*

Arzu = **Arzu (yarsu'dan)** = (Fr.) Désir

Arzuhal (istida) = **Dilekçe** = (Fr.) Requête

Örnek: *Arzuhalimde yazdığım veçhile = Dilekçemde yazdığım gibi.*

Arzu talep = **Sunum ve istem** = (Fr.) Offre et demande

Örnek: *Arz ve taleb, iktısadiyatın mühim bir kanunudur = Sunum ve istem, ökonominin önemli bir kanunudur.* (Kanun - T. Kö.)

Âsâ = **Gibi** = (Fr.) Comme

Âsân = **Kolay** = (Fr.) Aisé, facile

Asab = **Sinir** — (Fr.) Nerf

Âsâb = **Sinirler** = (Fr.) Les Nerfs

Asabî = **Sinirli** = (Fr.) Nerveux

Asabiyet = **Sinirlilik** = (Fr.) Nervosité

Asabileşme — **Sinirlenme** = (Fr.) Enervement

Asabileşmek = **Sinirlenmek** — (Fr.) S'énerver

Asabileştirmek — **Sinirlendirmek** — (Fr.) Enerver

Âsarı atika — **Öntükler** — (Fr.) Antiquité

Örnek: *İstanbul öntükler müzesi*

Asayiş (emniyet anlamına) — **Güvenlik** — (Fr.) Sécurité

Örnek: *Memleketin âsâyişi yerindedir — Ülkenin güvenliği yerindedir.*

Asayiş (huzur ve sükûn anlamına) = **Baysallık** = (Fr.) Tranquilité

Asayişsizlik (ademi emniyet anlamına) = **Güvensizlik** = (Fr) Insécurité

Asel = **Bal** = (Fr.) Miel

Asgarî = **Azay, en az, en küçük, en aşağı** = (Fr.) Minimum

Örnek: *Bu işi bitirmek için en az (en aşağı) iki ay çalışmalıyız = Bu işi ikmal etmek için asgarî iki ay çalışmalıyız.*

Âsi = **Azıyan** = (Fr.) Rebelle, révolté

Örnek: *Âsileri târümar ettik = Azıyanları darmadağın ettik.*

İsyan = **Azı** = (Fr.) Révolte, rebellion

Örnek: *Yunanistandaki son azı hareketi bastırıldı = Yunanistandaki son isyan hareketi bastırıldı.*

İsyana müteallik = **Azığ**

Örnek: *İsyana müteallik hareketleri kanun tecziye eder = Azığ hareketleri kanun cezalandırır.* (Czea - T. Kö.)

Asitan = **Eşik** = (Fr.) Seuil

Asiyap = **Değirmen** = (Fr.) Moulin

Asker = **Asker** (T. Kö.) = (Fr.) Soldat

Asl = **Asıl** (T. Kö.) = (Fr.) Fondement, origine, racine, principal

Asla = **Hiç bir vakit, cuda** = (Fr.) Jamais

Aslen = **Aslın** = (Fr.) D'origine

Aslî (mümtaz) = **Özgül** = (Fr.) Original

Örnek: *Mesaili asliye = Özgül sorumlar.*

Asliyet (mümtaziyet) = **Özgüllük** = (Fr.) Originalité

Örnek: *Bu eserin asliyeti azdır = Bu izerin özgüllüğü azdır.*

Asr = **Asır (2)** = (Fr) Siècle

Asude = **Rahat** (T. Kö.)

Asüman = **Gök** = (Fr.) Ciel

Asümanî = **Göksel** = (Fr.) Céleste

Örnek: *Başlarına bir belâyi âsumanî gibi nazil oldu = Başlarına göksel bir belâ gibi indi* (Belâ - T. Kö.)

- **âşâm** = **İçen**

Örnek: *Hunâşâm = Kan içen.*

Âşar = **Ondalık** = (Fr.) Dîmes

Âşık = **Aşık** (Aşukmak - aşıkmak'tan) = (Fr.) Amoureux

Aşikâr = **Açık, apaçık** = (Fr.) Clair, ouvert, évident

Örnek: *Bu işteki maksadımız âşikârdır = Bu işteki vargımız açıktır (apaçıktır).*

Aşina = **Tanış, tanıdık** = (Fr.) Connaissance

Örnek: *Tanıdıklarımdan biri = Âşinalarımdan biri.*

Aşiret = **Oymak** = (Fr.) Tribu

Aşiyan = **Yuva, konaç** = (Fr.) Nid, home

- **aşup** = **- karıştırıcı**

Örnek: *Dilâşup = Gönül karıştırıcı*

Atalet = **Tenbellik, üşenç, üşengenlik, işlemezlik** = (Fr.) İnactivité

Örnek: *1 — Derslerinde tenbellik ediyor = Atalet gösteriyor.*

2 — Üşenç, vücudu da ruhu da ezen bir hastalıktır = Atalet bedeni de ruhu da ezen bir hastalıktır.

3 — Ataletten ictinab ediniz = Üşengenlikten sakınınız.

4 — İşlemezlik kadar insanı yıpratan bir şey yoktur = Atalet kadar insanı yıpratan bir şey yoktur.

Âtıl = **Tenbel, üşengen, üşengeç** = (Fr.) Paresseux, indolent, inactif

Atebe (bak: asitan) = **Eşik** = (Fr.) Seuil

Ateh = **Bunaklık** = (Fr.) Démence

Ateh getirmek = **Bunamak** = (Fr.) être dément

Ateş, hararet = **Ateş (ot, otaştan)** = (Fr.) Feu, Fièvre

Örnek: *Hastanın ateşi arttı.*

Ateşgede = **Ateşget** (1) = (Fr.) Temple du feu

(1) Çıkacak olan "Ekler dergisi,, nde "get,, ekine bakınız.

Ateşin = Ateşten = (Fr.) De feu
Örnek: *Yangın mahalleyi ateşten bir çember içine aldı = L'incendie a entouré la quartier d'un cercle de feu.*

Ateşin = Ateşli = (Fr.) Ardent, plein d'ardeur, plein de feu
Örnek: *Ateşli sözler = Paroles ardentes*
O, ateşli bir yazardır = Il est un écrivain plein d'ardeur.
O, ateşli bir aykaçtır = Il est un orateur plein de feu.

Ateşpare = Ateş parçası = (Fr.) Foudre de guerre, foudre d'éloquence, de feu et du flamme
Örnek: *Şu teğmen savaşta bir ateş parçası kesildi = Ce lieutenant devint un foudre de guerre dans la bataille.*
O, bir ateş parçasıdır = Il est de feu et de flamme.

Atfetmek = Üstüne atmak, yastamak = (Fr.) Attribuer
Örnek: *1 — Bunu ben yapmadım, benim üstüme attılar = Bunu ben yapmadım, bana atfettiler.*
2 — Bana yastanan sözleri ben söylemedim = Bana atfedilen sözleri ben söylemedim.

Âti (bak: istikbal) = **Gelecek, atı, ileri**
Örnek: *Bu adam ilerisini (atısını) düşünmez*

Atiyen – İleride = (Fr.) à l'avenir, plus tard

Berveçhiati, berveçhizir = Aşağıda = (Fr.) Comme il suit

Atik = Eski = (Fr.) Ancien

Atş – Susamışlık, susuzluk – (Fr.) Soif
Örnek: *1 — İlme karşı büyük bir atşı vardır – Bilime karşı büyük bir susamışlığı vardır.*
2 — Atş içinde çırpınan mecruh – Susuzluk içinde çırpınan yaralı

Atşan – Susamış – (Fr.) Assoiffé

(2) Kamus'ta (asr, ısr, usr, usur) şekillerinde gösterilen bu söz (zaman anlamına) gösteriliyor. Türkçede (zaman) demek olan (uz) köküne "r„ eki getirilerek yapılmış türkçe sözdür.

Avam = Karal = (Fr.) Plèbe, populace
Örnek: *Eski tarihler Avam ve Havas mücadeleleriyle doludur = Eski tarihler karallar ve sağalların çarpışmalariyle doludur.*

Avampesend = Karalak = (Fr.) Démagogue
Örnek: *O, avampesendâne hareketlerde bulunuyor = O, karalakça hareketlerde bulunuyor.*

Avanproje = Öntasar (proje = tasar)
Örnek: *Bu binanın avan projesi yapıldı = Bu yapının öntasarı yapıldı.*

Avare = Boşgezen

Av'ave = Havlama = (Fr.) Aboiement

Avaz (savt, sada) = **Ses**
Örnek: *Sesi çıktığı kadar = Avazı çıktığı kadar.*

Avaz avaz = Bar bar, bangır bangır
Örnek: *Bar bar bağırdı, bangır bangır bağırdı.*

Avdet = Dönme, dönüş = (Fr.) Retour

Avdette = Dönüşün
Örnek: *Avdette size uğrarım = Dönüşün size uğrarım*

Avene = Yardak, yardakçı – (Fr) Aide, auxiliaire, acolyte
Örnek: *Bu âsiyi avenesile beraber derdest ettiler = Bu azıyanı yardaklariyle (yardakçılariyle) birlikte yakaladılar.*

Avenk = Salkım, hevenk – (Fr.) Grappe

- âver = Getirici, getiren
Örnek: *Melâlâver = Usanç getiren, usanç getirici.*

Avn – Yardım – (Fr.) Aide, secours

Avihte – Asılı, asılmış – (Fr.) Pendante, suspendu

Avize – Asman – (Fr.) Lustre

Âyâ (bak: acaba) – **Acaba** – (Fr.) Est-ce que, serait-ce?

Ayan – Açık, apaçık, belli, besbelli – (Fr.) Clair, apparnet, évident
Örnek: *Bu işteki maksad pek ayandır – Bu işteki vargı apaçıktır (besbellidir)*

Âyân – Bayarlar – (Fr.) Notables

Âyân ve eşraf = **İlerigelenler** = (Fr.) Les notables, les notabilités
Örnek: *Memleketin âyânı* = *Ülkenin bayarları*

Ayar = **Ayar** (ayımraktan) = Fr.) Réglage

Miyar = **Ayıraç**
Örnek: *Hüsn ve kubhun miyarı* = *İyilikle kötülüğün ayıracı.*

Ayb = **Ayıp**

- ayende = **Gelen, gelici**
Örnek: *Hoş âyende* = *Hoş gelen*

Âyin (Şamanlarda "oyun,, âyin anlamınadır. Halk arasında "ayın oyun,, sözü vardır) = **Ayın** = (Fr.) Cérémonie

Aynen = **Ayniyle** (Yakutça aynı'dan) = (Fr) İdentiquement

Ayniyet = **Aynılık** (T. Kö.) **identite** (T. Kö.) = (Fr.) Indentité

Ayni = **Aynı, identik** = (Fr.) Identique

Ayyar = **Dekçi** = (Fr) Fourbe
Örnek: *O pek ayyar bir adamdır* = *O pek dekci bir adamdır.*

Ayyaş = **İçken** = (Fr.) Ivrogne, grand buveur, soulard

Âzâ (Meclis âzâsı anlamına) = **Üye** = (Fr.) Membre.
Örnek: *Türk Dili Tetkik Cemiyeti Umumî Merkez Heyeti Azâsından* = *Türk Dili Araştırma Kurumu Genel Özeği Üyelerinden*

Âzâ (uzuv anlamına) = **Örge** = (Fr.) Organe
Örnek: *Âzâyi vücuttan her birinin bir vazifesi vardır* = *Beden örgelerinden her birinin bir işi vardır.*

Âzâd = **Azat** (Lehçet-ül-lûgat'ta ve Radlof lûgatinde türkçe olarak gösterilmiştir.) = (Fr.) Congé, libération

Azamet = **Ululuk** = (Fr) Grandeur
Örnek: *Önümüzdeki meselenin azameti zâhirdir* = *Önümüzdeki sorumun ululuğu bellidir.*

Azametli = **Ulu** = (Fr.) Grandiose, Majestueux

Azamet = **Çalım, kurum** = (Fr.) Ostentation, orgueil

Azametfüruş = **Çalım satan, kurum satan** = (Fr.) Poseur
Örnek: *O, azametfuruşluktan bir türlü vaz geçemez* = *O, kurum satıcılıktan bir türlü vaz geçemez.*

Azametli = **Kurumlu** = (Fr.) Poseur

Azamet satmak = **Çalım satmak, böbürlenmek**

Âzamî = **Çoğay, olanca, en büyük** = (Fr.) Maximum
Örnek: *Âzâmi gayretini sarfetti* = *Olanca çalışmasını kullandı.*

Azap = **Ezinç** = (Fr.) Peine, tourment
Örnek: *Azab içinde geçen bir gece* = *Ezinc içinde geçen bir gece*

Âzâr = **Azar** (T. Kö.) = (Fr.) Gronderie, réprimande

Azimet ve avdet = **Gidip gelme** = (Fr.) Aller et retour
Örnek: *Ankara'dan İstanbula azimet ve avdet için yatak tuttum* = *Ankaradan İstanbula gidip gelme yatak tuttum.*

Aziz (eizze anlamına) = **Eren** = (Fr.) Saint
Örnek: *Hıristiyan erenlerinden (azizlerinden) her biri için bir yortu günü özgülenmiştir.*

Aziz, muazzez = **Sevgili** = (Fr.) Cher, chéri

Azletmek = **Kaldırmak, yol vermek, işinden çıkarmak** = (Fr.) Destituer, congédier

Azm = **Dölen**
Örnek: *Yunanistandaki son azı hareketi sırasında baştakiler büyük bir dölen ve soğukkanlılık (azm ve itidali dem) gösterdiler.*

Azmetmek = **Dölenmek**
Örnek: *Başarmağa dölenmek (azmetmek) yarı başarmak demektir.*

Azvetmek (Bak: atfetmek) = **Üstüne atmak, yastamak**

Azürde = **İncinmiş** = (Fr.) Froissé, blessé

B

Bâd = **Yel**

Bâdban = **Yelken**

Bade - = **- den sonra** = (Fr.) Après

Örnek: *Badelmevt* = *ölümden sonra*

Badehu = **Sonra** = (Fr.) Puis, et puis

Bâdi = **Sebeb** (T. Kö.)

Bâdire = **Koran, zorgeçit** (Bak: akabe)

Örnek: *Bu badireden de kurtulduk* = *Bu korandan da kurtulduk*

Bâdiye = **Çöl** = (Fr.) Désert)

Bagal = **Koltuk**

Örnek: *Ziri bağalde* = *Koltuk altında*

Bağteten = **Ansızın**

Bâği (Bak: Âsi) = **Azıyan** = (Fr.) Revolté, rebelle

Örnek: *Bâgîler derdest edilerek cezalarını gördüler — Azıyanlar yakalanarak cezalarını gördüler.*

Bâh (şehvet) = **Kösne** = (Fr.) Lascivité, érotisme

Baha = **Paha**

Baha = **Güzellik**

Bahar = **Bahar** (1) = (Fr.) Printemps

Bâhî = **Kösnel** = (Fr.) Erotique, pornographique

Örnek: *Bâhî eserler adâbı umumiyeye muhaliftir* = *Kösnel izerler utsal törüye uymaz.*

Bahîl = **Cimri**

Bâhir (Bak: ayan) = **Açık, apaçık, belli, besbelli**

Örnek: *Okuyup yazmanın taammümü terakkinin alâmeti bahiresidir* = *Okuyup yazmanın yayılması ilerlemenin apaçık beldeğidir.*

Bahis tutuşmak, bahse girişmek = **Oceşmek** = (Fr.) Parier

Örnek: *At yarışlarında bahis tutuşanlar* = *At yarışlarında öceşenler.*

Bahr = **Deniz**

Bahren = **Denizden, deniz yoliyle**

---

(1) (Burhanı Katı) bu sözü Çin'de bir putgedin ve Türkistan'da bir ateşgedin adı diye gösteriyor; kelime Türk kaynağından gelmedir.

Bahrî = **Denizsel** = (Fr.) Maritime

Örnek: *Bahrî vesaiti nakliye* = *Denizsel taşıt araçları.*

Bahri muhit = **Okan** = (Fr.) Océan

Bahs = **Ayıt** = (Fr.) Propos, question

Bahs (tutuşulan bahis anlamına) = **Öceş**

Bahsetmek = **Ayıtmak** = (Fr.) Parler, traiter

Örnek: *Son Kamutay seçimlerinden ayıtan gazeteler* = *Les Journaux qui parlent des nouvelles élections,*

Bahşetmek = **Bağşetmek** = (Fr.) Faire don

- bahş = **Veren**

Örnek: *Fayda veren* = *Faidebahş*

- bahşa = **Veren**

Örnek: *Sevinç veren* = *Meserretbahşâ*

Bahşiş = **Bağşiş** = (Fr.) Pourboire

Baht = **Bahıt** (T. Kö.)

Bahtiyar = **Bahtiyar** (Bahtı yar) = (Fr.) Heureux.

Bahusus = **Hele, yalnız** = (Fr.) Surtout, particulièrement

Örnek: *Bütün meselelerde, bahusus iktısat meselelerinde azamî itina lâzımdır* = *Bütün sorumlarda, hele ökonomi sorumlarında coğay özen gerektir.*

Baid = **Uzak, ırak**

Bâis = **Sebeb**

Bâk = **Korku**

Baka = **Kalım** = (Fr.) Perpétuité

Bakayâ = **Kalıntılar** = (Fr.) Les restes, solde

Bâki (Bak: Lâyemut) = **Kalız** = (Fr.) Immortel

Bâkî = **Geri, geriye** = (Fr.) Reste

Örnek: *1 — Bâkisi düruğu binihayet* = *Gerisi bir sürü yalan*

2 — Beşten üç çıkarsa bâki iki kalır = *Beşten üç çıkarsa geriye iki kalır.*

Bâki (Bükâ'dan) = **Ağlıyan**

Bâki kalmak = **Artamak** = (Fr.) Survivre

Örnek: *Gemi battıktan sonra artayanlar arasında buldular* = *Après le naftige on l'a trouvé parmi les survivants.*

Bâkir = İşlenmemiş, el değmemiş, balta girmemiş = (Fr.) Vierge

Örnek: *İşlenmemiş toprak = Tarrain non labouré (non cultivé).*

El değmemiş konu (mevzu) = Un sujet vierge.

Balta girmemiş orman = Forêt vierge.

Bâkire = Kız, kızoğlankız = (Fr.) Vierge, pucelle

Bakiye = Artık, kalıntı = (Fr.) Solde, reste

Bâl = Gönül

Bâl = Kanad

Bâlâ = Yüce, üst, yukarı = (Fr.) Haut, au dessus

Örnek: *Yüce boy = Kaddi bâlâ = Haute taille.*

Başının üstünde dolaşan = Bâlâyi serinde dolaşan = Au dessus de sa tête.

Kâğıdın yukarısı (Bâlâsı) = Le haut du papier.

Bâlâpervaz = Şişken, yüksekten atan = (Fr.) Fanfaron, présomptueux,

Örnek: *1 — O ne balâpervaz bir adamdır = O ne şişken bir adamdır.*

2 — Öyle balâpervazlara kulak asmamalı = Öyle yüksekten atanlara kulak asmamalı

Bâliğ (Reşid) = Ergin = (Fr.) Mûr

Bâliğ olmak = Ermek, erişmek, varmak = (Fr.) Atteindre, mûrir

Örnek: *1 — Sinni yirmi beşe baliğ oldukta = Yaşı yirmibeşe erdikte.*

2 — Mesaiye başlıyalı beri geçen zaman iki aya baliğ oldu = Çalışmıya başlıyalı geçen zaman iki aya vardı.

Balin = Yastık

Bâliş = Yüz yastığı

Bam = Dam, çatı

Bâni = Kuran, kurucu, yapan = (Fr.) Bâtisseur

Örnek: *1 — Türkiye Cümhuriyetinin bânisi, Atatürktür = Türkiye cumurluğunu kuran Atatürktür*

2 — Süleymaniyenin bânisi Koca Sinandır Süleymaniyeyi yapan Koca Sinandır.

Banliyö = Yöre = (Fr.) Banlieue

Örnek: *İstanbulun banliyösü pek güzel köşklerle müzeyyendir = İstanbulun yöresi pek güzel köşklerle süslenmiştir.*

Bap = Kapı

Bap = Bölüm = (Fr.) Chapitre

Örnek: *Bu eserde dört bap vardır, her biri diğerinden mühimdir = Bu izerde dört bölüm vardır, her biri ötekinden önemlidir.*

Bap (Husus) = İş, yol, konu, sorum, şekil, yön, bakım, için, üzerine = (Fr.) Cas, affaire, manière sujet, propos

Örnek: *Bu bapta ne düşünüyorsunuz? = Bu işte (yönde, konuda, sorumda) ne düşünüyorsunuz? = Bunun için (üzerine, bu iş için) ne düşünüyorsunuz? = Qu'est-ce que vous pensez à ce sujet (àce propos).*

2 — Size ne (hususta) yardım edebilirim? = Size ne yolda (ne şekilde, nasıl bir işte) yardım edebilirim? = De quelle manière puis-je vous être utile dans cette affaire

Bar = Yük

Örnek: *Bu bârı girana tahammül için = Bu ağır yüke dayanmak için..*

bâr = Yağdıran, saçan, serpen

Örnek: *Bolluk saçan = Feyzbâr*

Bârân = Yağmur

Bârid = Soğuk

Berd, bürudet = Soğukluk

Örnek: *1 — Aramızda bürûdet hasıl oldu = Aramıza soğukluk girdi*

2 — Havadaki bürûdet tezayüt ediyor = Havanın soğukluğu artıyor.

Müberrid = Soğutmaç

Örnek: *Kesilmiş koyunların etlerini müberridde muhafaza ederler = Kesilmiş koyunların etlerini soğutmaçta saklarlar..*

Tebrid etmek = Soğutmak

Bâridâne = Soğukça, soğuk

Örnek: *Niçin bana böyle baridane muamelede bulunuyorsunuz? = Niçin bana böyle soğuk (soğukça) davranıyorsunuz?*

Bâriz, mütebâriz = Belirgin

Örnek: *Bu işin böyle olduğu belirgindir (bârizdir).*

Tebarüz = Belirgi

Tebarüz ettirmek = Belirtmek

Tebarüz etmek = Belirmek

Bâs = Gönderme

Bâs (Basü badelmevt anlamına) **= Dirilme** = (Fr.) Résurrection

Basar = Göz, görme = (Fr.) Oeil, vue

Bâsıra = Gören = (Fr.) La vue

Örnek: *Basıra havassı hamsenin en mühimlerinden biridir = Gören, beş duyunun en önemlilerinden biridir.*

Basiret = Öngörü = (Fr.) Prévoyance

Örnek: *Basiret, devlet adamlarına çok lüzumludur = Öngörü devlet adamlarına çok gereklidir.*

Basiretkâr = Öngören, öngörülü

Örnek: *Siyasî âlemde basiretkâr olmak lâzımdır = Siyasal acunda öngörür olmak gerektir.*

Basit (Sade anlamına) **= Basit** (T. Kö.) = (Fr.) Simple

Basit (Gayri mürekkeb anlamına) **= Yalınç** = (Fr.) Simple

Örnek: *Basit ve mürekkeb cisimler = Yalınç ve katınç cisimler .*

Başkumandan = Başbuğ = (Fr.) Cénéralissime

Örnek: *Türk ordularının Başkumandanı, Atatürktür = Türk ordularının Başbuğu Atatürktür.*

Başkumandan = Başkomutan = (Fr.) Commandant en chef

Örnek: *Şarktaki orduların Başkumandanı = Doğudaki orduların Başkomutanı.*

Kumandan = Komutan

Kumanda etmek = Komutmak

Bataet = Ağırlık, yavaşlık = (Fr.) Lenteur

Örnek: *Bu iş bu kadar bataetle yürümez = Bu iş bu kadar yavaşlıkla (ağırlıkla) yürümez.*

Bataet göstermek = Yavaşımak, ağırlık göstermek = (Fr.) Montrer de la lenteur

Örnek: *İşlerinizde bataet göstermeyiniz = işlerinizde yavaşşımayınız (ağırlık göstermeyiniz)*

Batî = Ağır, yavaş = (Fr.) Lent

Bâtıl = Çürük, boş = (Fr.) Faux, absurde, vide

İptal etmek = Çürütmek

Örnek: *O adam, benim hakkımı iptal etti = O adam, benim hakkımı çürüttü.*

Bu arzuhalin pulunu iptal ediniz = Bu dilekçenin pulunu çürütünüz.

Bâtıl itikad = Boşinan = (Fr.) Fausse croyance

Örnek: *Batıl itikadlara saplanıp kalanlara acımalıdır = Boşinanlara saplanıp kalanlara acımalıdır.*

Batın = Göbek, kuşak

Örnek: *Dördüncü batında dedelerimiz birleşiyor = Dördüncü göbekte (kuşakta) dedelerimiz birleşiyor.*

Batın = Karın = (Fr.) Venter

Bâtın = İçyüz = (Fr.) Interne, intérieur

Örnek: *İşin zahirine değil, bâtınına bakmalı = İşin dış yüzüne değil, iç yüzüne bakmalı.*

Bâtınî = Gizdem = (Fr.) Esotérique

Bâyi = Satan, satıcı = (Fr.) Vendeur, marchand

Örnek: *Alanlarla satanlar anlaştılar = Les vendeus et les acheteurs se sont entendus.*

Bazan = Arasıra, arada, kimi vakit = (Fr.) Quelquefoir (parfois)

Bazı = Kimi, birazı, bir takım, bir kısım = (Fr.) Quelque (s)

Bâzice = **Oyuncak** = (Fr.) Joujou, jouet

Bâzu = **Pazı** = (Fr.) Biceps, bras

Bâzubend = **Pazıbağ** = (Fr.) Amulette attaché au bras, brassard

Becâ = **Yerinde**

Nâbeca (Nâbemahal) = **Yersiz**

Becayiş = **Almaş** = (Fr.) Permutation

Örnek: *İki memurun becayişi tasvib edildi* = *İki işmenin almaşı onandı.*

Bed = **kötü, çirkin**

Bed'endiş = **Kötülük düşünen** = (Fr.) Malveillant

Bedahet = **Besbellilik** = (Fr.) Evidence

Örnek: *Bu bedahet muvacehesinde diyecek sözüm kalmadı* = *Bu besbellilik önünde diyecek sözüm kalmadı .*

Bedaheten (Bak: Bilbedahe) = **Tasarsız, hazırlanmadan**

Bedihi = **Besbelli** = **(Fr.) Evident**

Bedasıl = **Soysuz** = (Fr.) De basse origine

Bedavet = **Göçebelik** = (Fr.) Vie de nomade

Bedbaht = **Bahıtsız, kötübahıt** = (Fr.) Malheureux

Bedbin = **Karamsar** = **(Fr.) Pessimiste**

Örnek: *Bedbin olanlar, her şeyi karanlık görürler* = *Karamsar olanlar, her şeyi karanlık görürler.*

Bedbinî = **Karamsarlık** = (Fr.) Pessimisme

Örnek: *Hiç bir işte bedbiniye düşmemelidir* = *Hiç bir işte karamsarlığa düşmemelidir.*

Beddua = **İlenç** = (Fr.), Malédiction, Anathème

Örnek: *Ana baba bedduası almaktan içtinap etmeli* = *Ana baba ilencine uğramaktan korunmalı .*

Bedel = **Karşılık** = (Fr.) Contrevaleur

Örnek: *Senin verdiğin ata karşılık (bedel) sana bir kılıç veriyorum.*

Bedel (Esman anlamına) = **Tutar**

Mübadil = **Değişmen**

Mübadele = **Değiş**

Örnek: *Mübadele, beynelmilel iktısadî rabıtaların başlıcalarından biridir* = *Değiş, arsıulusal (1) ökonomik bağların başlıcalarından biridir.*

Tebdil etmek = **Değiştirmek**

Tebeddül etmek = **Değişmek**

Tebeddül = **Değişme**

Tebdil = **Değiştirme**

Mütebeddil = **Değişken**

Örnek: *Bugün hava mütebeddil* = *Bugün hava değişken.*

Tebadül = **Değişki**

Örnek: *(B) ile (P) harfleri arasında her vakit değişki olabilir.*

Bedel olarak = **Yerine** = (Fr.) A la place de, en remplacement de

Beden = **Beden** (T. Kö.) = (Fr.) Gorps

Bedenî = **Bedensel** = (Fr.) Corporel

Örnek: *Bedenî itinalarla kendini korumak yalnız kendi nefsine değil, bütün yurda faydalı bir iştir* = *Bedensel özenlerle kendini korumak, yalnız kendi özüne değil, bütün yurda faydalı bir iştir.*

Bed'etmek = **Başlamak**

Bedi = **Başlama**

Bedevî = **Göçer, göçebe** = (Fr.) Nomade

Bedhah = **Kötücül** = (Fr.) Malveillant

Örnek: *Bedhah olan insanın akıbeti iyi olmaz* = *Kötücül olan insanın sonu iyi olmaz*

Bedhahlık = **Kötücüllük** = (Fr.) Malveillance.

Örnek: *Bedhahlık eden, kendine eder* = *Kötücüllük eden, kendine eder.*

Bedhu = **Huysuz, kötühuy**

Bedia = **Bediz** = (Fr.) Merveille

Örnek: *1 — Buz deryaları üzerinde tabiatin birçok bedialarına tesadüf olunur* = *Buz de-*

---

(1) — Fransızca "inter„ önekinin dilimizde karşılığı olan bu "arsı„ öneki hakkında da ayrıca yazılacaktır.

nizleri üzerinde türemin birçok bedizlerine rasgelinir.

2 — Bu çalınan parça, bir bediadır = Bu çalınan parça bir bedizdir.

Bedr = 1 — **Bedir** (T. Kö.), (2)
2 — **Dolunay** = (Fr.) Pleine lune

Bedreka = **Kılavuz** = (Fr.) Guide

Bedzeban **Kötüdil**

Begayet = **Pekçok**
Örnek: *Düşman karşısında pek çok korkuya düşen = Muvacehei âdâda begayet duçarı havf olan*

Behadir = **Bahadır** (3)

Behane = **Bahane** (4) = (Fr.) Prétexte

Behemehal, beherhal = **Her halde** = (Fr.) En tout cas

Beher = **Her bir, her**

Behimiyet = **Hayvanlık** = (Fr.) Bestialité

Behre = **Pay, üleş**
Örnek: *1 — Onun lisaniyat ilminden hiç behresi yok = Onun dil biliminden hiç üleşi yok.*
2 — İyiliklerinizden biz de behremend olalım = İyiliklerinizden biz de pay alalım .

Beht = **Şaşkınlık** = (Fr.) Etonnement

Behte uğramak, mephut olmak = **Şaşakalmak**

Beis = **Zarar** (T. Kö.)
Örnek: *Bu işi yapmanızda hiç bir zarar (beis) görmüyorum.*

Bekâr = **Ergen** = (Fr.) Célibataire

Belâ = **Belâ** (T. Kö.)

Belâgat = **Uzdillik** = (Fr.) Eloquence
Örnek: *Bu hatip belâgatiyle hepimizi teshir etti = Bu aykaç uzdilliğiyle hepimizi büyüledi.*

Beliğ = **Uzdil** = (Fr.) Eloquent
Örnek: *Onun kadar beliğ adam pek az bulunur = Onun kadar uzdil adam pek az bulunur.*

Belâhet = **Aptallık, alıklık** = (Fr.) Idiotie

Belde (Medine anlamına) = **Site** (T. Kö.) = (Fr.) Cité

Belde (Şehir anlamına) = **Şehir** (Şar'dan) = (Fr.) Ville

Bel'etmek = **Yutmak** = (Fr.) Engloutir

Bül'um = **Yutak**

Benam = **Ünlü**
Örnek: *Yiğitliğiyle ünlü = Şecaatiyle benam.*

Bend = **Bağ** = (Fr.) Lien

Bend (Su bendi anlamına) = **Büget**

Bende = **Kul, köle** = (Fr.) Esclave

Bender = **İşlek iskele** = (Fr.) Ville maritime, port de commerce

Beni = **Oğullar** = (Fr.) Fils, enfans
Örnek: *Beni İsrail = İsrail oğulları*

Ber = **Üzre, gibi**

Berveçhi ati, berveçhi zir = **Aşağıda** (Bak: atiyen)

- ber = **Göğüs**
Örnek: *Semenber = Ak göğüslü*

- ber = **Alan, götüren, getiren**
Örnek: *Dilber = Gönül alan, — Peyamber = Haber getiren.*

Beraber = **Beraber** (T. Kö.)

Beraet = **Berilik, aklık** = (Fr.) Acquittement
Örnek: *Onun beraetine bütün onu bilenler şahittir = Onun beriliğine bütün onu bilenler tanıktır..*

Beraet = **Berilenme ,aklanma**

Beraet etmek, = **Berilenmek, aklanmak** = (Fr.) Etre acquitté
Örnek: *Beraet etmesinden çok sevindim = Aklanmasından çok sevindim.*

---

(2) "Çehre,, anlamını olan "bet (bed),, ile, "gibi,, anlamını da veren «ir (ar, er, ır, ur, ür) » sonekinden yapılma bir türk kelimesidir. Bu kelimenin ayrıca (Radlof. IV.) de "bedır, şekli de vardır ki mecaz olarak "ziynet, tezyinat,, anlamına gelir.

(3) — Kelimenin Türkçe eski şekli ayniyle (Bağatır) dır.

(4) Kelimenin Türkçe eski şekli ayniyle (Bagana) dır.

Beraeti zimmet mazbatası (5) = **Berilik keadı, aklama keadı**

Beraet (Masumiyet anlamına) = **Arılık** = (Fr.) İnnocence

Berakis = **Tersine** = (Fr.) A l'envers, par contre
Örnek: *Meseleyi berakis edelim = Sorumu tersine çevirelim.*

Berat = **Berat** (T. Kö.) (Fr.) Brevet

Beray = **İçin**
Örnek: *Oraya iş için gitti = Oraya berayi maslahat gitti.*

Bereket = **Bereket** (T. Kö.)

Berf = **Kar** = (Fr.) Neige

Bergüzar = **Andaç** = (Fr.) Souvenir
Örnek: *Şu el yazınız, müsaade ederseniz, bende bergüzarınız kalsın = Şu el yazınız, izin verirseniz, bende andacınız kalsın.*

Bergüzide = **Seçkin** = (Fr.) Select
Örnek: *Asarı bergüzidesiyle şöhretşiar olan = Seçkin izerleriyle ün alan*

Berhava etmek = **Uçurmak** = (Fr.) Faire sauter
Örnek: *Ufak bir dinamit koca bir kaleyi uçurdu (berhava etti).*
Un peu de dynamite suffit à faire sauter une grande forteresse.

Berhava olmak = **Uçmak, boşa gitmek** = (Fr.) Sauter

Beri (Münezzeh anlamına) = **Arı, beri** (T. Kö.) = (Fr.) Exempt, affranchi
Örnek: *Kâffei mesaviden beridir = Her türlü fenalıktan beridir.*

Beriyyüzzzimme (Beraet kazanmış) = **Berilenmiş, aklanmış** = (Fr.) Acquitté

Berid = **Ulak** = (Fr.) Messager, Courrier

Berin = **Yüksek**

Beriye = **Çöl** = (Fr.) Désert

Berk = **Şimşek** = (Fr.) Eclair

Berk = **Yaprak** = (Fr.) Fauille

Berkarar olmak = **- de durmak** = (Fr.) Se maintenir
Örnek: *Düşüncesinde duruyor = Fikrinde berkarardır.*

Berna = **Genç**

Berr, Berrî = **Kara**

Berrak = **Duru** = (Fr.) Limpide
Örnek: *Berrak bir sema altında meşcerede keştügüzar etmek = Duru bir gök altında ağaçlıklarda gezip dolaşmak.*

Berren = **Karadan** = (Fr.) Par terre
Örnek: *Oraya askeri bahren göndermekten ise berren göndermek daha kolay olur = Oraya askeri denizden göndermekten ise karadan göndermek daha kolay olur.*

Bertaraf = **Bir yana** = (Fr.) à part
Örnek: *Şaka bir yana = Lâtife bertaraf*

Bertaraf etmek = **Ortadan kaldırmak** = (Fr.) Ecarter
Örnek: *Her türlü mevanii bertaraf ederek maksada doğru yürüyelim = Her türlü engelleri ortadan kaldırarak vargıya doğru yürüyelim.*

Berter = **Daha yüksek**

Berzah = **Kıstak** = (Fr.) Isthme
Örnek: *Bu berzahtan nasıl çıkacağız, bakalım? = Bu kıstaktan nasıl çıkacağız bakalım?*

Bes = **Elverir, yeter**

Besalet = (Bak: Şecaat) = **Yiğitlik, yararlık**
Örnek: *1 — Muharebede her bir nefer büyük bir besalet gösterdi = Savaşta her bir er büyük bir yararlık gösterdi.*
2 — O mülâzim, besaletiyle büyük bir nam almıştır = O teğmen yiğitliğiyle büyük bir ün almıştır.

- beste = **Bağlı**
Örnek: *Dilbeste = Gönlü bağlı*

---

(5) Türkçe temiz anlamına gelen (arı) sözü Arapça (âri) nin kökü olduğu gibi Türkçe (Beri) sözü de Arapça (Beraet) ten gelen (Beri) - nin karşılığı ve köküdür. Eskiden halk arasında "Aman, şu dertten beri olayım da ne olur sa olsun„ gibi sözler yaygındı.

Beste = **Hava, ezgi, müzik, düzem** = (Fr.) Air, musique, composition

Örnekler: *1 — Köy türkülerinin besteleri pek sevimlidir* = *Köy türkülerinin havaları pek sevimlidir..*

2 — Sözlerini bir besteye uydurarak dudakları arasından mırıldanıyor = *Sözlerini bir ezgiye uydurarak dudakları arasından mırıldanıyor.*

3 — Bu operanın bestesi pek üstadane = *Bu operanın müziği pek ustaca.*

4 — Yazmak başka, beste uydurmak başkadır = *Yazmak başka, düzem uydurmak başkadır.*

Bestekâr = **Düzemen** = (Fr.) Compositeur

Örnek: *Beynelmilel büyük bestekârlar* = *Arsıulusal büyük düzemenler.*

Beşaret **Müjde** = (Fr.) Bonne nouvelle

Beşaşet = **Güleryüz, güleryüzlülük** = (Fr.) Gaité enjouement

Örnek: *Bizi büyük bir beşaşetle istikbal etti* = *Bizi büyük bir güleryüzle karşıladı.*

Beşaşet insanın iç rahatlığından gelir = *Güleryüzlülük insanın iç rahatlığından gelir.*

Beşuş — **Güleryüzlü** = (Fr.) Gai, joyeux, souriant

Örnek: *O, beşuş bir adamdır* = *O, güleryüzlü bir adamdır.*

Beşerî = **İnsel** = (Fr.) Humain

Örnek: *Beşerî duygulardan kendini kurtarmak pek müşküldür* = *İnsel duygulardan kendini kurtarmak pek güçtür*

Beşeriyet = **İnsellik, insanlık** (T. Kö.) = (Fr.) Humanité

Örnek: *1 — Beşeriyetin terakkisi uğruna çalışanlar* = *İnsanlığın ilerlemesi uğruna çalışanlar.*

2 — Ne yapalım, beşeriyet hali, o da öyle anlamış = *Ne yapalım, insellik hali, o da öyle anlamış.*

Beyaban = **Çöl, yaban**

Beyanat = **Diyev** = (Fr.) Déclaration

Örnek: *Dışişleri Bakanı gazetemize dünkü dilevleri arasında...*

Beyan etmek = **Söylemek, demek**

Örnek: *Derim ki (söylerim ki)* = *Beyan ederim ki.*

Tebliğ etmek (İlâm etmek) = **Bildirmek, bilgirmek**

İlân = **Bilit**

Örnek: *Gazeteye bir ilân verdim* = *Gazeteye bir bilit verdim.*

Tebliğ = **Bilgirit**

İlân etmek = **Bilitmek**

Örnek: *Cümleye malûm olmak üzere ilân ediyoruz* = *Herkesin bilmesi için bilitiyoruz.*

Beyanname = **Bildiriğ** = (Fr.) Communiqué

Örnek: *Türk Dili Tetkik Cemiyetinin Kılavuzu çıkarırken gazetelere verdiği beyannameye göre* = *Türk Dili Araştırma Kurumunun Kılavuzu çıkarırken gazetelere verdiği bildiriğe göre.*

Beyi = **Satma, satım** = (Fr.) Vente

Beyi ve füruht = **Satış** = (Fr.) Vente

Beyi ve şira = **Alım satım** = (Fr.) Vente et achat

Beyn = **Ara** = (Fr.) Entre

Örnek: *Aramızda* = *Beynimizde* = *Entre nous*

Beyne - = **Arsı -** = (Fr.) İnter -

Örnek: *Arsıulusal* = *Beynelmilel* = *İnternational.*

Arsıbalkanik = *İnterbalcanique*

Beyt = **Ev**

(Şiirdeki "beyt,, in kraşılığı terim koluna bırakılmıştır).

Beytutet = **Geceleme**

Örnek: *Bütün oteller dolu olduğundan, bir arkadaşın evinde beytutet ettim* = *Bütün oteller dolu olduğundan, bir arkadaşın evinde geceledim.*

Beyyine = **Kanıt** = (Fr.) Preuve

Örnek: *Bu evin kenisine aid olduğunu beyyinat ile ortaya çıkardı* = *Bu evin kendisinin olduğunu kanıtlarla ortaya çıkardı.*

Beyzî = **Söbü** = (Fr.) Oval

Örnek: *Beyzî yüzünde beliren tatlı bir tebessüm = Söbü yüzünde beliren tatlı bir gülümseme.*

Bezletmek = **Bol bol vermek** = (Fr.) Prodiguer

Örnek: *Varını yoğunu bol bol verir (bezleder) — İl prodigue toute sa fortune.*

Bezm = **Dernek**

Bezzaz = **Bezci**

Bi- = **- sız**

Biârâm (6) = **Durup dinlenmiyen** = (Fr.) Sans repos

Biarü hayâ = **Arsız, sıyrık** = (Fr.) Ehonté

Örnek: *Bunu yapabilmek için ne kadar biârü haya olmalı = Bunu yapabilmek için ne kadar sıyrık, ne kadar arsız olmalı.*

Biçare = **Çaresiz, zavallı** = (Fr.) Pauvre

Örnek: *1 — Buralarda pek biçare kaldım = Buralarda pek çaresiz kaldım.*

2 — Biçareye acımamak mümkün değil = Zavallıya acımamak elden gelmiyor.

Bidar = **Uyanık** = (Fr.) Eveillé

Bid'at = **Türeç** = (Fr.) Innovation

Örnek: *Dinler her yeniliği bid'at diye ortadan kaldırmak ister, fakat terakkinin alâmeti gene o bid'atlardır = Dinler her yeniliği türeç diye ortadan kaldırmak ister, ancak ilerlemenin belirtisi gene o türeçlerdir.*

Bidayet = **Başlangıç, başlama** = (Fr.) Commencement

Örnek: *İşin daha bidayetinde bu müşkilâtı söylemiştim = İşin daha başlangıcında bu güçlükleri söylemiştim.*

Bidayeten = **Başlangıçta, başta, ilkin** = (Fr.) Au commencement

Bieyyihalin = **Herhalde** = (Fr.) Dans tous les cas, de toute façon

Bigâh = Vakitsiz

Örnek: *Gâhübigâh = Vakitli vakitsiz.*

---

(6) Türkçemizde artık kullanılmıyan (ârâm) sözünün aslı (ara[illegible]m) dır.

Bigâne = **Yabancı, yad** = (Fr.) Etranger, indifférent

Örnek: *1 — Niçin bize bu kadar bigâne davranıyorsunuz? = Niçin bize bu kadar yabancı davranıyorsunuz.*

2 — Bigâneler arasında kaldım = Yadlar arasında kaldım.

Bigayrihakkin = **Haksız yere, haksızlıkla** = (Fr.) Injustement

Bigayrikastin = **İrdesizce, istemiyerek** = (Fr.) Involontairement, sans aucune intention

Bigünah = **Suçsuz** = (Fr.) Innocent

Bihaddü pâyân = **Uçsuz buçsuz, uçsuz bucaksız tükenmez** = (Fr.) Sans terme ni limite

Örnek: *Önümüzdeki deryanın bihaddü payan uzaklıkları = Önümüzdeki denizin uçsuz buçsuz uzaklıkları.*

Bihakkin = **Hakkiyle** = (Fr.) Justement

Bihengâm = **Vakitsiz** = (Fr.) Intempestif

Bihîn = **Eneyi** (En eyi) = (Fr.) Le meilleur

Bihude = **Boş, faydasız** = (Fr.) Inutile, superflu

Bihuş = **Sersemlemiş, baygın**

Bihuzur = **Rahatsız** (T. Kö.), **tedirgin** = (Fr.) Sans repos, gêné

Bihüner = **Hünersiz** (T. Kö.) = (Fr.) Sans habileté, sans talent

Bihzat = **Doğuşlu** = (Fr.) Bien né

Bikarar = **Kararsız, kalımsız, rahatsız** (Fr.) Indécis, instable ,agité

Bikeran = **Sonsuz, sınırsız** = (Fr.) Illimité sans borne ni limite

Bikes = **Kimsesiz** = (Fr.) Seul au monde, sans famille

Bikir (Bekâret) = **Kızlık** = (Fr.) Virginité

Bilâ = **- sız, sızın**

Örnek: *Düşünmeksizin = Bilâteemmül*
Parasız çalıştı = Bilâücret çalıştı

Bilâfasıla = **Arasız, artsız arasız**

Örnek: *Günde bilâfasıla on saat çalışarak = Günde arasız on saat çalışarak.*

Bilâhare = **Sonra, sonradan** = (Fr.) Après, ultérieurement, plus tard

Bilâistisna = Ayrasız (Bak: fark)

Bilâkis = Tamtersi = (Fr.) Au contraire

Örnek: *Ben sana bu işte düşmanlık etmedim, tamtersi (bilâkis) dostluk ettim.*

Bilâvasıta = Araçsız, doğrudan doğruya = (Fr.) Directement

Örnek: *1 — Kendisiyle bilâvasıta görüşmek daha iyi olur = Kendisiyle doğrudan doğruya görüşmek daha iyi olur.*

2 — Bilâvasıta vergiler = Araçsız vergiler.

Bilvasıta = Araçlı, araçla = (Fr.) İndirectement, avec intermédiaire

Örnek: *1 — Halimi kendilerine bilvasıta bildirdim = Halimi kendilerine araçla bildirdim.*

2 — Bilvasıta tekâlif = Araçlı vergiler.

Bilbedahe (irticalen) = Tasarsız, hazırlanmadan = (Fr.) En improvisant

Örnek: *Bu yazıyı bilbedahe yazdım = Bu yazıyı hazırlanmadan (tasarsız) yazdım.*

Bilcümle - Bütün = (Fr.) Tout, toute, tous toutes toutes

Bilfarz = Tutalım ki, diyelim ki (Bak: faraza)

Bilihtiyar = Dileğiyle, isteğiyle

Örnek: *Bütün bu müşkülâta bilihtiyar göğüs gerdi = Bütün bu güçlüklere dileğiyle (isteği ile) göğüs gerdi.*

Bililtizam (Bak: ankastin) = Bile bile, bile istiye

Örnek: *Bunu bililtizam, yaptınız, zannederim = Bunu bile bile yaptınız sanırım.*

Biliştirak = Ortaklaşa = (Fr.) Par association

Örnek: *Bu işi biliştirak yapalım = Bu işi ortaklaşa yapalım.*

Bilittifak (Müttefikan, müttehiden) = Oybirliğiyle = (Fr.) A l'unanimité

Örnek *Aklığına (heraetine) oybirliğiyle karar verildi.*

Bilittifak, (Müttefikan, müttehiden) = Elbirliğiyle

Örnek: *Bu işte elbirliğiyle hareket edelim.*

Bilkülliye = Büsbütün, bütün bütüne = (Fr.) Entièrement

Bilmünasebe = Sırası düşünce, sırası gelince, sırasında, sıra düşürerek, sırasını bularak, sırasını getirerek = (Fr.) A propos, à l'occasion de

Örnek: *1 — Her ne kadar bu mesele ileride ayrıca anlatılacaksa da burada bilmünasebe şurasını söyliyelim ki... = Her ne kadar bu sorum ileride aydıca anlatılacaksa da, budada sırası düşdüğünden (geldiğinden) şurasını söyliyelim ki..*

2 — Bilmünasebe düşündüklerimi kendisine anlattım = Sırasını getirerek (düşürerek, bularak) düşündüklerimi kendisine anlattım.

3 — Bunu bilmünasebe kendisine söyleseniz = Bunu sırası düşünce (gelince) kendisine söyleseniz.

Bilmüşahede = Görerek = (Fr.) Par voie d'observation

Bilmüvacehe = Yüzyüze, yüzleştirerek = (Fr.) En confrontant, par voie de confrontation, mettant face à face

Örnek: *1 — Şahitleri bilmüvacehe dinledikten sonra = Tanıkları yüzleştirerek dinledikten sonra.*

2 — Düşündüklerimi bilmüvacehe kendisine söyledim. = Düşündüklerimi yüz yüze kendisine söyledim.

Bim = Korku

Bîmağz = Beyinsiz = (Fr.) İnintelligent, imbécile

Bîmânâ = Yavan, anlamsız = (Fr.) İnsignifiant, stupide

Örnek: *1 — Bu bimana sözleri bırak = Bu yavan sözleri bırak*

2 — Bu dediğinizi bimana buluyorum = Bu dediğinizi anlamsız buluyorum.

Bîmar = Hasta

Bımecal (Bak: Bitap) = Bitkin

Bîmuhabâ (Bak: Biperva) = Çekinmez

- bin = Gören

Örnek: *Doğruyu gören = Hakikatbin*

Bina = Kurag, yapı = (Fr.) Batisse, batiment

Örnek: *1 — Ankaranın binaları, Anadoluda yeni başlıyan mamuriyetin alâmetidir.* = *Ankaranın kurağları, Anadoluda yeni başlıyan bayındırlığın beldeğidir.*

2 — Bu bina ne kadar zamanda biter? = *Bu yapı ne kadar zamanda biter?*

Binaberin, binaenaleyh = Bundan ötürü, Bundan dolayı, bunun üzeine = (Fr.) Par conséquent

- binaen = den ötürü, - den dolay, için = (Fr.) A cause de

Örnek: *İşi başına gelmemesinden ötürü (dolayı)* = *Vazifesine ademi devamına binaen.*

Hatır için = *Hatıra binaen*

Bint = Kız = (Fr.) Fille

Bipayan = Tükenmez, sonsuz

Biperva = Çekinmez

Birader = Erkek kardeş, kardeş

Biraderane = Kardeşçe

Birinci Ferik = Orgeneral = (Fr.) Général

Birsan = Varsam = (Fr.) Hallucination

Örnek: *Âsabı o kadar sarsılmış ki gecesi gündüzü birsamlar içinde geçiyor* = *Sinirleri o kadar sarsılmış ki gecesi gündüzü varsanılar içinde geçiyor.*

Birun = Dış, dışarı

Bisat = Yaygı

Bîtap = Bitkin

Bittasmim = Kurarak

Örnek: *Bu işi bittasmim yaptığınız anlaşılıyor* = *Bu işi kurarak yaptığınız anlaşılıyor.*

Bive = Dul

Bîvaye = Sığınaksız

Bîzâr = Bezgin

Bizatihi = Kendiliğinden

Bizatihi müteharrik = Kendi işler

Bizzarure = İster istemez

Bizzat, binnefis = Kendi, kendisi

Buğz (Bak: Adâvet) = Hınç

Örnek: *Bana karşı beslediği buğzun derecesi bu hareketinden anlaşılıyor* = *Bana karşı beslediği hıncın derecesi bu hareketinden anlaşılıyor.*

Buhar = Buğar = (Fr.) Vapeur

Buhl = Cimrilik

Buhran = Buhran (T. Kö.) = (Fr.) Crise

Buhur = Tütsü

Buhurdan = Tütsülük

Bum = Baykuş

Burç = Burç (T. Kö)

Burhan (Delil) = Kanıt = (Fr.) Preuve

Örnek *Önümüzdeki işlerin de başa çıkadılacağına en iyi burhan, şimdiye kadar başarılan işlerin büyüklüğüdür* = *Önümüzdeki işlerin başa çıkarılacağına en iyi kanıt, şimdiye kadar başarılan işlerin büyüklüğüdür.*

Buse = Öpüş = (Fr.) Baiser

Butlan = Boşluk, çürüklük

Buud = İram = (Fr.) Dimension

Buy = Koku

Bühtan (İftira) = Karaç

Örnek: *O, herkese her zaman bühtanda bulunur* = *O, herkese her zaman karaçta bulunur.*

Bükâ = Ağlama

Bülent = Yüksek

Bülûğ = Erginlik = (Fr.) Puberté

Bünye = Yapı = (Fr.) Constitution

Örnek: *İri yapılı bir adam* = *Un homme de grande constitution.*

Sağlam yapılı bir adam = *Un homme de forte constitution.*

Çürük yapılı bir adam = *Un homme de faible constitution.*

Bürehne = Çıplak, yalın = (Fr.) Nu

Bürkân = Yanardağ, volkan (T. Kö.)

Bürkâni = Volkanik

Büruz = Ortaya çıkma, belirme

Büt (Sanem) = Put

Büzürk = Büyük, ulu

C

Câ = **Yer**

Örnek: *Burasını cayi istirahat ittihaz ettim* = *Burasını dinlenme yeri edindim.*

Câbecâ = **Yeryer**

Örnek: *Cabeca ağaçlarla süslenmiş olan bahçede* = *Yer yer ağaçlarla süslenmiş olan bahçede*

Cadde = **Cadde** (T. Kö.)

Câh = **Orun**

Cahil = **Bilmez, bilimsiz, acamı, toy**

Örnek: *1 — O adam, cahilin biridir* = *O adam, bilimsizin biridir*

2 — Cahillik yüzünden bu hataya düştüm =*Acamılık (toyluk) yüzünden bu hataya düştüm.*

3 — Cahil ise cahilliğini tanısın =*Bilmez ise bilmezliğini tanısın.*

Cehl, cehalet = **Bilmezlik, bilimsizlik**

Örnek: *Cehalet yüzünden insanın elinden neler çıkar* = *Bilmezlik yüzünlen insanın elinden neler çıkar.*

Câhilâne = **Bilimsizce**

Tecahül etmek = **Bilmezlikten gelmek, bilmezlenmek, bilmez görünmek**

Örnek: *Pek iyi bildiğiniz bu işte neden tecahül ediyorsunuz* = *Pek iyi bildiğiniz bu işte neden bilmezlikten geliyorsunuz (bilmez gödünüyorsunuz, bilmezleniyorsunuz)*

Mütecahilâne = **Bilmezlikten gelerek, bilmezlenerek, bilmez görünmek**

Meçhul = **1 — Bilinmedik** (Fr.) İnconnu

Örnek: *Bu işin bilinmedik (meçhul) tarafı kal madı* = *Il ne reste aucun côté inconnu dans cette affaire*

Bilinmedik (meçhul) bir adam önümüze çıktı = *Un homme inconnu apparut devant nous.*

2 — Bilinmez, bellisiz — (Fr.) İnconnu, incertain

Örnek: *Âkıbeti meçhul bir işe girdi* = *Sonu bilinmez bir işe girdi* — *Il s'est engagé dans une affaire dont la fin est inconnue (incertaine)*

3 — Tanınmamış = (Fr.) İnconnu, ignoré

Örnek: *Avukatlıktaki ünü bizce tanınmamış değildir* = *Sa réputation d'avocat n'est pas ignorée (inconnue) de nous.*

Meçhuiyet = **1 — Bellisizlik, karanlık** = (Fr.) L'inconnu, l'obscurité

Örnek: *Bellisizlik (meçhuliyet) içindeyim* = *Je reste dans l'inconnu*

Dört yanım karanlıktır (karanlıklar içindeyim) = *Je suis entouré d'obscurité*

İnsanlığın ilk çağları bellisizlik (meçhuliyet) içindedir = *Les premiers âges de l'humanité restent dans l'obscurité*

2 — Tanınmazlık = (Fr.) Etre ignoré, être inconnu

Örnek: *Tanınmazlık içinde öldü gitti* = *Il est mort ignoré de tout le monde*

Malûm meçhul — **1 — Bilinen bilinmiyen** = (Fr.) conu inconnu

Örnek: *Bilinen bilinmiyen birçok kimseler* = *Des gens connus et inconnus.*

2 — (Terim olarak) **belgin yadbelgin** = (Fr.) Le connu, l'inconnu

Meşhur = **1 — Ünlü** = (Fr.) Célèbre, célébrité

Örnek: *Bay ... ünlü bir yazardır* — *M .... est un écrivain célèbre*

Edison dünyanın ünlü adamlarından biridir — *Edison est une des célébrités mondiales.*

2 — (Mahut anlamına) **Herkesçe bilinen, hep bildiğimiz, hani şu bildiğimiz** — (Fr.) Fameux

Örnek: *Nasdettin Hocanın herkesçe bilinen (Hep bildiğimiz, hani şu bildiğimiz) anlatığı* = *La fameuse anecdote de Nasreddin Hodja.*

3 — (Maruf anlamına) = (Fr.) Connu, bien connu

Örnek: *O, tanınmış bir mühendistir* — *Il est un ingénieur connu (bien connu)*

Şöhret — **1 — Ün** (Fr.) Renommée, célébrité

Örnek: *Sücl ün* — *Askeri şöhret* — *Renommée militaire*

Büyük bir ün (şöhret) kazandı — *Il a gagné une grande célébrité*

2 — **Tanınmışlık** = (Fr.) Réputation, renom

Örnek: *Bu adamın köyünde tanınmışlığı eyi değildir = İl ne jouit pas d'une bonne réputation dans son village.*

3 — **Soyadı**

Suişöhret = **Kötü tanınma, kötü tanınmışlık** = (Fr.) Mauvaise réputation

Hüsnü şöhret = **İyi tanınma, iyi tanınmışlık** = (Fr.) Bonne réputation

Şöhreti kâzibe = **Yalancı ün** = (Fr.) Fausse réputation

İştihar etmek = **Tanınmak, ünalmak, ünsalmak** = Etre connu, gagner de la réputation

Örnek: *1 — O zat, güzel yazı yazmakla iştihar etmiştir = O adam, güzel yazı yazmakla unalmıştır (ünsalmıştır).*

Cahîm (cehennem) = **Tamu** = (Fr.) Enfer

Cahimî = **Tamusal** = (Fr.) İnfernal

Caiz = **Olur, olabilir**

Örnek: *Yapılır şeyler, yapılabilir şeyler = Yapılması caiz olan şeyler.*

Câli = **Yapmacık, yapmacıklı** = (Fr.) Feint, simulé

Örnek: *Böyle calî hareketlerden vaz geçiniz = Böyle yapmacıklı hareketlerden (yapmacıklardan) vaz geçiniz.*

Câliyet = **yapmacık**

Câlip = **çeken, çekici**

Örnek: *Calibi nazar bid hareket = Gözü çeken (çekici) bir hareket.*

Câm = **Bardak, kadeh** (T.)

Câme = **Giyenek, geysi**

Örnek: *Tebdili came ile = Giyeneğini (geysini) değiştirerek.*

Câmi (cemeden anlamına) = **Toplıyan, kapsayan**

Örnek: *1 — Camii mehasin bir adamdır = İ. yilikleri kendinde toplayan bir adamdır.*

2 — Bu eser, o mesele üzerindeki bütün malûmatı camidir = Bu izer, o sorum üzerindeki bütün bilgileri kapsamaktadır.

Câmit = **Donmuş, cansız** = (Fr.) Inanimé

Can = **Can** (T.)

Canhıraş = **Gönül koparan** (Bak: **dilhiraş**)

Canan = **Sevgili**

Câni = **Kıyan** = (Fr.) Criminel

Örnek: *Caniler, beşeriyetin karhaları sayılsa becadır = Kıyanlar, insanlığın çıbanları sayılsa yeridir.*

Cinayet = **Kıya** = (Fr.) Crime

Örnek: *Bu öyle rasgele bir suç değil, adeta bir cinayettir = Bu, öyle rasgele bir suç değil, bayağı bir kıyadır.*

Cinaî = **Kıyal**

Örnek: *Cinaî bir harekette bulundunuz = Kıyal bir harekette bulundunuz.*

Cânip = **Yan, taraf** (T. Kö.)

Cânipdar = **Yancı**

Örnek: *Ordunun canipdarı olan Liva = Ordunun yancısı olan tuğay*

Car = **Bürgü, pürgü, çarşaf**

Câri = **Akar, yürüyen, yürür, geçer** = (Fr.) Courant

Örnek: *Akar sular = Miyahı câriye = Eaux courantes*

Yürüyen işler = Umuru câriye = Affaires courantes.

Yürür (geçer) kural = kaidei câriye = règles courantes

Kanunun hükümleri bu işte de caridir = Kanunun hükümleri bu işte de yürür (geçer.)

Mahi cari = bu ay.

Cereyan = **Akım, yürüm, akıntı, gidiş, hareket** = (Fr.) Courant, marche

Örnek: *Ökonomi akımları = İktısat cereyanları = Courants économiques*

İşlerin gidişini (cereyanını) beğenmiyorum = La marche des affaires ne me plait pas

Gazetelerde bu oya karşı bir hareket var = Dans les journaux il y a un courant contre cette opinion

Cereyan etmek = Akmak, geçmek, geçmekte olmak

Örnek: *Cereyan eden (etmekte olan) müzakereler = Aramızda geçen (geçmekte olan) söyleşmeler*

Cârih = Yaralıyan = (Fr.) Blesseur

Cerhetmek = Yaralamak = (Fr.) Blesser

Ceriha = Yara = (Fr.) Blessure

Mecruh = Yaralı, yaralanmış = (Fr.) Blessé

Câsus = Çaşıt

Câsusluk = Çaşıtlık = (Fr.) Espionnage

Câsusluk etmek = Çaşıtlamak = (Fr.) Espionner

Cavid = Bengi

Câvidanî = Bengil

Örnek: *Millete nafi işler görenler tarihte cavidanî bir nam ihraz etmiş olurlar = Ulusa fayda lı işler görenler tarihte bengil bir ad kazanmış olurlar.*

Câygir = Tutan, yerleşen

Câzibe = Sevim, sevimlilik, alım alımlılık, gözenlik = (Fr.) Sympathie, charme

Câzibe kuvveti = Çekim = (Fr.) Force d'attraction

Câzibeli, cazip = Sevimli, alımlı, gözen = (Fr.) Sympathique, charmant, attarayant

Örnek: *Ne cazip bir yüzü var = Ne gözen bir yüzü var.*

Câzibesiz = Sevimsiz, alımsız, yadgözen = (Fr.) Antipathique

Câzibesizlik = Sevimsizlik, alımsızlık, yadgözenlik = (Fr.) Antipathie

Örnek: *1 — Bilmem nasıl bir cazibesizliği var ki, hiç yüzüne bakmak istemiyorum = Bilmem nasıl bir sevimsizliği (alımsızlığı) var ki hiç yüzüne bakmak istemiyorum.*

2 — Cazibesizlik fıtrî bir şeydir = Yadgözenlik yaradılıştan gelen bir şeydir.

Cebanet = Korkaklık, ödleklik = (Fr.) Poltronnerie, peur

Cebbar = Zorba

Cebin = Korkak, ödlek = (Fr.) Poltron, peureux

Cebin = Alın

Cebr = Zor, zorlama = (Fr.) Force, contrainte

Örnek: *Demokraside zorlama (cebr) yoktur. =Dans la démocratie il n'y a pas de contrainte. Zor ve baskı (cebrü tazyik) altında iş görmek = Travailler sous la contrainte.*

Cebren = Zorla

Örnek: *Onu zorla (cebren) getirdim = Je l'ai amené par force.*

Mecbur olmak = Zorunda kalmak, zorunu duymak, zoru altında kalmak

Örnek: *Bu işi yapmak zorunu neden duydunuz? (Neden mecbur oldunuz) — Dün akşam Ankaradan yola çıkmak zorunda kaldım (mecbur oldum)*

Mecburen = Zorun, zor altında

Örnek: *Bu işi zorun (mecburen) yaptım*

Mecburî = Yükümsel, yükümü altında = (Fr.) Obligatoire

Örnek: *Kanuna riayet etmek bütün vatandaşlar için mecburidir = Bütün yurttaşlar kanunu saymak yükümü altındadır. = Kanunu saymak bütün yurttaşlar için yükümseldir.* (Dileksel = ihtiyarî)

Mecburiyet = Zor, yüküm

Örnek: *Bu işi yapmağa ne zorum (mecburiyetim var?)*

Ne zorun vardı ki dün öyle davrandın?

Vergi vermek yurttaşlık yükümlerindendir.

Cebretmek, icbar etmek = Zorlamak = (Fr.) Forcer

Örnek: *Kendini zorlamak = Cebri nefsetmek = s'efforcer.*

Beni bunu yapmağa zorladı (icbar etti) = Il m'a forcé

Cebrî = Zorlama, zor altında = (Fr.) D'une manière forcée, sous la contrainte

Örnek: *Zorlama (cebrî) yürüyüş = Marche forcée*

Zor altında (cebrî) yapılan işlerde sorav yoktur = On n'est pas responsable des actes accomplis sous la contrainte

Ced = Büyük baba, dede = (Fr.) Grand père

Ceddanî = Atayik = (Fr.) Atavique

Ceddaniyet = Atayiklik = (Fr.) Atavisme

Cedde = Büyük ana, nine = (Fr.) Grand'mère

Ceddialâ = Soy kökü = (Fr.) Souche

Cedit = Yeni

Cefa (eza) = Üzgü

Örnek: *Bana ettiğiniz bu cefanın sebebi nedir = Bana verdiğiniz bu üzgünün sebebi nedir?*

Cehd = Dürüş, cete (1) = (Fr.) Tâche, effort

(Bak: gayret, sây)

Cehdetmek = Dürüşmek, çalışmak, uğraşmak, çabalamak = (Fr.) S'efforcer, tâcher

Cehren = Yüksek sesle

Celâdet = Bahadırlık

Celbetmek = Getirtmek = (Fr.) Mander, faire venir

Örnek: *Onu buraya getirttik (celbettik) = Nous l'avons fait venir ici*

Celbetmek = Çekmek = (Fr.) Attirer, faire comparaitre

Celi (Bak: aşikâr) = Açık, apaçık = (Fr.) Clair, ouvert, évident

Celpname = Geldiri

Örnek: *Bir celbname ile çağırılan her vatandaşın çağırıldığı makama gitmesi vazifedir = Bir geldiri ile çağırılan her yurddaşın çağırıldığı oruna gitmesi borçtur.*

---

(1) Radlof, Yakutca, Kırgızca "cete„ sözünü "cehd„ anlamına diye göstermektedir. Gene Radlof'da "tam olgunluk, kuvvetin en iyi çağı, insanın erişkinlik hali„ anlamına alınan "cet„ sözü de vardır. Bu "cet„ ve "cete„ sözleri Arapçada aslı cehd anlamına gelen "ciddiyet„ in de kökleridir.

Celse = Oturum = (Fr.) Séance

Örnek: *Bugün Büyük Millet Meclisi iki celse yaptı = Bugün Kamutay iki oturum yaptı.*

Cemadat = Cansızlar = (Fr.) Corps inanimés

Cemaat (Mâşer) = Ömek = (Fr.) Multitude communauté, foule

Örnek: *1 — Beyruttaki Ermeni ömeği*
2 — Köylüler ömek halinde geldiler
3 — Büyük ömekler karşısında söylev vermek
4 — Mâşerî hareketler = Ömeksel hareketler

Cemi = Çoğul = (Fr.) Pluriel

Örnek: *Türkçe bir söz arap kuralıyle çoğullanmaz.*

Cemetmek = Cumlamak, toplamak = (Fr.) Additionner

Örnek: *Birbirine benzemiyen şeyler cumlanmaz.*

Ceman = Cumlayın, cümleyin = (Fr.) En tout

Cemiyet = Sosyete (T. Kö.) (2) = (Fr.) Société

Örnek: *İnsan sosyetesi = Cemiyeti beşeriye*

Cemiyet = Birleşit = (Fr.) Association

Örnek: *Avrupadaki işçi birleşitleri = Avrupadaki amele cemiyetleri*

İçtimai = Sosyal = (Fr.) Social

Örnek: *İçtimaî işlerde iki gidiş vardır; bunların birine inkılâb, diğerine tekâmül derler = Sosyal işlerde iki gidiş vardır, bunların birine devrim ,ötekine evrim derler.*

Cemile = Hatır hoşluğu

Cenah = Kanat

Cenini sâkıt = Düşüt

Cenk = Cenk (T. Kö.)

Cengâver = Vuruşkan

Örnek: *Büyük cengâverlerin adları tarihe geçer = Büyük vuruşkanların adları tarihe geçer.*

---

(2) Aslı en eski Türk köklerine dayanan bu kelime hakkında ayrıca yazılacaktır.

Cenup = Güney

Örnek: *Avrupanın cenubundaki şiphi cezireler = Avrupanın güneyindeki yarımadalar.*

Cephane = Cebe

Cephanelik = Cebelik

Cephe = Alın, yüz, yüzel = (Fr.) Front, façade

Örnek: *Evin yüzü denize karşıdır.*

Yüzel fotoğraf, yanal fotoğraf

Cephe = Yöney = (Fr.) Front

Örnek: 1 — Ordularımızın şark cephesinde bir tebeddül yoktur = Ordularımızın doğu yöneyinde bir değişiklik yoktur.

2 — Muharebe cephesi = Savaşboyu

3 — Ateş cephesi = Ateşboyu

Cerahat = İrin

Cerbeze = Çeçenlik

Örnek: *Onun cerbezesi önünde birden bire şa . şaladım = Onun çeçenliği önünde birdenbire şaşaladım.*

Cerbezeli = Çeçen

Örnek: *Cerbezeli adamlar, kendilerini olduklarından daha parlak gösterebilirler = Çeçen a . damlar, kendilerini olduklarından daha parlak gösterebilirler.*

Ceres = Çan, çıngırak

Cerretmek = Çekmek

Cesamet = Büyüklük, irilik

yürek, küstahlık

Örnek: *— Onun yiğitliğine söz yoktur = Il n'y a pas à dire pour son courage*

Bunu yapmağa yürek (cesaret) ister.

Ne cesaret! (cüret anlamına) = Bu ne küstahlık!

Muharebede büyük bir cesaret gösterdi = Savaşta büyük bir yüreklilik gösterdi.

Onun bu kadar kabalık ettikten sonra gene nezdinize gelmesi doğrusu büyük cesarettir = Onun bu kadar kabalık ettikten sonra gene yanınıza gelmesi doğrusu büyük bir çekinmezliktir.

Cesaret (3) = **Yiğitlik, yüreklilik çekinmezlik, Cesaret etmek = Göze almak, korkmamak** = (Fr.) Avoir le courage, oser

Örnek: *Söylemeyi göze alamadı (cesaret edemedi) = Il n'a pas eu le courage de parler*

Geceleri sokağa çıkmağa korkar (cesaret edemez) = Il n'a pas le courage de sortir pendant la nuit.

Cesaretlendirmek = Yüreklendirmek

Cesaretlenmek = Yüreklenmek, göze aldırmak = (Fr.) S'encourager

Ceset = Ceset (T. Kö.) = (Fr.) Corps, (cadavre)

Cesur = Yiğit, yürekli = (Fr.) Courageux

Cesurane = Yiğitce, yiğitcesine, yüreklicesine = (Fr.) Courageusement

Cetvel (kanal anl.) = **Ark** = (Fr.) Canal

Cetvel (liste anl.) = **Çizelge** = (Fr.) Table, tableau

Cetvel tahtası = Çizgeç = (Fr.) Règle

Cev = Kav

Örnek: *Cevvi havada = Hava kavında.*

Cevap = Cavap

Cevaz = İzin (T. Kö.)

Örnek: *Kanunda buna izin yoktur = Cevaz yoktur.*

Cevazı istihdam kararı = Atanabilmek kararı

Örnek: *Açığa çıkarılan o memur hakkında cevazı istihdam kararı verildi = Açığa çıkarılan o işmen hakkında atanablimek kararı verildi.*

Cevelân = Dolaşma

Cevf = İç, kof, oyuk

Cevher = Evin (kimya ve felsefe terimi olarak), maya, öz = (Fr.) Substance

Örnek: *Mayası (cevheri) bozuk bir adam = Un homme de mauvaise substance*

Özlü (cevherli) bir adam = Un homme de bonne (forte) substance

---

(3) Cesaret iyi anlamlarında (şecaat) a, kötü anlamlarında, cüretin küstahlık anlamına doğru kayar

Cevr (Bak: Cefa) = **Üzgü**

Örnek: *Bu kadar cevre tahammül mümkün olmıyor = Bu kadar üzgüye dayanmak elden gelmiyor.*

Ceyş = **Asker** (T. Kö.)

Ceza = **Ceza** (T. Kö.) = (Fr.) Peine

Cezaî = **Cezel** = (Fr.) Pénal

Cezaen = **Ceza olarak**

Cezai nakti = **Para cezası**

Cezbetmek = **1 — Göz almak, 2 — çekmek** = (Fr.) Attirer

Örnek: *1 — Yüzünün parlaklığı insanı cezbediyor = Yüzünün parlaklığı insanın gözünü alıyor.*

2 — Bilmem nasıl bir his beni yanınıza cezbetti = Bilmem nasıl bir duygu beni yanınıza çekti.

Cezire = **Ada** = (Fr.) Île

Şiphi cezire = **Yarımada** = (Fr.) Prespu'île

Cezm (azm anl.) = **Dölen** = (Fr.) Action de se déterminer

Cezr = **Kök** = (Fr.) Racine

Örnek: *1 — Ağacın cezri, yer altında bulunan kısmıdır = Ağacın kökü, yer altında bulunan kısmıdır.*

2 — Lisâniyatta kelime cezirlerinin ehemmiyeti büyüktür = Dil biliminde söz köklerinin önemi büyüktür.

Cezrî = **Köknel** = (Fr.) Radical

Örnek: *İnkılâb işlerinde cezrî hareket etmelidir = Devrim işlerinde köknel hareket etmelidir.*

Cibayet = **Toplamak**

Örnek: *Vergi cibayeti = Vergi toplaması*

Cibillet = **Yaradılış, yapılış**

Örnek: *İnsanın cibilleti nasılsa öyle kalır, onu tebdil etmek pek müşküldür = İnsanın yaradılışı nasılsa öyle kalır, onu değiştirmek pek güçtür.*

Cibilletsiz = **Südü bozuk, soysuz** = (Fr.) De basse naissance, mal né

Örnek: *O, pek cibilletsiz bir adamdır = O, pek südü bozuk (soysuz) bir adamdır.*

Cibillî = **Doğunsal**

Örnek: *Cibillî huylar insanın içine kök salmış gibidir = Doğunsal huylar insanın içine kök salmış gibidir.*

Cidal (mücadele) = **Uğraş** = (Fr.) Lutte

Örnek: *1 — Cidâli hayat, hepimizi birer tarafa sürükledi = Hayat uğraşı, hepimizi birer yana sürükledi.*

2 — Gazetelerde bu mesele üzerinde bir cidal başladı = Gazetelerde bu sorum üzerinde bir uğraş başladı.

Mücadil = **Uğraşkan**

Cidalcû = **Dalaşkan**

Örnek: *O, pek cidalcû bir muharrirdir = O, pek dalaşkan bir yazardır.*

Ciddiyet = **Ciddilik** (T. Kö.)

Ciddî = **Ciddi**

Cidden = **Cidden** (1), **gerçekten**

Cife = **Öleş** = (Fr.) Immondice

Cihan = **Evren** = (Fr.) Univers

Cihan = **Acun** = (Fr.) Monde

Cihan = **Dünya** = (Fr.) Terre

Cihangir (fatih) = **Alpay**

Örnek: *Tarihin namını ilâ ettiği cihangirler arasında.... = Tarihin adını yükselttiği alpaylar arasında..*

Cihannüma = **Görülük**

Örnek: *Eski evlerin üstlerine birer cihannüma yaparlardı = Eski evlerin üstlerine birer görülük yaparlardı.*

Cihanşümul = **Evrensel** = (Fr.) Universel

Cihanşümul = **Acunsal** = (Fr.) Mondial

Cihaz = **Takım** = (Fr.) Appareil

Örnek: *Elektrik cihazı = Elektrik takımı*

Cihet = **Yan, yön**

Cihatı erbaa = **Dörtyön**

Ciheti taalluk = **İlişiklik, ilişkenlik.** (Bak: aidiyet)

Cilâ = **Açkı**
Örnek: *Döşemelerin cilâsı bozulmuştu = Döşemelerin açkısı bozulmuştu.*

Cild = **Deri, kap, tom** (T. Kö.)
Örnek: *Cild hastalıkları = Deri hastalıkları. kitabın kabı (cildi) — Türk tarihinin üçüncü cildinde = Türk tarihinin üçüncü tomunda*

Cildlemek, teclid etmek = **Kaplamak**

Cildletmek, teclid ettirmek = **Kaplatmak**
Örnek: *1 — Bu kitabları cildletmeden (teclid ettirmeden) göndermeyin = Bu kitabları kaplatmadan göndermeyin.*
2 — Kitablarımı cildlettim (teclid ettirdim) = Kitablarımı kaplattım.

Mücelled = **Kaplı**

Cilve = **Kırıtma** = (Fr.) Coquetterie

Cilveli = **Kırıtkan**

Cilve ve şive = **Bayla** (Bak: Eda)

Cin = **Cin** (T. Kö.)

Cinnet = **Çılgınlık, delilik** = (Fr.) Folie
Örnek: *Kendisinde cinnet halleri görüldü = Kendisinde delilik (çılgınlık) halleri görüldü.*

Cins = **Cins** (T. Kö.)

Cinsî = **Cinsel** = (Fr.) Sexuel
Cinsî sevki tabii — Cinsel içgüdü

Cirm = **Oylum** = (Fr.) Volume
Örnek: *Ateş olsan oylumunca (cirmin kadar) yer yakarsın*

Cirm = **Cisim** (T. Kö.) = (Fr.) Corps
Örnek: *Göksel cisimler = Ecramı semaviye = Corps célestes*

Cism = **Cisim** (T. Kö.) = (Fr.) Corps

Cismanî = **Cismel** = (Fr.) Corporel
Örnek: *Cismanî noksanlar — Cismel eksiklikler.*

Civan = **Genç**

Civar = **Yöre** = (Fr.) Environs
Örnek: *Köyün civarında = Köyün yöresinde*

Ciyadet = **Temizlik, tazelik**

Cûd = **Cömertlik**

Cûş = **Coşma, kaynama**

Cûşa gelmek = **Coşmak**

Cümhur = **Cumur** (T. Kö.) = (Fr.) Public

Cümhurî = **Cumursal** = (Fr.) Républicain

Cümhuriyetperver = **Cumurcu** = (Fr.) Républicain

Cümhuriyet = **Cumuriyet** = (Fr.) La république
Örnek: *Türkiye Cümhuriyeti = Türkiye Cumuriyeti*

Cemahir = **Cumuriyetler** = (Fr.) Républiques
Örnek: *Amerika Cemahir Müttehidesi = Amerika Birleşik Cumuriyetleri*

Cümle = **Cümle** (T. Kö.)

Cümleten = **Hep, bütün**

Cümudiye = **Donşak** = (Fr.) Glacier

Cünd = **Asker** = (Fr.) Soldat

Cür'a = **Yudum**

Cüret = **Atılganlık, gözüpeklik, ataklık, küstahlık** = (Fr.) Audace

Cüretkâr = **Atılgan, gözüpek, küstah, atak** = (Fr.) Audacieux

Cürüm = **Suç** = (Fr.) Délit
Örnek: *Onun böyle bir cürüm işliyeceğini ümit etmezdim = Onun böyle bir suç işliyeceğini ummazdım.*

Cüsse = **Beden**

Cüsseli = **İriyarı**
Örnek: *Cüsseli bir adam = İriyarı bir adam.*

Cüzü = **Tike** = (Fr.) Partie
Örnek: *Kol ve ayak bedenin cezasındandır = Kol ve ayak bedenin tikelerindendir.*

Cüz'î — **Tikel, pek az, azıcık** = (Fr.) Particl
Örnek: *Cüz'î bir sây ile bunu bitirebilirsiniz = Pek az (azıcık) bir çalışma ile bunu bitirebilirsiniz.*
Cüz'i hükümler — Tikel hükümler (Terim)

Ç

Çâh = Kuyu

Çâker = Kul, köle

Çâlâk = Çevik

Çare = Çare (T. Kö.)

Çar naçar = İster istemez, çaresiz

Çehre = Çehre (T. Kö.), yüz, bet

Çemenzar = Çimenlik

Çin = Kıvrım, büklüm, buruşukluk, çatıklık

Örnek: *Alın buruşuğu = Çini cebin. Kaş çatıklığı = Çini ebru*

D

Dâ = Hastalık (T. Kö.)

Dâd = Tüze = (Fr.) Justice

(*Bak: Adl, adalet)*

Dâd = Vergi = (Fr.) Don

Örnek: *Dâdı Huda = Tanrı vergisi*

Dâd = Veriş, satış = (Fr.) Vente

Örnek: *Dâdü sited = Alışveriş*

Dâd = Yanıp yakılma

Dade = Verilmiş

Dader = Kardeş

Dâdküster = Tüzemen

(Bak = Âdil).

Dağdağa = Gürültü

Dağdar = Yaralı

Örnek: *Yüreğim firkat acısiyle dâğdar iken bir de ..= Yüreğim ayrılık acısiyle yaralı iken bir de..*

Dahamet = İrilik, kocamanlık

Dâhi Öke = (Fr.) Génie

Dâhil = İç, içeri, içinde = (Fr.) İntérieur

Örnek: *Binanın dâhili = Kurağın içi (içerisi) Listeye dahil değil = Çizelge içinde değil.*

Dâhilen = İçeriden

Örnek: *Bu ilâcı dâhilen almak lâzımdır = Bu ilâcı içerden almalıdır.*

Dâhilî = İçeri, içsel = (Fr.) İntérieur

Örnek: *Emrazı dahiliye = İçsel hastalıklar Bir evin umuru dahiliyesi = Bir evin içeri işleri.*

Dahiliye vekâleti = İç bakanlığı = (Fr.) Ministère de l'Intérieur

Dâhil olmak = Girmek = (Fr.) Entrer

Örnek: *Heyete dâhil olan bütün âzâ = Kurula giren bütün üyeler.*

Dahîl = Sığınan, sığınmış

Dahiye = Karabun = (Fr.) Cataclysme

Dahalet etmek = Sığınmak = (Fr.) Se refugier

Örnek: *Yunan askerlerinin bir kısmı bulgarlara dahalet ettiler = Yunan askerlerinin bir kısmı bulgarlara sığındılar.*

Dahl = Kınama

Örnek: *Dinimizi kınayan = Dinimize dahleden*

Dahl (Dahlü tesir anlamına) = Karışma = (Fr.) Action de se mêler

Dahme = 1 — Topfişek, 2 — (Bak: mezar, türbe)

Daima = Her vakit, bir düzüye = (Fr.) Toujours

Örnek: *Daima bizi işimizden alıkor = Her vakit bizi işimizden alıkor.*

Başkalarını dinlemez, daima kendi söyler = Başkalarını dinlemez, birdüzüye kendi söyler.

Daimî = Devamlı (T. Kö.), Sürel = (Fr.) Continuel

Örnek: *Daimî bir baş ağrısı = Devamlı bir baş ağrısı.*

Dair = Üzerine, için, dolayı (Bak: aid)

Daire = Değre = (Fr.) Cercle

Örnek: *Daire şeklinde bir masa = Değre şeklinde bir masa.*

Onun dairei muhabbetine giremedi = Onun sevgi değresine giremedi.

Dairenmadar = Çepçevre, çepeçevre

Örnek: *Düşman ordusunu dâirenmâdâr ihata ettik = Düşman ordusunu çepeçevre sardık.*

Dairevî = Değirmi = (Fr.) Circulaire
Örnek: *Dairevî bir sini = Değirmi bir sini.*

Dalâlet = Sapınç = (Fr.) Egarement, aberration
Örnek: *Akıl, insanları dalâletten kurtarır = Akıl, insanları sapınçtan kurtarır.*

Dalâlete düşmek = Azmak, sapmak, sapıtmak = S'égarer, tomber dans l'aberration
Örnek: *Dalâlete düşen milletlere, onların büyükleri doğru yolu gösterir = Sapıtan (doğru yoldan sapan, azan) uluslara, onların büyükleri doğru yolu gösterir.*

Dâm = Tuzak
Örnek: *Dâmi iğfaline düşürdüğü = Aldatma tuzağına düşürdüğü.*

Dâmad = Güveyi = (Fr.) Gendre, beau-fils

Dâmân = Etek

Dânâ = Bilen

Daniş = Bilgi

Danişmend = Bilgili

Dâr = Ev, yer, yurd
Örnek: *Dârı dünya = Dünya evi.*

Daraban = Çarpma, çarpıntı
Örnek: *Darabanı kalb = Yürek çarpıntısı (çarpıntı)*

Dârât (Debdebe) = **Görkem**

Darbe = Çarpı, vuruş = (Fr.) Coup
Örnek: *Bir darbede yere serdi = Bir vuruşta yere serdi.*

Darbetmek = Döğmek

Darbı mesel = Atalar sözü

Darülaceze = Kimsesizler yurdu

Dastan = Destan (T. Kö.) Epope (T. Kö.)

Dastani = Epik = (Fr.) Epique

Daüssıla = Yurtsama = (Fr.) Nostalgie
Örnek: *Maskatı resinden cüdâ kalınca daüssılaya uğradı = Doğduğu yerden ayrı kalınca yurtsamaya uğradı.*

Daüssılaya uğramak = Yurtsamak

Dava = Dilev = (Fr.) Procès
Örnek: *Borcunu ödemediği için aleyhine dava açtım = Borcunu ödemediği için ona karşı dilev açtım.*

Dava = Sava = (Fr.) Cause
Örnek: *Davasını büyük bir belâgatle anlattı = Savasını büyük bir uzdillikle anlattı.*

Davacı = Dilevci

Dava etmek = Dilev açmak = (Fr.) İntenter un procès

Davet = Çağırı = (Fr.) İnvitation

Davet etmek = Çağırmak = (Fr.) İnviter
Örnek: *Bu akşamki toplantıya sizi de davet ettim = Bu akşamki toplantıya sizi de çağırdım.*

Davetiye = Çağrılık = (Fr.) Lettre d'invitation
Örnek: *Onun davetiyesi gönderilmemiş = Onun çağrılığı gönderilmemiş.*

Dâyin = Alacaklı
Örnek: *Dâyinler vekili = Alacaklılar yekesi*

De'b = Törü = (Fr.) Usage

Debağ = Sepici

Debağat = Sepicilik

Debağat etmek = Sepilemek

Debağhane = Sepile

Debdebe (ve dârât) = **Görkem**

Def'a = Kere (T. Kö.) **kez**
Örnek: *Size bunu kaç defa söylemek lâzım? = Size bunu kaç kere söylemeli?*
Son defa kusurunu affediyorum = Son kez suçunu bağışlıyorum.

Def'aten = Birden, bir kezin, bir kerede
Örnek: *Defaten yüz lira borcunu çıkarıp veriyordu = Bir kezin (bir kerede) yüz lira borcunu çıkarıp veriyordu.*

Defetmek = Savmak, itmek = (Fr.) Expulser, faire éloigner
Örnek: *Belâyı savdım (def'ettim) — Cisimler birbirlerini çekerler ve iterler (cezp ve def'ederler) = Attraction et répulsion des corps.*

Define = Gömü = (Fr.) Trésor

Defnetmek = Gömmek

Defter = Defter (T. Kö.) = (Fr.) Cahier.

Dehan = Ağız

Dehr (Bak: Cihan, âlem) = Acun, dünya (T. Kö.)

Dehşet = Yılgı = (Fr.) Terreur

Örnek: *Sâika düşünce halk dehşet içinde kaldı = Yıldırım düşünce halk yılgı içinde kaldı.*

Dehşetü inhizam = Sıngılık = (Fr.) Epouvante,

Örnek: *Âsiler son hücumlarında, dehşetü inhizaman uğradılar = Azıyanlar, son hücumlarında sıngılığa uğradılar.*

Dehşetü inhizama uğramak = Sınmak = (Fr.) S'épouvanter

Dehşetü inhizama uğratmak = Sındırmak = (Fr.) Epouvanter.

Delâlet etmek = Göstermek = (Fr.) Signifier, indiquer

Örnek: *Bu sözler onun kötü yürekliliğine delâlet eder = Bu sözler onun kötü yürekliliğini gösterir.*

Delâlet etmek = Yol göstermek, kılavuzlamak = (Fr.) Guider, montrer le chemin

Örnek: *Köylüler delâlet ettiler de yolu öyle bulabildim = Köylüler yol gösterdiler de (kılavuzluk ettiler de) yolu öyle bulabildim.*

Delil (Bürhan anlamına) = Kanıt = (Fr.) Argument

Örnek: *Delilsiz davaya kimse inanmaz = Kanıtsız dileve kimse inanmaz.*

Delil (Vesika anlamına) = Belge = (Fr.) Document

Örnek: *Tarihî deliller (vesikalar) = Tarihsel belgeler.*

Delil (Beyyine anlamına) = Tanıt = (Fr.) Preuve

Delil (Yol gösteren anlamına) = Kılavuz = (Fr.) Guide

Dem = Kan

Dem = Dem (zaman anlamına) (T. Kö.)

Demevî = Kanlı, kansal

Demgüzâr olmak = Vakit geçirmek

Denaet = Alçaklık = (Fr.) Lâcheté

Denaetkârane = Alçakça = (Fr.) Lâchement

Örnek: *Denaetkârane bir hile ile onu öldürdü = Alçakça bir dekle onu öldürdü.*

Deni = Alçak = (Fr.) Lâche

Örnek: *Denî! = Alçak!*

Dendan = Diş

Der = Kapı

Örnek: *Deri devlet = Devlet kapısı.*

der - = - de, içinde

Deraguş = Kucaklama

Deraguş etmek = Kucaklamak

Derbeder = Dağınık, salpak

Örnek: *Derbeder bir adamdır = Dağınık (salpak) bir adamdır.*

Derbend = Boğaz, dargeçit

Derc = Derç (T. Kö.)

Derd = Dert (T. Kö.)

Derdest = Yakalama = (Fr.) Arrestation, attraper

Örnek: *Polisler hırsızları derdeste çalışmaktadırlar = Polisler, hırsızları yakalamaya çalışmaktadırlar.*

Derdest etmek = Yakalamak = (Fr.) Arrêter

Derece = Derece = (Fr.) Degré

Dereke = Dereke

Dergâh = Derge

Derhal = Hemen

Derk, idrak = An, anlama = (Fr.) Compréhension

Derkenar = Çıkma

Örnek: *Bu evrakı bir derkenar yazıldıktan sonra yerine gönderiniz = Bu kâğıdı bir çıkma yazıldıktan sonra yerine gönderiniz.*

Derketmek, idrak etmek = Anlamak = (Fr.) Comprendre

Örnek: *Bu işin güçlüğünü idrak edemedi = Bu işin güçlüğünü anlıyamadı.*

Derman = Derman (T. Kö.)

Dermeyan etmek = Ortaya koymak, öne sürmek

Örnek: *Bu fikri dermeyan eden sizdiniz = Bu düşünceyi ortaya koyan (öne süren) sizdiniz.*

Derpiş etmek = Göz önünde tutmak
Örnek: *Evvelâ bu işi derpiş etmelidir* = *Önce bu işi göz önünde tutmalıdır.*

Ders = Ders (T.) = (Fr.) Leçon, cours

Deruhte etmek = Üstüne almak, yüklenmek = (Fr.) Se charger
Örnek: *Bir vazifeyi deruhte etmek* = *Bir ödevi üstüne almak.*

Derun = İç
Örnek: *Derununda nüfus tezkeresi bulunan bir çanta* = *İçinde doğum kâğıdı bulunan bir çanta.*

Derunî = İçkel
Örnek: *Derunî bir meserret* = *İçkel bir sevinç*

Derya = Deniz

Desise = Dek, oyun, aldaç = (Fr.) Ruse, intrigue, fourberie

Dessas = Dekçi, oyuncu, aldatıcı = (Fr.) Rusé, intriguant

Dest = El

Destar = Sarık

Deste = Takım, demet
Örnek: *Bir takım oyun kâğıdı, bir demet çiçek*

Destgir = Yardımcı, elinden tutan

Destres olmak = Ele geçirmek, elde etmek erişmek = (Fr.) Obtenir, acquérir

Deşt = Bozkır, çöl

Deva = Em, ilâç (T. Kö.) = (Fr.) Remède
Örnek: *Bu hastalığın devasını bulamadılar* = *Bu hastalığın ilâcını (emini) bulamadılar.*

Devam = Devam (T. Kö.) = (Fr.) Continuation, fréquentation

Deveran = Dolaşı
Örnek: *Deveranı dem* = *Kan dolaşısı*

Deveran etmek = Dolaşmak
Örnek: *Deveran eden haberlere göre* = *Dolaşan duyulara göre.*

Devlet = Devlet (T. Kö.) = (Fr.) Etat

Devr = Devir (T. Kö.)

Devran = Evren
Örnek: *Âlem gene ol âlem, devran gene ol devran..* = *Acun gene o acun, evren gene o evren..*

Devre = Devre (T.)

Devriye = Gezek
Örnek: *Geceleri jandarmalar devriyeye çıkıyorlar* = *Geceleri jandarmalar gezeğe çıkıyorlar.*

Deyn = Borç

Dîcûr = Karanlık

Didar = Yüz, çehre (T. Kö.)

Dide = Göz

- dide = - görmüş

Dideban = Bekçi, kolcu, nöbetçi, gözcü

Digerbîn = Özgecil = (Fr.) Altruiste
Örnek: *Digerbîn olanları herkes sever* = *Özgecil olanları herkes sever.*

Dikkat = Dikkat (T. Kö.) = (Fr.) Attention

Dil = Yürek, gönül

Dilâra, dilrüba, dilfirib = Gönül alan, gönül okşayan

Dilâver = Yiğit

Dilâzar = Gönül inciden, hatır kıran

Dilbaz = Gönül eğleyen

Dilber = Güzel
Örnek: *Dilber bir kız* = *Güzel bir kız.*

Dilgîr = Gücenik, kırgın

Dilgir olmak = Kırılmak, gücenmek.
Örnek: *Bana sebebsiz dilgir oldunuz* = *Bana sebebsiz gücendiniz.*
Bu sözlerden dilgir oluşu doğru değildir = *Bu sözlerinden kırılması doğru değildir.*

Dilgüdaz = Yürek eriten

Dilhâh = Gönül isteği, arzu (T. Kö.)
Örnek: *İşler dilhahı üzere gitmedi* = *İşler arzusu üzere (gönül isteğince) gitmedi.*

Dilhıraş (Bak: Canhıraş) Gönül koparan
Örnek: *Bir sadayı dilhıraş* = *Gönül koparan bir ses*

Dilhûn olmak = İçi kan ağlamak

Örnek: *Onun bu düşkün halini görünce dilhûn oldum = Onun bu düşkün halini görünce içim kan ağladı.*

Dilir = Yürekli

Dilküşa = İç açan

Örnek: *Mahalli dilküşa = İç açan bir yer*

Dilpesend = Gönül beğendi

Dilriş = Yüreği yaralı

Dilsuz = Yürek yakıcı, iç yakan, acıklı

Dilşad = Sevinçli

Dilşikeste = Gönlü kırık

Dimağ = Beyin = (Fr.) Cerveau, cervelle

Din = Din (T.) = (Fr.) Religion

Dinî = Dinsel = (Fr.) Religieux

Örnek: *Dinî müesseseler = Dinsel kurumlar.*

Gayridinî = Yaddinsel = (Fr.) İrréligieux

Örnek: *Gayridinî hareketler = Yaddinsel hareketler.*

Lâdinî = Dışdinsel = (Fr.) Areligieux

Örnek: *Dinle hiç bir alâkası olmıyan müessese ve hareketlere lâdinî derler = Dinle hiç bir ilişiği olmıyan kurumlara ve hareketlere dışdinsel derler.*

Dirahşan = Parlak, parlıyan

Diraht = Ağaç

Dirayet = Usuğ = (Fr.) Adresse, intelligence, capacité

Örnek: *Bilgisi ne kadar vüsatli olursa olsun, dirayetsiz bir insan tuttuğu işte muvaffak olamaz = Bilgisi ne kadar geniş olursa olsun usuğsuz bir insan tuttuğu işi başaramaz.*

Dirayetli = Usuğlu = (Fr.) İntelligent, capable, adroit

Örnek: *O, pek dirayetli hareket etti = O, pek usuğlu hareket etti.*

Diraz = Uzun

Diriğ etmek = Esirgemek

Örnek: *Muavenetinizi benden diriğ etmeyiniz = Yardımınızı benden esirgemeyiniz.*

Dîrîn, dîrîne = Eski

Örnek: *De'bi dîrîn = Eski törü.*

Divane = Deli, aptal, alık

Diyar = El

Örnek: *Diyar diyar dolaştıktan sonra buraya geldi = El el dolaştıktan sonra buraya geldi.*

Dizdar = Kale sakmanı

Dost = Dost (T. Kö.) = (Fr.) Ami

Ducret (zucret) = Sıkıntı, darlık

Örnek: *Son senelerim ducret içinde geçti = Son yıllarım sıkıntı (darlık) içinde geçti.*

Duçar (giriftar) = Uğramış, yakalanmış, tutulmuş

Duçar olmak (giriftar olmak) = Uğramak, yakalanmak, tutulmak

Örnek: *1 — Bir derdi devânâpezire duçar oldu = İlâcı bulunmaz bir derde uğradı.*

2 — Duçar olduğu felâketten tahlisi giriban edemedi = Tutulduğu felâketten yakasını kurtaramadı.

3 — Öldürücü bir aşka giriftar oldu = Öldürücü bir aşka yakalandı.

Dûd = Kurt, duman

Duhan = Duman, tütün

Duhter = Kız

Duhul = Girme, girim

Duhuliye = Girmelik

Örnek: *Duhuliye vermeksizin içeriye alınamaz = Girmelik vermeksizin içeriye alınamaz.*

Dûn = Aşağı, aşağılık

(Ast = madûn)

Örnek: *Bu halıyı dûn bir fiatla satmak istemedi = Bu halıyı aşağı bir paha ile satmak istemedi.*

Ne dûn bir fıtratı var = Ne aşağılık bir yaradılışı var .

Dûr = Uzak

Örnek: *Allah kimseyi gördüğünden dûr etmesin = Tanrı kimseyi gördüğünden uzak bırakmasın.*

Dûrendiş (dûrbin) = Uzgören, uzgörür = (Fr.) Avisé, clairvoyant

Örnek: *1 — Devletin başına geçen adamlar dûrendiş olmalıdır = Devletin başına geçen adamlar uzgörür olmalıdır.*

2 — O, dûrendiş bir adamdır = O, uzgören bir adamdır.

Dûrendişlik (durbinlik) = Uzgörürlük

Duşize (Bak: bâkir) = Eldeğmemiş

Dümdar = Artçı = (Fr.) Arrière-garde

Örnek: *Dümdar kollarımız düşmana hücum etti =Artçı kollarımız düşmana hücum etti.*

Dümû = Gözyaşı

Dünbal = Kuyruk

Dürbün = Görgüç = (Fr.) Lorgnette, lunette

Örnek: *Zabitler uzağı rüyet için dürbün istimal ederler = Subaylar uzağı görmek için görgüç kullanırlar.*

Düruğ = Yalan

Dürüst = Doğru, düzgün, dürüst (T. Kö.) = (Fr.) Exact, correct.

Dürüşt = Sert, kaba

Örnek: *Dürüşt hareketlerile hepimizi gücendirdi = Kaba (sert) hareketlerile hepimizi gücendirdi.*

Düstur = Düstur (T. Kö.) = (Fr.) Code, règle générale, formule

Düşnam = Sövgü

Örnek: *Büyük işe girişenler onun bunun düşnamından korkmazlar = Büyük işe girişenler onun bunun sövgüsünden korkmazlar.*

Düşvar = Güç, zor

Düyûn = Borçlar = (Fr.) Dettes

Düyûnu umumiye = Genel borçlar = (Fr.) Dette publique

Düzd = Hırsız = (Fr.) Voleur

E

Eazım = Büyükler

Örnek: Timur devri eâzımından = Timur devri büyüklerinden.

Eb = Baba

Eb'ad = Iramlar

Örnek: *Eb'adını mesaha etmeli = Iramlarını ölçmeli.*

Ebatil (Bak: batıl itikad) = Boşinanlar = (Fr.) Superstitions

Örnek: *Ebatile bağlı olanların aramızda yeri yoktur = Boşinanlara bağlı olanların aramızda yeri yoktur.*

Ebed, Ebediyet = Sonrasızlık = (Fr.) Eternité

Örnek: *Bu fânî hayat içinde ebediyet düşüncesi, bir teselliden başka bir şey değildir = Bu ölez hayat içinde sonrasızlık düşüncesi bir avunmaktan başka bir şey değildir.*

Ebedî = Sonrasız = (Fr.) Eternel

Örnek: *Ebedî bir huzur ve sükûna kavuşmak istiyordu = Sonrasız bir baysallığa kavuşmak istiyordu.*

Ebediyen (İlelebed) = Hiç bir zaman, hiç bir vakit, hiç bir daha = (Fr.) Eternellement, à grand jamais

Örnek: *Gözleri hiç bir daha açılmamak üzere kapandı = Ses yeux se sont fermés éternellement.*

Onu hiç bir daha görmiyeceğiz = Nous ne le verrons plus jamais.

Ebeveyn = Ana baba

Örnek: *Ebeveyne hürmet evlâdların ilk vazifesidir = Ana babaya saygı çocukların ilk ödevidir.*

Ebkem = Dilsiz, epsem

Ebr = Bulut

Ebrar = İyiler, iyiciler

Ebru = Kaş

Ebter = Güdük

Ecdad = **Dedeler**
Örnek: *Ecdadımızdan kalan eserler = Dedelerimizden kalan izerler.*

Ecil = **İçin, sebeb**
Örnek: *Bu ecilden = Bunun için.*

Ecir (Bak: ücret)

Eclâf = **Ayak takımı, baldırı çıplaklar**

Ecnebi = **Yaduyru** = (Fr.) Sujet étranger
Örnek: *İstanbuldaki yaduyrular = Les sujets étrangers à İstanbul*

Eda = **Ton** (T. Kö.)
Örnek: *Söyleyişindeki özgül ton onu öteki sözmenlerden ayırıyor = Söyleyişindeki aslî (original) eda, onu diğer natuklardan ayırıyor.*

Eda (Şive, cilve anlamına) = **Bayla** = (Fr.) Grâce, charme

Edalı = **Baylan** = (Fr.) Gracieux, charmant
Örnek: *Edalı edalı yürüyordu = Baylan baylan yürüyordu.*

Eda etmek = **Ödemek**
Örnek: *Edayı deyn etmek istiyordu = Borcunu ödemek istiyordu.*

Edeb = **Edeb**

Edille (Bak: delil) = **Kanıtlar**
Örnek: *Dâvâsını edillesiyle izah etti = Dilevini kanıtlariyle açımladı.*

Edib = **Yazman**
Örnek: *Büyük Türk edibi = Büyük Türk yazmanı.*

Efkârı umumiye = **Kamusaldüşün** = (Fr.) Opinion publique
Örnek: *Bir memleket efkârı umumiyesini gazetelerinde görebiliriz = Bir ülkenin kamusaldüşününü gazetelerinde görebiliriz.*

Reyi âm = **Geneloy**
Örnek: *Sar'da yapılan reyi âm = Sar'da yapılan geneloy .*

Efrad = **Erat**
Örnek: *Bölüğe yeni gelen efrad = Bölüğe yeni gelen erat.*

- efraz = **Kaldıran, yükselten**
Örnek: *Alemefrâzı isyan = Azı bayrağını kaldıran.*

- efruz = **Parlatan, aydınlatan, tutuşturan**
Örnek: *Dilefrûz = Gönül aydınlatan, gönül tutuşturan.*

Efsâne = **Masal**

Efsun = **Afsun**
Örnek: *Bu asırda efsuna kim inanır? = Bu asırda afsuna kim inanır?*

Efsus = **Yazık**
Örnek: *Efsus, sadhezâr efsus! = Yazık, yüz bin yazık!*

- efşân = **Saçan, dağıtan, silken, serpen**
Örnek: *Dürefşân = İnci saçan.*
Etrafa ziya efşân olmakta = Her yana ışık dağıtmakta.

- efzâ = **Artıran, çoğaltan**
Örnek: *Meserret efzâ = Sevinç arttıran, (çoğaltan.)*

Efzâyiş = **Artma, çoğalma**

Efzûn = **Çok, artık, yukarı**
Örnek: *Sinni 25 ten dûn, 35 ten efzûn olmıyanlar = Yaşı 25 ten aşağı, 35 ten yukarı olmıyanlar.*

Ehadiyet = **Birlik**

Ehali, Ahali = **Elgün**
Örnek: *Ehaliye karşı = Elgüne karşı.*

Ehemmiyet = **Önem** = (Fr.) İmportance
Örnek: *Bu işin ehemmiyetini anlamalıdır = Bu işin önemini anlamalıdır.*

Ehemmiyetli (mühim) = **Önemli** = (Fr.) İmportant
Örnek: *Bu ehemmiyetli fikirleri ilk önce ondan işittim = Bu önemli düşünceleri ilk önce ondan işittim.*

Ehemmiyet vermek = Önemek, önem vermek (Fr.) Attacher de l'importance, donner de l'importance

Örnek: *Sözlerine ehemmiyet vermediler = Sözlerine önem vermediler, sözlerini önemediler.*

Ehlî = Evcil

Örnek: *Ehlî hayvanlar = Evcil hayvanlar.*

Ehlîleştirmek = Evcilleştirmek

Örnek: *Yırtıcı hayvanları bile ehlîleştirmeğe çalışıyorlar = Yırtıcı hayvanları bile evcilleştirmeğe çalışıyorlar.*

Ehli vukuf, ehli hibre = Ayırtman

Örnek: *Ehli vukufun verdiği raporda = Ayırtmanların verdiği raporda.*

Ehliyet = Erdik

Örnek: *Ehliyetsiz adamlara iş vermemelidir = Erdiksiz adamlara iş vermemelidir.*

Ehven = Ucuz

Örnek: *Bunun fiatını ehven bulmadınız mı? = Bunun pahasını ucuz bulmadınız mı?*

Eizze (Bak: aziz) **= Erenler**

Ekâbir = Büyükler

Örnek: *Ekâbiri Kureyş = Kureyş büyükleri.*

Ekal = En az, en aşağı

Örnek: *Ekalli mücazat = Cezaların en azı*

Ekalli üç saatte oraya vâsıl olabilir, ondan evel gidemez = Enaz üç saatte oraya varabilir, ondan önce gidemez.

Ekalliyet = Azınlık — (Fr.) Minorité

Örnek: *Kamutayda azınlık partileri yoktur, bağımsız saylavlarımız vardır = Büyük Millet Meclisinde akalliyet fırkaları yoktur, müstakil mebuslarımız vardır — Il n'y a pas de partie de minorité à la Chambre, mais il existe des indépendants.*

Ekseriya — Çoğun, çok vakit, çokluk (Bak: alelekser)

Örnek: *Ekseriya işine vaktinde gelmez — Çoğun işine vaktinde gelmez.*

Ekseriya onu çalışırken görürdüm — Çok vakit onu çalışırken görürdüm.

Ekseriyet = Çoğunluk = (Fr.) Majorité

Örnek: *Önergeniz çoğunlukla kabul olunmuştur = Teklifiniz büyük bir ekseriyetle kabul olunmuştur = Votre proposition est acceptée à une grande majorité*

Eksibe = Kumul

Ekanimi selâse = Üç örkümler

Örnek: *Ekanimi selâse, hıristiyanlık itikadlarının esasıdır = Üç örkümler, hıristiyanlık inanlarının temelidir.*

Ekber = Ulu

Ekûl = Obur

El'an = Daha, henüz,

Örnek: *Gönderdiğim adam el'an gelmedi = Gönderdiğim adam daha (henüz) gelmedi.*

Elâstikî = Esnek = (Fr.) Elastique

Örnek: *Elâstikî cisimler = Esnek cisimler.*

Elâstikiyet = Esneklik = (Fr.) Elasticité

Örnek: *Bu cismin elâstikiyeti azalmış = Bu cismin esnekliği azalmış.*

Elbet, elbette = Kesin olarak, üzkes

Örnek: *Elbet (elbette) onun dediği olacak = Üzkes onun dediği olacak.*

Elbise = Giyim, uruba

Örnek: *Elbiselerini çıkardı = Giyimlerini çıkardı.*

Elbise dolabı = Uruba dolabı.

Elhak = Doğrusu

Örnek: *Elhak, sesi pek güzeldi = Doğrusu, sesi pek güzeldi.*

Elhâletü hâzihî — Bugün, bugünkü günde, şimdi

Örnek: *Elhâletü hâzihi Orta Asya'da Şamanlığa itikad eden Türkler vardır = Bugünkü günde, Orta Asya'da Şamanlığa inanan Türkler vardır.*

Elhâsıl — Sözün kısası

Örnek: *Elhasıl, bu gidiş onun felâketini hazırlamaktadır — Sözün kısası, bu gidiş onun felâketini hazırlamaktadır.*

Elyevm = **Bugün, şimdi**

Örnek: *Elyevm Konya'da mukim* = *Bugün Konya'da oturan*

Em'a = **Bağırsaklar** = (Fr.) Entrailles, intestins.

Örnek: *Em'ada görülen emraz* = *Bağırsakta görülen hastalıklar.*

Em'ai galiza = **Kalın bağırsaklar**

Em'ai rakika = **İnce bağırsaklar**

Eman = **Aman**

Emanet = **İnam**

Örnek: *Allaha emanet* = *Tanrıya inam!*

Emanet etmek = **İnamlamak**

Örnek: *Bu parayı ona emanet ettim* = *Bu parayı ona inamladım.*

Emaneten = **İnamlama**

Örnek: *İç Bakanlığı Ankaradaki son karakolları inamlama yaptırmıştır.*

İhale = **Üsterme**

Örnek: *İhalesi el'an yapılamadı* = *Üstermesi henüz yapılamadı.*

İhaleten = **Üsterleme**

Örnek: *Bu iş, ihâleten yaptırılacak* = *Bu iş üsterleme yaptırılacak.*

İhale etmek = **Üstermek**

Örnek: *Alım satım komisyonu bunu size ihale etti* = *Alım satım komisyonu bunu size üsterdi.*

Müteahhid = **Üstenci**

Örnek: *Mütaahhid Bay Hasan Gültekin* = *Üstenci Bay Hasan Gültekin.*

Taahhüd etmek (iltizam) = **Üstenmek**

Örnek: *Bu işi taahhüd edemedi* = *Bu işi üstenemedi.*

Emâre = **İmge, ipucu** = (Fr.) **İndice**

Örnek: *Yaptığı taharriyat neticesinde ancak küçük bir emare bulabildi* = *Yaptığı araştırma sonucunda ancak küçük bir imge bulabildi.*

Polisler bir emare bulmak için çok çalıştılar = *Polisler bir ipucu bulmak için çok çalıştılar.*

Emaret = **Beylik**

Örnek: *Selçuk imparatorluğu, on bir emarete bölündü* = *Selçuk imparatorluğu, on bir beyliğe bölündü.*

İsfendiyar emiri kötürüm Beyazıd Timura iltica etti = *İsfendiyar beyi kötürüm Beyazıd Timura sığındı.*

Emîr = **Bey**

Emel = **Umay**

Örnek: *Emelsiz gönül, güneşsiz göke benzer* = *Umaysız gönül, güneşsiz göke benzer.*

Emin (mutemed) = **İnal**

Örnek: *O benim eminimdir; ona itimad edebilirsiniz* = *O benim inalımdır; ona güvenebilirsiniz.*

Emlâk (mülk) = **Özelge** = (Fr.) Propriété

Mülkiyet hakkı = **Özelgelik hakkı** = (Fr.) Droit de propriété

Örnek: *Demokraside mülkiyet hakkı tanınmıştır* = *Demokraside özelgelik hakkı tanınmıştır.*

Emniyet (âsâyiş anlamına) = **Güvenlik** = (Fr.) Sécurité

Örnek: *Vatanımızın haricî ve dahilî emniyetini ordumuza medyunuz* = *Yurdumuzun dışsal ve içsel güvenliğini ordumuza borçluyuz.*

Emniyeti umumiye = **Genel güvenlik**

Ademi emniyet = **Güvensizlik, yadgüven** = (Fr.) Insécurité

Örnek: *Ademi emniyet içinde kalan bir memlekette huzur ve âsâyiş bulunamaz* = *Güvensizlik içinde kalan bir ülkede baysallık bulunamaz.*

Emniyet (İtimad anlamına) = **İnan** = (Fr.) Confiance

Emniyet etmek = İnanmak, güvenmek = (Fr.) Confier

Örnek: *Bu adama iş inanılmaz = On ne peut pas lui confier une affaire.*

Çocuğu sana inanıyorum = Je te confie cet enfant.

Bu adama güvenemiyorum = Je ne puis pas avoir de confiance à cet homme

Emr = Emir (T. Kö.) = (Fr). Ordre

Emirname (Bak: ferman) = **Buyrultu**

Örnek: *Gönderilen emirnamede yeni vazifesi ayrıca zikredilmişti = Gönderilen buyrultuda yeni ödevi ayrıca yazılmıştı.*

Emsal = Eş, eşler

Örnek: *Emsali görülmedik bir cesaretle düşman üzerine atıldı = Eşi görülmedik bir yiğitlikle düşman üzerine atıldı.*

Misil = Kat, eş

Örnek: *Misli ve menendi bulunmayan bir adamdı = Eşi ve benzeri bulunmayan bir adamdı. Beşin üç misli on beş eder = Beşin üç katı on beş eder.*

Üç kat ceza = Üç misli ceza

Nazîr (misil, mesîl) = **Eş**

Müşabih = Benzeş

Örnek: *Aynını bulamayınca müşabihini alayım dedim = Aynını bulamayınca benzeşini alayım dedim.*

Müşabehet = Benzeşlik

Örnek: *Baba ile oğul arasında büyük bir müşabehet var = Baba ile oğul arasında büyük bir benzeşlik var.*

Şebih = Benzer

Örnek: *Bir hüsnü bi şebih = Benzersiz bir güzellik.*

Teşbih etmek = Benzetmek

Örnek: *Kudema, maşukalarının kaddini serve teşbih ederlerdi = Eskiler sevgililerinin boyunu serviye benzetirlerdi.*

Taklid = Benzet

Örnek: *Maymunların taklid hassası hayvanatı saireye faiktir = Maymunların benzet özgülüğü öbür hayvanlardan üstündür.*

Taklid etmek = Benzetlemek

Örnek: *Çocuklar, büyükleri taklid eder = Çocuklar, büyükleri benzetler.*

Mukallid = Benzetçi

Örnek: *O, mukallidin biridir = O, benzetçinin biridir.*

Emtia = Mal = (Fr.) Marchandise

Örnek: *Avrupadan gelen emtia arasında = Avrupadan gelen mallar arasında*

Emvâli menkule = Taşıtlı mallar = (Fr.) Biens mobiliers

Örnek: *Tekmil emvali menkulesini Himayei Etfal Cemiyetine verdi = Bütün taşıtlı mallarını Çocuk Esirgeme Kurumuna verdi.*

Emvâli gayri menkule= Taşıtsız mallar = (Fr.) Biens immobiliers

Örnek: *Emvali gayrimenkulesinin kıymeti, emvali menkulesininkinden daha çoktu = Taşıtsız mallarının değeri, taşıtlı mallarınınkinden daha çoktu.*

Nakletmek = Taşımak, anlatmak = (Fr.) Transporter

Örnek: *Bu kocaman taşı oradan buraya naklet-mek için iki manda kâfi değildir = Bu koca-man taşı oradan buraya taşımak için iki manda yetmez.*

Bu masalı bana anne annem nakletmişti = Bu masalı bana anne annem anlatmıştı.

Nakliyat = Taşıma = (Fr.) Transport

Örnek: *Bizde nakliyatı bahriye gittikçe terakki etmektedir = Bizde denizsel taşıma, gittikçe ilerlemektedir.*

Vesaiti nakliye = Taşıma araçları = (Fr.) Moyens de transport

Örnek: *Vesaiti nakliyenin en yenisi tayyaredir = Taşıma araçlarının en yenisi uçkudur.*

Encâm (Bak: âkibet) = **Son**

Örnek: *Encamı kâr kaleyi düşmana teslim etti = İşin sonu, kaleyi düşmana verdi.*

Encümen = **Komisyon** = (Fr.) Commission

Örnek: *Askomisyon = Sous — Commission*

Encümeni dâniş = **Akademi** (T. Kö.) = (Fr.) Académie

Heyet, meclis = **Kurul** = (Fr.) Assemblée, Conseil

Heyeti umumiye = **Genkurul** = (Fr.) Assemblée générale

Heyeti Vekile = **Bakanlar kurulu** = (Fr.) Conseil des ministres

Kongre = **Kurultay** = Congrès

Müşavir = **Danışman** = (Fr.) Conseiller

Örnek: *Müşavirlerinin fikirlerini anlamadan iş yapmadı = Danışmanlarının düşüncelerini anlamadan iş yapmadı.*

Şûrâ = **Danışıt** = (Fr.) Conseil

Örnek: *Maarif Şûrası = Kültür danışıtı.*

Şûrâyi devlet = **Danıştay** = (Fr.) Conseil d'Etat

Endaht = **Atış**

Endam = **Tay, boybos**

Örnek: *Endamlı bir genç = Boyboslu bir genç. Giydiği elbise endamına uygun düşmemiş = Giydiği uruba, tayına uygun düşmemiş.*

Endamı mevzun, mütenasibülendam, kameti mevzun sahibi = **Taylan**

- endaz = **Atan, atıcı, atmış**

Örnek: *Tir endaz = Ok atan.*

Lenger endaz = Demir atmış.

Ender = **Azrak**

Örnek: *Ender olarak bize gelir = Azrak olarak bize gelir.*

Endişe = **Kaygı**

Örnek: *Hayatının son günlerini büyük endişeler içinde geçirmişti = Hayatının son günlerini büyük kaygılar içinde geçirmişti.*

Enin = **İnilti**

Örnek: *Enîni yürekleri parçalıyordu = İniltisi yürekleri parçalıyordu.*

Enkaz = **Yıkıntı**

Örnek: *Enkaz altında kalanların adedi bini tecavüz etmişti = Yıkıntı altında kalanların sayısı bini aşmıştı.*

Enmûzeç = **Kip** = (Fr.) Type

Örnek: *O, bir enmuzeci edebdi = O, bir edeb kipi idi.*

Ensal = **Nesiller** (T. Kö.), **ürenler**

Örnek: *Ensalı atiyeye enmuzeç olacak hareketler = Gelecek ürenlere kip olacak hareketler.*

Nesl = **Nesil, üren, döl**

Örnek: *Nesli âtî = Atı üren*

Kimin neslindendir? = Kimin dölündendir?

Eracif = **Uydurmalar, düzmeler**

Örnek: *Bu eracife ehemmiyet vermedik = Bu uydurmalara (düzmelere) önem vermedik.*

Ürcûfe = **Uydurma, düzme, yalan dolan**

Erâmil = **Dullar**

Örnek: *İtam ve eramil maaşları = Öksüz ve dul aylıkları.*

Erazil = **Sıyrıklar, yüzsüzler**

Örnek: *Erazili nasdan = Budunun yüzsüzlerinden.*

Erazil takımından = Sıyırıklar takımından

Erbab (ehl anlamına) = **Er, erdikli**

Örnek: *Bay M.... işinin eridir (erbabıdır) = Bay M.... yapı işinde erdiklidir (erbabtır).*

Erbabı mesâlih = **İşi olanlar**

Erbaîn = **Karakış**

Örnek: *Erbain kırk gün sürer = Karakış kırk gün sürer.*

Erkân (Rüesa anlamına) = **Başman**

Örnek: *Erkânı devlet = Devlet başmanları*

Erkânı askeriye = **Generaller**

Erkânı harbiye = **Kurmay** = (Fr.) Etat-major

Erkânı harbiyei umumiye = **Genel kurmay** = (Fr.) Etat - major général

Erkânı harb zabiti = **Kurmay subay** = (Fr.) Officier d'état-major

Erz = **Pirinç**

Erzak = **Azık**

Örnek: *Burada çalışan amele, erzakını köylerinden getiriyorlar = Burada çalışan işçiler, azıklarını köylerinden getiriyorlar.*

Erzan = Yakışır, yaraşır

Esalet = Asallık, asalet, asillik, aksoyluk, tözünlük

Asil = 1 — Asallı, asil, aksoy, tözün

2 — (Vekil karşıtı) **Esi**

Örnek: *Bu işte esaleten bulunuyorum = Bu işte esi olarak bulunuyorum.*

Esaret = Kulluk = (Fr.) Servitude

Örnek: *Türk milleti esarete tahammül edemez = Türk ulusu kulluğa dayanamaz.*

Esaret (Ülke ve ulusların yabancılara mahkûmiyeti anlamına) **= Kölemenlik =** (Fr.) Esclavage

Örnek: *Hindliler asırlarca esaret hayatı geçirdiler = Hindliler asırlarca kölemenlik hayatı geçirdiler.*

Esaret (Harb esirliği anlamına) **= Tutsaklık**

Örnek: *Düşman ordusunun başkumandanı da esarete düşmüştü = Düşman ordusunun başkomutanı da tutsaklığa düşmüştü.*

Esir = Tutsak, tutkun

Örnek: *Son muharebede düşmandan on binlerce esir aldık = Son savaşta, düşmandan on binlerce tutsak aldık.*

Hüsnünün esiri olmuştu = Güzelliğinin tutkunu olmuştu.

Esîrâne = Kulca, kölece

Örnek: *Onun yanında esirane çalışmıştım = Onun yanında kulca, kölece çalışmıştım.*

Esas — Ana = (Fr.) Fondamental

Örnek: *Ana kurallar — Esas kaideler*

Esas = Asıl — (Fr.) Fond

Örnek: *Asılsız bilgiler — Esassız havadisler*

Esas — Dip — (Fr.) Fond

Örnek: *Dipsiz sözler — Esassız sözler*

Esas — Temel — (Fr.) Fondement, base

Örnek: *Temel koyma — Vaz'ı esas*

Esasen = Temelinden, aslından = (Fr.) Au fond

Örnek: *Esasen ben bu işin böyle olacağını daha evvel sezmiştim = Aslından ben bu işin böyle olacağını daha önce sezmiştim.*

Esasî = Anasal, köksel = (Fr.) Constitutionnel

Örnek: *Köksel türeler = Hukuku esasiye = Droits constitutionnels.*

Anasal kanun = Kanunu esasî = Loi constitutionnelle

Esasî = Enbaşlı, başlıca, başın = (Fr.) Fondamental, essentiel, principal

Örnek: *Büdce devletin en başlı (başlıca, başın) işlerindendir.*

Esâtir = Mit (T. Kö.)

Örnek: *Oğuz destanında Türk esâtirine aid pek mühim izler vardır = Oğuz epopesinde Türk mitine ilişkin pek önemli izler vardır.*

Esbab = Sebebler

Örnek: *Esbabını hazırlamadan hiç bir işe teşebbüs etmemeli = Sebeblerini hazırlamadan hiç bir işe girişmemeli.*

Esed = Aslan

Esef = Esef

Müessif = Esefli

Örnek: *Onun bu müessif haline yalnız ben değil, herkes acıdı = Onun bu esefli haline yalnız ben değil, herkes acıdı.*

Teessüf etmek = Esef etmek, eseflenmek

Örnek: *Size teessüf ederim = Size esef ederim. Uğradığınız felâkete pek çok teessüf ettim = Uğradığınız felâkete pek çok eseflendim.*

Eser — İzer — (Fr.) Oeuvre

Örnek: *Hayatında çok eser vermek istiyenler, çok ve özlü çalışmalıdır — Hayatında çok izer vermek istiyenler, çok ve özlü çalışmalıdır.*

Eskis — Taslak — (Fr.) Esquisse

Örnek: *Müzeci Hamdi Beyin bir eskisini bin liraya satın aldılar — Müzeci Bay Hamdi'nin bir taslağını bin liraya satın aldılar.*

Eslâf = Geçmişler, önceller

Örnek: *Nesli hazır, ahlâfa yalnız eslâfın eserlerini değil, kendi yarattıklarını da ulaştırır = Bugünkü üren, geleceklere yalnız geçmişlerin eserlerini değil, kendi yarattıklarını da ulaştırır.*

Biz, eslâf ve ahlâfa nümune olmalıyız = Biz, önceler ve ardıllara örnek olmalıyız.

Esman, esmanı bâliğa (Bak: bedel) = Tutar

Örnek: *Esmânı baligası bin liradır = Tutarı bin liradır.*

Esna = Sıra

Örnek: *Bu esnada dört kişi birden üstüne atıldı = Bu sırada dört kişi birden üstüne atıldı.*

Esnasında = Sırasında

Örnek: *Cebrî yürüyüş esnasında fazla mola vermezler = Zorlama yürüyüş sırasında çok mola vermezler.*

Esrar — 1 — Sır (T. Kö.) = (Fr.) Mystère

2 — Giz = (Fr.) Secret

Esrarengiz = Sırlı

Ester = Katır

Eşhas = Kişiler

Örnek: *Eşhâsı mühimme = Önemli kişiler.*

Eşia (şua) = Şuvağ

İnşia etmek = Şavmak

Eşirrâ (şerir) = Azılılar

Örnek: *Eşirranın melcei = Azılıların sığınağı.*

Eşk = Göz yaşı

Eşkâl = Şekiller

Eşkiya (şaki) = Haydutlar

Örnek: *Bu dağlar, bir zamanlar eşkiya yatağı olmuştu = Bu dağlar, bir vakitler haydutlar yatağı olmuştu.*

Eşna (şeni) = Yırtlaz

Şenaat = Yırtlazlık

Eşraf (ve âyân) = İleri gelenler

Örnek: *Kastamonu eşrafından = Kastamonu ileri gelenlerinden.*

Eşya = Eşya (T. Kö.)

Evbaş = Ayaktakımı

Evc = Uç, yüce

Evlâd = Çocuklar, oğullar

Evvel = Önce

Örnek: *Bundan evvel = Bundan önce.*

Evvelâ = İlkin

Örnek: *Evvelâ şunu söyliyeyim = Önce şunu söyliyeyim.*

Evvelü âhır = Eninde sonunda

Örnek: *Evvelü âhır bu borcu ödiyecektir = Eninde sonunda bu borcu ödiyecektir.*

Eyyamı bahur = Kızılısı

Eza (Bak. cefâ) = Eza (T. Kö.) Üzgü, üzü

Örnek: *Çok eza çekti = Çok üzgü çekti.*

Ezel = Üzel, öncesizlik

Ezelî = Öncesiz

Örnek: *Ölüm, insanlar için ezelî bir endişedir = Ölüm insanlar için öncesiz bir kaygıdır.*

Eziyet = Eziyet

Örnek: *Çektiği eziyetleri ben bilirim = Çektiği eziyetleri ben bilirim.*

F

Faal = İşçen, işçimen

Örnek: *Faal bir adam = İşçen bir adam, O, pek faaldir = O, pek işçimendir.*

Faaliyet = İşçenlik, işçimenlik

Örnek: *Bu hususta gösterilen faaliyet, iyi neticeler vermiştir = Bu işde gösterilen işçenlik, iyi sonuçlar vermiştir.*

Onun faaliyetine diyecek yoktur = Onun işçimenliğine diyecek yoktur.

Facıa = Acın

Örnek: *Bu âile bu yıl üstüste facıalar geçirdi = Bu arda bu yıl üstüste acınlar geçirdi.*

Fecî = Acıklı, acınlı

Fecaat = Acıklılık, acınlılık

Örnek: *Giriştiğiniz işin fecaatini ihata edebiliyor musunuz? = Girişdiğiniz işin acıklılığını (acınlılığını) kavrıyabiliyor musunuz?*

Fahiş = Aşırı

Örnek: *Bu pek fahiş bir teklif = Bu pek aşırı bir önerge.*

Fuhuş = Utsuzluk

Örnek: *Gençleri fuhşa sürükliyenleri kanun tecziye eder = Gençleri utsuzluğa sürükliyenleri kanun cezalandırır.*

Fahr, iftihar = Kıvanç

Örnek: *Memleketimizin her tarafındaki terakki nümuneleri, yüreklere iftihar veriyor = Ülkemizin her yanındaki ilerleme örnekleri yüreklere kıvanç veriyor.*

Fahrî = Onursal

Örnek: *O, bu vazifeyi fahrî olarak deruhde etti = O, bu işi onursal olarak üstüne aldı.*

Fahretmek, İftihar etmek = Kıvanmak

Örnek: *Garp matbuatının Türkiye hakkındaki makaleleriyle insan iftihar ediyor = Batı basınlarının Türkiye hakkındaki yazılarıyla insan kıvanıyor.*

Faide = Fayda (T. Kö)

İstifade etmek = Fayda görmek, faydalanmak = (Fr.) Profiter

Örnek: *Bu yıl adanın havasından çok fayda gördüm (istifade gördüm, istifade ettim) = Cette année j'ai beaucoup profité de la cure que j'ai faite aux Îles.*

İstifade etmek = Asığlanmak = (Fr.) Profiter

Örnek: *Bu fırsattan asığlanarak (istifade ederek) size şunu da söylemek isterim ki = Profitant de cette occasion je voudrais vous dire que..*

Müfid = Faydalı

Müstefid = Faydalanmış

Menfaat = 1 - Asığ, 2 - Çıkar = (Fr). İntérêt, profit

Örnek: *1 — Bu işten ben hiç bir asığ (menfaat) beklemiyorum = Je n'attends aucun intérêt (profit) de cette affaire.*

2 — Yalnız kendi çıkarını (menfaatini) düşünür = Il ne pense qu'à son intérêt (profit).

Faik, Mütefevvik = Üstün

Örnek: *O, her işte akranına faik olmaya çalışır = O, her işte taydaşlarına üstün olmaya çalışır.*

Faikiyet, tefevvuk = Üstünlük

Örnek: *Müsademede düşmanların adedce faikiyeti bile ileri yürüyüşümüzü durduramadı = Çarpışmada düşmanların sayıca üstünlüğü bile ileri yürüyüşümüzü durduramadı.*

Tefevvuk etmek = Üsgelmek, üstolmak

Örnek: *İnsan daima emsaline tefevvuk etmek arzusuyla hareket eder = İnsan, her zaman benzerlerine üstolmak (üstgelmek) arzusuyla hareket eder.*

Fail = İşleyen = (Fr.) Auteur

Örnek: *Bu suçu işliyen = Bu cürmün faili.*

Fiil = İş

Filen = İşle, işiyle, gerçekten

Örnek: *İleri sürdüğü düşüncenin kabili icra olduğunu filen ispat etti = İleri sürdüğü düşüncenin yapılabilirliğini işle tanıtladı.*

Filî = İşnel

Örnek: *Yalınız düşünüp tasavvur etmek yetmez, filî olarak da harekete geçmelidir = Yalınız düşünüp tasarlamak yetmez, işnel olarak da harekete geçmelidir.*

Faiz = Ürem

Örnek: *Bugünkü günde para ancak yüzde üç faiz getiriyor = Bugünkü günde para ancak yüzde üç ürem getiriyor.*

Faizi basit = Düz ürem

Faizi mürekkep = Katınç ürem

Fakat = Ancak, yalnız, şu var ki, şu kadar var ki

Örnek: *1 — Seri, fakat itinalı bir sa'yile = Çabuk, yalnız özenli bir çalışma ile.*

2 — Hakkınız var, fakat duracak zamanımız yoktur = Hakkınız var, yalnız duracak zamanımız yoktur.

3 — Bu işi başaçıkarmak sizin elinizden gelir, fakat başka işlerinizi bırakmanız lâzımdır = Bu işi başaçıkarmak sizin elinizden gelir, şu var ki (şu kadar var ki) başka işlerinizi bırakmalısınız.

Fakir = **Yoksul, zavallı**

Fakr = **Yoksulluk**

Örnek: *Bütün hayatı fakr içinde geçti* = *Bütün hayatı yoksulluk içinde geçti.*

Fali hayr = **Yüm, Uğur**

Örnek: *Bu işlerin ilerlemesini yarınki düşüncelerimizin de olacağına fali hayr addederim* = *Bu işlerin ilerlemesini, yarınki düşüncelerimizin de olacağına yüm sayarım.*

Fâm = **Renk**

Fâni = **Ölez**

Örnek: *Her insan fânidir, fakat insanlığa bırakacağı yüksek bilgiler bakidir* = *Her insan ölezdir, ancak insanlığa bırakacağı yüksek bilgiler kalızdır.*

Fena = **1 - Kötü, 2 - Tüken** (zeval anlamına)

Örnek: *1 — Fena bir iş* = *Kötü bir iş.*
2 — Bu âlem bir âlemi fenâdır = *Bu acun bir tüken acunudur.*

Farazâ (bilfarz) = **Tutalım ki, diyelim ki**

Örnek: *Farazâ dediğinizin doğru olduğunu kabul etsek bile* = *Diyelim ki (tutalım ki) dediğiniz doğrudur, ancak...*

Farazî = **Astözel** = (Fr.) Hypothétique

Örnek: *Felsefe ilmin farazî bir istitalesidir* = *Filozofi bilimin astözel bir uzatımıdır.* = *La philosophie est le prolongement hypothétique de la science*

Faraziye = **Astöz** = (Fr.) Hypothèse

Örnek: *İlim ve faraziye* = *İlim ve astöz* = *La science et l'hypothèse*

Müddea = **Töz** = (Fr.) Thèse

Örnek: *Müddeasını iyi izah etti* = *Tözünü iyi anlattı* = *Il a bien expliqué sa thèse*

Aksi müddea = **Yantıtöz** = (Fr.) Antithèse

Örnek: *Müddea ve aksi müddea* = *Töz ve yantıtöz* = *Thèse et antithèse*

Farzetmek = **Tutmak, saymak**

Örnek: *Sizin de benim kadar bu işle alâkadar olduğunuzu farzetmek isterim* = *Sizi de benim kadar bu işle ilgili saymak (tutmak) isterim.*

Farîza (vecibe) = **Düşerge**

Örnek: *İnkılâb uğrunda bütün varlığımızı vermek millî farizamızdır* = *Devrim uğrunda bütün varlığımızı vermek ulusal düşergemizdir.*

Fark (temyiz) = **Ayrım, ayırt**

Örnek: *Bu iki söz arasında büyük bir fark var* = *Bu iki söz arasında büyük bir ayrım (ayırt) var.*

Farketmek (temyiz etmek) = **Ayırtlamak, ayırdetmek**

Fârika = **Ayırmaç**

Örnek: *İlmin en büyük fârıkası, bir nizam dairesinde çalışmaktır* = *Bilimin en büyük ayırmacı, bir düzen içinde çalışmaktır.*

İstisna etmek = **Ayramak** = (Fr.) Excepter

Örnek: *Bu kaideden yalnız bir kelimeyi istisna etmelidir* = *Bu kuraldan yalnız bir sözü ayramalıdır.*

İstisnaî = **Ayral** = (Fr.) Exceptionnel

Örnek: *İstisnaî vaziyetlerde tutulacak yollar* = *Ayral durumlarda tutulacak yollar.*

İstisna = **Ayra** = (Fr.) Exception

Örnek: *Vatandaşlar arasında hiç bir bakımdan istisna yoktur* = *Yurddaşlar arasında hiç bir bakımdan ayra yoktur.*

Bilâistisna = **Ayrasız** = (Fr.) Sans exception

Örnek: *Her vatandaşın hakkını bilâistisna sıyanet etmek vazifemizdir* = *Her yurddaşın hakkını ayrasız korumak borcumuzdur.*

İstisnaiyet = **Ayralık**

Müteferrik = **Ayrık** = (Fr.) Divers

Örnek: Müteferrik havadisler = *Ayrık bilgetler.*

Tefrik = **Ayırtı**

Örnek: *Ayırtı (tefrik) kabul etmez.*

Tefrik etmek = **Ayırmak**

Tefrika (nifak anlamına) = **Ayırga** = (Fr.) Discorde, désunion

Örnek: *Vatandaşlar arasına tefrika sokmamalıdır* = *Yurddaşlar arasına ayırga sokmamalıdır.*

Tefrika (gazete terimi) = **Bölem** = (Fr.) Feuilleton

Örnek: *Gazetemiz yarın yeni bir tefrikaya başlıyor = Gazetemiz yarın yeni bir böleme başlıyor.*

Fart, İfrat = Aşırı, aşırılık, aşkın, aşkınlık

Örnek: *1 — Fartı muhabbet = Aşırı (aşkın) sevgi*

2 — Muhabbette ifrat = Sevgide aşırılık (aşkınlık)

İfrat etmek = Aşırı gitmek

Örnek: *Hiç bir şeyde ifrat etmemelidir = Hiç bir şeyde aşırı gitmemelidir.*

Fasahat = Uzdiyem

Örnek: *Bu makalenizin fasahatine diyecek yoktur = Bu yazınızın uzdiyemine diyecek yoktur.*

İfade = Diyem, anlatım = (Fr.) Elocution, déposition

Örnek: *İfadesi bozuk = Diyemi bozuk,*
İfade vermek, ifade almak = Diyem vermek, diyem almak.

Tarzı telaffuz = Deyiş = (Fr.) Prononciation

Örnek: *Her yerin kendine göre bir tarzı telaffuzu vardır = Her yerin kendine göre bir deyişi vardır.*

Tabir = Deyim = (Fr.) Terme, expression

Örnek: *Bu hareketinizi anlatmak için nasıl bir ifade bulacağımı bilemiyorum = Bu hareketinizi anlatmak için nasıl bir deyim bulacağımı bilemiyorum = Je ne puis pas trouver d'expression pour qualifier votre conduite*

Fasıl = Ayrıç

Örnek: *Bu eserin dört faslı var ki her biri diğerine faiktir = Bu izerin dört ayrıcı var ki her biri ötekinden üstündür.*

Fasıl = Bölüm (Bak: Bab)

Fasıla = Ara, aralık

Fâsit = Bozuk

Örnek: *Zamiri fasid = İçi bozuk*

Fesat = Bozut

Örnek: *Memlekette fesat çıkarmak istiyenlere karşı bütün millet müteyakkızdır = Ülkede bozut çıkarmak istiyenlere karşı bütün ulus uyanıktır.*

İfsad etmek (Fitne anlamına) = **Bozutmak** = (Fr.) Corrompre

Örnek: *Gençliğin ahlâkını ifsad etmek istiyenlere aman yoktur = Gençliğin ahlâkını bozutmak istiyenlere aman yoktur.*

İfsad etmek (nifak sokmak anlamına) = **Araboz - mak** = (Fr.) Mettre la discordance

Müfsid (münafık anlamına) 1 — **Arabozan** = (Fr.) perturbateur, séditieux

2 — **Bozutcu**

Örnek: *O, müfsid bir adamdır = O, bozutcu bir adamdır.*

Müfsid (munafık anlamına) = **Arabozan** = (Fr.) Corrupteur

Örnek: *Yine bir müfsitlik ederek onu bana karşı kışkırttı = Yine bir arabozanlık ederek onu bana karşı kışkırttı.*

Fâşetmek (ifşa etmek) = **Dile vermek, açığa vur - mak, açmak** = (Fr.) Divulguer

Örnek: *Sırrını faşetti = Sırrını dile verdi (açığa vurdu) = Il a divulgué son secret*

İfşaat = Gizaçı = (Fr.) Divulgation, révélation

Örnek: *İngiliz Hariciye Nazırı, Paris müzakereleri hakkında bazı ifşaatta bulunmuştur = İngiliz dış bakanı, Paris söyleşmeleri hakkında bir takım gizaçılarda bulunmuştur.*

Fatih (Bak: cihangir) = **Alpay**

Örnek: *Tarih büyük fatihlerin adlarını hürmetle anar = Tarih büyük alpayların adlarını saygı ile anar.*

Fethetmek = Açmak, almak = (Fr.) Conquérir

Örnek: *İstanbul'u Mehmed II. aldı (fethetti)*

Fatiha = Başlangıç

Örnek: *İşin daha fatihasında iken büyük müşküller kendini gösterdi = İşin daha başlangıcında iken büyük güçlükler kendini gösterdi.*

Fazâ = Uza

Örnek: *Fazayı nâmahdud içine serpilmiş olan yıldız kümeleri = Ucsuz bucsuz uza içine serpilmiş olan yıldız kümeleri.*

Fazahat (Bak: denaet) = **Alçaklık**

Örnek: *Bu harekete fazahatten başka bir ad bulamıyorum = Bu harekete alçaklıktan başk bir ad bulamıyorum.*

Fazilet = Erdem

Örnek: *Fazilet insan yüksekliğinin alâmetidir = Erdem insan yüceliğinin beldeğidir.*

Fazla = Artık, çok, ileri

Örnek: *1 — Bu kılavuzu yüzbinden fazla bastırmalı = Bu kılavuzu yüzbinden çok (artık) bastırmalı.*

2 — Fazla gidiyorsun = Çok oluyorsun (ileri gidiyorsun.)

Fecr = Tan

Örnek: *Fecrin ilk ışıkları ufka yayılırken = Tanın ilk ışıkları ufka yayılırken.*

Feda etmek = Vermek, uğruna vermek

Örnek: *Vatan için canımızı feda ederiz = Yurd için canımızı veririz. Yurd uğrunda üç çocuğu nu verdi (feda etti)*

Fedakâr = Özveren

Fedakârlık = Özveri

Örnek: *Yaptığınız fedakârlığı hiç unutmam = Yaptığınız özveriyi hiç unutmam.*

Fehmetmek (idrâk etmek) = **Anlamak**

Mefhûm = Öklem

Örnek: *Her mefhumun kendine göre bir manası vardır =Her öklemin kendine göre bir anlamı vardır.*

Fek = Ayırma, açma, koparma

Örnek: *Fekki mühür = Mührü koparma.*

Fekketmek = Ayırmak, açmak

İnfikâk etmek = Ayrılmak

Örnek: *Bu sırada Ankaradan infikâk etmek benim için pek güçtür = Bu sırada Ankaradan ayrılmak benim için pek güçtür.*

Felâh = Onum

Örnek: *Vatan borcunu ödemiyenlere felâh yoktur = Yurd borcunu ödemiyenlere onum yoktur*

Felâket = Felâket

Felç = İnme, salkı

Felce uğramak = İnmeye uğramak

Meflûç = İnmeli

Felek = Gök, çığırı

Fem = Ağız

Fen (tatbikî ilim yerinde) = **Fen** (T. Kö.)

Fer =Fer

Örnek: *Gözümde fer kalmadı.*

Ferağ = Geçirim

Örnek: *Bu evin size ferağı için vergisini ödemeniz lâzımdır = Bu evin size geçirimi için vergisini ödemelisiniz.*

Ferağ etmek = Üstüne geçirmek, üstüne çevirmek

Feragat = Özgeçi

Örnek: *Millî işlerde feragat göstermek lâzımdır = Ulusal işlerde özgeçi göstermelidir.*

Feragat etmek = Bırakmak, çekilmek, vazgeçmek, elçekmek

Örnek: *1 — Gelin, bu işten feragat edin = Gelin, bu işi bırakın = Gelin bu işten vazgeçin = Gelin bu işten elçekin.*

2 — Kırallıktan feragat etti = Kırallıktan çekildi.

Feragat sahibi = Özgeçen

Örnek: *Bu genç gerçekten feragat sahibi bir adammış = Bu genç gerçekten özgeçen bir adammış.*

Menfaatperest = Asığcıl

Örnek: *Menfaatperest olanlardan, vatana hayır gelmez = Asığcıl olanlardan yurda hayır gelmez.*

Ferah = Ferah

Feraset = Yalgörü

Örnek: *Büyük siyasî işlere girişenlere en lâzım olan şey, ferasettir = Büyük sıyasal işlere girişenlere en gerekli olan şey, yalgörüdür.*

Ferasetli = Yalgörür

Örnek: *Ferasetli adam, en gizli ve karanlık şeyleri de önceden görür = Yalgörür adam, en gizli ve karanlık şeyleri de önceden görür.*

Ferd = Ferd (T. Kö.) = (Fr.) Individu

Ferdî = Ferdiğ = (Fr.) Individuel

Ferdiyet = Ferdiyet = (Fr.) Individualité

Ferdi aferide = Hiç kimse

Feri = Dal, ayrıntı

Örnek: *1 — Bu meselenin dört fer'i vardır =*
2 — İşin aslına bakalım, feri'leri bir yana dur - Bu sorumun dört dalı vardır.
sun = İşin aslına bakalım, ayrıntıları bir yana dursun.

Füru, teferrüat = Ayrıntılar

Füru (arda terimi) = **İnenler**

Usul (arda terimi) = **Ağanlar**

Ferid = Tek, eşsiz

fermâ = - buyuran, süren, emreden

Örnek: *Hükümfermâ = Hüküm süren*

Ferman (Bak: emirname) = **Buyurultu**

Fermanferma = Hükmeden

fersâ = - bitiren, bırakmıyan

Örnek: *Taketfersâ = Güç bitiren*
Tahammülfersâ = Dayanık bırakmıyan

Fersude = Eski, yırtık, yıpranmış

Ferşetmek = Yaymak, döşemek

Mefruş = Döşeli

Mefruşat = Döşeme

Tefriş etmek = Döşemek

Feryad = Haykırı

Örnek: *Gecenin karanlığı içinde bir feryad duyuldu = Gecenin karanlığı içinde bir haykırı duyuldu.*

Feryad etmek = Haykırmak, bağırmak, çağırmak

Örnek: *Neye feryad ediyorsunuz = Ne haykırıyorsunuz (Neye bağırıp çağırıyorsunuz)*

Ferzend = Oğul

Fesh = Bozma, dağıtma (Parlamentolar terimi)

Örnek: *1 — Aramızdaki mukaveleyi fesh edelim = Aaramızdaki sözleşmeyi bozalım.*
2 — Fransız kabinesinin parlamentoyu feshi üzerine = Fransız kabinesinin parlamentoyu dağıtması üzerine.

Feshetmek = Bozmak, dağıtmak (Parlamentolar terimi)

Örnek: *1 — Almanyanın askerliği yeniden kurması, Versay muahedesini fesh etmektedir. = Almanyanın askerliği yeniden kurması, Versay andlaşmasını bozmaktadır.*
2 — Fransız kabinesi parlamentoyu feshetmek istedi = Fransız kabinesi parlamentoyu dağıtmak istedi.

İnfisah = Bozulma, dağılma

Örnek: *1 — Aramızdaki anlaşmanın infisahı yüzünden = Aramızdaki anlaşmanın bozulması yüzünden.*
2 — İngilterede parlamentonun infisahı = İngilterede parlamentonun dağılması.

Mütefessih = Bozulmuş, çürümüş, kokmuş

Örnek: *Mütefessih bir cemiyet = Bozulmuş (çürümüş) bir sosyete — Mütefessih etlerden yemek yapmamalı = Kokmuş etlerden yemek yapmamalı.*

Tefessüh etmek = Bozulmak, çürümek, kokmak

Fetret (fasılai saltanat anlamına) = **Kargaşa devri** (Fr.) Anarchie, interrègne

Fettan = Oynak

Fevc = Bölük, takım

Örnek: *Fevc fevc = Bölük, bölük, takım takım*

Feveran = Fışkırma

Fevvare = Fışkırık, döner fıskiye

Fevk = Üst

Örnek: *Kısmı fevkanî = Üst kısım*

Fevkanî tahtanî = Altlı üstlü

Fevt = 1 — Kaybetmek, kaçırmak, elden çıkarmak
2 — Ölüm.

Örnek: *1 — Fırsatı fevt eden sonra dövünür = Fırsatı kaçıran (elden çıkaran) sonra dövünür.*

Fevza (Bak: fetret) = **Kargaşa** = (Fr.) Anarchie

Feyezan = **Taşma**

Feyz = **Gürlük**

Feyzdar = **Üregen**

Feyz bulmak, feyzdar olmak = **Gürelmek**

Feyyaz = **Gür, bereketli**

Fezleke (Bak: icmal, hulâsa).

Fıkra = **Bölek** = (Fr.) Paragraphe

Örnek: *Yazınızın üçüncü böleğinde (fıkrasında = Dans le troisième paragraphe de votre article*

Fıkra = **Anlatık** = (Fr.) Anecdote

Örnek: *Nasreddin hocanın anlatığı (fıkrası) = L'anecdote de Nasreddin Hodja*

Fıkra (terim) = **Boğum** = (Fr.) Vertèbre

Fırka = **Parti** (T. Kö.)

Fırka (askerlik terimi) = **Tümen** = (Fr.) Division

Fırka kumandanı = **Tümkomutan** = (Fr.) Commandant de division

Fırka kumandanı miriliva = **Tümgeneral**

Fırka erkânı harbiyesi = **Tüm kurmay** = (Fr.) Etat-major de division

Fırsat = **Fırsat** (T. Kö.)

Fıtrat (Hilkat, cibillet) = **Yaradılış**

Fıtrî (hilkî, cibillî) = Doğunsal

(*Doğunsal'in sonundaki "l,, ince okunur)*

Örnek: *Kendisindeki anlayış ve çabuk kavrayış sonradan olma değil, fıtrîdir = Kendisindeki anlayış ve çabuk kavrayış sonradan olma değil, doğunsaldir..*

Fiat = **Paha, eder**

Örnek: *Bu defterin fiatı kaç paradır = Bu defterin ederi kaç paradır.*

Fidyei necat = **Kurtulmalık**

Örnek: *Haydutlar yakaladıkları zenginden büyük bir fidyei necat istediler = Haydutlar yakaladıkları zenginden büyük bir kurtulmalık istediler.*

Figan (Bak: feryad) = **Haykırı**

- figâr = **- yaralı**

Örnek: *Dilfigâr = Yüreği yaralı*

Fihrist = **Bulmaç**

Fikdan = **Yokluk, bulunmazlık**

Fikr = **Fikir** (T. Kö.) = (Fr.) Pensée

Fikr = **Düşünce** = (Fr.) Avis

Örnek: *Bu işte benim fikrim şudur = Bu işte benim düşüncem şudur.*

Fikr = **İde** (Yakutça) = (Fr.) İdée

Örnek: *Fikir, dimağın işlemesinden doğar = İde dimağın işlemesinden doğar.*

Fikrî = **Düşünsel, ideyel, fikriğ**

Örnek: *1 — Fikrî mesainin verdiği yorgunluk = Düşünsel çalışmaların verdiği yorgunluk.*

2 — İnsanların fikrî kudreti = İnsanların fikriğ erki.

Fikri takib = **Güderge**

Örnek: *O, fikri takib ile hareket eder bir genctir. = O, güderge ile hareket eder bir genctir.*

Filhakika = **Gerçekten**

Firamuş etmek = **Unutmak**

Firar = **Kaçma**

Firar etmek = **Kaçmak**

Firarî = **Kaçak**

Firaş = **Döşenek, döşek**

Firak, firkat (iftirak) = **Ayrılık**

Fitade = **Düşmüş**

Fitne (fesad anlamına) = **Bozut** = (Fr.) Corruption, sédition, perturbation

Örnek: *Ortaklıkta fitne alâmetleri görülüyordu = Ortaklıkta bozut beldekleri görülüyordu.*

Fitne (nifak anlamına) = **Arabozma**

Örnek: *Aramıza fitne soktu = Aramızı bozdu.*

Fitnecu (bak: müfsit) = **Bozutçu**

Örnek: *Bilmezsiniz, o ne fitnecu bir adamdır = Bilmezsiniz, o ne bozutcu bir adamdır.*

Fuzuli = **Boşuna, haksız, yersiz**

Örnek: *1 — Bu konuşmaya fuzulî müdahale etmenize ne demeli? = Bu konuşmaya boşuna (yersiz) karışmanıza ne demeli?*

2 — Bu parayı fuzulî olarak aldılar = Bu parayı haksız olarak aldılar.

Füceten = Ansızın, birdenbire
Örnek: *Füceten vefat etti = Ansızın (birdenbire) öldü.*
Fürce = Aralık, delik
Füru = Aşağı
Serfüru etmek = Başeğmek
Füruht = Satma, satım
Fürumaye = Alçak soylu
Füruş = Satan
Örnek : *Malûmat füruş = Bilgi satan*
Füshat = Genişlik
Fesih = Gen, geniş
Fütur = Bezginlik
Örnek: *Görüyorum ki fütura uğramışsınız = Görüyorum ki bezginliğe uğramışsınız.*
Fütüvvet = Akılık, cömertlik
Füzun = Çok, artık

G

Gabavet = Kalın kafalılık, mankafalık
Örnek: *Tembelliğe çare bulunur, gabavete bulunmaz = Tembelliğe çare bulunur, kalın kafalılığa (mankafalığa) bulunmaz.*
Gabi = Kalın kafalı, mankafa = (Fr.) Balourd
Örnek: *Bu çocuk okuduğunu anlayamıyan bir kalın kafalıdır = Cet enfant est un balourd qui ne comprend pas ce qu'il lit.*
Gabgab = Gıdı
Gabni fahiş = Aşırı aldatma
Örnek: *Bu satışta gabni fahiş vardır = Bu satışta aşırı aldatma vardır.*
Gadr = Yazık
Örnek: *Bu işte bana gadroldu = Bu işte bana yazık oldu.*
Gadretmek = Yazık etmek
Örnek: *O adama neden bu kadar gadrettiler = O adama neden bu kadar yazık ettiler.*
Gadrolmak = Yazık olmak
Gaddar, zalim = Gücemen
Örnek: *Bu gaddarın elinden neler çektiğimi ben bilirim = Bu gücemenin elinden neler çektiğimi ben bilirim.*
Zulm = Zulm (T. Kö.)
Gaflet = Dalgınlık, boş bulunma
Gaflet etmek = Dalgınlığa gelmek, boş bulunmak
Gafil = Aymaz, dalgın, boş
Örnek: *Gafil bulundum = Boş bulundum.*
Gafil avlamak = Dalgınlığa getirmek
Örnek: *Bizi bu işte gafil avladınız = Bizi bu işte dalgınlığa getirdiniz.*
Gafil avlanmak = Dalgınlığa getirilmek
Tegafül etmek = Anlamazlıktan gelmek, anlamaz görünmek
Örnek: *Pek eyi bildiğiniz bir işten niçin tegafül ediyorsunuz = Pek eyi bildiğiniz bir işte niçin anlamazlıktan geliyorsunuz (anlamaz görünüyorsunuz)?*
Gâh, gâhi, geh, gehi = Arasıra
Örnek: *Gâhi gelir, bizi sevindirirdiniz, şimdilerde gelmez oldunuz = Arasıra gelir, bizi sevindirirdiniz, şimdilerde gelmez oldunuz.*
Gâh, gâhi, geh, gehi = Kimi
Örnek: *Gâh gelir, gâhi gelmez = Kimi gelir kimi gelmez.*
Nagâh = Ansızın, apansız
Örnek: *Ormanda dolaşırken, nagâh karşıma iki adam çıktı = Ormanda dolaşırken, ansızın (apansızın) karşıma iki adam çıktı.*
Gaib etmek = Kaybetmek (T. Kö.)
Gaib olmak, tagayyüp etmek = Kaybolmak
Gaile = Dert (T. Kö.), Sıkıntı
Örnek: *Başımdaki gaile yetmiyor gibi, o da bir başka gaile tahmil etti = Başımdaki sıkıntı yetmiyor gibi, o da bir başka dert yükletti.*
Galâ = Pahalılık
Örnek: *Kaht ve galâ yıllarında çok üzüldük = Kıtlık ve pahalılık yıllarında çok üzüldük.*

Gali = **Yüksek**

Örnek: *Bu fiat bana pek gali görünüyor* = *Bu eder bana pek yüksek görünüyor.*

Galât = **Yanılma, yanlış**

Örnek: *Galât söz* = *Yanlış söz,*
Galâtı basar = *Göz yanılması.*
Bu benim istasiyonda görülmekliğimden galâttır = *Bu benim istasiyonda görülmekliğimden yanılmadır.*

Galebe = **Yen, yenme**

Örnek: *Galebenin yarısı kendine güvenmekten gelir* = *Yenmenin yarısı kendine güvenmekten gelir.*

Galebe etmek = **Yenmek**

Örnek: *Düşmanlara galebe etmek için ilk önce kendi kudretine güvenmek lâzımdır* = *Düşmanları yenmek için ilkönce kendi erkine güvenmelidir.*

Galib = **Yenen**

Örnek: *Bu muharebede galib gelen ordu, bütün şerefi kazanmış olur* = *Bu savaşta yenen ordu, bütün onuru kazanmış olur.*

Galiba = **Belki, görünüşe göre, - a benzer**

Örnek: *Böyle olacağa benzer* = *Galiba böyle olacak.*

Galeyan = **Kaynama, kaynaşma**

Örnek: *1 — Suyun galeyanı* = *Suyun kaynaması*
2 — Halk arasında galeyan uyandıracak sözler = *Halk arasında kaynaşma uyandıracak sözler.*

Galeyan etmek = **Kaynamak, kaynaşmak**

Galiz = **Kaba**

Örnek: *Ağıza alınmıyacak galiz sözler söyledi* = *Ağıza alınmıyacak kaba sözler söyledi.*

Gılzet = **Kabalık**

Örnek: *Sözlerinde ve duruşunda öyle bir gılzet var ki...* = *Sözlerinde ve duruşunda öyle bir kabalık var ki....*

Gam = **Tasa**

Mağmum = **Tasalı, pusarık** (hava için)

Örnek: *Mağmum adam* = *Tasalı adam.*
Mağmum hava = *Pusarık hava.*

Gammaz = **Kovcu, fitçi**

Örnek: *1 — O ne gammaz adamdır, bilseniz, herkesi biribirine katar.* = *O ne kovcu adamdır, bilseniz, herkesi biribirine katar.*
2 — Gammazlık onda sanki fıtrî bir hal = *Fitçilik onda sanki doğunsal bir hal.*

Gamze = **Süzgün bakış**

Ganem = **Koyun**

Gani = **Bol, zengin, varlıklı**

Ganimet = **Algı**

Örnek: *Muharebede alınan ganimet, eski zamanlarda galip orduları doyurmağa kifayet ederdi* = *Savaşta ele geçen algı, eski zamanlarda yenen orduları doyurmağa yeterdi.*

Garabet (Bak: acayiplik, tuhaflık) = **Yabansılık**

Örnek: *Bu adamın fikirlerinde hiç bir garabet görmiyorum* = *Bu adamın fikirlerinde hiç bir yabansılık görmiyorum.*

İstiğrab etmek = **Yabansımak**

Örnek: *Onun böyle hareket etmiş olmasına hiç de istiğrab etmedim* = *Onun böyle hareket etmiş olmasını hiç de yabansımadım.*

Garaz (Öteki anlamı için, bak: maksat) = **Öcük**

Örnek: *Yüreğinde beslediği garazın had ve payanı yok* = *Yüreğinde beslediği öcüğün ucu bucu yok.*

Garazkâr = **Öçmen**

Örnek: *Hiddetli adamdan değil, garazkâr adamdan korkmalı* = *Kızan adamdan değil, öçmen adamdan korkmalı.*

İntikam = **Öç**

Örnek: *İçimde ona karşı öyle bir intikam hissi var ki* = *İçimde ona karşı öyle bir öç duygusu var ki.*

İntikam almak = **Öcalmak**

Örnek: *Düşmanından intikam almak için bütün varlığını ortaya koydu* = *Düşmanından öcalmak için bütün varlığını ortaya koydu.*

İntikamcu = **Öçgüder**

Örnek: *O, intikamcu bir adamdır* = *O, öçgüder bir adamdır.*

Garb = **Batı**

Örnek: *Garb devletleri = Batı devletleri.*

Garet = **Yağma, talan, çapul**

Garib = **Zavallı, kimsesiz**

Örnek: *Şu garibe merhamet ediniz = Şu zavallıya (kimsesize) acıyınız.*

Garib (Bak: acayib, tuhaf) = **Yabansı**

Örnek: Garib bir kıyafetle ortaya çıktı = Yabansı bir kılıkla ortaya çıktı.

Garib (Gurbetzede anlamına) = **Elgin**

Örnek: *Yerinden yurdundan uzakta elgin (garib) kaldı.*

Garize (sevki tabiî) = **İçgüdü** = (Fr.) İnstinct

Örnek: *İnsanlar akıllarına, hayvanlar sevki tabiîlerine tâbidirler = İnsanlar akıllarına, hayvanlar içgüdülerine uyrukturlar = Les hommes agissent par leur intelligence et les animaux par leur instinct.*

İnsiyakî = **İçgüdel** = (Fr.) İnstinctif.

Örnek: *İnsanların da insiyakî hareketleri vardır = İnsanların da içgüdel hareketleri vardır = Les hommes aussi ont des actes instinctifs.*

Gark = **Batma**

Örnek: *Geminin garkı, yalnız içindekilere değil, onların akraba ve taallûkatına da büyük bir felâket oldu = Geminin batması, yalnız içindekilere değil, onların soyuna sopuna da büyük bir felâket oldu.*

Garketmek = **Batırmak**

Garkolmak = **Batmak**

Müstağark, mağruk = **Batmış, batık**

İstiğrak = **Dalım**

Örnek: *Hali istiğrakta ne yaptığını bilmiyor = Dalım halinde ne yaptığını bilmiyor.*

Garsetmek = **Dikmek**

Gaseyan etmek = **Kusmak**

Gasl = **Yunu**

Örnek: *İslâmiyette mevta badelgasil defnolur = İslâmlıkta ölü yunudan sonra gömülür.*

Gasletmek = **Yumak**

Gasp = **Kapaç**

Örnek: *Eski zamanlarda derebeyleri için gasp bir hak sayılırdı = Eski zamanlarda derebeyleri için kapaç bir hak sayılırdı.*

Gasıp = **Kapman**

Gaspetmek = **Kapmak, zorla almak**

Mağsup = **Kapık**

Örnek: *Mağsup, kimin elinde bulunursa bulunsun istirdad edilir = Kapık kimin elinde bulunursa geri alınır.*

Gaşyetmek = **Kendinden geçirmek**

Örnek: *Gurubun bu güzel ışıkları beni gaşyetti = Gün batısının bu güzel ışıkları beni kendinden geçirdi.*

Gaşyolmak = **Kendinden geçmek**

Gaşy içinde = **Kendinden geçerek**

Gatsetmek = **Daldırmak**

Gavr = **Dip**

Gavvas = **Dalgıç**

Gaybubetinde = **Yokken**

Örnek: *Onun gaybubetinde işlerine kim bakacak? = O yokken işlerine kim bakacak?*

Gaye = **Erek** = (Fr.) But

Örnek: *Bütün Türk çocuklarını okutmak başlıca gayemizdir = Bütün Türk çocuklarını okutmak başlıca ereğimizdir = Notre but principal est d'instruire tous les enfants Turcs.*

Hedef = **Amaç** = (Fr.) But

Örnek: *Ordular! İlk hedefiniz Akdenizdir = Ordular! İlk amacınız Akdenizdir = Soldats! Votre premier but est la Méditerranée*

Maksat = **Vargı** = (Fr.) İntention

Örnek: *Ankara'ya gelmekten maksadım sizinle görüşmektir = Ankaraya gelmekteki vargım sizinle görüşmektir = Sizi görmek vargısı ile (maksadı ile) Ankaraya geldim = C'est dans l'intention de vous rencontrer (de causer avec vous) que je suis venu à Ankara.*

Matlub = **Alacak** = (Fr.) Crédit, avoir, créance
Örnek: *Ondan yüz lira matlubum var* = *Ondan yüz lira alacağım var.*

Matlub = **İstek** = (Fr.) Désir
Örnek: *Matlubunuzu is'af edemiyeceğim* = *İsteğinizi yerine getiremiyeceğim* = *Je ne pourrai pas accomplir votre désir.*

Mefkûre = **Ülkü, ideyel** = (Fr.) İdéal)

Temenni = **Dilek** = (Fr.) Souhait, voeu, demande, sollicitude
Örnek: *Sizden temennim odur ki* = *Sizden dileğim odur ki*

Temenni etmek = **Dilemek**

Gayet = **Pek, pekçok**

Gayret (Bak: cehd, sây) = **Çalışma, çabalama, dürüşme**

Gayrete gelmek = **Davranmak, canlanmak**

Gayrete getirmek = **Davrandırmak, canlandırmak**

Gayretkeş = **Yardakçı**
Örnek: *Arkadaşlık iyi şeydir, gayretkeşlik kötüdür* = *Arkadaşlık eyi şeydir, yardakçılık kötüdür.*

Gayr = **Özge**
Örnek: *Gayrendiş* = *Özgecil*

Gayri - = **Yad -, - sız, - maz**
Örnek: *Cazip* = *Gözen; gayri cazip* = *yadgözen - millî* = *Ulusal; gayri millî* = *yadulusal.*
Gayri muvafık = *Uygunsuz*
Gayri kabili icra = *Yapılamaz.*

Gayriahlâkî (Bak: ahlâk takımı) = **Yadahlâksal** ("L„ ince okunur), **ahlâksızca**

Gayrielâstikî = **Esnemez**

Gayriiradî, gayriihtiyarî, = **İrdesizce, istemeksizin**
Örnek: *1 — Gayri iradî hareketler için kanun cezayı tahfif eder* = *İrdesizce hareketler için kanun cezayı azaltır.*
2 — Gayri ihtiyarî olarak hatırınızı kırdım = *İstemeksizin hatırınızı kırdım.*

Gayri kabili afiv = **Bağışlanmaz**
Örnek: *Bu kusurunuz gayri kabili afiv netayiç tevlit etmiştir* = *Bu suçunuz bağışlanmaz sonuclar doğurmuştur.*

Gayri kabili inhina = **Bükülmez**
Örnek: *Onun gayri kabili inhina bir yaradılışı vardır.* = *Onun bükülmez bir yaradılışı vardır.*

Gayri kabili itiraz = **Sözgötürmez**
Örnek: *Bu, gayri kabili itiraz bir bedahettir* = *Bu, sözgötürmez bir besbelliktir.*

Gayri kabili kıyas = **Bambaşka, eşsiz**
Örnek: *O, akraniyle gayri kabili kıyas bir çocuktur* = *O, taydaşlarından bambaşka bir çocuktur.*

Gayri kabili şifa = **Onulmaz, savuşmaz**
Örnek: *Bu hastalık gayri kabili şifadır* = *Bu hastalık onulmaz (savuşmaz) bir hastalıktır.*

Gayri kabili tahammül = **Çekilmez**
Örnek: *Onun asabiyeti artık gayri kabili tahammül bir dereceye geldi* = *Onun sinirliliği artık çekilmez bir dereceye geldi.*

Gayri kabili telâfi = **Yerine konmaz**
Örnek: *Bu, bütün beşeriyet için gayri kabili telâfi bir ziya olur* = *Bu, bütün insanlık için yerine konmaz bir kayıp olur.*

Gayri kabili tezelzül = **Sarsılmaz, yerinden oynamaz**
Örnek: *Türklüğün terakki edeceğine gayri kabili tezelzül bir imanımız vardır* = *Türklüğün ilerliyeceğine sarsılmaz bir inanımız vardır.*

Gayri kat'î = **Kesimsiz, kestirilemez**

Gayri mahdut = **Sınırsız, çevrilmemiş**
Örnek: *1 — İçimizdeki çalışma hevesi gayri mahduttur* = *İçimizdeki çalışma isteği sınırsızdır.*
2 — Gayri mahdut arazi = *Çevrilmemiş topraklar*

Gayri mahsus = Belli belirsiz, duyulur duyulmaz, duyulmıyacak kadar

Örnek: *Ondaki tebeddül, henüz gayri mahsus bir haldedir = Ondaki değişki, henüz belli belirsiz (duyulur duyulmaz) bir haldedir.*

Gayri malûm (Bak: meçhul) **= Bilinmedik, bilinmez**

Örnek: *1 — Ortada gayri malûm bir şey kalmamıştır. = Ortada bilinmedik bir şey kalmamıştır.*

2 — Bu işin akibeti nereye varacağı gayri malûmdur = Bu işin sonu nereye varacağı bilinmez.

Gayri mamur = Şenliksiz, yadbayındır

Gayri memul = Umulmadık

Örnek: *En gayri memul bir sırada karşıma çıkıverdi = En umulmadık bir sırada karşıma çıkıverdi.*

Gayri menus = Alışılmamış, ısınılmamış

Gayri meskûn = Boş, ıssız

Örnek: *Gayri meskûn bir ada = Issız bir ada. Gayri meskûn bir ev = Boş bir ev.*

Gayri mesul = Yükümsüz

Örnek: *Gayri mesul makamların müdahalesi = Yükümsüz orunların karışması.*

Gayri muhtemel — Olamaz, olasız

Örnek: *Gayri muhtemeldir = Olamaz, olasızdır.*

İhtimal — Olabilirlik, olasılık, olasal, iktimal (T.)

Örnek: *Bu işte kazanmak olasılığı (iktimali) göremiyorum. — İktimaldir — Olabilir, olasıdır.*

İhtimali — Olasık, iktimaliğ

Örnek: *Bu kadar ihtimali bir şey üzerine harekete geçmek doğru mudur? — Bu kadar iktimaliğ bir şey üzerine harekete geçmek doğru mudur?*

Ademiihtimal = Olamazlık, olasızlık

Gayri mutabık = Uymaz, uyuşmaz

Örnek: *Kanuna gayri mutabık bir hareket = Kanuna uymaz bir hareket = Kanunla uyuşmaz bir hareket.*

Gayri muti = Dikbaş

Gayri mümkün = İmkânsız

Mümkün = İmkânlı

İmkân = İmkân (T. Kö.)

Ademiimkân = İmkânsızlık

Gayri münasib = Uygunsuz

Örnek: *Gayri münasip hareketlerde bulunanlar ceza görürler = Uygunsuz hareketlerde bulunanlar ceza görürler.*

Gayri münbit = Çorak

Örnek: *Gayri münbit arazi = Çorak topraklar.*

Gayri müsmir = Verimsiz

Örnek: *Gayri müsmir mesai = Verimsiz çalışmalar.*

Gayri müstakar = Dursuz

Örnek: *Siyasî vaziyet henüz gayri müstakar görünüyor = Sıyasal durum henüz dursuz görünüyor.*

Gayri tabiî = Dışnomal = (Fr.) Anormal

"Dışnomal„ deki son "l„ ince okunacaktır.)

Örnek: *Bu çocuğun bu yaşta bu kadar boylanması gayri tabiîdir = Bu çocuğun bu yaşta bu kadar boylanması dışnomaldir.*

Gayritabiî — Yanıç = (Fr.) Contre-nature

Örnek: *Gayri tabiî yollardan gidilerek özlü bir iş yapılamaz = Yanıç yollardan gidilerek özlü bir iş yapılamaz.*

Gayz — Hınç

Örnek: *Gayz ile hareket edenler ekseriyetle haksızlığa doğru yürümüş olurlar = Hınç ile hareket edenler çok kere haksızlığa doğru yürümüş olurlar.*

Gazab — Kızgınlık

Örnek: *Gazaba uğradı — Kızgınlığa uğradı.*

Gazab etmek = Kızmak

Hiddet = Öfke

Örnek: *Hiddetle kalkan ziyanla oturur = Öfke ile kalkan ziyanla oturur.*

Hiddet etmek = Öfkelenmek

Örnek: *O kadar hiddetlendim ki kendimi tutamıyarak kaba kaba söylendim = O kadar öfkelendim ki kendimi tutamıyarak kaba kaba söylendim.*

Gazûb = Kızgan, kızgın

Örnek: *Gazup çehresinin neler anlattığını ben bilirim = Kızgın çehresinin neler anlattığını ben bilirim.*

Gazal = Ceylan

Gazanfer = Aslan

Geda = Dilenci, yoksul

Gehvare = Beşik

Gencine = Gömü, hazne (T. Kö.)

Gerdan = Boyun

Gerdune = Araba

Germ = Sıcak, ıssı

Germi = Hız

Örnek: *Aralarınaki dostluğa bir kat daha germi vermek için = Aralarındaki dostluğa bir kat daha hız vermek için.*

Geştü güzar = Gidip dolaşma, gezip tozma

Gıbta = İmren

Örnek: *İmren (gıbta) bir ahlâk eksiği değildir, sakınılacak olan şey günü (hased) dür.*

Gıbta etmek = İmrenmek

Örnek: Öyle güzel bir eser yazmış ki okuyunca âdeta gıbta ettim = Öyle güzel bir eser yazmış ki okuyunca bayağı imrendim.

Hased = Kıskançlık, günü

Hased etmek = Kıskanmak, günülemek

Hasûd = Kıskanç, günücü

Gıda = Besin

Örnek: *Gıdasız vücut, yavaş yavaş yıpranır = Besinsiz beden, yavaş yavaş yıpranır.*

Mugaddi = Besinli, besleyici

Gayri mugaddi = Besinsiz

Örnek: *Bazı yemekler vardır ki pek lezzetlidir, fakat gayri mugaddidir = Bir takım yemekler vardır ki pek tatlıdır, ancak besinsizdir.*

Gilâf = Kın, kılıf

Gina, istigna = Doysalık, bıkkınlık, naz (T. Kö.)

Örnek: *Ayni yemekleri yemekten gına geldi = Ayni yemekleri yemekten bıkkınlık geldi. — Bu adam, istiğna nedir bilmez = Bu adam doysalık nedir bilmez.*

Gına getirmek = Doysamak, bıkmak

Müstağni = Doyuk

Gîrîv = Çığlık

Gışa = Zar

Gıybet = Çekiştirme

Gıybet etmek = Çekiştirmek

Giran = Ağır

Giranbaha = Değeri çok

Giran gelmek = Ağırsınmak

Örnek: *Onun bu vaziyeti bana çok giran geldi = Onun bu durumunu çok ağırsındım.*

Girdab = Çevrinti

Girdibad = Kasırga

Girift = Girinç

Örnek: *Önümüzdeki mesele çok girift bir işdir = Önümüzdeki sorum çok girinç bir iştir.*

Giriftar olmak (musab ve duçar olmak) = Tutulmak, yakalanmak

Girive = Çıkmaz

Örnek: *Onun bu giriveden nasıl kurtulacağını bilmiyorum = Onun bu çıkmazdan nasıl kurtulacağını bilmiyorum.*

Girye = Ağlama

Grup = Grup (T. Kö.)

Gubar = Toz

Gudde = Bez

Gudruf = Kıkırdak

Gulgule = Çığıltı

Örnek: *Derken bir gulgule koptu = Derken bir çığıltı koptu.*

Gulüv = Üşüntü

Gulûv (kıyam anlamına) = Ayaklanma
Gurab = Karga, kuzgun
Gurbet = Yadel
Örnek: *Gurbette kaldım = Yadelde kaldım.*
Gurubu şems = Günbatımı
Örnek: *Gurubu şems sırasında = Günbatımı sırasında*
Gurubu kamer = Aybatımı
Tulûu şems = Gündoğumu
Tulûu kamer = Aydoğumu
Gurur = Gurur
Mağrur = Gururlu
Gürz = Topuz
Gusn = Dal
Gussa (bak: gam) = Tasa
Gûya = Sanki, diyelim ki
Güfte (terim) = Deyiş
Güftügû = Dedikodu
Güruh = Alay, takım
Güzaf = Boş söz
Güzergâh = Geçek
Güzide = Seçkin

H

Hâb = Uyku
Hâbîde = Uykuda
Habâset = Kötülük, pislik, alçaklık = (Fr.) Méchanceté, scélératesse
Ervahı habise = Kötü ruhlar (Ruh: T. Kö.)
Habbe = Tane
Haber = Haber (T. Kö.)
Mesmuat = Duyuklar
Havadis = Bilget
Örnek: *Bu havadisi kimden aldınız = Bu bilgeti kimden aldınız?*
Habib = Sevgili
Hacalet = Utay
Hâcet (Bak: İhtiyaç, zaruret)
Hâciz = Ayıran
Hâcle = Gerdek
Haceri semavî = Göktaşı, betil (terim)
Hacm (Bak: cirm) = Oylum = (Fr.) Volume
Örnek: *Bu cismin hacmini mesaha etti = Bu cismin oylumunu ölçtü.*
Ateş olsa cirmi kadar yer yakar = Ateş olsa oylumunca yer yakar.
Hacmi istiâbi = Sıygı
Örnek: *Bu geminin hacmi istiâbisi 3 bin tondur = Bu geminin sıygısı üç bin tondur.*
Hâd = Keskin = (Fr.) Aigu
Örnek: *İktısadî buhran hâd bir devreye girdi = Ökonomik buhran keskin bir devreye girdi.*
Hadaset = Küçüklük
Örnek: *Hadaseti sinninden dolayı askere almadılar = Yaşının küçüklüğünden dolayı askere almadılar.*
Had = Derece
Örnek: *Haddini bilmez bir adam = Derecesini bilmez bir adam.*
Haddi kifayet = Yeterge
Örnek: *Verilen fiat haddi kifayeti bulmadı = Verilen fiat yetergesini bulmadı.*
Haddi lâyık = Tamdeğer
Haddi vasat = Orta
Haddini aşmak = Derecesini aşmak, aşırı gitmek
Örnek: *Büyük harbta pahalılık haddini aşmıştı = Büyük harbta pahalılık derecesini aşmıştı (aşırı gitmişti)*
Haddini bildirmek = Derecesini bildirmek, ağzının payını vermek, boyunun ölçüsünü vermek, ağzının ölçüsünü vermek
Haddinden fazla = Aşırı
Örnek: *Haddinden fazla bir emekle = Aşırı bir emekle.*
Hadsiz (Bak: Bihad) = Tükenmez
Hadnâşinas = Şımarık, küstah, kendini bilmez
Hudut = Buç = (Fr.) Limite
Örnek: *Edeb hududunu tecavüz etti = Edeb bucunu aştı.*

Hudut = **Sınır** = (Fr.) Frontière

Örnek: *Fransız — Alman hududu* = *Fransız — Alman sınırı.*

Hadaka = **Göz bebeği**

Hadid = **Öfkeli**

Hadika = **Bahçe**

Hadise = **Hadise** (T. Kö.)

Hadşe = **Kocunma**

Hafıza = **Hafıza** (T. Kö.) = (Fr.) Mémoire

Hafi = **Gizli** = (Fr.) Secret

Örnek: *Hafi bir anlaşma* = *Gizli bir anlaşma* = *Une entente secrète*

Hafif = **Hafif** (T.Kö.)

Tahaffüf etmek = **Hafiflemek** = (Fr.) S'alléger

Tahfif etmek = **Hafifletmek** = (Fr.) Alléger

Istihfaf etmek = **Hafifsemek**

Örnek: *Onu istihfaf ediyordu* = *Onu hafifseyordu.*

Hafifmeşreb = **Yeğnik**

Hafid = **Torun**

Hafiye = **Karakulak** = (Fr.) Espion

Hafretmek = **Kazmak**

Hafriyat = **Kazı** = (Fr.) Fouille

Hafta = **Hafta** (T. Kö.)

hâh = **ister**

Hâh nâhâh = **İster istemez**

Bedhâh = **Kötücül** = (Fr.) Malveillant

Dilhâh = **Gönül isteği**

Örnek: *Dilhâhınca hareket edemedim* = *Gönül isteğince hareket edemedim.*

Hayırhâh = **İycil**

Hâhiş = **İstek** = (Fr.) Appétit, désir

Hâhişker = **İstekli** = (Fr.) Désireux

Hail = **Engel** = (Fr.) Obstacle

Örnek: *Bu hail de ortadan kalktı* = *Bu engel de ortadan kalktı.*

Hâil (Hevl'den) (Bak: Mahuf)

Hain = **Hayın** (T. Kö.) = (Fr.) Traître

Örnek: *O hainlerin âkıbetini herkes bilir* = *O hayınların âkıbetini herkes bilir.*

Hiyanet = **Hayınlık**

Haiz = **Taşıyan, -de olan, - li**

Örnek: *Bu iş ehemmiyeti haiz eğildir.* = *Bu iş önemli değildir.*

Yüzbaşı rütbesini haiz olan = *Yüzbaşı derecesinde olan.*

Haizi salâhiyet = *Yetkili.*

Hâk = **Toprak**

Hâkî renk = **Boz**

Hakk (Terim) = **Kazım** = (Fr.) Gravure

Hakkâk = **Kazman** = (Fr.) Gravure

Hakkiyât = **Kazıt** = (Fr.) Gravure

Hak = **Hak** (T. Kö.) = (Fr.) Droit

İstihkak = **Hak** = (Fr.) Dû, ration, mérite

Örnek: *İstihkakımı alamadım* = *Hakkımı alamadım.*

Hakkaniyet = **Hakcılık** = (Fr.) Equité, justice

Hakşinas = **Haktanır** = (Fr.) Equitable

İhkak etmek = **Hakkı yerine getirmek** = (Fr.) Rendre justice

Örnek: *Hâkimler ihkakı hakka çalışırlar* = *Hükmenler hakkı yerine getirmeğe çalışırlar.*

Hakikat = **Hakikat** = (Fr.) Vérité

Hakikat (şeniyet) = **Gerçek, gerçeklik** = (Fr.) Réalité

Örnek: *İlim şeniyetleri araştırır* = *İlim gerçekleri araştırır.*

Hakikaten = **Gerçekten, doğrusu** = (Fr.) Réllement, vraiment

Hakikatgû = **Doğrucu, doğru sözlü** = (Fr.) Véridique

Örnek: *Hakikatgû bir adam* = *Doğrucu bir adam.*

Karibi hakikat = **Hakikatsı** = (Fr.) Vraisemblable

Örnek: *Bir romanın mevzuu az çok karibi hakikat olmalıdır* = *Bir romanın konusu az çok hakikatsı olmalıdır.*

Muvafıkı hakikat = **Hakikata uygun** = (Fr.) Véridique

Örnek: *Muvafıkı hakikat bir haber* = *Hakikata uygun bir duyu.*

Hakikatbîn = **Doğru görüşlü**

Hakikî = Olmuş = (Fr.) Réel

Örnek: *Bu romanda okuduğunuz şeyler hakikîdir = Bu romanda okuduğunuz şeyler olmuştur.*

Hakikî (Şe'nî) = Gerçek = (Fr.) Réel

Örnek: *Rüyada görülen şeyler hakikî değildir = Rüyada görülen şeyler gerçek değildir.*

Hakikî = Asıl = (Fr.) Véritable

Örnek: *Bu yazının hakikî manası şudur = Bu yazının asıl anlamı şudur.*

Hakikî = Tam = (Fr.) Véritable

Örnek: *General ... hakiki bir kumandandır = General ... tam bir komutandır.*

Hakikî = Hakkatlı, candan = (Fr.) Vrai, sincère

Örnek: *Hakikî bir arkadaş = Candan bir arkadaş (hakkatli bir arkadaş)*

Hakikî = Doğru = (Fr.) Véritable

Örnek: *Bu yazı vaziyetin hakikî tahlilidir = Bu yazı durumun doğru bir çözesidir.*

Hakikî – Sağici, hakikiğ – (Fr.) Vrai

Örnek: *Bu elmas hakikî midir, değil midir? = Bu elmas sağici midir, değil midir?*

Sahih = Doğru

Tashih etmek – Doğrultmak = (Fr.) Rectifier

Örnek: *Bu yanlış duyuğu Turgud doğrulttu.*

Tashih etmek – Düzeltmek = (Fr.) Corriger

Örnek: *Bu yazıdaki yanlışları tashih ediniz = Bu yazıdaki yanlışları düzeltiniz.*

Muhakkak (Bak: Şuphesiz)

Muhik – Haklı – (Fr.) Juste

Tahkik, tahkikat – Gerçin – (Fr.) Enquête, instruction

Örnek: *Suçlu hakkında tahkikat yapılıyor = Suçlu hakkında gerçin yapılıyor.*

Tahkik etmek – Gerçinlemek – (Fr.) S'instruire, se livrer à une enquête

Örnek: *Polis, bu cürmü kimin işlediğini tahkik ediyor = Polis, bu suçu kimin işlediğini gerçinliyor.*

Kabili tahkik = Gerçinlenebilir = (Fr.) Vérifiable

Örnek: *Bu iş eldeki vesikalara göre kabili tahkik görünmüyor = Bu iş eldeki belgelere göre gerçinlenebilir görünmüyor .*

Ledettahkik = Gerçinlendikte = (Fr.) Après enquête

Tahkikatı adliye = Tüzel gerçin = (Fr.) Enquête judiciaire

Tahkikatı iptidaiye = İlkel gerçin = (Fr.) Enquête préliminaire

Tahakkuk (Bak: sabit) **= Gerçekleşme, kesinleme**

Örnek: *Vergi tahakkuku = Vergi kesinlemesi.*

Tahakkuk etmek (Bak: Sabit olmak) **= Gerçekleşmek = (Fr.) Se réaliser**

Örnek: *Ümidim tahakkuk etti = Umudum gerçekleşti.*

Tahakkuk ettirmek = Kesinlemek

Örnek: *Vergi tahakkuk ettirmek = Vergi kesinlemek.*

Tahakkuk ettimek = Gerçeklemek = (Fr.) Réaliser

Örnek: *Bu adam bütün düşüncelerini tahakkuk ettirmiştir = Bu adam bütün düşüncelerini gerçeklemiştir.*

Tahakkuk ettirmek = Varlaştırmak = (Fr.) Réaliser

Örnek: *Düşüncelerini tahakkuk ettirmek için her çareye baş vurdu = Düşündüklerini varlaştırmak için her çareye baş vurdu.*

Kabili tahakkuk – Gerçeklenebilir = (Fr.) Réalisable

Örnek: *Kabili tahakkuk tasavvurlar – Gerçeklenebilir tasarlar.*

Tahakkuk memuru – Kesinci, kesinleyici

Kat'î – Kesin – (Fr.) Définitif, catégorique

Kat'ileştirmek – Kesinleştirmek

Hukuk – Türe – (Fr.) Science juridique

Hukukî – Türel – (Fr.) Juridique

Hukuku âmme – Kamusal haklar – (Fr.) Droit public

Hukuku müktesebe – Edinek haklar – (Fr.) Droits acquis

Hukuku tabiiye = Tabiiğ haklar = (Fr.) Droits naturels

Hâkeza = Böylece, böyle, bunun gibi, gene

Hakem = Yargıç = (Fr.) Arbitre

Hikmet = Öken, gizeyp

Örnek: *Bu işte benim anlamadığım bir hikmet var = Bu işte benim anlamadığım bir gizeyp var.*

Hakîm = Ökmen (Fr.) Sage

Hâkim = 1 — Egemen = (Fr.) Souverain
2 — Hükümen = Juge
3 — Hüküm süren = Régnant, prédominant, prépondérant
4 — Başat = Dominant

Örnekler: *1 — Türkiye'de millet hâkimdir = Türkiye'de ulus egemendir = En Turquie la Nation est souveraine.*

2 — Adliye Vekâleti hâkimler için yeni bir kanun hazırlamaktadır = Tüze Bakanlığı hükûmenler için yeni bir kanun hazırlamaktadır = Le Ministère de la justice est en train de préparer un nouveau projet de loi concernant les juges.

3 — Millet Meclisinde hâkim olan kanaate göre = Kamutayda hüküm süren kanaata göre = Selon le conviction prépondérante de la G. A. N.

4 — Ordu, bütün hâkim tepeleri zaptetti = Ordu, bütün başat tepeleri ele geçirdi = L'armée s'est emparée de tous les sommets dominants.

Hükkâm = Hükümenler

Hükümran = Hükümsüren = (Fr.) Souverain, règnant

Hâkim olmak = Başatmak = (Fr). Dominer

Örnek: *İstiklâl duygusu köklü olan bir millete kolay kolay hâkim olunamaz = Erkinlik duygusu köklü olan bir ulus kolay kolay başatılamaz = Une Nation qui a une conscience profonde se son indépendance ne peut pas être facilement dominée.*

Hâkimiyet = Egemenlik, başatlık = (Fr.) Souveraineté, Domination

Örnekler: *1 — Hakimiyet milletindir = Egemenlik ulusundur = La souveraineté appartient à la Nation.*

2 — Hindistan İngilizlerin hâkimiyeti altındadır = Hindistan İngilizlerin başatlığı altındadır = Les İndes se trouvent sous la domination Anglaise.

Mahkûm = Kölemen = (Fr.) Asservi

Örnek: *Mahkûm millet = Kölemen ulus = Nation asservie*

Mahkûmiyet = Kasınlık = (Fr.) Condamnation

Mahkûm olmak = Hüküm giymek, kasanmak = (Fr.) Etre condamné

Mahkûm etmek = Kasamak = (Fr.) Condamner

Muhakeme = 1 - Ökem, 2 - Duruşma = (Fr.) 1 - Raisonnement, 2 - Jugement

Muhakeme etmek = 1 - Öklemek, 2 - Duruşmak = (Fr.) 1 - Raisonner 2 - Juger

Örnek: *1 — İnsan hiç bir fikri muhakeme etmeksizin kabul edivermemelidir = İnsan hiç bir fikri öklemeksizin kabul edivermemelidir.*

2 — Alacağımı vermiyen adamla dün mahkemede muhakeme olduk = Alacağımı vermiyen adamla dün hak yerinde duruştuk.

Hâl = Ben = (Fr.) Grain de beauté

Hal = Hal (T. Kö.)

Hâlen = Şimdileyin

Hali hazır — Bugünkü (şimdiki) hal

Örnek: *Hali hazırda = Şimdiki halde, bugünkü halde. — Hali hazırda böyle bir işe teşebbüs edemem = Şimdiki halde böyle bir işe girişemem.*

Hali medenî = Soysallık hali

Hali nekahate gelmek = Dincelmek

Hâleti nezi = Can çekişme

Halü vaziyet (Bak: ahvalü şerait) **= İşler, haller**

Hall = Kotarma

Hall = Eritme = (Fr.) Action de dissoudre

Örnek: *Şekeri suda hallettim = Şekeri suda erittim = J'ai dissou le sucre dans l'eau.*

Halletmek = Eritmek = (Fr.) Résoudre

Halletmek = Açmak = (Fr.) Dénouer, deviner

Halletmek = Kotarmak = (Fr.) Solutionner

Örnek: *Bu işi büyük müşkülâtla halledebildim = Bu işi büyük güçlüklerle kotarabildim = J'ai pu solutionner cette affaire avec beaucoup de difficultés.*

Çarei hall = Çözge = (Fr.) Solution, arrangement, transaction, accomodement

Örnek: *Ben bugüne kadar bu işin çarei hallini bulamadım = Ben bugüne kadar bu işin çözgesini bulamadım = Je n'ai pu trouver aucune solution à cette affaire (problème)*

Tarzı hall (sureti tesviye) = Anlaşıt = (Fr.) Compromis

Örnek: *Tarafeyn bugüne kadar hiç bir tarzı hall (sureti tesviye) bulamadı = İki taraf bugüne kadar hiç bir anlaşıt bulamadı = Les deux parties n'ont pu trouver aucun compromis jusqu'aujourd'hui.*

Tahlil = Çöze = (Fr.) Analyse

Örnek: *Kan tahlili = Kan çözesi = Analyse du sang.*

Tahlilî = Çözel = (Fr.) Analytique

Örnek: *Kimyai tahlilî ile meşguldür = Çözel kimya ile uğraşıyor = Il s'occupe de la chimie analytique.*

Tahlil etmek = Çözelemek = (Fr.) Analyser

Tahallül = Erime = (Fr.) Dissolution

Örnek: *Onun tahallülü pek güç oldu = Onun erimesi pek güç oldu = Sa dissolution a été très difficile.*

Münhal = Erir = (Fr.) Soluble

Örnek: *Suda münhal cisimler = Suda erir cisimler.*

Münhal = Açık = (Fr.) Vacant

Münhalât = Açık yerler = (Fr.) Les places vacantes

Münhallât = Erirler = (Fr.) Matières solubles

Gayri münhallât = Erimezler = (Fr.) Matières insolubles

İnhilâl = Dağılım, çözülüm = (Fr.) Décomposition, désagrégation

Örnek: *İnhilâli siyasî ve içtimaî içinde bulunan memleketler = Siyasal ve sosyal dağılım içinde bulunan ülkeler = Les pays qui se trouvent dans la décomposition politique et la désagrégation sociale.*

İnhilâl = Erime = (Fr.) Action de fondre

Örnek: *Şeker su içinde inhilâl eder = Le sucre fond dans l'eau.*

İnhilâl = Açılma = (Fr.) Vacance

Kabili inhilâl = Erir = (Fr.) Soluble

Örnek: *Bikarbonat dö sud suda kabili inhilâl cisimlerdendir = Bikarbonat dö sud suda erir cisimlerdendir.*

Gayri kabili inhilâl = Erimez = (Fr.) İnsoluble

Örnek: *Demir suda gayri kabili inhilâl cisimlerdendir = Demir suda erimez cisimlerdendir = Le fer est insoluble dans l'eau.*

Kabiliyeti inhilâl = Erigenlik = (Fr.) Solubilité

Örnek: *Kabiliyeti inhilâliyesi çok olanlar = Erigenliği çok olanlar = Matières qui ont une grande solubilité.*

Mahlûl = Erimiş = (Fr.) Résou

Mahlûl = Eril = (Fr.) Solution

Örnek: *Asitborik mahlûlleri = Asitborik erilleri = Les solutions boriquées.*

Muhallil = Eritir = (Fr.) Dissolvant

Mürekkep = Katınç = (Fr.) Composé

Örnek: *Mürekkep cisimler = Katınç cisimler = Les corps composés.*

Terkip = Katım = (Fr.) Composition

Örnek: *Suyun terkibinde müvellidülma ve müvellidülhumuza bulunduğunu Lavvaziye keşfetti = Suyun katımında idrojen ve oksijen bulunduğunu Lavvaziye ortaya çıkardı = C'est Lavoisier qui a découvert l'excistence de l'hydrogène et de l'oxygène dans la composition de l'eau.*

Terkip = Somtöz = (Fr.) Synthèse

Örnek: *Kimyevî tahlil ve terkipler = Şimik çöze ve somtözler = Les analyses et les synthèses chimiques*

Terkibî = Somtözel = (Fr.) Synthétique

Örnek: *Terkibî hükümler = Somtözel hükümler = Les Jugements Synthétiques.*

Terkib etmek = Somtözlemek = (Fr.) Synthétiser

Örnek: *Eski fikirleri yeni bir şekilde terkib etti = Eski ideleri yeni bir şekilde somtözledi = Il a synthétisé les idées anciennes dans une forme nouvelle.*

Terkib etmek = Katımlamak = (Fr.) Composer

Örnek: *Bu ilâcı bir çok maddeleri terkib ederek yaptım = Bu ilâcı birçok etenleri katımlıyarak yaptım = C'est de beaucoup de matières que j'ai composé ce médicament.*

Terekküb etmek = Katımlanmak = (Fr.) Se composer

Örnek: *Su müvellidülma ile müvellidülhumuzadan terekküb eder = Su idrojenle oksijenden katımlanmıştır = L'eau se compose de l'hydrogène et de l'oxgyène.*

Halâs = Kurtuluş ,kurtulma

Halâs etmek = Kurtarmak

Halâs olmak = Kurtulmak

Halâskâr = Kurtarıcı

Halâvet = Tatlılık

Hale = Ayla

Halef = Ardıl = (Fr.) Successeur

Halel = Bozukluk

Hali = Boş

Halâ = Boşluk

Halim = Yumuşak, yavaş

Halis = Katıksız

Örnek: *Halis kahve, halis yağ = Katıksız kahve, katıksız yağ*

Halita = Karmaç = (Fr.) Alliage

Mahlût = Katışık

Örnek: *Mahlut yağ = Katışık yağ.*

Halk = Halk (T. Kö.) = (Fr.) Peuple

Halketmek = Yaratmak = (Fr.) Créer

Hilkat = Yaradılış = (Fr.) Création

Hâlik = Yaratan = (Fr.) Créateur

Mahlûk = Yaratık = (Fr.) Créature

Ham = Ham

Hamakat = Beyinsizlik

Hamailî = Arkuru

Hame = Kalem (T. Kö.)

Hamız = Ekşit = (Fr.) Acide

Hamil = Taşıyan, götüren, gebe, yüklü

Hamile = Gebe

Hamule = Yük = (Fr.) Charge

Mahmul = Yüklü

Hamul = Dayangan

Mütehammil = Dayanır, kaldırır

Örnek: *Lâtifeye mütehammil değildir = Şaka kaldırmaz. — Acıya mütehammildir = Acıya dayanır.*

Tahmil etmek = Yüklemek

Tahammül etmek = Dayanmak, çekmek, götürmek, kaldırmak

Örnek: *Bu kadar eziyete tahammül edilmez = Bu kadar eziyete dayanılmaz. — Bu hayata tahammül edemiyorum = Bu hayatı çekemiyorum. — Bu işin bu kadar müzakereye tahammülü yoktur = Bu iş bu kadar söyleşme götürmez (kaldırmaz).*

Mukavemet = Dayanık

Mukavemet etmek = Dayanmak

Mukavim, mukavemetli = Dayanıklı

Hamle = Atılım

Hamletmek (Bak: atfetmek) = **Vermek** = (Fr.) Attribuer

Örnek: *Başımın ağrısını soğuk alğınlığına hamlediyorum = Başımın ağrısını soğuk algınlığına veriyorum*

Hamrâ = **Kızıl**

Hançere = **Gırtlak**

Hande = **Gülme**

Handan = **Güley**

Handan olan = **Gülegen**

Örnek: *Hande, insanda meserretin bir alâmetidir. Handân bir yüz, görenin de yüreğine inbisat verir. Handan olan insanlar, her yapacakları işe gönül rahatlığı ile el vururlar = Gülme, insanda sevincin bir beldeğidir. Güley bir yüz, görenin yüreğine açılma verir. Gülegen insanlar, her yapacakları işe gönül rahatlığı ile el vururlar.*

Hane = **Ev**

Hanedan = **Dinasti** (T. Kö.)

Hane halkı = **Evgil**

Hane berduş = **Yersiz yurdsuz**

Hanüman = **Ocak, evbark**

Hanis olmak = **Antsıymak** = (Fr.) Violer le serment

Hapisane = **Hapsevi**

Haps = **Hapis** (T. Kö.) = (Fr.) Prison

Mahpus = **Kapsık**

Habsetmek = **Hapsetmek** = (Fr.) Emprisonner

Mevkuf = **Tutsak** = (Fr.) Détenu

Tevkif = **Tutsam** = (Fr.) Arrestation, détention

Tevkif etmek = **Durdurmak, alıkoymak, tutsamak** = (Fr.) Arrêter, détenir

Tevkifhane = **Tutsalık**

Hâr = **Diken**

Hâr = **Yakıcı, sıcak**

Hararet = **Sıcaklık, ateş** = (Fr.) Chaleur, fièvre

Örnek: *Hastanın harareti var = Hastanın ateşi var.*

Suhunet = **Isığ** = (Fr.) Température

Hararetli = **Sıcak, ateşli** = (Fr.) Chaud, ardent

Örnek: *Hararetli adam = Ateşli adam.*

Hararetlenmek = **Ateşlenmek**

Örnek: *Bugünlerde siyasî konuşmalar pek hararetlendi = Bugünlerde sıyasal konuşmalar pek ateşlendi.*

Teshin etmek = **Isıtmak**

Harab = **Yıkık, harap** (T. Kö.) = (Fr.) En ruine

Örnek: *Harab bir hane = Yıkık bir ev = Une maison en ruine*

Harabî = **Yıkım, yıkkınlık, haraplık** = (Fr.) Ruine

Örnek: *Memleket için harabiyi mucib olur = Yurd için bir yıkım (yıkkınlık) olur = Ce sera la ruine pour le pays.*

Harab etmek, tahrib etmek = **Yıkılamak, haraplamak** = (Fr.) Ruiner

Örnek: *Şiddetli bir zelzele bütün köyü harab (tahrib) etti = Şiddetli bir deprem bütün köyü yıkıladı = Un tremblement de terre violent a détruit tout le village.*

Harabe = **Yıkı** = (Fr.) **Les ruines**

Örnek: *Balebek harabeleri = Balebek yıkıları = Les ruines de Balebek.*

Müşrifi harab = **Kağşak** = (Fr.) Qui menace ruine, délabré, ruiné

Örnek: *Müşrifi harab bir hane = Kağşak bir yapı = Une batisse qui menace ruine (délabrée, ruinée)*

Müşrifi harab olmak = **Kağşamak**

Örnek: *Müşrifi harab olan ebniye = Les bâtisses qui menacent ruine*

Tahribkâr = **Yıkıcı** = (Fr.) Destructeur

Örnek: *Tahribkâr bir tesir icra etti = Yıkıcı bir etke yaptı = Il a fait un effet destructeur.*

Harb = **Harp** (T. Kö.) = (Fr.) Guerre

Harcetmek, sarfetmek = **Harcamak**

Harç = **Harç**

Hare = **Meneviş**

Harelemek = **Menevişlemek**

Hareli = Menevişli

Hareke = Hareke

Hareket = Hareket (T. Kö.)

Hareketi arz = Deprem

Seriülhareke = Tezgider

Muharrik (âmil anlamına) = Etke — (Fr.) Mobile

Muharrik = Elebaşı

Örnek: *İsyanın muharrikleri = Azının elebaşları.*

Müteharrik = Oynar

Örnek: *Müteharrik sandalya = Oynar sandalya.*

Müteharrik = İşler

Örnek: *Buharla müteharrik makine = Buğarla işler makine .*

Müteharrik bizatihi = Kendi işler

Örnek: *Müteharrik bizatihi makineler, büyük bir terakkiye vasıta olmuştur = Kendi işler makineler, büyük bir ilerlemeye araç olmuştur.*

Gayri müteharrik = Oynamaz, kımıldamaz, hareketsiz

Örnek : *Gayrı müteharrik bir cisim gibi durdu = Kımıldanmaz (oynamaz) bir cisim gibi durdu.*

Kuvvei muharrike = İşletge = (Fr.) Force motrice

Örnek: *On dokuzuncu asrın kuvvei muharrikesi buhar idi; yirminci asrın kuvvei muharrikesi elektriktir = On dokuzuncu asrın işletgesi buğar idi, yirminci asrın işletgesi elektriktir.*

Tahrik = Harekete getirme, kışkırtma, uyandırma, işletme

Tahrik etmek = İşletmek

Örnek: *Vapurun çarhını tahrik eden buhardır = Vapurun çarkını işleten buğardır.*

Tahrik etmek = Uyandırmak

Örnek: *Vatanperverlik hissiyatını tahrik etmek, (harekete getirmek) = Yurdseverlik duygusunu uyandırmak.*

Tahrik etmek = Kışkırtmak

Örnek: *Fransada mensucat amelesini tahrik edenler tevkif olunmuştur = Fransada dokuma işçilerini kışkırtanlar tutulmuştur.*

Tahrik etmek = Harekete getirmek = (Fr.) Mettre en mouvement

Örnek: *Makineyi tahrik etti = Makineyi harekete getirdi.*

Tahrikâmiz = Kışkırtıcı

Tahrikât = Kışkırtım

Harf = Harf (T. Kö.)

Harfendaz = Lafatan

Harhara = Hırıltı

Hariç = Dış, dışarı

Dahil = İç

Haricî = Dış

Örnek: *Haricî cephe = Dış yöney — Hariciye vekâleti = Dış Bakanlığı*

Dahilî = İç

Örnek: *Dahilî cephe=İç yöney — Dahiliye Vekâleti = İç Bakanlığı*

Haricen = Dıştan, dışarıdan

Harif = Güz

Harifane (Bak: arifane) = Ortaklaşa

Hârika = Tansık

Harikavî = Tansılı

Harikulâde (fevkalâde) = Görülmedik, işitilmedik, duyulmadık

Örnek: *1 — Harikulâde (fevkalâde) bir basiretle = Görülmedik (işitilmedik) bir öngörürlükle = Avec une clairvoyance extraordinaire.*

2 — Görülmedik, işitilmedik şey = Une chose inouie .

3 — (konuşurken) harikulâde, fevkalâde yerine: — Olur şey değil = C'est extraordinaire — Olmaz şey = C'est merveilluex.

Harikulâde (fevkalâde) = Üsnomal = (Fr.) Extraordinaire, inoui, merveilleux

Örnek: *Harikulâde bir sây = Üsnomal bir çalışma = Un travail extraordinaire.*

Harîm = Gizey, avlu = (Fr.) Sanctuaire, enceinte sacrée, enceinte

Örnek: *Ev, insanın harimidir = Ev, insanın gizeyidir = La maison est le sanctuaire de l'homme.*

Mahrem = Gizli, özdeş = (Fr.) Confidentiel, intime

Örnek: *Mahrem evrak = Gizli kâğıdlar = Pièces confidentielles.*

Mahremiyet = Gizlilik, özdeşlik, içli dışlılık = (Fr.) Confidence, intimité

Örnek: *Bu dosyanın mahremiyeti = Bu dosyanın gizliliği.*

İki arkadaş arasındaki mahremiyet = İki arkadaş arasındaki özdeşlik.

Mahremane = Gizli olarak = (Fr.) Confidentiellement

Örnek: *Bunu size mahremane söyliyorum = Bunu size gizli olarak söyliyorum.*

Mahremi esrar = Gizdeş = (Fr.) Confident

Harir = İpek

Harita = Harta

Has, mahsus = Özgü = (Fr.) Propre à

Örnek: *Onun kendine has bir yazısı var = Onun kendine özgü bir yazısı var = Il a une manière d'écriture propre à lui.*

Tahsis etmek = Özgülemek = (Fr.) Affecter, consacrer, réserver, destiner, allouer

Örnek: *Bu mağazanın kirası vergiye tahsis edilmiştir. = Bu mağazanın kirası vergiye özgülenmiştir = Le loyer de ce magasin est affecté à l'impôt*

Hassatan, bilhassa, alelhusus = Hele, yalnız

Hassa, hasiyet, hususiyet = Özgüllük = (Fr.) Propriété, particularité

Örnek: *1 — Madenlerin hassası = Madenlerin özgülüğü = La propriété des métaux.*

2 — Mesaiperverlik onun mizacındaki hususiyetlerden biri idi = Çalışkanlık onun özgülüklerinden biri idi = L'amour du travail formait un des particularités de son caractère.

Cevher = Öz = (Fr.) Substance, essence, fond

Asliyet = Özgünlük = (Fr.) Originalité

Örnek: *Bu yazıda bir asliyet görünüyor = Bu yazıda bir özgünlük görünüyor = On remarque de l'originalité dans cet article.*

Aslî = Özgün = (Fr.) Original

Hususî, şahsî, zatî = Özel

Şahsiyet = Özlük

Örnek: *Bu eserdeki şahsiyet ilk nazarda göze çarpacak derecededir = Bu izerdeki özlük ilk bakışta göze çarpacak derecededir.*

Hasad = Biçme

Hasad etmek = Biçmek

Hasar = Zarar (T. Kö.)

Hasbihal = Söyleşi, söyleşmek, (Monoloğ anlamına olan söz) **söyleni**

Mubahase etmek (Münakaşa etmek) **= Aytışmak, çatışmak.**

Mükâleme, muhavere = Konuşu, konuşma

Münakaşa (Mubahasa) **=Aytışma**

Muhabere = Haberleşme, yazışma

Müzakere = Görüşme, görüşü

Müzakere = Belletim (Okula terimi)

Müzakereci = Belletici

Müzekkere = Asbitik

Taatii efkâr = Oylaşma

Tezekkür etmek = Görüşmek

Tezkere (Tahrirat) **= Bitik**

Hasbeliktıza (Bak: İktiza) **= Lüzumundan dolayı**

Hasebiyle = Dolayı, ötürü

Örnek: *Böyle olmak hasebiyle =Böyle olmaktan ötürü, böyle olmak dolayısiyle*

Haseb (Bak: Neseb)

Hased etmek (Bak: Gıbta) **= Kıskanmak, günülemek**

Örnek: 1 — *Bana hased edeceğine sen de bir baltaya sap olmağa çalış = Beni kıskanacağına sen de bir baltaya sap olmağa çalış.*

2 — Hased etmek, gıbta etmeğe benzemez = Günülemek imrenmeğe benzemez.

Hasud (Bak: gıbta) **= Kıskanç, günücü**

Hasıl olmak, husul bulmak = **Olmak, Üremek**

Hasılat — **Ürüt**

Hasılatı safiye = **Özürüt** = (Fr.) Bénéfice net

Hasılatı gayri safiye = **Ham ürüt**

İstihsal = **Üretim** = (Fr.) Production

Örnek: *İktısadî istihsal yolundaki terakki şayanı hayret bir derecededir* = *Ökonomik üretim yolundaki ilerleme şaşmağa değer bir derecededir.*

İstihsal etmek — **Üretmek** = (Fr.) Produire

Mahsul — **Ürün** — (Fr.) Produit

Müstahsil — **Üretmen** = (Fr.) Producteur

Mütehassıl — **Olma, ürüme, çıkan**

Hasım = **Hasım** (T. Kö.) (Hak yerinde bir birine karşınlık anlamına)

Hasım = **Düşman**

Husumet — **Hasımlık** = (Fr.) Adversité

Husumet — **Düşmanlık**

Hasis — **Cimri, bayağı, aşağı**

Örnek: *Hasis menfaatler* = *Bayağı (aşağı) asığlar.*

Hisset = **Cimrilik**

Haslet (Bak: Seciye) = **Ira**

Hasretmek = **Hasretmek (T. Kö.)**

Örnek: *Mesaisini, yalnız ilme hasretmiştir* = *Çalışmalarını, yalnız ilme hasretmiştir.*

Hasren = **Hasrın**

Münhasıran = **Salt**

Örnek: *Münhasıran pederini çağırmış* = *Salt babasını çağırmış.*

İnhisar (Monopol) = **Tekit**

İnhisara almak (Monopolize etmek) = **Tekitlemek**

Hasret, tahassür = **Özlem**

Örnek: *Hasret günlerini andım* = *Özlem günlerini andım.*

Mütehassir olmak = **Özlemek**

Örnek: *Mütehassir olduğum demler* = *Özlediğim demler.*

İştiyak — **Göresi**

Örnek: *Günler geçtikçe size olan iştiyakım artmaktadır* = *Günler geçtikçe size olan göresim artmaktadır*

Müştak olmak = **Göresimek**

Hasta = **Hasta** (T. Kö.)

Haşâk = **Çöp, süprüntü**

Haşere = **Böcek**

Haşin = **Sert, Katı**

Huşunet = **Sertlik, Katılık**

Örnek: *Huşunet göstermeden iş yaptırmasını bilir* = *Sertlik göstermeden iş yaptırmasını bilir*

Haşiv = **Şişirme**

Haşiye = **Çıkma**

Haşmet, ihtişam = **Görkem**

Örnek: *Haşmetli bir yürüyüşü vardı* = *Görkemli bir yürüyüşü vardı.*

Haşyet = **Belin**

Örnek: *Yıldırım düştüğü vakit haşyet içinde kaldık* = *Yıldırım düştüğü vakit belin içinde kaldık.*

Tehaşi (Bak: ihtiraz) = **Sakınma**

Örnek: *Ona söz söylemekten tehaşi ederim* = *Ona söz söylemekten sakınırım.*

Mütehaşi (Bak: Muhteriz) = **Sakıngan**

Hat = **1 — Çizgi, 2 — Yol, 3 — Yazı, 4 — Hat** (T. Kö.)

Örnek: *1 — Kırmızı bir hat çekti* = *Kırmızı bir çizgi çekti.*

2 — Hututu hadidiye = *Demir yolları*

3 — Hattı mihî = *Çivi yazısı.*

Hattı hareket = **Gidiş, tutum** = (Fr.) Manière d'agir, ligne de conduite

Örnek: *Hattı hareketini beğenmiyorum* = *Gidişini (tutumunu) beğenmiyorum.*

Hattı vâsıl = **Bağdaç**

Hatâ = **1 — Yanlış, yanlışlık, 2 — Yanılma, 3 —** (Bak: kusur) = (Fr.) Faute, erreur

Örnek: *1 — Bu yazıda tertip hatası (sehvi) var* = *Bu yazıda dizi yanlışı var.*

2 — Bu hattı hareketinizdeki hatayı anlıyor musunuz = *Bu gidişinizdeki yanlışlığı anlıyor musunuz?*

3 — Hatayı adlî = *Tüzel yanılma.*

Zühul = Unutsalık = (Fr.) İnadvertance
Örnek: *Affediniz, zühul etmişim = Bağışlayınız, unutsalık etmişim.*
Hataen = Yanlışlıkla
Örnek: *Bu sözü, her halde hataen söyledi = Bu sözü, her halde yanlışlıkla söyledi.*
Hata etmek = 1 — Yanılmak, 2 — (Bak: kusur etmek) = (Fr.) Commettre une faute, se tromper
Örnek: *Size itimad etmekle hata ettiğimi anlıyorum = Size güvenmekle yanıldığımı anlıyorum.*
Zühul etmek = Unutsamak
Örnek: *Bu işte zühul ettim = Bu işte unutsadım*
Hatır = Hatır (T. Kö.)
Hatıra = 1 — Anı, 2 — Andaç = (Fr.) Souvenir
İhtar etmek = Hatırlatmak = (Fr.) Rappeler
Tahattur etmek = Hatırlamak = (Fr.) Se rappeler, se souvenir
Muhtıra = Andıç = (Fr.) Mémoire
Yâdü tezkâr etmek = Anmak
Hatib = Aytaç
Hitabe = Ayta
Hitab etmek = Aytamak
Örnek: *Size hitab ediyorum = Size aytayorum.*
İradı hitabe etmek = Ayta vermek, ayta söylemek
Örnek: *İradı hitabe ederken sözünü kestiler = Ayta söylerken (verirken) sözünü kestiler.*
İradı nutketmek = Söylev vermek
Örnek: *B. M. Meclisinde iradı nutketti = Kamutayda söylev verdi.*
Natuk = Sözmen — (Fr.) Qui a la parole facile, beau parleur.
Nutuk = Söylev = (Fr.) Discours
Muhatab = Aytış
Hatime = Sonsöz
Hitam = Son, bitim
Hatmetmek = Bitirmek, sona erdirmek, tüketmek
Örnek: *Koca bir kitabı bir gecede hatmetti = Koca bir kitabı bir gecede bitirdi.*
Hattâ = Bile
Örnek: *Hattâ sen = Sen bile*
Hatve = Adım
Hava = Hava (T. Kö.)
Havale = Gönderi
Örnek: *Para havalesi = Para gönderisi*
Havale etmek = Bırakmak, üstüne bırakmak, göndermek (para için)
Örnek: *Bu işi ona havale ettiler = Bu işi ona bıraktılar (onun üstüne bıraktılar)*
Havalî = Dolay
Örnek: *İstanbul havalisinde = İstanbul dolayında.*
Etrafü havali = Yöreçevre
Örnek: *Köyün etrafü havalisi hep bahçe idi = Köyün yöreçevresi hep bahçe idi.*
Havari = Yarlar
Örnek: *Havariyundan Saint Paul ilk incili yazdı = İsa'nın yarlarından Saint Paul ilk incili yazdı.*
Havas = Ağal
Havası hamse = Beşduyu
Havayici zaruriye = Yaşatık
Örnek: *Şeker de havayici zaruriyedendir = Şeker de yaşatıklardandır.*
Haver = Doğu
Havf = Korku
Havfetmek = Korkmak
Haif = Korkak
İhafe etmek = Korkutmak
Mahuf = Korkunç
Örnek: *Mahuf bir fırtına = Korkunç bir fırtına*
Hiras = Korku
Hirasan = Korkak
Havi olmak, ihtiva etmek = İçine almak, kaplamak
Örnek: *Bu kitabın havi olduğu (ihtiva ettiği) fasıllar = Bu kitabın içine aldığı ayrıçlar .*
Havza = Havza (T. Kö.)
Hayâ = Utanç
Hayasız = Utanmaz
Hayasızlık = Utanmazlık
Hicab = Sıkılma
Mahcub = Utangaç
Örnek: *Çok mahcub bir çocuktur = Çok utangaç bir çocuktur.*

Hayal = Hayal (T. Kö.)
Hayalet = Görümsü
Hulya = Kuruntu
Hayat = Hayat (T. Kö.)
Hayide = Bayat
Örnek: *Bir takım hayide sözlerle başımızı şişirdi = Bir takım bayat sözlerle başımızı şişirdi.*
Hayıflanma (Telehhüf) = Yazıklanma
Haylı = Haylı (T. Kö.)
Haylûlet etmek = Araya girmek, yol kapamak
Örnek: *Haylûlet eden manialar dolayısiyle = Araya giren engeller dolayısiyle.*
Hayr = Hayır (T. Kö.)
Hayret etmek = Şaşmak = (Fr.) S'étonner
Hayran = Hayran (T. Kö.)
Hayran kalmak = Hayramak = (Fr.) Admirer
Hayme = Çadır
Şayanı hayret = Şaşılacak
Örnek: *Şayanı hayret bir hareket = Şaşılacak bir hareket*
Mütehayyir = Şaşkın
Meftun ve meshur olmak = Tansımak = (Fr.) S'émerveiller
Haysiyet = 1 — Onur, 2 — (Bak: keyfiyet, mahiyet)
Hayşum = Geniz
Hayt = İplik, tire
Hayvan = Hayvan (T. Kö.)
Hayyen = Diri olarak, diri diri
Örnek: *Hayyen mi, meyyiten mi derdest edildi? = Diri olarak mı, ölü olarak mı yakalandı*
Hayyen meyyiten = Ölü diri
Haz = Haz (T. Kö.)
Hazan = Güz
Hazfetmek = Kaldırmak, çıkarmak
Örnek: *Bu kelimenin bir harfini hazfedince = Bu kelimenin bir harfini kaldırınca (çıkarınca)*
Kabilihazf = Kaldırılabilir
Örnek: *Bir noktası bile kabilihazftır denemez = Bir noktası bile kaldırılabilir denemez.*
Hazer = Çekin
İçtinab = Kaçınma
İçtinab etmek = Kaçınmak
Örnek: *Her türlü fenalıktan içtinab eder = Her türlü fenalıktan kaçınır.*
Müctenib = Kaçıngan
Tevakki = Korunma, sakınma
Örnek: *Büyük söz söylemekten tevakki lâzımdır = Büyük söz söylemekten sakınma gerektir.*
Tevakki etmek = Korunmak, sakınmak
Örnek: *Herkes sarî hastalıklardan tevakki etmelidir = Herkes bulaşık hastalıklardan korunmalıdır.*
Gençler, yalancılıktan tevakki ediniz = Gençler, yalancılıktan sakınınız.
Mahzur = Çekinecek
Örnek: *Bu işin mahzurlu bir tarafı yoktur = Bu işin çekinecek bir tarafı yoktur.*
İhtiraz = Çekinme
Örnek: *Onun bu işte ihtirazına hayret ettim = Onun bu işte çekinmesine şaştım.*
İhtiraz etmek = Çekinmek
Muhteriz = Çekingen
Hazır = Hazır (T. Kö.) = (Fr.) Prêt
Ihzar etmek = Hazırlamak = (Fr.) Préparer
Istihzarat = Hazırlıklar = (Fr.) Préparations, préparatifs
Müstahzarat (ı tıbbiye) = Hazırılâçlar = (Fr.) Spécialité pharmaceutique
Örnek: *Eskiden memleketimizde müstahzaratı tıbbiye imal olunamazdı = Eskiden yurdumuzda hazırilâçlar yapılamazdı.*
Müstahzerat (ı kimyeviye) = Hazırlamalar = (Fr.) Préparation
Hâzik (Bak: mahir) = Uzel
Örnek: *O, hâzik bir tabibdir = O, uzel bir dişçidir.*
Hazakat = Uzluk
Örnek: *M. hazakati ile müştehirdir = M. uzluğu ile tanınmıştır.*
Hazine = Hazne (T. Kö.)

Hazm = Ezim, sinirme
Hazmetmek = Ezimek, sinirmek
Hazmi kolay = Singin
Heba = Boş, boşuna
Heca = Hece
Hediye = Armağan
Hedmetmek = Yıkmak
Helâk olmak = Bitmek, yoğalmak
Örnek: *Düşman ordusu açlıktan helâk oldu = Düşman ordusu açlıktan bitti.*
Bu senenin mahsulü kargalar yüzünden helâk oldu = Bu yılın ürünü kargalar yüzünden yoğaldı.
İstihlâk = Yoğaltım
Örnek: *Şeker istihlâki gitgide artıyor = Şeker yoğaltımı gitgide artıyor.*
İstihlâk etmek = Yoğaltmak
Örnek: *Ankara'da günde ne kadar buğday istihlâk edilir = Ankara'da günde ne kadar buğday yoğaltılır?*
Müstehlik = Yoğaltman
Örnek: *Almanya'da müstehlik kooperatifleri çoktur = Almanya'da yoğaltman kooperatifleri çoktur.*
Helecan = Çarpıntı
Helezonî = Yılankavi
Hem = Hem
Heman = Hemen (T. Kö.)
Hemağuş = Kucak kucağa
Hemasıl = Aslıbir
Hemayar = Denk
Örnek: *Bu iki adam birbiri ile hemayar mı? = Bu iki adam birbiri ile denk mi?*
Hemcins = Cinsibir
Hemdem = Arkadaş
Hemnam = Adaş
Hempa = Ayaktaş
Örnek: *Âsilerin reisleri ve hempaları kaçtılar = Azıyanların başkanları ve ayaktaşları kaçtılar.*
Hemrah = Yoldaş
Hemsin = Yaşıt
Heves = İstek, heves (T. Kö)
Hevl (Bak: Dehşet)
Hevlnak (Bak: müdhiş)
Heybet = Aybat
Heybet vermek = Aybamak
Heyelân = Kayşa
Heyelân etmek = Kayşamak
Heyet = Şekil = (Fr.) Forme
Heyet = Kur = (Fr.) Corps
Heyet (Murahhas heyet anlamına) = **Salkur** = (Fr.) Délégation
Heyet (Meclis anlamına) = **Kurul** = (Fr.) Assemblée, conseil
Heyetiyle = Hep birden, olduğu gibi, takımiyle
Heyeti umumiye = **Genel kurul** = (Fr.) Assemblée générale
Hemşehri = **Hemşeri** (T. Kö.)
Örnek: *Samsun'un fahrî hemşehrisi = Samsun'un onursal hemşerisi.*
Hemşire = Kızkardeş
Hemşirezade = Yeğen
Hemta = Benzer, taydaş
Bihemta = Benzersiz
Hemzeban = Ağzıbir, dildeş
Örnek: *Onu övmekte cümlesi hemzeban oldular = Onu övmekte hepsi ağzıbir (dildeş) oldular.*
Hemzeman (muasır) = Çağdaş
Örnek: *Timur ile Yıldırım Bayazid muasırdırlar = Timur ile Yıldırım Bayazid çağdaştırlar.*
Hengâm = Zaman
Henuz = Daha, yeni, daha yeni
Örnek: *Henuz uyanmıştım = Yeni uyanmıştım, daha yeni uyanmıştım.*
Henuz gelmedi = Daha gelmedi.
Her = Her, tü
Her nevi = Her türlü, her çeşit
Haraset = Çifçilik
Ziraat = Tarım
Zer'etmek = Ekmek
Ziraat Vekâleti = Tarım Bakanlığı

Hercai = Yanardöner, gelgeç
Hercü merç = Karmakarış, allakbullak, altüst
Herçibâdâbâd = Ne olursa olsun
Herem = Kocama, çöküş
Herze = Saçma
Hesab = Hesap (T. Kö.)
Hesti = Varlık
Heyhat = Yazık, ne yazık = (Fr.) Hélas
Heykel = Heykel (T. Kö.)
Heykeltıraş = Heykelci
Heykeltıraşî = Heykelcilik
Hezeyan = Saçmalama, sayıklama
Hezimet = Bozgun, bozgunluk
İnhizam = Bozgun, bozulma
Münhezim = Bozgun
Münhezim olmak = Bozulmak, bozguna uğramak
Hezl = Alay
Lâtife = Şaka
Hıfzetmek = 1 — Saklamak, 2 — Ezberlemek
Muhafaza etmek = Muhafaza etmek (T. Kö.) Barımak, gözetmek
Hırs = Hırs (T. Kö.)
Hiyanet = Hayınlık
Hisse = Pay
Hissedar = Paydaş
Hışm (Bak: Gazab - hiddet)
Hıtta = Kıta (T. Kö.)
Hıyaban = Ağaçlı yol
Hizb = Grup
Hibe = Bağışlık
Hicab = Utanç
Örnek: *Hicabından kıpkırmızı oldu = Utancından kıpkırmızı oldu.*
Mahcub = Utangaç
Hiciv = Yeriç, geçiv
Meccav = Geçivci
Örnek: *Nef'i, büyük bir heccavdı = Nef'i, büyük bir geçivci idi.*
Hicran = 1 — İç acısı, 2 — Hicran (T. Kö.)
Hicret = Göçme
Hicret etmek = Göçmek
Muhacir = Göçmen
Örnek: *Yanya muhacirleri = Yanya göçmenleri.*
Hicrî = Göçüm (1), göçeyıl
Örnek: *Hicrî 1250 senesinde = 1250 nci Göçüm yılında - 1250 nci Göçeyılda.*
Milâdî = Doğum (1), doğumyıl
Örnek: *Milâdî 850 senesinde = 850 nci Doğum yılında - 850 Doğumyılda.*
Hidayet = Uzyönüm
İhtida etmek = 1 — Din değiştirmek, 2 — Uzyönmek
Hiddet = Hiddet (T. Kö.), öfke
Hiddet etmek = Hiddetlenmek, öfkelenmek
Hidmet = Hizmet (T. Kö.)
Örnek: *Vatana hidmet, hepimize borçtur = Yurda hizmet, hepimize borçtur.*
Hiffet = Hafiflik (T. Kö.)
Hikâye = Öykü
Hikâye etmek = Anlatmak, öykülemek
Örnek: *1 — Başından geçenleri hikâye etti = Başından geçenleri anlattı.*
2 — Gördüklerini tam hikâye edeyim diye vaktimizin çoğunu öldürdü = Gördüklerini tam öyküleyim diye vaktimizi öldürdü.
Hilâf = Yalan
Örnek: *Bu sözde hilâfım yoktur = Bu sözde yalanım yoktur.*
Hilâf = Karşıt
Örnek: *Hilâfı hakikat = Hakikate karşıt*
Hilâl = Hilâl (T. Kö.)
Hil'at = Kaftan
Hile, hud'a, desise = Oyun, aldaç, düzü, dek, al.
Hilekâr = Oyuncu, aldatıcı, dekçi
Himaye, vikaye = Koruma
Örnek: *Himayei hayvanat = Hayvanları koruma.*

---

(1) Göçüm ve Doğum kelimeleri bu terimlerde kullanıldığı zaman baş harfleri büyük yazılacaktır.

Himaye etmek = **Korumak**
Örnek: *Beni himaye etmesi için kendisine bir telgraf çektim* = *Beni koruması için kendisine bir telyazısı çektim.*

Himayeci = **Koruyucu**

Himayecilik = **Koruyuculuk**

Hâmi = **Korur, koruyan**

Mahmi = **Korunuk** = (Fr.) Protégé
Örnek: *Mahmi devletler* = *Korunuk devletler*

Himaye altında olan yer = **Koruncak** = (Fr.) Protectorat

Vaki (Vikaye'den) = **Korur, koruyucu** = (Fr.) Préventif
Örnek: *Çiçek aşısı yüzde doksan beş vakidir* = *Çiçek aşısı yüzde doksan beş koruyucudur.*

Himmet (Bak: Cehd, gayret, lûtf)

Hîn = **Vakit**

Hiram = **Salınış**

Hiraman = **Salımlı**

Hiram etmek = **Salınmak**

Hire = **Bulanıklık, donukluk**

Hirelenmek = **Bulanmak**

Hired = **Akıl**

Hiredmend = **Akıllı**

Hirre = **Kedi**

Hirzican = **Can tılsımı**

His = **His, sans** (T. Kö.) = (Fr.) Sentiment, sens

İhsas = **1 — Duyurum** (Hissettirmek anlamına) = Action de faire sentir
2 — Duygu = (Fr.) Sensation

Hissetmek = **Hissetmek, duymak** = (Fr.) Sentir
Örnek: *Elinde bir acı hissetti* = *Elinde bir acı duydu.*
Gönlünde büyük bir yeis hissetti = *Gönlünde büyük bir umutsuzluk duydu.*

Hissî = **1 - Hissiğ, 2 - Duyal** = (Fr.) Sentimental, sensoriel
Örnek: *Kulak azayı hissiyemizden biridir* = *Kulak duyal üyelerimizden biridir*

Hasse = **Duyu** = (Fr.) Sens
Örnek: *İnsanda beş hasse vardır* = *İnsanda beş duyu vardır.*

Hassas = **Hisli, duygulu** = (Fr.) Sensible
Örnek: *Arkadaşım çok hassastır* = *Arkadaşım çok duyguludur (hislidir)*

Hassasiyet = **Hislilik, duyarlık, duyganlık** = (Fr.) Sensibilité
Örnek: *Hastalık ondaki hassasiyeti arttırmıştır* = *Hastalık ondaki duyarlığı (duyganlığı, hisliliği) arttırmıştır.*

Hissiyatperesti = **Duyguculuk**

Hissi kablelvuku (His kablelvuku) = **Önsezi** = (Fr.) Pressentiment
Örnek: *Bir hissi kablelvuku ile oraya gitmek istemedim* = *Bir önsezi ile oraya gitmek istemedim.*

Mütehassis olmak = **Duygulanmak, hissine dokunmak** = (Fr.) Etre touché, être affecté
Örnek: *Yıllar geçtikten sonra beni hatırlamasından çok mütehassis oldum* — *Yıllar geçtikten sonra beni hatırlamasından pek duygulandım.*

Mahsûs surette = **Duyulurcasına** = (Fr.) Sensiblement
Örnek: *Pahalılık mahsûs bir surette arttı* — *Pahalılık duyulurcasına arttı.*

Gayri mahsûs (surette) = **Duyulmaz, belli bellisiz** = (Fr.) İnsensiblement

Sahte hissiyat = **Duymacık**

Havassı hamse = **Beşduyu** = (Fr.) Les cinq sens

Uzvu his = **Duyak**

Örnek: *Dimağda bütün his uzuvları toplanır = Dimağda bütün duyaklar toplanır.*

İntıba — **Duyuş** — (Fr.) İmpression

Kabiliyeti intıba sahibi = **Duyuşlu** = (Fr.) İmpressionnable

Hisar — **Baru** (T. Kö.)

Hiza = **Hiza** (T. Kö.)

Hod — **Kendi**

Hodbin — **Bencil** — (Fr.) Egoïste

Örnek: *Hodbin insan, gönül fıkarası olandır = Bencil insan, gönül yoksulu olandır.*

Hodbinî — **Bencillik** = (Fr.) Egoïsme

Örnek: *İçtimaî hastalıkların en korkuncu hodbinidir = Sosyal hastalıkların en korkuncu bencilliktir.*

Hodbehod = **Kendi başına, kendi kendine**

Örnek: *Hodbehod bu işe teşebbüsü yanlış oldu = Kendi başına bu işe girişmesi yanlış oldu.*

Hoşâmedi = **Hoşgeldin**

Örnek: *Hoşamediye gittiler = Hoşgeldine gittiler.*

Hububat — **Tahıl**

Huccet = **Kanıt** (Bak: Delil, burhan)

Hucre — **Odacık, göz** = (Fr.) Cellule

(Fen anlamı terim koluna bırakılmıştır)

Huccyre — **Göze** = (Fr.) Cellule

Hucrevî — **Gözül** — (Fr.) Cellulaire

Hudâ — **Tanrı, kuday**

Hudâyi nabit — **Kendibiten** — (Fr.) Qui pousse sans être cultivé

Örnek: *Hudayî nabit ağaçlar= Kendi biten ağaçlar.*

Hudud (Bak: Hadd) = **Buç, sınır**

Hudus etmek — **Baş göstermek, çıkmak, olmak** = (Fr.) Surgir

Örnek: *Aralarında bir ihtilâf hudus etti = Aralarında bir anlaşmazlık baş gösterdi (çıktı)*

Hufre = **Çukur**

Örnek: *Yolda bir hufreye düştü = Yolda bir çukura düştü.*

Hulâsa = **Çıkarma** =(Fr.) Extrait

Örnek: *Kına kına hulâsası = Kına kına çıkarması.*

Hulâsa (icmal) = **Özet** = (Fr.) Résumé

Örnek: *Bir yazının hulâsası = Bir yazının özeti.*

Hulâsa etmek = **Kısalamak, özetmek**

Örnek: *Bu yazıyı yazarken çektiğim müşkilatı, hulâsa ederken çekmemiştim = Bu yazıyı yazarken çektiğim güçlüğü kısalarken çekmemiştim.*

Hulâsaten = **Kısaca**

Örnek: *Size hulâsatan söyliyeyim = Size kısaca söyliyeyim.*

Hulfetmek = **Dönmek**

Örnek: *Sözünüzde hulfettiniz = Sözünüzden döndünüz.*

Hulkum = **Boğaz**

Hulûl etmek = **Girmek, geçmek, yanaşmak**

Örnek: *Mevsimi şita hulûl etmişti = Kış girmişti.*

Zenginlere hulûl etmesini bilen bir adam = Zenginlere yanaşmasını bilen bir adam.

Hulûs = **1 - Yaranma, 2 -** (Bak: samimiyet)

Örnek: *Ona arzı hulûs etmek istemedi = Ona yaranma göstermek istemedi.*

Hulûskârlık = **Yaranmalık**

Örnek: *Hulûskârlıktan hiç de hoşlanmaz = Yaranmalıktan hiç de hoşlanmaz*

Humma = **Sıtma, nöbet, ateş** = (Fr.) Fièvre

Hunnak = **Boğaz**

Hûnin = **Kanlı**

Örnek: *Hunin bir cidal = Kanlı bir kavga*

Hunriz = **Kandökücü**

Örnek: *. . . hunriz bir adamdı = ... kandökücü bir adamdı.*

Hurafe = Sanıka, urasa

Örnek: *Türk çocuğu hurafeye kulak asmaz* = *Türk çocuğu sanıkaya (urasaya) kulak asmaz.*

Hurde = Kırıntı, küçürek, ufak, ufarak

Örnek: *Hurde demir parçaları* = *Kırıntı demir parçaları.*

En hurde mana farklarını bile sezdi = *En ufak anlam ayırtımlarını bile sezdi.*

Hurdehâş olmak = Paramparça olmak, kırılıp dökülmek

Örnek: *Pencereden düşerek kafa tası hurdehaş oldu* = *Pencereden düşerek kafa tası paramparça oldu.*

Eşya yolda hurdehaş olmuş = *Eşya yolda kırılıp dökülmüş.*

Hurdehâş etmek = Kırıp dökmek

Örnek: *Otomobil bir arabaya çarparak her tarafını hurdehaş etti* = *Otomobil bir arabaya çarparak her yanını kırıp döktü.*

Hurdevat = Kırık dökük, öteberi

Örnek: *Sokakta hurdevat satan bir adam gördü* = *Sokakta kırık dökük (öteberi) satan bir adam gördü.*

Huruç = Çıkma, çıkış

Örnek: *Kaleden huruç zamanı gelmişti* = *Kaleden çıkma (çıkış) zamanı gelmişti.*

Huruc etmek = Çıkmak

Hurûşân = Coşan, çağlıyan

Örnek: *Kızdığı zaman huruşan bir sele benzerdi* = *Kızdığı zaman coşan (çağlıyan) bir sele benzerdi.*

Husran = 1 - Zarar, 2 - (Bak: Mahrumiyet)

Husûf = Aytutulma

Husus (Bab anlamına) = İş, yol, konu, sorum, şekil yön, bakım, için üzerine

Hûş = Akıl

Huşû (Bak: Tevazu, arzı ihtiram)

Hûşyar = Ayık

Huzur = Kat, iç

Örnek: *Huzurunuzda bulunmakla şerefyabım* = *Katınızda (kıtınızda) bulunmakla onurlanmaktayım (onurlanıyorum).*

Huzur = Bulunma

Örnek: *Sizin, aramızda huzurunuzu faydalı görüyoruz* = *Sizin, aramızda bulunmanızı faydalı görüyoruz.*

Huzur = (huzur ve âsâyiş anlamına) = Güvenlik

Örnek: *Halk burada huzur içinde yaşıyor* = *Halk burada güvenlik içinde yaşıyor.*

Huzur (Huzur ve sükûn anlamına) = Baysallık

Örnek: *Kafasıyle çalışan kimseler için huzur ve sükûn en lâzım bir şeydir* = *Kafasıyle çalışan kimseler için baysallık en lüzumlu bir şeydir.*

Huzur (ü kalb anlmaına) = İç rahatı

Örnek: *Bir işi muvaffakiyete erdirmek kadar insana huzuru kalb veren bir şey yoktur* = *Bir işi başarmak kadar insana iç rahatı veren bir şey yoktur.*

Hübûb = Esin, esinti

Hübûb etmek = Esmek

Örnek: *Rüzgâr hübûb eder, kum savrulur* = *Yel eser, kum savrulur.*

Hücûm = Hücum (T. Kö.)

Hüda = Uzyön = (Fr.) İnspiration qui pousse dans la voie du salut

Hükümdar = Hükümder (T. Kö.)

Örnek: *İngiltere Hükümdarlarından* = *İngiltere Hükümderlerinden.*

Hükûmet = Hükümet (T. Kö.)

Hüma = Oma

Hüner = Hüner (T. Kö.)

Hür = Gür, özgen, özgür

Hürriyet = Hüriyet, özgenlik, özgürlük

Örnek: *Hürriyetimizi hiç bir şeye değişmeyiz* = *Özgenliğimizi hiç bir şeye değişmeyiz.*

Hürriyetperver = Özgenel, özgürel

Hürmet = Saygı

Örnek: *Hürmetlerimi takdim ederim* = *Saygılarımı sunarım.*

Hürmet etmek, ihtiram göstermek = Saymak

Örnek: *Ben kendisine çok hürmet ederim = Ben kendisini çok sayarım.*

Hürmeten = Sayarak

Örnek: *İhtiyarlığına hürmeten = İhtiyarlığını sayarak.*

Muhterem = Sayın

Örnek: *Muhterem samilerim! = Sayın dinleyicilerim!*

Hürmetkâr = Sayar

Örnek: *Hürmetkârınız = Sayarınız.*

Hürmete lâyık (vacibülihtiram, şayanı hürmet) = Saygıdeğer

Hüsn = Güzellik

Hüsnüân = Güzellik

Hüsnü hâlü hareket = Uzgidim

Örnek: *Hüsnü hâlü hareket numarası = Uzgidim numarası.*

Hüsnü hat = Uzyazı = (Fr.) Calligraphie

Hüsnü idare = Uzyönetim

Örnek: *Hüsnü idaresiyle bütün arkadaşlarının sevgisini kazanmıştı = Uzyönetimiyle bütün arkadaşlarının sevgisini kazanmıştı.*

Hüsnü imtizaç = İyi geçinme

Örnek: *Zevc ile zevce arasında hüsnü imtizaç lâzımdır = Karı ile koca arasında iyi geçinme gerektir.*

Hüsnü kabul etmek = İyi karşılamak

Örnek: *Beni hüsnü kabul etti = beni iyi karşıladı.*

Hüsnü muamele etmek = İyi davranmak

Örnek: *Kendisine hüsnü muamele edince şımarmaya başladı = Kendisine iyi davrandıkça şımarmaya başladı.*

Hüsnü nazar sahibi = Arıbakışlı

Örnek: *Hüsnü nazar sahibidir, kimsenin kötülüğünü görmez = Arıbakışlıdır, kimsenin kötülüğünü görmez.*

Hüsnü niyet = Eyi niyet

Örnek: *Hüsnü niyetle bu işe başladı = Eyi niyetle bu işe başladı.*

Hüsnü şöhret sahibi = İyi tanınmış

Hüsnü tabiat sahibi = Zevkli

Örnek: *Hüsnü tabiat sahibi bir adam olduğu giyinişinden belli = Zevkli bir adam olduğu giyinişinden belli.*

Hüveyda (Bak: Âşikâr, ayan)

Hüzal = Bitkinlik

Hüzün, teessür = Üzün = (Fr.) Tristesse

Örnek: *Gönlünüz daima hüzünle doludur = Gönlünüz her vakit üzün doludur = Vous avez toujours beaucoup de tristesse dans le coeur.*

Elem = Elem (T. Kö.) = (Fr.) Douleur, mal

Müteellim olmak = Elemlenmek, acılanmak, içi sızlamak = (Fr.) Avoir mal, se chagriner, s'affliger

Yeis = Umudsuzluk = (Fr.) Désespoir

Örnek: *Ye'se düştüm = Umudsuzluğa düştüm = Je suis tombé dans le désespoir.*

Meyus = Umudsuz = (Fr.) Désespéré

Örnek: *Meyus bir adam = Umudsuz bir adam = Un homme désespéré.*

Kelâl = Usanç = (Fr.) En avoir assez, lassitude

Örnek: *Bana kelâl verdi = Bana usanç verdi = J'en ai assez.*

Mihnet = Çile = (Fr.) Pénitence, épreuve

Örnek: *Hayatta çok mihnet çektim = Hayatta çok çile çektim = J'ai eu beaucoup d'épreuves dans la vie.*

Matem = Yas = (Fr.) Deuil

Endişe = Kaygı, düşünce = (Fr.) İnquiétude, souci

Örnek: *Büyük endişe içinde idi = Büyük kaygı (düşünce) içinde idi = Il était dans une grande inquétude*

Gam = Gam (T. Kö.) = (Fr.) Chagrin, affliction

Örnek: *Gönlüm gam dolu = Mon coeur est plein de chagrin*

Keder = Keder (T. Kö.)

Gussa = Tasa = (Fr.) Peine, préoccupation, souci

Örnek: *İçimde tarif edilmez bir gussa var = İçimde anlatılmaz bir tasa var.*

Kasavet = Bunalma, sıkıntı = (Fr.) Suffocation, serrement de coeur

Müteessir = Üzgün, kederli = (Fr.) Triste, chagriné, affligé

Örnek: *Ne için bu kadar müteessirsiniz? = Neden bu kadar üzgünsünüz (kederlisiniz)? = Pourquoi êtes-vous tellement triste (chagriné, affligé)?*

Müteessir olmak = Üzülmek, kederlenmek = (Fr.) Etre touché, être peiné, s'attrister, se chagriner

Örnek: *Bu halinize çok müteessir oldum = Bu halınize çok üzüldüm (kederlendim) = Je suis très touché (peiné) de votre état.*

Mükedder = Kederli

Örnek: *Dün çok mükedderdi = Dün çok kederli idi.*

Meraret = Acılık = (Fr.) Amertume

Örnek: *Ruhumda çok meraret var = Ruhumda çok acılık var = J'ai beaucoup d'amertume dans l'âme .*

Fütûr = Bezginlik = (Fr.) Découragement, désespoir

Örnek: *Fütur içine düştü = Bezginlik içine düştü = Il tomba dans le découragement (désespoir)*

Meftur = Bezgin = (Fr.) Découragé, désespéré

Istırab = Göynü = (Fr.) Souffrance

Örnek: *Çok kere gönül ıstırabı beden ıstırabına galebe eder = Çok kere gönül göynüsü cisim göynüsünü bastırır = Souvent les souffrances morales sont pires que les souffrance physiques*

Muztarib = Göynülü, göynük = (Fr.) Qui souffre, souffrant

Örnek: *Muztarib bir insan = Göynük (göynülü) bir adam = Un homme qui souffre*

Muztarib olmak = Göyünmek = (Fr.) Sauffrir

Örnek: *Bugün çok muztarib oluyorum = Bugün çok göynüyorum = Aujourd'hui je souffre beaucoup*

Vecâ = Ağrı, sancı = (Fr.) Douleur, crampe

Örnek: *Mide vecaı = Mide sancısı = Crampe d'estomac.*

Iztırar = Sıkınç

Örnek: *Iztırar içinde = Sıkınç içinde.*

Ukde = İlinti, düğüm = (Fr.) Noeud, regret

Örnek: *Birçok kişiye ukde oldu = Oldu çok kimseye bir gizli düğüm„ - Yahya Kemal.*

I

İktifa etmek = İzdemek

Örnek: *Emrinize ıktifa etmek benim için hem vazife hem de fahırdır. = Emrinizi izdemek benim için hem ödev hem şıvançtır.*

Iktifaen = Uyarak

Örnek: *Bu emirnameye ıktifaen, bundan sonra doğrudan doğruya Vekâlete yazılacaktır. = Bu buyrultuya uyarak bundan sonra doğrudan doğruya Bakanlığa yazılacaktır.*

Tilmiz, Şakirdi marifet = İzdemen

Örnek: *1 — Eflatun, Sokratın tilmizidir.*

= Eflatun, Sokratın izdemenidir.

2 — Bakonun şakirdi marifetiyim diye temeddüh edenler = Bakonun izdemeniyim diye övünenler.

Irk = Uruk, ırk

Örnek: *Irklar derilerin renklerine ve kafa taslarının şekillerine göre ayrılır = Uruklar (ırklar) derilerin renklerine ve kafa taslarının şekillerine göre ayrılır.*

Irz = Irz (T. Kö.)

Is'ad etmek = Ağıtmak

Örnek: *Onu bir mertebei âliyeye ıs'ad etmek isterim = Onu yüce bir başamaya ağıtmak isterim.*

Isaga = Döküm

Örnek: *Topların ısagası, zamanımızda çok terakki etmiştir = Topların dökümü, zamanımızda çok ilerlemiştir.*

Isaga etmek = Dökmek

Örnek: *Bu kadar büyük çapta top ısaga etmek epi müşkül bir iştir = Bu kadar büyük çapta top dökmek epi güç bir iştir.*

Isdar etmek = Çıkarmak

Örnek: *Bu mesele üzerinde bir emirname ısdar etmek muvafık olur = Bu sorum üzerine bir buyrultu çıkarmak uygun olur.*

Sudur etmek = Çıkmak

Örnek: *Bu iş hakkında sudur eden kararnameye tevfikan = Bu iş hakkında çıkan karara uyarak.*

Sadr = Göğüs

Irfirar = Sararma

Isga etmek = Dinlemek, kulak ve... k, kulak asmak

Örnek: *1 — Nasayihinizi ısga etmek isterim = Öğütlerinizi dinlemek isterim.*

2 — Sözümü isga etmiyeceksen benden niye nasihat istedin = Sözüme kulak vermiyecek sen benden niye öğüt istedin.

3 — O, hiç bir sözü ısga etmez = O, hiç bir söze kulak asmaz

Iskat = Düşürme, düşürülme

Örnek: *1 — Fransız kabinesinin ıskatı = Fransız kabinesinin düşürülmesi.*

2 — Iskatı cenin büyük bir suçtur = Çocuk düşürme büyük bir suçtur.

Iskat etmek = Düşürmek

Örnek. *Kabineyi ıskat etmek için yapılan işler bilâkis kabineyi mevkiinde tutmaya hadim oldu = Kabineyi düşürmek için yapılan işler, tamtersi kabineyi yerinde tutmaya yaradı.*

Sukut = Düşüm, düşme

Örnek *1 — Sukutu evrak = Yaprak düşümü*

2 — Bulunduğu makamı muallâdan sukutu = Bulunduğu yüksek orundan düşümü.

Islah etmek = Yegritinek = (Fr.) Arranger, réformer, améliorer, perfectionner

Islah etmek = Arıtmak

Örnek: *Islahı cinsi feres = Amélioration (ou le perfectionnement) de la race chevaline.*

Islahat = Yeğritim

Örnek: *Osmanlı imparatorluğunda ıslahat yolundaki mesai hep akim kalmıştır = Osmanlı imparatorluğunda yeğritim yolundaki çalışmaların hiç ucu gelmemiştir.*

Islahı beynetmek = Barıştırmak, arabulmak

Örnek: *1 — İkisi de pek sevgili dostumdur, elimden gelse ıslahı beynetmek için çalışmak isterim = İkisi de pek sevgili dostumdur, elimden gelse barıştırmak için çalışmak isterim.*

2 — Islahı beynetmek için elimden geleni yapacağım. = Aralarını bulmak için elimden geleni yapacağım.

Islahı hal etmek = Uslanmak

Örnek: *Nasihat, tekdir, ceza hiçbiri faidebahş olmadı, bir türlü ıslahı hal etmiyor = Oğüt, darılma, ceza hiç biri fayda vermedi, bir türlü uslanmıyor.*

Salâh = Yeğrim

Örnek: *Siyasî vaziyet salâha doğru gidiyor = Sıyasal durum yeğrime doğru gidiyor.*

Salâh bulmak = Yeğrimek

Salih = Yarar, elverişli

Örnek: *Buralarda çıkan kömürler vapurlarda istimale salihtir = Buralarda çıkan kömürler vapurlarda kullanılmağa yarar.*

İnşaatta istimale salih keresteler = Yapıda kullanılmağa yarar keresteler.

Israr = Israr (T. Kö.)

Israr etmek = Israr etmek, isremek

Istıfa = Seçkinlenme

Örnek: *Tabiatın kanunlarından biri de ıstıfadır = Türemin kanunlarından biri de seçkinlenmedir.*

Istıfa etmek = Seçkinlenmek

Örnek: *Asırlar geçtikçe insan cinsi de ıstıfa etmektedir = Asırlar geçtikçe insan cinsi de seçkinlenmektedir.*

ıma etmek = Umdulamak

Örnek: *Ne para, ne yüksek makam, hiç bir şey onu ıtma edemedi = Ne para, ne de yüksek orun hiç bir şey onu umdulayamadı.*

ama = Umdu, aç gözlülük

ınab etmek = Uzatmak, söz uzatmak

Örnek: *Itnabı kelâmdan ihtiraz et = Söz uzatmaktan sakın.*

r = Itır (T. Kö.)

tırad = Biteviyelik

İ

ıde = Gerit

Örnek: *Ortada henüz bir İade işi yok = Ortada henüz bir gerit işi yok.*

ıde etmek = Geritmek, gerivermek, geriçevirmek

Örnek: *1 — Beynelmilel muahedelere göre siyasî mücrimler iade edilmez = Arsıulusal andlaşmalara göre sıyasal suçlular geritilmez.*

2 — Aldığım mektubu hemen iade ettim = Aldığım mektubu hemen geri verdim.

3 — Hediyemizin neden iade edildiğini anlıyamadım = Armağanımızın neden geri çevrildiğini anlıyamadım.

ıdeli = Geritli

Örnek: *İadeli bir mektub aldım = Geritli bir mektub aldım.*

ıaahhütlü (mektub) **= Bağıtlı**

Örnek: *Taahhütlü mektubunuzu alır almaz istediğiniz saati hemen iade ettim = Bağıtlı mektubunuzu alır almaz ıstediğiniz saati hemen geri gönderdim.*

ıdeli taahhütlü = Geritli bağıtlı

Örnek: *İadeli taahhütlü mektubunuzu dün aldım = Geritli bağıtlı mektubunuzu dün aldım.*

ıdei afiyet etmek = Onalmak

Örnek: *İadei afiyet ettiğiniz beşareti yüreğime meserretbahş oldu — Onaldığınız müjdesi yüreğime sevinç verdi.*

İadeten takdim etmek = Gerisunmak

Örnek: *Gönderdiğiniz mektubu, arkadaşımız buradan ayrıldığından iadeten takdim ediyorum = Gönderdiğiniz mektubu, arkadaşımız buradan ayrıldığından gerisunuyorum.*

İane = Yardım

Örnek: *Himayei Etfal Cemiyeti için iane cemine çalışanlar = Çocuk Esirgeme Kurumu için yardım toplamağa çalışanlar.*

İare etmek = Eğretimek, eğreti vermek

Örnek: *1 — İare etmek, kullanmak üzere bir şeyi birine ödünç vermektir = Eğretimek, kullanmak üzere bir şeyi birine ödünç vermektir.*

2 — İare etmek lutfunda bulunduğunuz kitabdan çok müstefid oldum = Eğreti vermek kayrasında bulunduğunuz kitabdan çok faydalandım.

İaşe = Beslev

Örnek: *Koca bir ailenin iaşesi hamulesini omuzlarına alan = Koca bir ardanın beslevi yükünü omuzlarına alan.*

İaşe etmek = Beslemek, geçindirmek

Örnek: *O zamanlarda bir aile iaşe etmek gayet müşkil bir işti = O zamanlarda bir arda beslemek (geçindirmek) çok güç bir işti.*

İbadet = Tapınç (Bak: âbit)

İbadet etmek = Tapınmak (Bak: âbit)

İbate etmek = Barındırmak

Örnek: *Bütün halk gelen askeri ibate etmek arzusiyle koşuşuyordu = Bütün halk gelen askeri barındırmak arzusiyle koşuşuyordu.*

İbâ etmek = Geri durmak

Örnek: *Bu küçücük temennimi isaftan niçin ibâ ediyorsunuz? = Bu küçücük dileğimi yerine getirmekten niçin geri duruyorsunuz?*

İb'ad etmek, teb'id etmek (Bak: baid) **= Iratmak, uzaklaştırmak**

Örnek: *Bu uygunsuz hareketi üzerine, artık onu huzurunuzdan ib'ad etmekte haklısınız = Bu uygunsuz hareketi üzerine, artık onu katınızdan uzaklaştırmakta haklısınız.*

İb'as etmek = Göndermek

Örnek: *Nezdine bir sefir ib'as etmek istedi = Katına bir elçi göndermek istedi .*

Meb'us = Saylav

Örnek: *Bütün Türk meb'usları Türkiye Büyük Millet Meclisi azalarıdır = Bütün Türk saylavları Kamutay üyeleridir.*

İbdâ = Yaratı

Örnek: *İbdâ, güzel san'atların en büyük kudretidir = Yaratı, güzel san'atların en büyük erkidir.*

İbdâ etmek = Yaratmak

Örnek: *Büyük san'at eserleri ibdâ etmek yolunda = Büyük san'at eserleri yaratmak yolunda.*

İbham (mübhemiyet) = Örtünlük

Örnek: *Bu sözünüzde kesif bir ibham (mübhemiyet) hissediyorum = Bu sözünüzde kalın bir örtünlük duyuyorum.*

Mübhem = Örtünç

Örnek: *Böyle mübhem sözlerle herkesin kalbinde sıkıntı uyandırmak doğru değildır = Böyle örtünç sözlerle herkesin yüreğinde sıkıntı uyandırmak doğru değildir.*

İblâğ etmek (isal etmek) = Ulaştırmak

Örnek: *Bu mesele üzerindeki düşüncelerimi size yazı ile iblâğ etmek isterim = Bu sorun üzerindeki düşüncelerimi size yazı ile ulaştırmak isterim.*

İbra etmek (Bak: beraet) = Berilemek

Örnek: *Kendisinde hiç bir matlubum kalmadığından, ibra etmekte bir beis görmedim = Kendisinde hiç bir alacağım kalmadığından, berilemekte bir ziyan görmedim.*

İbram etmek (ilhah etmek) = Üstüne varmak

Örnek: *Arzunuzu isaf etmem için bu kadar ibram ve ilhah etmeniz doğru mudur? = Arzunuzu yerine getirmem için bu kadar üstüme varmanız doğru mudur?*

İbraz etmek = Göstermek

Örnek: *Sözünü ispat etmek için bir vesika ibraz etti = Sözünü kanıtmak için bir belge gösterdi.*

İbre = İğne

Örnek: *Pusulanın ibresi daima şimali irae eder = Pusulanın iğnesi her zaman kuzeyi gösterir.*

İbret = Öğrenek, örnek, ders

Örnek: *1 — Şu mücrimin hali size bir ibret olsun = Şu suçlunun hali size bir öğrenek (ders) olsun.*

2 — İnsan, her şeyden bir ibret almalıdır = İnsan, her şeyden bir örnek almalıdır.

İbn = Oğul

İbtilâ = Düşkünlük

Örnek: *İşret ibtilâsı, ibtilâların en güç yenilenlerinden biridir = İçki düşkünlüğü, düşkünlüklerin en güç yenilenlerinden biridir.*

Mübtelâ = Düşkün

Örnek: *İşrete, kumara, envai mesaviye mübtelâ bir adam = İçkiye, kumara, türlü kötülüklere düşkün bir adam*

İbtidar etmek = Başlamak

Örnek: *Mesaiye ibtidar eder etmez önümüzdeki müşkülâtın vahameti kendini gösterdi = Çalışmaya başlar başlamaz önümüzdeki güçlüklerin ağırlığı kendini gösterdi.*

İbzal etmek = Bol bol vermek (Bak: bezletmek)

İcab = Gerek, lüzum (T. Kö.)

Örnek: *1 — İşin icabı ne ise onu yapmalı = İşin gereği ne ise onu yapmalı.*

2 — İcabına göre hareket ediniz = Lüzumuna göre hareket ediniz .

İcabetmek = Gerekmek

Örnek: *söylediklerinize nazaran meselenin böyle olması icab eder = Söylediklerinize göre sorumun böyle olması gerekir.*

İcabı maslahat, icabı hal = İşin gereği

ab ve kabul = Kanışma

Örnek: *Her bir akd icab ve kabul ile inikad eder = Her bir bağıt, bir kanışma ile bağıtlanır.*

ucibince = Yapıla

Örnek: *Bu emirnameyi Vekile arz ile mucibincesini alınız = Bu buyrultuyu Bakana sunarak yapılasını alınız.*

abet = Kabul

Örnek: *Davetinize icabeti bir vazife addederim = Çağrışınızı kabulü borç sayarım .*

abet etmek = Kabul etmek

Örnek: *Siz bu kadar davet ettikten sonra onun da icabet edeceği aşikârdır = Siz bu kadar çağırdıktan sonra onun da kabul edeceği besbellidir.*

ad etmek = İcad etmek (T .Kö.)

eşfetmek = 1 — Açınlamak, 2 — (Bak: icad)

ad ve ihtira etmek = Bulmak

Örnek: *Gramofonu Edison icad ve ihtira etti = Gramofonu Edison buldu.*

ad ve ihtira = Bulu

Örnek: *On beşinci asra bir icad ve ihtira asrı denilse sezadır = On beşinci asra bir bulular asrı denilse yerindedir.*

ucit, muhterî = Bulman, bulan

Örnek: *Büyük mucit ve muhterilerin isimleri tarihde hürmetle anılır = Büyük bulmanların adları tarihde saygı ile anılır.*

ar = Kira (T. Kö.)

ar etmek = Kiralamak, kiraya vermek

Örnek: *1 — Evini, aylığı ellı liraya icar etmiş = Evini, aylığı ellı liraya kiralamış.*
2 — İcar etmek istediğim odaya henüz bir talip çıkmadı = Kiralamak istediğim odaya henüz bir istekli çıkmadı.

are = Kira

Örnek: *Bu evin icaresi senede altı yüz liradır = Bu evin kirası yılda altı yüz liradır.*

ucir = Kiralayan

Örnek: *Muciri ile bir türlü anlaşamadı = Kiralıyanı ile bir türlü anlaşamadı.*

Müstecir = Kiracı

Örnek: *Mucirle müstecir arasında tam bir itilâf var = Kiralıyanla kiracı arasında tam bir anlaşma var.*

İsticar etmek = Kiralamak

Örnek: *Bir oda isticar etmek istedim, başıma gelmeyen kalmadı, bir türlü bulamadım = Bir oda kiralamak istedim, başıma gelmiyen kalmadı, bir türlü bulamadım.*

İcaz = Tansıtma

İcazet = İzin

İclâ = Sürme

İclâl = Ululama

İclâs, ik'ad = Oturtma

İcmal = Soma

Örnek: *Meselenin icmali şu ki... = Sorumun soması şu ki...*

İcmal etmek = Somlamak

Örnek: *Meseleyi o kadar iğlâk ettiniz ki şimdi onu icmal etmek bile müşkül = Sorumu o kadar karıştırdınız ki şimdi onu somlamak bile güç..*

Hülâsa = Özet

Örnek: *İşin hulâsası aranacak olursa = İşin özeti aranacak olursa.*

Hülâsa etmek = Özetmek

Örnek: *Şimdi müsaadenizle meseleyi bir hülâsa edelim = Şimdi izninizle sorumu özetelim.*

İcra (tüzel terim) = Yüret

Örnek: *Verilen hükümlerin icrası için evini satışa çıkardılar = Verilen hükümlerin yüreti için evini satışa çıkardılar.*

İcra etmek = Yürütmek, yapmak

Örnek: *1 — Bir kere hükmedilen bir şeyi behemehal icra etmek lâzımdır = Bir kere hükmedilen bir şeyi ne olursa olsun yürütmek gerektir.*
2 — Emrinizi icra etmek bana hem vazife hem de şeref dir = Emrinizi yapmak bana hem ödev hem de onurdur.

İcra ettirmek = Yaptırmak

Örnek: *Yalnız emretmek kifayet etmez, emirlerini icra ettirmek de lâzımdır = Yalnız emretmek yetmez, emirlerini yaptırmak da gerektir.*

İcra ve infaz = Yürütüm

Örnek: *Hüküm icra ve infazı adâletin en mühim icabatından biridir = Hükmün yürütümü, tüzenin en önemli gereklerinden biridir.*

İcrayı san'at etmek, icrayı memuriyet etmek = Ekzemek

Örnek: *1 — Türkiyede icrayı san'at etmek için ecnebiler hakkında bazı eşkâl ve merasimin ifası lâzımdır = Türkiyede ekzemek için yabancılar hakkında bir takım şekillerin ve törenlerin yerine getirilmesi gerektir.*

2 — Bir memur için icrayı memuriyet etmek vazifedir = Bir işyar için işini ekzemek bir borçtur.

İcra dairesi = Yürütge

Örnek: *Elimdeki hükmü icra dairesine götürerek icrasını taleb edeceğim = Elimdeki hükmü yürütgeye götürerek yürütülmesini istiyeceğim.*

İctisar etmek = (Bak: cesaret.)

İçtihad = Özelgörü

Örnek: *Herkesin bir fikri olabilir, fakat içtihad sahibi olmak büyük bir vukuf ister = Herkesin bir düşünüşü olabilir. Ancak özelgörü sahibi olmak büyük bir bilgi ister.*

İçtihadi = Özelgörük

Örnek: *İçtihadî meselelerde hakimler kendileri kanun yapacak olsalar ne türlü bir hüküm koyacaklarsa ona göre karar verirler = Özelgörük sorumlarda hükmenler, kendileri kanun yapacak olsalar ne türlü bir hüküm koyacaklarsa ona göre karar verirler.*

İçtima = Toplanma, toplantı

Örnek: *Bu sene parlamentonun içtimaını vaktinden evvel yapmağı faydalı bulmuşlar = Bu yıl parlamentonun toplanmasını vaktinden önce yapmağı faydalı bulmuşlar.*

İçtima etmek = Toplanmak

Örnek: *Büyük Millet Meclisi 1 Mart 1934 de içtima etti = Kamutay 1 Mart 1934 de toplandı.*

İçtimaî = Sosyal (Bak: cemiyet)

Örnek: *İçtimaî meseleler üzerinde büyük bir itina ile hüküm vermelidir = Sosyal sorumlar üzerinde büyük bir özen ile hüküm vermelidir.*

Müçtemi = Toplanık

Örnek: *Müctemi bulunan heyetin bu mesele hakkında hemen bir karar vereceğini ümid ederim = Toplanık bulunan kurulun bu sorun hakkında hemen bir karar vereceğini umarım.*

İçtinab = Kaçınma (Bak: Hazer)

İçtinab etmek = Kaçınmak (Bak: Hazer)

İdam = Yoğatım

Örnek: *Son isyan hareketine pişva olanlardan birinin salben idamına karar verildi = Son ayaklanma hareketine önayak olanlardan birinin asılarak yoğatımına karar verildi.*

İdam etmek = Yoğatmak

Örnek: *Bir mücrimi idam etmek, ne kadar ağır olursa olsun içtimaî bir lâzımeyi yerine getirmektir = Bir sufluyu yoğatmak ne kadar ağır olursa olsun sosyal bir gerekliği yerine getirmektir.*

İdame etmek = Devam ettirmek

İdane = Borç verme

Örnek: *Zürraa idane için eskiden yapılan müesseselerin yerini şimdi Ziraat Bankası işgal ediyor = Çifçilere borç verme için eskiden yapılan kurumların yerini şimdi Ziraat Bankası tutuyor.*

İdare = Tutum = (Fr.) Economie

Örnek: *1 — İdareli adam = Tutumlu adam = Un homme économe.*

2 — Bu işteki idarenizi çok beğendiğimi söyliyeyim = Bu işteki tutumunuzu çok beğendiğimi söyliyeyim.

İdare = Yönetim, çevirim = (Fr.) Administration
Örnek: *1 — Devlet idaresi = Devlet yönetimi = Administration de l'Etat.*
2 — Her müessesenin idaresinde bir takım müşküller olabilir = Her kurumun çevriminde bir takım güçlükler olabilir.

İdare = Yönetge = (Fr.) Administration
Örnek: *Posta ve telgraf idaresine gittim = Posta ve telgraf yönetgesine gittim = Je suis allé à l'administration des postes.*

İdare etmek = Yetmek = (Fr.) Suffir
Örnek: *Bu kadar para beni idare eder = Bu kadar para bana yeter = Cet argent me suffit.*

İdare etmek = Çevirmek = (Fr.) Diriger
Örnek: *Evi idare eden kadındır = Evi çeviren kadındır = C'est la femme qui dirige la maison.*

İdare etmek = Yönetmek = (Fr.) Diriger, administrer
Örnek: *Hükûmet işlerini idare etmek = Hükümet işlerini yönetmek = Diriger (administrer) les affaires du gouvernement.*

İdari = Yönetsel = (Fr.) Administratif
Örnek: *İdari meselelerde hal ve zamana göre hareket olunur = Yönetsel sorumlarda hal ve zamana göre hareket olunur.*

İdarei maslahat = Oluruna bağlama = (Fr.) Politique d'atermoiement (d'au jour le jour)
Örnek: *Cümhuriyet, Osmanlı imparatorluğunun idarei maslahat siyaseti yerine iş başarmak davasını güder = Cumuriyet, Osmanlı imparatorluğunun oluruna bağlama sıyasası yerine iş başarmak davasını göder = A la place de la politique d'atermoiement (d'au jour le jour) de l'ancien Empire Ottoman la République Turque poursuit un idéal de réalisation pratique.*

İdarei akdah = Tavust = (Fr.) Toast
İdarei akdah etmek = Tavusmak

İdarei mülkiye = Sivil yönetim
Örnek: *İdarei mülkiye ve askeriye = Sivil ve süel yönetim = Administration civile et militaire .*

Sevk ve idare = Güdem = (Fr.) Direction
Örnek: *Bu muazzam sâyin sevk ve idaresini sizin dûşunuza tahmil ediyoruz = Bu büyük çalışmanın güdemini sizin omuzunuza yükletiyoruz.*

Sevk ve idare etmek = Güdemek = (Fr.) Diriger
Örnek: *Bu kadar biribirine zıd mütalaalar arasında bu müzakereyi sevk ve idare etmek çok müşküldür = Bu kadar ters oylar arasında bu konuşmayı güdemek çok müşküldür.*

Müdiranı umur = Yönetmenler = (Fr.) Les dirigeants
Örnek: *Müdiranı umurumuzun yüksek bilgi ve kudretlerine güvenerek = Yönetmenlerimizin yüksek bilgi ve erklerine güvenerek....*

Umumî müdür = Genel direktör = (Fr.) Directeur général

Müdür = Direktör = (Fr.) Directeur

Memur = İşyar = . Fr.) Fonctionnaire
Örnek: *Devlet memurlarının hukukunu bir kanun muhafaza etmektedir = Devlet işyarlarının haklarını bir kanun korumaktadır.*

İdbar, nekbet = Bahtsızlık, günsüzlük, düşkünlük
Örnek: *1 — Hali idbarında da vekarına halel getirmedi = Bahtsızlık halinde de ağırlığını bozmadı .*
2 — İdbar da insan içindir = Günsüzlük de insan içindir.
3 — İdbara uğradım diye meyus olmamalı = Düşkünlüğe uğradım diye umutsuzluğa düşmemeli

İddia = Sav
Örnek: *Ileriye sürdüğünüz iddia doğru değildir = İleriye sürdüğünüz sav doğru değildir.*

İddihar etmek = Biriktirmek

Örnek: *Para iddihar etmek bir hüner değildir, onu zamanında ve yerinde sarfetmeği bilmelidir = Para biriktirmek bir hüner değildir, onu zamanında ve yerinde harcamayı bilmelidir.*

İdhal etmek = Girdirmek, sokmak, koymak

Örnek: *1 — Bu esrarı bilenler arasına herkesi idhal etmek muvafık olur mu? = Bu sırları bilenler arasına herkesi girdirmek uygun olur mu?*

2 — Kendisini kabul salonuna idhal edince = Kendisini kabul salonuna sokunca.

3 — Bu cümleyi de makalenizin içine idhal edelim = Bu cümleyi de yazınızın içine koyalım.

İdhalât = Giri = (Fr.) İmportation

Örnek: *Bir memleket idhalâtiyle ihracatı arasında tevazün husulü iyi bir iktısadî alâmettir = Bir ülkenin girileriyle çıkıları arasında denkleşme olması iyi bir ökonomik beldektir.*

İdhalâta aid = Girel = (Fr.) İmportatif

Örnek: *İdhalâta ait hesapların bu ay verdiği neticeye göre = Girel hesapların bu ay verdiği sonuca göre.*

İhracat = Çıkı = (Fr.) Exportation

Örnek: *İhracat mallarımız arasında birinci sınıfı tütün işgal ediyor = Çıkı mallarımız arasında birinci sırayı tütün tutuyor.*

İhracata aid = Çıkal = (Fr.) Exportatif

Örnek: *İhracata ait hesapların bu seneki verimini bildiriniz = Çıkal hesapların bu yılki verimini bildiriniz.*

İdlâl etmek = Yoldan çıkarmak, azdırmak

Örnek: *1 — Henüz bülûğa ermemiş bir genci idlâl etmek, cürümdür = Henüz erginliğe varmamış bir genci yoldan çıkarmak, suçtur.*

2 — Bir takım müfsidlerin idlâl etmesi üzerine kıyam edenler = Bir takım bozutçuların azdırması üzerine ayaklananlar.

İdman = İdman (T. Kö.)

İdrak = An, anlama (Bak: Derk).

İdrak etmek = Anlamak (Bak: Derketmek, fehmetmek)

İfa etmek = Yapmak, yerine getirmek

Örnek: *1 — Uhdesine tealtüp edeni vazifeyi ifa etmek, namuslu bir adamın borcudur = Üstüne düşen ödevi yerine getirmek namuslu bir adamın borcudur.*

2 — Bana karşı yapmağı deruhte ettiğiniz iyiliği ifa etmediniz = Bana karşı yapmağı üstünüze aldığınız iyiliği yapmadınız.

İfade = Diyem, anlatım

Örnek: *1 — Polis üç maznunun ifadesini aldı = Polis üç sanıtın diyemini aldı.*

2 — İfadenizden anlaşıldığına göre = Anlatımınızdan anlaşıldığına göre.

İfade etmek = Demek, anlatmak

Örnek: *1 — Bu, şunu ifade eder = Bu, şu demektir.*

2— İfade etmek istediğiniz hakikati çoktan biliyorum = Anlatmak istediğiniz gerçeği çoktan biliyorum.

İfakat (Şifa, afiyet) bulmak = Eyi olmak

Örnek: *Mübtelâ olduğu dai devanâpezirden ifakatyab olamadı = Uğradığı onulmaz hastalıktan iyi olamadı.*

İltiyam bulmak = Onulmak

Örnek: *Harpte aldığı ceriha iltiyam buldu = Savaşta aldığı yara onuldu.*

İfate etmek = Kaçırmak, geçirmek, kaybetmek

İffet = Temizlik, sililik

Örnek: *Bir insanın iffeti en kıymetli varlığıdır = Bir insanın temizliği (sililiği) en değerli varlığıdır.*

İfham etmek = Anlatmak (Bak: fehm)

Örnek: *Bana ifham etmek istediğiniz mütalcanın faidesi nedir ? = Bana anlatmak istediğiniz oyun faydası nedir?*

İflâh olmak = Kurtulmak, onmak

Örnek: *1 — Ebeveyninin lânetine uğrayanlar iflâh olmaz = Ana baba ilenci alanlar onmaz.*

2 — Bu perişanlıktan bir türlü iflâh olamadı = Bu darmadağınıklıktan bir türlü kurtulamadı.

İflâs = Batkı

Örnek: *İflâs namuslu bir insan için ölümden beterdir = Batkı namuslu bir adam için ölümden daha fenadır.*

İflâs etmek = Batmak

Örnek: *Borçlarının kesreti karşısında iflâs etmekten başka çare bulamadı = Borçlarının çokluğu karşısında batmaktan başka çare bulamadı*

İfna etmek = Tüketmek, yok etmek

Örnek: *1 — Bütün varını kumarda ifna etti. Bütün varını kumarda tüketti.*

2 — Kendi mevcudiyetini bile ifna edercesine çalıştı = Kendi varlığını bile yok edercesine çalıştı.

İfrağ etmek = Çevirmek

Örnek: *Bu evi yeni bir şekle ifrağ etmek için hazırlanan projeyi beğendim = Bu evi yeni bir şekle çevirmek için hazırlanan tasarı beğendim.*

İfrat = Aşırı (Bak: Fart)

İfraz etmek = Salmak (Terim)

İfraz etmek = Ayırmak, bölmek

Örnek: *1 — Bu toprağı dört şerik arasında ifraz ederek her kısmına bir bina yaptıracaklar = Bu toprağı dört ortak arasında bölerek her kısmına bir yapı yaptıracaklar.*

2 — Bunlar arasından ifraz edeceğiniz bir tanesi = Bunlar arasından ayıracağınız bir tane

İfsad etmek (Nifak anlamına) **= Ara bozmak** (Bak: Fesad)

İfsad etmek (Fitne anlamına) **= Bozutmak** (Bak: Fesad)

İfşaat = Gizaçı (Bak: Faş)

İfşa etmek = Dile vermek (Bak: Faşetmek)

İftihar etmek = Kıvanmak (Bak: Fahr)

İftira = Karaç (Bak: Bühtan)

İftirak = Ayrılmak (Bak: Firak)

İftiras = Yırtıcılık

Örnek: *Onda bir kaplan iftirası var = Onda bir kaplan yırtıcılığı var.*

Müfteris = Yırtıcı

Örnek: *Kan kokusu almış müfteris bir kaplan gibi üzerine atıldı = Kan kokusu almış yırtıcı bir kaplan gibi üzerine atıldı.*

İftitah = Başlama, başlantı

Örnek: *Büyük Millet Meclisinin bu seneki mesaisinin iftitahında = Kamutayın bu yılki çalışmalarının başlantısında.*

...tku iftitahî = Açım söylevi

Örnek: *Türk Dili Kurultayında irad ettiğiniz nutku iftitahî = Türk Dili Kurultayında yaptığınız açım söylevi.*

...ab etmek (İğzab etmek) = Kızdırmak

Örnek: *Kimseyi igzab etmemek lâzımdır = Kimseyi kızdırmamalıdır.*

...ğbirar = Gücen, gücenme

Örnek: *Bana karşı duyduğunuz iğbirarın sebebi nedir = Bana karşı duyduğunuz gücenin (gücenmenin) sebebi nedir?*

...uğber = Gücenik

Örnek: *Yalnız sana değil, bütün insanlara muğberim = Yalnız sana değil, bütün insanlara güceniğim.*

Muğber olmak = Gücenmek

Örnek: *Muğber olmanızı hiç istemediğim halde iğbirarınızı celbettiğime üzülüyorum = Gücenmenizi hiç istemediğim halde sizi gücendirdiğime üzülüyorum.*

...gfal etmek = Aldatmak, kandırmak, ayartmak

Örnek: *1 — Türlü yalanlarla insanları iğfal edenleri affetmek mümkün değildir = Türlü yalanlarla insanları aldatanların suçunu bağışlamak olamaz.*

2 — Bir genç kızı evleneceğim diyerek iğfal etmek bir cürümdür = Bir genç kızı evleneceğim diyerek kandırmak bir suçtur.

3 — Bizim hizmetçiyi iğfal ile kaçırdılar = Bizim hizmetçiyi ayartarak kaçırdılar

İğlâk etmek = Çapraştırmak

Örnek: *Mütalaanızı bir çok lüzumsuz teferruatla iğlâk etmek muvafık değildir = Oyunuzu bir çok gereksiz ayrıntılarla çapraştırmak uygun değildir.*

Muğlâk = Çapraşık

Örnek: *Bir sürü muğlâk ifadeler arasında ne demek istediğinizi anlıyamadım = Bir sürü çapraşık anlatımlar arasında ne demek istediğinizi anlıyamadım.*

İğmazı ayn = Gözyumu

Örnek: *Cürümlerinde suuniyet sahibi olmayanları iğmazıayn ile karşılamalıdır = Suçlarında kötücül olmıyanları gözyumu ile karşılamalıdır.*

İğmazı aynetmek = Gözyummak

Örnek: *Bazen bir cürme karşı iğmazı aynetmek mücrimi tekrar cürme teşci etmek olur = Kimi kere bir suça karşı gözyummak suçluyu bir daha suç işlemeye yüreklendirmek olur.*

Müsamaha = Hoşgörü

Örnek: *Müsamaha, alicenap ruhların bir hassasıdır = Hoşgörü, akı yüreklerin bir özgüsüdür.*

Müsamaha etmek = Hoşgörmek

Örnek: *Her cürme karşı müsamaha etmek muvafık olmaz = Her suça karşı hoşgörmek uygun olmaz.*

İğna etmek = Doyurmak

İğra etmek = Hırslandırmak, kışkırtmak

Örnek: *Zenginliğe, para kazanmağa iğra etmekle, fenalığa iğra etmek bir değildir = Zenginliğe, para kazanmağa hırslandırmakla, fenalığa kışkırtmak bir değildir.*

İğtişaş = Kargaşalık

Örnek: *Zuhur eden iğtişaş müvacehesinde bir an bile şaşalamıyarak = Çıkan kargaşalık önünde bir an bile şaşalamıyarak.*

İğva etmek = Azdırmak, baştan çıkarmak

Örnek: *1 — Gençleri tariki müstakimden inhirafa iğva edenler = Gençleri doğru yoldan saptmağa azdıranlar*

2 — Bir genç kızı iğva ederek sonra izdivaçtan imtina etmek cürümdür = Bir genç kızı baştan çıkararak sonra evlenmeden geri durmak suçtur.

İhafe etmek = Korkutmak

Örnek: *Beni ihafe etmek mi istiyorsunuz ? = Beni korkutmak mı istiyorsunuz?*

İhanet = Hayınlık

İhale = Üsterme (Bak: Emanet)

İhale etmek = Üstermek (Bak: Emanet)

İhaleten = Üsterleme (Bak: Emanet)

İhata = Sarma, çevirme, genbili

Örnek: *1 — Bu adamın siyasî meselelerde ihatası var = Bu adamın sıyasal sorumlarda genbilisi var.*

2 — Düşman ordusunu ihata çenberi içine düşürdü = Düşman ordusunu sarma çenberi içine düşürdü.

3 — Ordumuzun yaptığı büyük ihata hareketi = Ordumuzun yaptığı büyük çevirme hareketi

İhata etmek = Sarmak, çevirmek, almak, kavramak = (Fr.) Cerner, encercler, concevoir

Örnek: *1 — Ordumuz düşman kuvvetlerini ihata etti = Ordumuz düşman kuvvetlerini sardı.*

2 — Bahçe dıvarla ihata edilmiştir = Bahçe dıvarla çevrilmiştir.

3 — Gözün ihata edebildiği yerler = Gözün alabildiği yerler.

4 — Aklım bunu ihata edemedi = Aklım bunu kavrayamadı .

İhatai nazar = Gengörü

Örnek: *Onun ihatai nazarına itimad ederim = Onun gengörüsüne güvenirim.*

İhbar etmek = Bildirmek, duydurmak, haber vermek = (Fr.) Avertir, aviser

Örnek: *Hastalığını ihbar etmedi = Hastalığını bildirmedi (haber vermedi).*

İhbariye = Bildirge

İhdas etmek = Çıkarmak
Örnek: *Mesele ihdas etmek* = *Mesele çıkarmak.*

İhfa etmek = Gizlemek
Örnek: *Duygularını ihfa etmeye çalışıyordu* = *Duygularını gizlemeye çalışıyordu.*

İhkak etmek = Haklandırmak, hakkını vermek

İhlâl etmek = Bozmak, sakatlamak
Örnek: *Rahatımı ihlâl etti* = *Rahatımı bozdu*

İhmal = Savsa
Örnek: *İhmalden doğan yanlışlıklar* = *Savsadan doğan yanlışlıklar.*

İhmal etmek = Savsamak, boşlamak, bakmamak
Örnek: *1 — Vazifesini ihmal etti* = *Ödevini savsadı.*
2 — Verilen işleri ihmal etti = *Verilen işleri boşladı, verilen işlere bakmadı.*

İhmalci = Savsacı
Örnek: *O, ihmalcinin biridir* = *O, savsacının biridir.*

Mühmel = Savuk
Örnek: *Mühmel bir giyiniş* = *Savuk bir giyiniş.*

İhmirar = Kızartı, kızıllık

İhnak etmek = Boğmak
Örnek: *Osmanlı tarihinde padişahların ihnak ettiği adamlar* = *Osmanlı tarihinde padişahların boğduğu adamlar.*

İhrak = Yakım, yakma

İhrak etmek = Yakmak

İhtirak = Yanım

İhraz etmek = Kazanmak, almak
Örnek: *Aranızda ihrazı mevki edemedi* = *Aranızda yer alamadı.*
Bu şerefi canı pahasına ihraz etti = *Bu şerefi canı pahasına kazandı.*

İhsa etmek = Saymak
Örnek: *Adedini ihsa etmek iktidarımdan hariçtir* = *Sayısını saymak erkimden dışarıdır.*

İhsa etmek = Burmak (Terim)

İhsaiyat = İstatistik

İhsan (Lûtûf) = Kayra
Örnek: *İhsanlarının bolluğu sehasını gösterir.* = *Kayralarının bolluğu cömerdliğini gösterir.*

İhsas etmek = Sezdirmek
Örnek: *Doğru hareket etmediğini ihsas etti* = *Doğru hareket etmediğini sezdirdi.*

İhtar etmek = Hatırlatmak (Bak: Hatır)

İhticaç etmek = Belgelemek

İhtida etmek = Din değiştirmek, dönmek (Bak: Hidayet)

İhtifa etmek = Gizlenmek
Örnek: *Yakalanacağını anlayınca ihtifa etti* = *Yakalanacağını anlayınca gizlendi.*

İhtifal = Alay, tören (Merasim anlamına)

İhtikâr = Vurgunculuk
Örnek: *Hükûmet ihtikârın önüne geçmek için çok çalışıyor* = *Hükümet vurgunculuğun önüne geçmek için çok çalışıyor.*

Muhtekir = Vurguncu
Örnek: *Muhtekirlere göz açtırmayız* = *Vurgunculara göz açtırmayız.*

İhtilâç = Çarpınma, seyirme

İhtilâf = Uymazlık
Örnek: *Düşüncelerimiz arasında ihtilâf var* = *Düşüncelerimiz arasında uymazlık var.*

İhtilâl = Devrim (İnkılâp anlamına), Azı (İsyan anlamına)

İhtilâlci = Devrimci (inkılâpçı), azıyan (âsi)

İhtilâs = Aşırı, aşırım
Örnek: *İhtilâsının sebebini anlıyamadılar* = *Aşırımının sebebini anlıyamadılar.*

İhtilât etmek = Karmaşmak, görüşmek = (Fr.) Se mettre en relation, se mettre en contact, se compliquer
Örnek: *Su ile şeker ihtilât eder* = *Su ile şeker karmaşır.*
Kötü adamlarla ihtilât etmemeli = *Kötü adamlarla görüşmemeli.*

İhtimâl = İktimal

İhtimam = Kayıt, özen
Örnek: *İhtimamsız bir çalışma* = *Kayıtsız bir çalışma.*

İhtimam etmek = Kayıtlanmak, özenmek
Örnek: *Giyinmesine çok ihtimam eder = Giyinmesine çok kayıtlanır.*

İhtira (Bak: İcad)

İhtiras (Bak: Hırs)

İhtiraz = Çekinme, sakınma (Bak: Hazer, tehaşi)

İhtiraz etmek = Sakınmak
Örnek: *Şunun bunun hakkında dedikodu etmekten ihtiraz ederdı = Şunun bunun hakkında dedikodu etmekten sakınırdı (çekinirdi).*

Muhteriz = Sakıngan, çekingen
Örnek: *Niçin böyle muhteriz duluyorsunuz? = Niçin böyle sakıngan (çekingen) duruyorsunuz?*

İhtisar etmek = Kısaltmak
Örnek: *Bu kitabı ihtisar etmeliydiniz = Bu kitabı kısaltmalıydınız.*

Muhtasar = Kısak
Örnek: *Muhtasar yazmak için birçok fikirleri buraya koymadım = Kısak yazmak için birçok fikirleri buraya koymadım.*

İhtisas = Uzuğ
Örnek: *Kulak hastalıklarında ihtisası vardır = Kulak hastalıklarında uzuğu vardır.*

Mutehassıs = Uzman
Örnek: *İstatistik mütehassısı = İstatistik uzmanı.*

İhtişam (Bak: Debdebe) = Görkem
Örnek: *İhtişam içinde ilerliyen büyük bir alay = Görkem içinde ilerliyen büyük bir alay.*

İhtiva = Kapsa

İhtiva etmek = Kapsamak, almak, içine almak

İhtiyaç = İhtiyaç (T. Kö.)

İhtiyar (Yaşlı anlamına) = İhtiyar (Fr.) Vieux, vieillard

İhtiyar = (Fr.) Option

İhtiyarî = İstenel = (Fr.) Facultatif
Örnek: *İhtiyarî mevkif = İstenel durak.*

İhtıyar = Katlanma = (Fr.) Supporter, endurer
Örnek: *Ortadaki bütün müşkülât ile mücadeleyi ihtiyar ederek bu işe giriştim = Ortadaki bütün güçlüklerle döğüşmeğe katlanarak bu işe giriştim.*

İhtiyar (Bak: İrade) = (Fr.) Volonté

İhtiyat = 1 — Saknı, 2 — yedek
Örnek: *1 — İhtiyat ile hareket ediniz = Saknı ile hareket ediniz.*
2 — Yol uzundur, ihtiyat benzin alınız = Yol uzundur, yedek benzin alınız.

İhtiyatkâr = Saknılı = (Fr.) Prudent
Örnek: *Devlet işlerinde ihtiyatkâr bulunmak en mühim bir hassadır = Devlet işlerinde saknılı bulunmak en önemli bir özgüdür.*

İhtizaz = Titreme

İhtizaz etmek = Titremek

İhya etmek = Canlandırmak, diriltmek
Örnekler: *1 — Bu iyiliğiniz beni ihya etti = Bu iyiliğiniz beni canlandırdı.*
2 — Ölüleri ihya etmek mümkün değildir = Ölüleri diriltmek mümkün değildir.

İhzar etmek = Hazırlamak (Bak: Hazır)

İkame etmek = Çekmek = (Fr.) Descendre, tracer
Örnek: *Amud ikame etmek = Dike çekmek.*

İkame etmek = Koyınak = (Fr.) Placer
Örnek: *Nöbetçi ikame etmek = Nöbetçi koymak.*

İkame etmek = Açmak = (Fr.) Intenter
Örnek: *Dava ikame etmek = Dilev açmak.*

İkame etmek = Getirmek = (Fr.) Produire, établir.
Örnek: *Beyyine ikame etmek = Kanıt getirmek.*

İkame etmek = Yerine koymak, geçirmek = (Fr.) Remplacer
Örnek: *Ahmedin yerine Mehmedi ikame etmek = Ahmedin yerine Mehmedi koymak.*

amet etmek = Oturmak, eğleşmek = (Fr.) Demeurer

Örnek: *1 — Nerede ikamet ediyorsunuz = Nerede oturuyorsunuz?*

2 — Biraz zaman orada ikamet ettim = Biraz zaman orada eğleştim.

ametgâh = Konut

Örnek: *İkametgâh ittihaz ettiğiniz yerde sizi bulamamışlar = Konut edindiğiniz yerde sizi bulamamışlar.*

an = Sağbili

Örnek: *Bu meseledeki kanaatim mertebei ikana vasıl olmuştur = Bu sorumdaki kanığım sağbili derecesine varmıştır.*

az etmek = Uyarmak, Uyandırmak

Örnek: *Ben hiç öyle bir zanna düşmemiştim, bereket versin beni ikaz ettiniz = Ben hiç öyle bir sanıya düşmemiştim, bereket versin beni uyandırdınız (uyardınız).*

üteyakkiz = Uyanık, tetik

Örnek: *Her işte gayet müteyakkiz bulunmalıdır = Her işte pek uyanık (tetik) bulunmalıdır.*

bal = Olcay, erge

Örnek: *İkbale olduğu gibi idbara karşı da metin bulunmalıdır = Olcaya olduğu gibi düşkünlüğe karşı da dayanıklı bulunmalıdır.*

dam etmek (Bak: Cehd) — Düşürmek

lil = Taç

lim = İklim (T. Kö.)

mal etmek = Bütünlemek, tamlamak, tümlemek

Örnek: *Bu yazdığınız eser, şimdiye kadar ileri sürdüğünüz düşünceleri ikmal ediyor = Bu yazdığınız eser, şimdiye kadar ileri sürdüğünüz düşünceleri bütünlüyor (tamlıyor, tümliyor).*

İkna etmek = Kanıtmak, kandırmak

Örnek: *1 — Ortaya konan deliller beni bu işin sıhhatine ikna etti = Ortaya konan tanıtlar beni bu işin doğruluğuna kanıttı.*

2 — Bu meselede yalnız beni ikna etmek kâfi değildir = Bu sorumda yalnız beni kandırmak yetmez.

İkrah, istikrah = Tiksinç

Örnek: *Yaptığı mugayiri ahlâk hareketler bana ikrah (istikrah) verdi = Yaptığı yantıahlaksal hareketler bana tiksinç verdi.*

İkrah etmek, istikrah etmek = Tiksinmek

Örnek: *Ortalıkta hüküm süren ahlaksızlıktan ikrah ettim = Ortalıkta hüküm süren ahlaksızlıktan tiksindim.*

İkram (izaz) etmek = Ağırlamak

Örnek: *Misafiri ağırlamak, Türklüğün hiç kaybetmediği âlicenablıklardan biridir = Konuğu ağırlamak, Türklüğün hiç kaybetmediği akılıklardan biridir.*

İkrar etmek (Bak: itiraf) = Söylemek

Örnek: *Hem kalbiyle iman, hem de lisaniyle ikrar etti = Hem yüreğiyle inandı, hem de diliyle söyledi.*

İkraz = Ödünç, ödünç verme

Örnek: *Bana ikraz suretiyle gösterdiğiniz iyiliği unutamam = Bana ödünç verme yoliyle gösterdiğiniz iyiliği unutamam.*

İkraz etmek = Ödünç vermek, borç vermek

Örnek: *Size şu parayı bir ayda ödenmek üzere ikraz ediyorum = Size şu parayı bir ayda ödenmek üzere ödünç (borç) veriyorum.*

İstikraz = Borç, borç alma

Örnek: *Bu istikraz işini başa çıkarabildiniz mi? = Bu borç (borç alma) işini başa çıkarabildiniz mi?*

İksir = İksir

İktibas etmek = Almak

İktidâ etmek = Uymak

İktidar = Erk

Örnek: *Bir millet için iktidarın hududu ve miyarı olamaz = Bir ulus için erkin sınırı ve ölçüsü olamaz.*

Muktedir = Erkmen

Örnek: *Muktedir bir adam, eline aldığı işi başarabilen adamdır = Erkmen bir adam, eline aldığı işi başarabilen adamdır.*

Mevkii iktidar = Erke

Örnek: *Mevkii iktidara geçen fırka her şeyden evvel memleket menafiini düşünebilmeli = Erkeye geçen parti, her şeyden önce ülke faydalarını düşünebilmeli.*

İktifa etmek = Yetrinmek, yetsinmek, yeter bulmak

Örnek: *Kudretimizin yetmediği ahvalde eldeki ile iktifa etmeyi bilmeliyiz = Erkimizin yetmediği hallerde eldeki ile yetrinmeyi (yetsinmeyi) bilmeliyiz.*

İktiham etmek = Göğüs germek, üstermek

Örnek: *Bin türlü müşkülâtı iktiham ile emelimize doğru yürüyelim = Bin türlü güçlüğe göğüs gererek umayımıza doğru yürüyelim = Bin türlü güçlüğü üstererek umayımıza doğru yürüyelim.*

İktiran etmek = Yaklaşmak, (karara) bağlanmak

İktisab = Edinç

Örnek: *İktisabın birçok yolu vardır, fakat bu yolun muhik olması lâzımdır = Edincin birçok yolu vardır, ancak bu yolun haklı olması gerektir.*

İktisab etmek = Edinmek

Örnek: *Türk vatandaşlığını iktisab etmek için ecnebiler bir takım merasimi yerine getirmelidir = Türk vatandaşlığını edinmek için yaduyrular bir takım törenleri yerine getirmelidir.*

Müktesebat = Edinçler

Örnek: *Burada ve Avrupa'daki müktesebatı bu işi başarmasına kâfidir = Burada ve Avrupa'daki edinçleri bu işi başarmasına yeter.*

İktısad (Bak: tasarruf) = **Ekonomi**

İktısad etmek (Bak: tasarruf etmek)

İktısadî = Ekonomik

İktitaf etmek = Dermek, devşirmek

Örnek: *Mesainizin semeratını iktitaf etmek zamanı gelmiştir = Çalışmalarınızın yemişlerini dermek (devşirmek) zamanı gelmiştir.*

İktıza = Lüzum (T. Kö.)

Hasbeliktıza = Lüzumundan dolayı

Muktazi = Lüzumlu

İlâ etmek = Yükseltmek, yüceltmek

Örnek: *Türkün namını ve livasını ilâ etmek vazifemizdir = Türkün adını ve bayrağını yükseltmek (yüceltmek) borcumuzdur*

İlâç = İlaç

Tedavi etmek = Eyilemek, bakmak

Örnek: *Tedavi etmek vazifesini deruhte ettiğiniz hasta = Bakmak (eyilemek) ödevini üstünüze aldığınız hasta.*

İlâm = Belgim

İlâm etmek = Bildirmek (Bak: Tebliğ etmek)

İlân = Bilit

Örnek: *Gazeteye bir ilân verdim = Gazeteye bir bilit verdim.*

İlân etmek = Bilitmek

Örnek: *Herkesçe malûm olması için ilân edilmesi muktazidir = Herkesçe bilinmesi için bilitilmesi lüzumludur.*

İlânı harbetmek = Savaş açmak (Bak: Harb)

İlâve = Ulama

Örnek: *Tarama dergisine bir ilâve yaparak bütün tashih ve ilhakları toplıyacağız = Tarama dergisine bir ulama yaparak bütün düzeltme ve katmaları toplıyacağız.*

İlâve etmek = Ulamak

Örnek: *Şunu da ilâve etmek isterim ki = Şunu da ulamak isterim ki.*

İlca (Bak: cebir, sevk) = **Zor, zorlama**

Örnek: *İlcayı ahval ile bu işi yaptığımızı söylemek isterim = Hallerin zoru ile bu işi yaptığımızı söylemek isterim.*

İlelebet = Hiç bir zaman (Bak: **Ebediyen**)

İlga (lağv) **etmek** = **Kaldırmak**

Örnek: *İlga edilmiş olan bir kanunun artık hükmü olamaz* = *Kaldırılmış olan bir kanunun artık hükmü olamaz.*

İlhah = (Bak: ibram, ısrar)

İlhak etmek = **Katmak**

Örnek: *Bu müdüriyeti de birinci müdüriyeti umumiyeye ilhak etmek muvafık olur* = *Bu direktorluğu da birinci genel direktorluğa katmak uygun olur.*

Mülhakat = **Bağlantı**

Örnek: *Bu emirnamenin bütün mülhakata iş'arını rica ederim* = *Bu buyrultunun bütün bağlantılara bildirilmesini dilerim.*

İlham = **Esin**

Örnek: *İlham, insan ruhunun ulviyat ile bir ittisalidir* = *Esin, insan ruhunun yüksekliklerle bir bağlanmasıdır.*

İlham etmek = **Esimek**

Örnek: *Bu yazdığınız eser bana birçok fikirler ilham etti* = *Bu yazdığınız eser bana birçok fikirler esidi.*

Mülhem olmak = **Esinmek**

Örnek: *Bu mütaleadan mülhem olarak şu teklifi dermeyan ettim* = *Bu oydan esinerek şu önergeyi ileri sürdüm.*

İlim = **İlim** (T. Kö.)

Âlim = **İlimen**

Malûmat = **Bilgi**

Malûmatlı = **Bilgin**

Ukala = **Bilgiç**

Marifet = **Bilim**

Mütebahhir = **Bilge**

İlka etmek = **Bırakmak, atmak**

Örnek: *Hıristiyanlar senenin bir gününde salibi suya ilka ederler* = *Hıristiyanlar yılın bir gününde haçı suya bırakırlar (atarlar).*

İlkah etmek (Bak: telkih etmek) = **Aşlamak**

İllet = **Derd**

İlsak etmek = **Bitiştirmek, kavuşturmak**

Örnek: *1 — Bu iki varakayı biribirine ilsak ediniz* = *Bu iki keadı biribirine bitiştiriniz.*

2 — İki demir yolunu ilsak etmekle büyük bir kâr elde edilmiştir = *İki demir yolunu kavuşturmakla büyük bir kazanç elde edilmiştir.*

İlsak etmek = **Yapıştırmak** (pul gibi şeyler)

Örnek: *Elden gönderilen mektuplara da posta pulu ilsak etmek lâzımdır* = *Elden gönderilen mektuplara da posta pulu yapıştırmak gerektir.*

İltisak etmek = **Bitişmek, kavuşmak**

Örnek: *1 — Biribirine iltisak etmiş bir halde doğan iki hemşire* = *Biribirine bitişmiş bir halde doğan iki kız kardeş.*

2 — İltisak etmiş olan demiryolları = *Kavuşmuş olan demiryolları.*

İltisak etmek = **Kaynaşmak** (kemikler için)

İltisak hatları = **Kavşıt kolları**

Örnek: *Bu iki büyük demiryolu birçok noktalarından iltisak hatlariyle biribirine rabtedilmiştir* = *Bu iki büyük demiryolu birçok noktalarından kavşıt kollariyle biribirine bağlanmıştır.*

İltisak noktası = **Kavşıt noktası**

Örnek: *Toros demiryolıyle Ankara demiryolunun iltisak noktası Eskişehirdir* = *Toros demiryolıyle Ankara demiryolunun kavşıt noktası Eskişehirdir.*

Mülâsık = **Bitişik, kavuşuk**

Örnek: *Fıtraten biribirine merbut değil, belki mülâsık denilebilecek derecede* = *Yaradılıştan biribirine bağlı değil, belki bitişik denilebilecek derecede.*

İltibas = **Benzeşim**

Örnek: *Arabide "sin,, ile yazılan ihtisas ile "sat,, ile yazılan ihtisas iltibaslarını ref'etmek iyidir* = *Arapçada "sin,, li ihtisas ve "sat,, lı ihtisas benzeşimlerini kaldırmak iyidir.*

İltica etmek = Sığınmak

Örnek: *Bu işde de afvı âlinize iltica etmek isterim = Bu işde de yüce bağışlamanıza sığınmak isterim.*

İlticagâh, melce = Sığınak

Örnek: *İlticagâhım olan sinei mader = Sığınağım olan ana kucağı.*

Mülteci = Sığınık

Örnek: *Siyasî mültecilere en çok müsamaha gösteren Türkiye'dir = Siyasal sığınıkları en çok hoşgören Türkiye'dir.*

İltihab = Yangı

Örnek: *Yarasının iltihabı gayrıkabili tahammül acılara sebeb oldu = Yarasının yangısı dayanılmaz acılara sebeb oldu.*

İltihak etmek = Katılmak

Örnek: *Bu inkılâb kahramanlarının saffına ben de iltihak etmek isterim = Bu devrim bahadırlarının sırasına ben de katılmak isterim.*

İltifat (teveccüh) **= Yönel**

Örnek: *İltifatınız kalbimi serşarı mesar eyledi = Yöneliniz gönlümü sevinçle doldurdu.*

İltifat (teveccüh) **etmek = Yönelmek, yüze bakmak, hoş davranmak**

İltima etmek = Parıldamak, yalpırdamak

Örnek: *1 — Semada iltima eden bir necmi zahire hasrı nazar ederek... = Gök yüzünde parıldıyan parlak bir yıldıza gözünü dikerek...*

2 — Ufk üzerinde ziyayı şemsin iltima ettiğini görenler... = Ufk üzerinde gün ışığının yalpırdadığını görenler...

İltimaat = Yalpırı

Örnek: *İltimaatı kamer, enzarımı taltif ediyordu = Ayın yalpırıları, gözlerimi okşuyordu.*

İltimas (sahabet etmek) **— Kayırmak**

Örnek: *Bu işin olması için bana biraz iltimas etmenizi rica ederim = Bu işin olması için beni biraz kayırmanızı dilerim.*

İltiva = Kıvrım

Örnek: *Üstündeki harirî fistanın iltivaları = Üstündeki ipek fistanın kıvrımları...*

İltiyam bulmak = Onulmak

Örnek: *Harbte aldığı ceriha iltiyam bulunca... = Savaşta aldığı yara onulunca....*

İltizam etmek = Tutmak, yan çıkmak, yan olmak

Örnek: *Siz beni iltizam ettikten sonra kimseden korkmam = Siz beni tuttuktan (Siz benden yan çıktıktan) sonra kimseden korkmam.*

İlzam etmek = Susturmak

Örnek: *Ne delil gösterdiysem cevabını verdi, beni ilzam etti = Ne kanıt gösterdiysem cevabını verdi, beni susturdu.*

İma = İmay

Örnek: *Anlıyana bir küçük ima yeter = Anlıyana bir küçük imay yeter.*

İma etmek = İmaylamak

Örnek: *İma etmek istediğiniz nokta gözümden kaçmış değildir = İmaylamak istediğiniz nokta gözümden kaçmış değildir.*

İmal etmek = Yapmak

Örnek: *Onun imal ettiği tarzda güzel koltukların emsali yoktur = Onun yaptığı yolda güzel koltukların benzeri yoktur.*

İmalât = Yapım

Örnek: *İmalât hitam bulmak üzere olduğu sırada = Yapım bitmek üzere olduğu sırada.*

İmalâthane = Atölye (T. Kö.)

Mamul = Yapık

Örnek: *Ceviz ağacından mamul bir dolab = Ceviz ağacından yapık bir dolap.*

Amelî — Pratik (T. Kö.)

Nazarî = Teorik (T. Kö.)

İmale etmek = Çevirmek, yatırmak, eğmek

Örnek: *1— Kalbinizi bu tarafa doğru imale eden sebeb = Yüreğinizi bu yana doğru çeviren sebeb.*

2 — Birçok uğraştıktan sonra istirhamımı is'afa imale edebildim = Birçok uğraştıktan sonra yalvardığımı yerine getirmeğe yatırabildim.

3 — Bir o yana, bir bu yana imale ederek beni de şaşırttınız = Bir o yana, bir bu yana eğerek beni de şaşırttınız.

İman = **İnan**

Örnek: *Türklüğün terakkı edeceğine, itilâ edeceğine imanımız vardır* = *Türklüğün ileri gideceğine, yükseleceğine inanımız vardır.*

İmar etmek = **Bayındırmak** (Bak: âbadan)

İmdad etmek = **Yardıma koşmak**

İmdad = **Yetişme, yardıma koşma**

İmdad! = **Yetiş!**

İmha etmek = **Yoketmek**

Örnek: *Harbın nihayetinde düşman ordularını imha eden büyük kumandan...* = *Savaşın sonunda düşman ordularını yok eden büyük komutan...*

İmhal etmek = **Önellemek, önel vermek**

Örnek: *Alacağınızı tediye etmek isterim; fakat biraz imhal etmenizi rica edeceğim* = *Alacağınızı ödemek isterim; ancak biraz önellemenizi (önel vermenizi) diliyeceğim.*

Mühlet = **Önel**

Örnek: *Size iki ay mühlet... ondan sonra beklemem* = *Size iki ay önel... ondan sonra beklemem.*

İmkân — **İmkân** (T. Kö.)

Ademi imkân = **İmkânsızlık**

Adimülimkân = **İmkânsız**

Mümkün = **İmkânlı**

Mümkün kılmak = **İmkânlaştırmak**

Gayrimümkün = **İmkânsız**

Gayrimümkün kılmak = **İmkânsızlaştırmak**

İmlâ — **İmlâ** (T. Kö.)

İmlâ etmek — **Doldurmak**

Örnek: *Bu lûtfunuz kalbimi hissiyatı meserretle imlâ eyledi* = *Bu kayranız yüreğimi sevinç duygularıyle doldurdu.*

İmrar etmek — **Geçirmek**

Örnek: *Gümrükten imrar edilen sandıklar* = *Gümrükten geçirilen sandıklar.*

Mürur — **Geçme**

Örnek: *Bu sokaktan yük arabalarının mürurü memnudur* — *Bu sokaktan yük arabalarının geçmesi yasaktır.*

İmsâk etmek = **Kısınmak**

Örnek: *Sarfiyatta biraz imsak etmek lâzım* = *Harcamada biraz kısınmak gerek.*

İmtidad = **Uzam, boy**

Örnek: *1 — Bütün yol imtidadınca mamur köyler gördüm* = *Bütün yol uzamınca bayındır köyler gördüm.*

2 — Dere imtidadınca sıra evler gördüm = *Dere boyunca sıra evler gördüm.*

İmtidad etmek = **Uzamak**

Örnek: *Bugünkü içtima dörtte hitam bulacakken sekize kadar imtidad etti* = *Bugünkü toplantı dörtte bitecekken sekize kadar uzadı.*

İmtihan = **Sınaç**

Örnek: *Mekteb imtihanları mayıs sonunda icra olunuyor* = *Okula sınaçları mayıs sonunda yapılıyor.*

İmtihan etmek = **Sınamak**

Örnek: *Gençleri imtihan etmek öyle ehemmiyetsiz bir iş değildir* = *Gençleri sınamak öyle önemsiz bir iş değildir.*

Şifahî imtihan — **Sözlü sınaç**

Tahrirî imtihan = **Yazılı sınaç**

Tecrübe = **Deneç**

Örnek: *Tecrübe, ulûmu hazıranın en mühim istinadgâhıdır* = *Deneç, bugünkü ilimlerin en önemli dayanağıdır.*

Tecrübe etmek = **Denemek**

Örnek: *Bu izam ettiğiniz işi, müsaade ederseniz, bir de ben tecrübe edeyim* = *Bu büyüksediğiniz işi, izin verirseniz, bir de ben deneyim.*

İmtina — **Abay**

Örnek: *İmtinaa sebeb yok, reyinizi vermelisiniz* = *Abaya sebeb yok, oyunuzu vermelisiniz.*

İmtina etmek — **Abamak**

Örnek: *Böyle bir vazifeden imtina etmek için esbabı muhikka göstermelisiniz* = *Böyle bir ödevi abamak için haklı sebebler göstermelisiniz.*

Reddetmek — **Reddetmek** (T. Kö.)

İmtisal etmek — **Uymak**

Örnek: *Emrinize imtisal edeceğim* = *Emrinize uyacağım.*

İmtisas etmek (mas) = Emmek

İmtiyaz = Bırakığ

Örnek: *Çin, hututu hadidiyesini işletmek imtiyazını bir alman kumpanyasına vermişti = Çin, demiryollarını işletmek bırakığını bir alman kumpanyasına vermişti.*

İmtiyaz = Ayrıt

Örnek: *Vatandaşlar arasında imtiyaz düşünülemez = Yurddaşlar arasında ayrıt düşünülemez.*

İmtizaç etmek = Kaynaşmak

Örnek: *İki düşman gayet eyi imtizaç ettiler = İki düşman pek eyi kaynaştılar.*

İmtizaç etmek = Baydaşmak, geçinmek, uyuşmak

Örnek: *Onunla imtizaç etmek zannedildiği kadar sühuletli değildir = Onunla baydaşmak (geçinmek, uyuşmak) sanıldığı kadar kolay değildir.*

İmtizaçsız = Geçimsiz

Örnek: *İmtizaçsız bir adam = Geçimsiz bir adam.*

Ademi imtizaç = Birleşemezlik, geçinemezlik

Örnek: *Aralarındaki ademi imtizaç yevmen feyevmen tezayüd ediyor = Aralarındaki birleşemezlik (geçinemezlik) günden güne artıyor.*

İmza = İmza (T. Kö.)

İnad = İnad (T. Kö.)

İn'am, inayet = Kayral

İnan = Dizgin

Örnek: *Süvari, nagihan önündeki sahai fesihada irhayı inan ile = Atlı, birdenbire önündeki geniş alanda dizginleri gevşeterek...*

İnbat = Bitim

İnbisat = Sünüm

Örnek: *Cisimler hararet altında inbisata uğrarlar = Cisimler hararet altında sünüme uğrarlar.*

İnbisat etmek = Sünmek

Örnek: *Her cismin inbisat etmek kabiliyeti bir değildir = Her cismin sünmek gücü bir değildir.*

İncaz etmek = Sözünü yerine getirmek

Örnek: *Merd olan verdiği sözü incaz eder = Er olan verdiği sözü yerine getirir.*

İncimad etmek = Donmak

Örnek: *Bürudetten incimad eden fukara = Soğuktan donan yoksullar.*

Camit = Donuk, cansız

Örnek: *1 — Neye öyle camit bir tavır almışsın = Neye öyle donuk bir duruş almışsın.*

2 — Camid cisimlerde hayat yoktur = Cansız cisimlerde hayat yoktur.

İncizab etmek = Kapılmak, tutulmak

Örnek: *Bu nazarfirib cemale incizab etmemek mümkün değil = Bu göz alıcı güzelliğe kapılmamak (tutulmamak) elden gelmiyor.*

İnd = Yan, göre, - dikte

Örnek: *1 — Sizin indinizde bütün kudsî şeyler abestir — Size göre (sizin yanınızda) bütün kutsal şeyler boştur.*

2 — İndelmüzakere = Konuşuldukta.

İndî, keyfî = Kendiz

İndifa etmek = Fışkırmak

Örnek: *Yanardağ indifa ediyor = Yanardağ fışkırıyor.*

İndiras etmek = Batmak, kaybolmak, çökmek

Örnek: *İndiras eden osmanlı imparatorluğu = Batan (çöken) osmanlı imparatorluğu.*

2 — Münderis olmuş devletler = Kaybolmuş devletler.

İnfak etmek = Beslemek, yedirip içirmek, geçindirmek

Örnek: *Bütün bir aileyi infak etmek kolay bir vazife değildir = Bütün bir ardayı beslemek (geçindirmek, yedirip içirmek) kolay bir ödev değildir.*

Nafaka = Geçimlik

Örnek: *Zevcesini tatlik etti, nafakasını veriyor = Karısını boşadı, geçimliğini veriyor.*

İnfaz etmek = Geçirmek, yürütmek

Örnek: *Dünyaya hükmünü infaz edenler bile böyle cüretkârane hareket etmemiştir = Dünyaya hükmünü geçirenler (yürütenler) bile böyle küstahça hareket etmemiştir.*

Nüfuz = Geçme, işleme

Örnek: *Yağmurun iliklerime kadar nüfuzu yüzünden hastalandım = Yağmurun iliklerime kadar geçmesi (işlemesi) yüzünden hastalandım.*

Nüfuz (Tesir anlamına) = **Etke**

Örnek: *Onun nüfuzu her yerde caridir = Onun etkesi her yerde yürür.*

Nüfuz etmek = Geçmek, işlemek

Örnek: *Rutubet kemiklerime kadar nüfuz etti = Islaklık kemiklerime kadar işledi (geçti)*

Nafiz = Geçen, işliyen

Örnek: *Nafiz bir nazarla yüzüme baktı = İşleyen bir bakışla yüzüme baktı.*

Nafiz = Etker

Örnek: *O kadar nafiz olsaydım neler yapardım = O kadar etker olsaydım neler yapardım.*

İnfial = Küsü

Örnek: *Bana karşı infialinizin esbabını bir türlü idrak edemiyorum = Bana karşı küsünüzün sebeblerini bir türlü anlayamıyorum.*

Seriülinfial = Tesküser

Örnek: *Arkadaşınız ne seriülinfial bir adammış = Arkadaşınız ne tesküser bir adammış.*

Münfeil olmak = Küsmek

Örnek: *Bu hareketiniz üzerine münfail olmamak elden gelmiyor = Bu hareketiniz üzerine küsmemek elden gelmiyor.*

İnfikâk etmek = Ayrılmak (Bak: Fek)

İnfilâk = Patlama

Örnek: *Haydarpaşa istasyonu infilâkı İstanbulu dehşet içinde bırakmıştı = Haydarpaşa durağı patlaması, İstanbulu korku içinde bırakmıştı.*

İnfilâk etmek = Patlamak, patlak vermek

İnfirad = Teklik, tekkalma

Örnek: *Hali infiradda âciz olan insanlar, birleşince büyük bir kudret iktısab ederler = Teklik halinde eksin olan insanlar, birleşince büyük bir erk edinirler.*

Münferid = Tek

Örnek: *Bu, münferid bir hâdisedir = Bu, tek bir hâdisedir.*

Münferiden = Teker teker

Örnek: *Münferiden geliniz = teker teker geliniz.*

Teferrüd etmek = Tekleşmek

Örnek: *Akran ve emsali arasında teferrüd etti = Taydaşları ve benzerleri arasında tekleşti.*

İnfisah = Bozulma (Bak: Feshetmek)

İnfisal etmek = Ayrılmak, çıkarılmak

İnhidam = Yıkılma, yıkılım

Maili inhidam (Bak: Müşrifi harab) = **Kağşak**

İnhilâl = Dağılım = (Fr.) Dissolution

Örnek: *İktısadî sebebler bir cemiyeti inhilâle uğratabilir = Ekonomik sebebler bir sosyeteyi dağılıma uğratabilir.*

İnhilâl = Açılma = (Fr.) Vacance

Örnek: *Bu vazifelerde hiç bir inhilâl olmadı = Bu ödevlerde hiç bir açılma olmadı.*

İnhilâl (bozgunluk anlamına) = **Çözüntü**

Örnek: *İçtimaî bir müessesede görülen inhilâl = Sosyal bir kurumda görülen çözüntü.*

Kabili inhilâl maddeler = Erirler

Örnek: *Suda kabili inhilâl maddeler şunlardır = Suda erirler şunlardır.*

Münhal = Açık = (Fr.) Vacant

Örnek: *Münhal yerimiz yok = Açık yerimiz yok.*

İnhimak (Bak: İptilâ) = **Düşkünlük**

Örnek: *Onda kitab okumak inhimak derecesindedir = Onda kitab okumak düşkünlük derecesindedir.*

İnhina = Eğilim, başeğme

Örnek: *İnhina bilmez bir irade = Eğilim bilmez bir irde.*

Münhani = Eğriç

İnhiraf = Sapma

Örnek: *Doğru yoldan inhirafı sebebiyle bu hale düştü = Doğru yoldan sapması yüzünden bu hale düştü.*

İnhiraf etmek = Sapmak

İnhisaf, inkisaf = Tutulma

Örnek: *Hakikat inhisaf bilmez bir güneştir = Hakikat tutulma bilmez bir güneştir.*

İnhisar (Monopol) — Tekit (Bak: Hasr)

İnhisara almak (Monopolize etmek) — Tekitlemek (Bak: Hasr)

İnhitat — Düşüm = (Fr.) Déclin, affaissement

Örnek: *Zekâsındaki inhitat konuşmasından belli = Zekâsındaki düşüm konuşmasından belli.*

İnhitat — İngizlik = (Fr.) Abaissement

Örnek: *Bu topraklardaki inhitat = Bu topraklardaki ingizlik*

İnhitat — Alçalma = (Fr.) Dégradation

Münhat = İngiz = (Fr.) Abaissé

Örnek: *Münhat olan yerler = İngiz olan yerler.*

Dehşetü inhizam (Bak: İnkıraz)

İnikat = 1 — Bağıtlanma, 2 — (Meclis terimi)

İnikâs — Yansıma

Örnek: *Evler ve ağaçların durgun suya inikâsı çok güzel görünüyordu = Evler ve ağaçların durgun suya yansıması çok güzel görünüyordu.*

İnikâs etmek = Yansımak

Örnek: *Yürek temizliği insanın çehresine inikâs eder = Yürek temizliği insanın çehresine yansır.*

İnitaf etmek = Çevrilmek

Örnek: *Nazarları ona initaf edince = Bakışları ona çevrilince.*

İnkâr — Yadısa

Örnek: *İnkâr nedir bilmiyenin imanında kıymet olınaz = Yadısa nedir bilmiyenin inanında değer olmaz.*

İnkâr etmek — Yadısamak

Örnek: *Yaptıklarını inkâr etmedi = Yaptıklarını yadısamadı.*

İnkıbaz — Büzülme

İnkıbaz — Peklik

İnkılâb — Devrim

İnkıraz — Batım

İnkısam — Bölünme, kısımlanma

İnkısam etmek — Bölünmek, kısımlanmak

Örnek: *Bu şeklin dört parçaya inkısamı = Bu şeklin dört parçaya bölünmesi.*

İnkisar = Kırılma, kırgınlık

Örnek: *Verdiği netice onu inkisara uğrattı = Verdiği sonuç onu kırılmıya uğrattı.*

Bu sözleri duyunca içimde acı bir inkisar duydum = Bu sözleri duyunca içimde acı bir kırgınlık duydum.

İnkisarı hayal = Umusa

Örnek: *Bu işte inkisarı hayale düştüm = Bu işte umusaya düştüm.*

İnkisarı hayale uğramak = Umusanmak

İnkisarı ziya = Yalkırı

İnkişaf etmek = Gelişmek, açılmak

Örnek: *Yazı yazmakta çok inkişaf etti = Yazı yazmakta çok açıldı.*

Çocuklarımızın bedenen de inkişafına çalışmalıyız = Çocuklarımızın bedence de gelişmesine çalışmalıyız.

İnkıta = Kesilme

İnkıta etmek = Kesilmek

İnkıyad etmek (Tebaiyet) = Bağınmak, başeğmek

Örnek: *Kendimizden daha yüksek insanlara inkıyad edebiliriz = Kendimizden daha yüksek insanlara başeğebiliriz (bağınabiliriz)*

İnkıyad ettirmek (Tebaiyet ettirmek) = Uyurmak

Örnek: *Başka milletleri emrine inkıyad (tebaiyet) ettirmek istiyordu = Başka ulusları emrine uyurmak istiyordu.*

İnkıza etmek = Sonalmak

İnsaf, nısfet = Ekit

Örnek: *İnsafına sığınırım = Ekitine sığınırım.*

İnsaf etmek = Ekitmek

Örnek: *İnsaf etmez misiniz? = Ekitmez misiniz?*

İnsan = İnsan

İnsanî = İnsel, insaniğ

Örnek: *İnsanî hislere hürmet göstermelidir = İnsel duygulara saygı göstermelidir.*

İnsıbab etmek = Dökülmek

Örnek: *Kızılırmak, Karadenize insıbab eder = Kızılırmak, Karadenize dökülür.*

İnsicam = 1 — **Tutarlık, 2** — (Edebiyat terimi)
Örnek: *Sözlerinde insicam yoktu* = *Sözlerinde tutarlık yoktu.*

İnsidad etmek = **Tıkanmak, kapanmak**

İnsilâh etmek = **Soyunmak, yüzülmek**
Örnek: *Sanki insanlıktan insilâh etmişti* = *Sanki insanlıktan soyunmuştu,*

İnsiyaki = **İçgüdel**

İnşa etmek = **Yapmak**

Bina etmek = **Kurmak, yapmak**
Örnek: *Bu evi 1895 te inşa etmişti* = *Bu evi 1895 te yapmıştı.*

İnşia etmek = **Şavmak** (Bak: Eşia)

İnşiab (Teşaub) **etmek** = **Dallanmak, kolsalmak**

Şube = **Kol**
Örnek:*Bu yol dört şubeye ayrılır* = *Bu yol dört kola ayrılır.*

İnşikak etmek = **Yarılmak, çatlamak, ikiye ayrılmak**

İnşirah = **Ferahlık, iç açılma**
Örnek: *İnşirah içinde geçen bir gün* = *Ferahlık içinde geçen bir gün.*

İntaç etmek = **Sonuçlamak, bitirmek, sebeb olmak**
Örnek: *Bu işi intaç edemeden* = *Bu işi bitiremeden (sonuçlıyamadan).*
Bu hastalık ölümünü intaç etti = *Bu hastalık ölümüne sebeb oldu.*

İntak etmek = **Söyletmek, dile getirmek**
Örnek: *Feryadı dağları taşları intak edecekmişçesine* = *Haykırışı dağları taşları dile getirircesine (söyletircesine)*

İntaş etmek = **Çimlenmek, yeşermek**
Örnek: *Tohumlar intaşa başladı* = *Tohumlar çimlenmeye (yeşermeye) başladı.*

İntıba = **Duyuş**(Bak: **his**), **iz** = (Fr.)**İmpression**
Örnek: *Onun bende bıraktığı intıba hiç de iyi değildir* = *Onun bende bıraktığı iz hiç de iyi değildir.*

İntıbak etmek = **Uymak**

İntıfa = **Sönme**

İntıfa = **Faydalanma, asığlanma**
Örnek: *Parasından daha çok intifa fikriyle* = *Parasından daha çok faydalanmak (asığlanmak) fikriyle.*

İntihab = **Seçi, seçme, seçim**
Örnek: *Mebus intihabı henüz bitmedi* = *Saylav seçimi henüz bitmedi.*

İntihab etmek = **Seçmek**
Örnek: *İkiden birini intihab etmelisiniz* = *İkiden birini seçmelisiniz.*

Müntahab = **Seçken**
Örnek: *Memurlarınız meyanında en müntahabı hangisidir?* = *İşyarlarınız arasında en seçkeni hangisidir?*

Müntahib = **Seçmen**
Örnek: *Mebus intihabında müntahibi saniler rey verir* = *Saylav seçiminde ikinci seçmenler oy verir.*

İntihar = **Ölünç**
Örnek: *İntihar da bir cürümdür; fakat cezası da cürümle birlikte çekilmiş olur* =*Ölünç de bir suçtur, ancak cezası da suçla birlikte çekilmiş olur.*

İntihar etmek = **Ölünmek, kendini öldürmek**

Müntehir = **Ölnük**
Örnek: *Müntehir, intihar etmezden evel yazdığı yazısında...* = *Ölnük, kendini öldürmezden önce yazdığı yazısında...*

İntikal = **Geçme**

İntikal = **Anlayış, varış**
Örnek: *Seriülintikal bir adam* = *Çabuk anlayışlı (çabuk varışlı) bir adam.*

İntikam = **Öç**
Örnek: *İntikam, yüreği kemiren bir kurttur* = *Öç, yüregi kemiren bir kurttur.*

İntikam almak = **Öcalmak.**
Örnek: *İntikam almak için onu öldürdü* = *Öcalmak için onu öldürdü.*

İntikamcû = **Öçgüder**
Örnek: *O ne intikamcû bir adamdı* = *O ne öçgüder bir adamdı.*

İntisab etmek = Kapılanmak

Örnek: *Zenginlere intisab etmekten başka bir şey bilmezdi = Zenginlere kapılanmaktan başka bir şey bilmezdi.*

İntisab etmek = Yamanmak, Girmek

Örnek: *Bir işe intisab etmek = Bir işe girmek.*

İntişar etmek = Yayılmak, çıkmak

Örnek: *Yeni bir haber intişar etti = Yeni bir haber çıktı.*

İntizam = Düzenlik

İntizar etmek = Beklemek, gözlemek

Örnek: *Vürudunuza çarıçeşm ile intizar ediyorum = Gelmenizi dört gözle bekliyorum (gözlüyorum).*

İnzıbat (Zaptürapt) = Yasav

Örnek: *İnzıbat, bir memleketin idaresinde en ehemmiyetli bir şeydir = Yasav bir ülkenin çevriminde en önemli bir şeydir.*

İnzımam etmek = Katılmak

Örnek: *Önümüzdeki lâyüad müşkülâta bir de bu inzımam etti = Önümüzdeki sayısız güçlüklere bir de bu katıldı.*

İnzivagâh = Çekilge

Örnek: *Bir zamanlar şehirlerin hercümercinden el çekerek bir küçük köyü inzivagâh ittihaz etmiştim. = Bir zamanlar şehirlerin kargaşalığından el çekerek bir küçük köyü çekilge edinmiştim.*

İpka etmek = Bırakmak, alıkoymak

İpka kalan = Dönek

İpka kalmak = Dönmek, kalmak

İptal etmek = Çürütmek

Örnek: *Taahhüdatını iptal etmek için binbir yola baş vurdu = Bağıtlarını çürütmek için binbir yola baş vurdu.*

İptidaî = Ham

İptidaî = İlkel

Örnek: *Akvamı iptidaiyenin malûmatı da, mahareti de iptidaîdir = İlkel ulusların bilgileri de uzelliği de ilkeldir.*

İptilâ = Düşkünlük

Örnek: *Oyun eyi bir şeydir, yalnız iptilâ derecesine varmamalı = Oyun eyi bir şeydir, yalnız düşkünlük derecesine varmamalı.*

Müptelâ = Düşkün

Örnek: *O adam işrete müptelâdır = O adam içkiye düşkündür.*

Müptelâ olmak = Düşkün olmak, uğramak, yakalanmak

Örnek: *1 — Bilmem neden bu sırada oyuna müptelâ oldu = Bilmem neden bu sırada oyuna düşkün oldu.*

2 — Korkulu bir hastalığa müptelâ oldu = Korkulu bir hastalığa uğradı (yakalandı).

İptina etmek = Dayanmak

İptisam etmek, tebessüm etmek = Gülümsemek

İptizal = Bayağılaşma

Örnek: *Bu yoldaki mütalealar artık iptizale uğradı = Bu yoldaki oylar artık bayağılaştı*

İrade (İhtiyar anlamına) = İrde

İrade (Kudret anlamına) = Enerji

İrade etmek = Buyurmak

Örnek: *Böyle yapılmasını irade ettiler = Böyle yapılmasını buyurdular .*

İradî = İrdesel

Gayri iradî = İrdesiz, irdesizce

İradeli = İrdeli, enerjik

İras etmek = Vermek

Örnek: *Çekirgeler toprağın verimliliğine zarar iras etti = Çekirgeler toprağın verimliliğine zarar verdi.*

İrad = Gelir

Örnek: *İradiyle geçinir bir adam = Geliriyle geçinir bir adam.*

İrad etmek = Getirmek, vermek

Örnek: *1 — Nutuk irad etmek = Söylev vermek.*

2 — Misal irad etmek = Örnek getirmek.

İrşad etmek = Erdirmek, uslamak, yedemek, yönemek (Bak: ikaz)

Örnek: *1 — Sizi hakikate irşad etmek isterim = Sizi doğruya erdirmek isterim.*

2 — Bu genç, pek eğelnceye daldı, onu irşad etmeli = Bu genç pek eğlenceye daldı, onu uslamalı.

3 — Aklı ermiyenleri irşad etmek vazifemizdir = Aklı ermiyenleri yedemek borcumuzdur.

4 — Yüksek bilgileriyle yalnız bizi değil bütün milleti irşad etti = Yüksek bilgileriyle yalnız bizi değil bütün ulusu yönedi.

İrtibat = Bağlanım, bağlantı

Örnek: *Aralarındaki sıkı irtibata nazaran = Aralarındakı sıkı bağlanıma (bağlantıya) göre.*

İrtica = Kaytaklık

Örnek: *İrtica hissi, inkılâbı hazmedemiyenlerde doğar = Kaytaklık duygusu, devrimi sindiremiyenlerde doğar.*

İrticalen = Doğaçtan, tasarsız, hazırlanmadan (Bak: Bilbedahe)

Örnek: *İrticalen bir nutuk irad etti = Doğaçtan bir söylev verdi.*

İrtidad etmek = İnanından çıkmak, dönmek

İrtifa = Yükseklik

İrtihal = Göçüm

Örnek: *Pek kıymetli bir mucidin irtihali = Pek değerli bir bulmanın göçümü.*

İrtisam etmek = Sınaylanmak, resmi düşmek

Örnek: *Ufukta irtisam eden bir yelken = Ufukta sınaylanan bir yelken.*

İrtişa = Alımsaklık

Örnek: *İrtişa bir memleketi harab eden hallerden biridir = Alımsaklık bir ülkeyi yıkılayan hallerden biridir.*

İsabet = Doğruluk, yerindelik, yanılmazlık, isabet (T. Kö.)

Örnek: *Her bir meselede görülen isabet şayanı hayrettir = Her bir sorumda görülen doğruluk (yanılmazlık, yerindelik, isabet) şaşılmağa değer.*

İsabet etmek = Düşmek, tutturmak, düşgelmek, isabet etmek

Örnek: *Attığı kurşun tam hedefe isabet etti = Attığı kurşun tam amaca düştü (düşgeldi, amacı tuttu, isabet etti).*

İsabeti rey (vuzuhu nazar, feraset) = Yalgörü

Örnek: *Devlet ricaline en çok muktazi olan bir şey de isabeti reydir = Devlet adamlarına en çok gerekli olan bir şey de yalgörüdür.*

İsabet ettirmek = Düşgetirmek, isabet ettirmek

İsal (iblağ) **etmek** = Ulaştırmak

İsar etmek = Esirgememek, bol bol vermek (Bak: bezletmek)

İsbat = İsbat (T. Kö.)

İsga etmek = Eslemek, söz dinlemek

Örnek: Size verilen nasayihi pederaneyi isga etmelisiniz = Size verilen babaca öğüdleri eslemelisiniz.

İsim = İsim (T. Kö.), ad

İskân etmek = Yurdlandırmak

Örnek: *Muhacirleri iskân etmek üzere yerler tefrik edildi = Göçmenleri yurdlandırmak üzere yerler ayrıldı.*

İsmet = Arığ

Örnek: *İsmeti her türlü şâibeden beri olan = Arığı her lekeden beri olan.*

İsnad = Üsnet

Örnek: *Bu gibi isnadat ona hiç bir zarar veremez = Bu gibi üsnetler ona hiç bir zarar veremez.*

İsnad etmek = Üsnemek, yasdamak, üstüne almak

Örnek: *Onun bir kabahati yoktu, fakat kabahati ona isnad ettiler = Onun bir suçu yoktu, ancak suçu ona üsnediler (yasdadılar, onun üstüne attılar).*

İsraf = İsraf (T. Kö.)

İstib'ad etmek = Iraksamak

Örnek: *Böyle hareket edeceğini istib'ad etmezdim = Böyle hareket edeceğini ıraksamazdım.*

İstibşar etmek = Müjde almak

Tebşir etmek = Müjdelemek

Örnek: *Memnuniyetle tebşir ederim ki = Sevinçle müjdelerim ki.*

İstical etmek = Evemek, çabuk olmak (Bak: acele etmek)

İsticlâb etmek = Getirmek, çekmek

Örnek: *Dikkatini isticlâb etmek istiyordu = Dikkatini çekmek istiyordu.*

İstida (Arzuhal) = Dilekçe

İstidad = Anıklık = (Fr.) Aptitude, capacité

Örnek: *İşten çok düşünmede gösterdiği istidadla tanınmıştı = İşten çok düşünmede gösterdiği anıklıkla tanınmıştı.*

İstidane etmek = Borç almak

İstidlâl etmek = Çıkarmak

Örnek: *Sözlerinden ne düşündüğünü istidlâl etmeliydiniz = Sözlerinden ne düşündüğünü çıkarmalıydınız.*

İstifa = Çekilim

Örnek: *İstifa, her zaman hizmetten içtinab manasına gelmez = Çekilim, her zaman işten kaçınma anlamına gelmez.*

İstifa etmek = Çekilmek

Örnek: *Makamından istifa ederek = Orunundan çekilerek.*

İstifayı kusur etmek = Suçdilemek

Örnek: *Vaktinde gelmediği için istifayı kusur etti = Vaktinde gelmediği için suçdiledi.*

İstifade etmek = Fayda görmek, asığlanmak

İstiğna (Bak: gına)

İstiğrab etmek = Yabansımak (Bak: garabet)

İstiğrak = Dalınç

Örnek: *Okuduğu türküyü istiğrak içinde dinlediler = Okuduğu türküyü dalınç içinde dinlediler.*

İstihale = Değişin

Örnek: *Her inkılâb, birçok istihalelerin bir araya gelmesiyle olur = Her devrim birçok değişinlerin bir araya gelmesiyle olur.*

İstihlâf etmek = Yerine geçmek

İstihale etmek = Değşinmek

Örnek: *İpekböceği kelebeğe istihale eder = İpekböceği kelebeğe değşinir.*

İstihfaf etmek = Hafifsemek

Örnek: *Kuvvetli insanlar, düşmanlarını istihfaf etmezler = Kuvvetli insanlar düşmanlarını hafifsemezler.*

İstihkak = Hak (Bak: Hak)

İstihkar etmek = Küçüksemek

İstihlâk = Yoğaltım

Örnek: *Memlekette yerli malı istihlâki = Yurdda yerli malı yoğaltımı.*

İstihlâk etmek = Yoğaltmak

Örnek: *Odun istihlâk edenler kömür istihlâk edenlerden çoktu = Odun yoğaltanlar, kömür yoğaltanlardan çoktu.*

İstihsal = Üretim

Örnek: *Adana'da pamuk istihsali artmıştır = Adana'da pamuk üretimi artmıştır.*

İstihsal etmek = Üretmek

Örnek: *Afyon istihsal etmek için haşhaş ekerler = Afyon üretmek için haşhaş ekerler.*

İstihza etmek = Alay etmek, eğlenmek

Örnek: *Kendisiyle istihza edenlere kızıyordu = Kendisiyle alay edenlere (eğlenenlere) kızıyordu.*

İstihzarat = Hazırlıklar

İstikamet = Doğruluk

Örnek: *İstikametten ayrılmadı = Doğruluktan ayrılmadı.*

İstikamet (veçhe) = Yönet

Örnek: *Bu istikamette giderseniz köyü bulursunuz = Bu yönette giderseniz köyü bulursunuz.*

İstikamet almak (Teveccüh etmek) = Yönelmek

Örnek: *Bölük o tarafa istikamet aldı (Teveccüh etti) = Bölük o tarafa yöneldi.*

İstikbal = Gelecek
Örnek: *İstikbal için birçok düşünceleri vardı = Gelecek için birçok düşünceleri vardı.*

İstiklâl = Erkinlik
Örnek: *Türk milleti istiklâlini Atatürk'e medyundur = Türk ulusu, erkinliğini Atatürk'e borçludur.*

İstiknah etmek = Derinlemek
Örnek: *Âmakı kalbimdeki düşünceleri istiknah etmek mi istiyorsunuz? = Yüreğimin içindeki düşünceleri derinlemek mi istiyorsunuz?*

İstikrah = Tiksinti, iğrenme
Örnek: *Sun'i hareketlerden istikrah ederim = Yapma hareketlerden tiksinirim (iğrenirim).*

İstikrar = Durluk
Örnek: *Fransız frangının istikrarına çok çalışılmıştı = Fransız frangının durluğu için çok calışılmıştı .*

İstiksar etmek = Çoğumsamak
Örnek: *Bu parayı istiksar etmeyin = Bu parayı çoğumsamayın.*

İstikşaf = Açı
Örnek: *İstikşaf tayyaresi = Açı uçkusu.*

İstikşaf etmek = Açılamak
Örnek: *Düşmanın vaziyetini istikşaf etmek üzere bir kol yolladı = Düşmanın durumunu açılamak üzere bir kol yolladı.*

İstilâ = Salgın
Örnek: *Bu topraklar bir vakitler düşman istilâsına uğramıştı = Bu topraklar bir vakitler düşman salgınına uğramıştı.*

İstilâda bulunmak, müstevli olmak = Salgın etmek

İstilâ etmek = Kaplamak, basmak
Örnek: *Çekirge her tarafı istilâ etti = Çekirge her tarafı kapladı.*
Düşmanların istilâ ettiği yerler = Düşmanların bastığı yerler.

İstilâm etmek = Ne olduğunu sormak
Örnek: *Neticeyi istilâm ettiler = Sonucun ne olduğunu sordular.*

İstilzam etmek = Lüzumlaştırmak, gerektirmek
Örnek: *Cezayı istilzam eden bir hareket = Cezayı gerektiren (lüzumlaştıran) bir hareket.*

İstiman etmek = Aman dilemek
Örnek: *Âsiler istiman ettiler = Azıyanlar aman dilediler.*

İstimhal etmek = Önel istemek

İstimzaç = Yoklama
Örnek: *Bu meseleyi istimzaç için size geldim = Bu sorumu yoklama için size geldim.*

İstimzaç etmek = Yoklamak
Örnek: *Bu meseledeki fikrini istimzaç edeceğim = Bu sorumdaki fikrini yoklıyacağım.*

İstinad etmek = Dayanmak
Örnek: *Hayatında kendinden başka kimseye istinad etmedi = Hayatında kendinden başka kimseye dayanmadı.*

İstinadgâh = Dayanç
Örnek: *Bütün istinadgâhım sizsiniz = Bütün dayancım sizsiniz.*

İstinas etmek = Alışmak

İstinsah etmek = Kopye etmek
Örnek: *Bu kitabı istinsah etmek için yirmi lira istedi = Bu kitabı kopye etmek için yirmi lira istedi.*

İstintak = Sorgu
Örnek: *Önce onu istintaka çektiler = Önce onu sorguya çektiler.*

İstintak altına almak = Sorguya çekmek

İstirahat = Rahatlanmak, rahat

İstirahat etmek = Rahatlanmak, dinlenmek
Örnek: *İstirahat etmek için buraya geldim = Dinlenmek için buraya geldim.*

İstirham = Yalvarı
Örnek: *İstirhama lüzum yok, işinizi yaparlar = Yalvarıya lüzum yok, işinizi yaparlar.*

İstirham etmek = Yalvarmak, yakarmak
Örnek: *İstirham ederim, cürmümü affediniz = Yalvarırım, suçumu bağışlayınız.*

İstirkab = Çekemezlik

Örnek: *Âlicenab olanlar başkalarını istirkab küçüklüğünü göstermezler = Akı olanlar başkalarını çekemezlik küçüklüğünü göstermezler.*

İstisgar etmek = Azımsamak

Örnek: *Kendisine tediye edilen meblağı istisgar ettiğine hayret ettim = Kendisine ödenen parayı azımsadığına şaştım.*

İstiskal etmek = Ağırsamak

Örnek: *Misafiri istiskal etmek değil, ona ikram etmek lâzımdır = Konuğu ağırsamak değil, ağırlamak gerektir.*

İstismar etmek = İşletmek, sömürmek

Örnek: *1 — Bu makineleri böyle muattal bırakmakta bir menfaat yoktur, onları istismar etmeliyiz = Bu makineleri böyle işlemez bırakmakta bir fayda yoktur, onları işletmeliyiz.*

2 — Kendisine karşı irae buyurduğunuz merhamete istinaden sizi istismar etmek istiyor = Kendisine karşı gösterdiğiniz acımaya dayanarak sizi sömürmek istiyor.

Müstamere = Sömürge

Örnek: *On dokuzuncu asırda Avrupa düvel muazzaması müstamereler edinmek hevesine düştüler = On dokuzuncu asırda Avrupa büyük devletleri sömürgeler edinmek isteğine düştüler.*

İstisna = Ayra (Bak: Fark)

İstisna etmek = Ayramak

İstisnai = Ayral

İstisnaiyet = Ayralık

İstişare = Danış

Örnek: *Mühim işlerde istişare ile hareket etmek doğrudur = Önemli işlerde danışarak hareket etmek doğrudur.*

İstişmam etmek = Sezinlemek

Örnek: *Öyle bir şey olduğunu istişmam ediyorum = Öyle bir şey olduğunu sezinliyorum.*

İstitaat, takat = Güç

Örnek: *İstitaatimin en son haddine kadar = Gücümün en son derecesine kadar.*

İstitale = Uzatı

Örnek: *Mesele, yalnız kendi hudutları dahilinde kalsa gene bir şey değil, bir takım istitaleler de oldu da = Sorum, yalnız kendi sınırları içinde kalsaydı gene bir şey değil, bir takım uzatılar da ortaya çıktı da.*

İstitar = Örtünme

Örnek: *Veçhi dilârayı kamer bir sehabı muzlimle istitar etmişti = Ayın gönül süsliyen yüzü karanlık bir bulutla örtünmüştü.*

İstitrad = Arasöz

Örnek: *Buradabir istitrad yapacağım = Buraya bir arasöz koyacağım.*

İş'ar etmek = Bildirmek

Örnek: *İş'ar ettiğiniz tariki hareketi tasvib ediyorum = Bildirdiğiniz hareket yolunu uygun buluyorum.*

İşaret = İm, işaret (T. Kö.)

İşaret etmek = Göstermek, imlemek , işaret etmek

İşgal = Tutav, işgal (T. Kö.)

İşgal etmek = Uğraştırmak, kaplamak, almak, tutmak, elegeçirmek, işgal etmek

İşhad etmek = Tanıklamak

Örnek: *Bu meselede herkesten evel ve herkesten ziyade sizin kendinizi işhad etmek isterim = Bu sorumda herkesten önce ve herkesten çok sizin kendinizi tanıklamak isterim.*

İştihad etmek = Tanık tutmak

İşmizaz = Yüz buruşturma

İştial = Tutuşma

Örnek: *İştial, birdenbire olduğundan bir şey kurtarmağa imkân hasıl olmadı = Tutuşma birdenbire olduğundan bir şey kurtarılmadı.*

İştial etmek = Tutuşmak

Örnek: *İştial eden otlar büyük bir orman harikine sebeb oldu = Tutuşan otlar büyük bir orman yangınına sebeb oldu.*

Is al etmek = **Tutuşturmak**

Iştigal etmek = **Uğraşmak**

Örnek: *İştigal ettiğiniz mesele çok mühimdir = Uğraştığınız sorum çok önemlidir.*

Iştiha = **Iştah**

İştihar etmek = **Tanınmak**

İştikâ etmek = **Yanılamak, sızlanmak**

Örnek: *1 — Bu yolda harekette devam ederseniz sizden iştikâ edeceğim = Bu yolda hareketi sürüp götürürseniz yanıllıyacağım.*

2 — Kime iştikâ etmeli? = Kime sızlanmalı (derd yanmalı)?

Şikâyet etmek = **Derdyanmak**

Şikâyet = **Yanı, sızıltı**

Örnek: *1 — Şikâyetiniz üzerine bu meseleyi tahkike girişildi = Yanınız üzerine bu sorumu araştırmağa girişildi.*

2 — Şikâyete mahal vermiyerek = Sızıltıya meydan vermiyerek.

Iştirâk = **Ortaklık**

Iştirâk etmek = **Ortak olmak, ortaklaşmak**

Örnek: *1 — Bu şikâyete ben de iştirâk ederim = Bu yanıya ben de ortak olurum.*

2 — Bu işte sizinle iştirâk edelim = Bu işte sizinle ortaklaşalım.

Iştiyak = **Göresi**

Örnek: *Çoluk çocuğa teskin edilmez bir iştiyakım var = Çoluk çocuğa söndürülmez bir göresim var.*

İşve = **Kırıtım**

Örnek: *Birçok işvelerden sonra meramını anlattı = Birçok kırıtımlardan sonra istediğini anlattı.*

İşvebaz = **Kırıtkan, baylan**

İtaat = **Uyrum**

Örnek: *Küçüğün büyüğe itaati lâzımdır = Küçüğün büyüğe uyrumu lüzumludur.*

İtaat etmek — **Uyurmak, başeğmek**

Örnek: *Devlet kanunlarına itaat edelim = Devlet kanunlarına başeğelim (uyuralım.)*

İtalci lisan = **Dil uzatım**

İthaf etmek = **Armağanlamak**

Örnek: *Bu eserimi namı âlinize ithaf ediyorum. = Bu eserimi yuca adınıza armağanlıyorum.*

İtham etmek = **Suçlamak**

Örnek: *Bu işte cürüm kimin olursa olsun lisanı halk sizi itham edecektir = Bu işte suç kimin olursa olsun halkın dili sizi suçlıyacaktır.*

İtibar (Bak: Revaç) = **Yalım, kredi** (T. Kö.)

İtibarî = **Koyma**

Örnek: *Bir şeyin hakikî kıymeti ile itibarî kıymeti arasında = Bir şeyin gerçek değeri ile koyma değeri arasında.*

İtibaren = — **denberi,** — **den başlayarak**

Örnek: *1 — Bugünden itibaren = Bugünden başlıyarak*

2 — O zamandan itibaren = O zamandan beri.

Itidal = **Aran, yavaşıma, sinem, ılım**

Örnek: *1 — Her işte fazla veya noksan değil, itidal ile hareket gerektir = Her işte artık veya eksik değil, aran ile hareket gerektir.*

2 — Hübub eden rüzgârın itidale doğru dönmesi = Esen yelin yavaşıma doğru dönmesi.

3 — Havanın itidali = Havanın ılımı.

İtidal kesbetmek = **Yavaşımak, yumuşamak, ılımak**

Örnek: *Dört günlük sağnaktan sonra bugün hava itidal kesbetti = Dört günlük sağnaktan sonra bugün hava yavaşıdı (yumuşadı, ılıdı)*

Mutedil = **Orta, ılıman, sinemli**

Örnek: *1 — Mutedil bir şekilde hareket etmek isterim = Orta bir şekilde hareket etmek isterim.*

2 — Hava bugün pek mutedil = Hava bu gün pek ılıman.

İtikâl = **Aşınma**

İtilâf = **Anlaşma, uyuşma**

Örnek: *1 — Aramızda bir itilâf husulü için = Aramızda bir anlaşma olması için.*

2 — İki devlet arasındaki itilâfa nazaran = İki devlet arasındaki uyuşmaya göre.

Ademi itilâf = Uyuşmazlık, anlaşamazlık
Örnek: *Aramızdaki ademi itilâf o kadar mühim değildir = Aramızdaki uyuşmazlık (anlaşamazlık) o kadar önemli değildir.*
İtimad = Güven
İtimad etmek = Güvenmek
İtiraf = İtiraf (T. Kö.)
İtiraz = İtiraz (T. Kö.)
İtizar etmek = Özür dilemek
Özür (Mazeret) = Özür (T. Kö.)
İtiyat = Alışkanlık
İtina = Özen
İtmam etmek = Tümlemek, tamamlamak, bitirmek
İtminan = Dinizlik
İttifak = Bağlaşma
İttihad = Birlik, birleşme
İttisal etmek = Bitişmek
İtyan etmek (Serdetmek) = Getirmek
İva etmek = Barındırmak
İvaz, taviz = Değişit
İvicaç = Büksülme
İzah = İzah (T. Kö.)
İzale etmek = Gidermek
İzam etmek = Büyüksemek
İz'an = İzen, izan
İzaz etmek = Ağırlamak
İzdiham = Kalabalık
İzdivaç = Evlenme
İzzeti nefis (Haysiyet) = Onur
Şeref = Şeref (T. Kö.)
İzhar etmek = Göstermek, açığa vurmak, izhar etmek (T. Kö.)
İzin = İzin
İztirap = Göynü
İstizan etmek = İzin istemek
Kadem = Ayak
Kademe = Basamak

J

Jale = Çiğ
Örnek: *Nesimi nevbahar jaleler saçsın = Baharın esini çiğler saçsın.*
Jandarma = Jandarma
Jenk = Pas
Jiyan = Azgın, kükremiş
Örnek: *Şiri jiyan = Kükremiş aslan*
Jülide = Dağnık (saç), karışık

K

Kabahat = Kabahat (T. Kö.)
Kabih = Çirkin
Örnek: *Bu, pek kabîh bir harekettir = Bu, pek çirkin bir harekettir.*
Kubh = Çirkinlik
Örnek: *Hareketinizin hüsün ve kubhunu sizden ziyade sizi görenler anlar = Hareketinizin güzellik veya çirkinliğini sizden ziyade sizi görenler anlar.*
Kabil = Olabilir (Bak: Mümkün) (Umumiyetle bilmek fiiliyle tasrif edilir)
Kabil (makule) = Gibi, çeşid, türlü, cins
Örnek: *Bu kabîl (bu makule) adamlardan hiç hoşlanmam = Bu gibi (bu çeşit, bu türlü, bu cins) adamlardan hiç hoşlanmam.*
Kabil (makule) = Kategori (terim) = (Fr.) Catégorie
Kabiliyet = Yetenek
Örnek: *Kimseden kabiliyeti haricinde olan işi istememelidir = Kimseden veteneği dışında olan işi istememelidir*
Kabiliyet (İstidad anlamına) = Anıklık
Örnek: *Onun kabiliyeti daha ziyade içtimaî sahadadır = Onun anıklığı daha çok sosyal alandadır.*
Kabiliyeti intiba sahibi = Duyuşlu (Bak: His)
Kabiliyeti inhilal = Erigenlik (Bak: Hall)
Kabili tahkik = Gerçinlenebilir (Bak: Hakikat)

Kabili tahakkuk = **Gerçeklenebilir** (Bak: Hakikat)

Kabili inhina = **Bükülür** (Bak: Gayrikabili inhina)

Örnek: *Kabili inhina olan şeyler üzerinde işlemek daha kolaydır.* = *Bükülür şeyler üzerinde işlemek daha kolaydır.*

Kabili inhilal = **Erir** (Bak: Hall)

Kabili inhilal maddeler = **Erirler** (Bak: İnhilai)

Kabili hazf = **Kaldırılabilir** (Bak: Hazf)

Kabili afiv = **Bağışlanır, bağışlanabilir**

Örnek: *Doğrusu bu cürmünüz kolay kolay kabili afiv görünmüyor.* = *Doğrusu bu suçunuz kolay kolay bağışlanır (bağışlanabilir) görünmüyor.*

Kabili ekil = **Yenebilir**

Kabili izale = **Giderilebilir**

Örnek: *Bu leke kolayca kabili izaledir.* = *Bu leke kolayca giderilebilir.*

Kabili itiraz = **Söz götürür.**

Örnek: *Sözünüz pek doğru ise de, bir noktai nazardan kabili itirazdır* = *Sözünüz pek doğru ise de, bir bakımdan söz götürür.*

Gayri kabili itiraz = **Söz götürmez**

Örnek: *Gayri kabili itiraz bürhanlarla sözünü ispat etti* = *Söz götürmez kanıtlarla sözünü tanıtladı.*

Kabile = **Ebe**

Kabile = **Oymak**

Kabl = **Önce**

Örnek: *Kablettarih* = *Tarihten önce.*

Makabl = **Önceki, geçen**

Mabaad = **Sonra, sonraki**

Kabr = **Kabir** (T. Kö.)

Kabul = **Kabul**

Tasvib = **Onam**

Örnek: *Bu teklifi tasvibi âlinize arzediyorum* = *Bu önergeyi yüksek onamanıza sunuyorum.*

Tasvib etmek = **Onamak**

Örnek: *Bu hareketinizi candan gönülden tasvib edenler arasındayım* = *Bu hareketinizi candan gönülden onayanlar arasındayım.*

Kâbus = **Karabasan**

Örnek: *Bütün gecem mahuf bir kâbus içinde geçti* = *Bütün gecem korkunc bir karabasan içinde geçti.*

Kabza = **Sap, tutak**

Kabzetmek = **Almak**

Kaddü kamet = **Boybos**

Örnek: *Kaddü kametinin güzelliğine hayran oldum* = *Boyunun bosunun güzelliğine hayradım.*

Kader (Mukadderat anlamına) = **Kader** (T. Kö.), **keskil** = (Fr.) Destin

Tali = **1 — Tali, 2 — Sur** (T. Kö.) = (Fr.) Chance, sort —

Kadid = **Kurada, iskelet**

Kadih, seb, şetm = **Sövgü, sövme**

Zem = **Yergi, yerme**

Zemmü kadih = **Yergi ve sövgü**

Kadîm = **Bayrı**

Örnek: *Minelkadim bu köy halkı bu ormandan ihtitab edegelmiştir* = *Bayrıdanberi bu köy halkı bu ormandan odun kesegelmiştir.*

Kıdem = **Öncelik, bayrılık**

Kıdemli = **Yümlü, uğurlu**

Kudema = **Eskiler**

Kadir, zikudret = **Erkmen**

Örnek: *Kadir ona derler ki hangi işe vaziyet etse bir encama isal eder* = *Erkmen ona derler ki hangi işe el koysa bir sona götürür.*

Kudret = **Erk**

Örnek: *Kudreti beşeriyenin bir haddi vardır.* = *İnsan erkinin bir ucu vardır.*

Kadr = **Değer**

Örnek: *Kadrini bilselerdi ondan daha çok istifade ederlerdi* = *Değerini bilselerdi ondan daha çok faydalnırlardı.*

Kadirdan, kadirşinas = **Değerbilir**

Örnek: *Büyüklerimiz çok kadirdan (kadirşinas) adamlardır* = *Büyüklerimiz çok değerbilir adamlardır.*

Kadirnaşinas = Değerbilmez

Örnek: *Ona karşı pek kadirnaşinas davranıldı = Ona karşı pek değerbilmez davranıldı*

Kâfi = Yeter

Örnek: *Artık bu sıkıntılar kâfi = Artık bu sıkıntılar yeter.*

Bu kadarını kâfi görmediniz mi? = Bu kadarını yeter görmediniz mi?

Kâffe = Hepsi, bütün, tükeli

Örnek: *Kâffesi aynı cinstendir = Hepsi aynı cinstendir.*

Gayrikâfi = Yetmez

Örnek: *Bu kadar sây gayrıkâfidir = Bu kadar çalışma yetmez.*

Gayrıkâfi bulduğum bu malûmat ile ona bu mühim işi tevdi edemem = Yetmez bulduğum bu bilgi ile ona bu önemli işi veremem.

Kifayet = Yeterlik

Örnek: *Kifayeti dolayısıyle ona bu vazifeyi verdiler = Yeterliği dolayısıyle ona bu ödevi verdiler.*

Ademi kifayet = Yetmezlik

Örnek: *Ademi kifayeti görüldüğü için işten çıkarıldı = Yetmezliği görüldüğü için işten çıkarıldı.*

Kifayetli, ehliyetli = Yetkil

Örnek: *Çok kifayetli bir adamdı = Çok yetkil bir adamdı.*

Kafile = Katar, takım

Örnek: *Muhacirler kafile kafile gidiyorlardı = Göçmenler katar katar (takım takım) gidiyorlardı.*

Kâhil = Kırçıl

Kâhin = Baksı, ırkıl, bakın, falcı, bakıcı

Kahkarî = Ardın ardın, gerisin geri

Kahr = Kağır (Kırgızca)

Örnek: *Kimin kahrına uğradı? = Kimin kağırına uğradı?*

Kahraman = Kağırman (Yakutça ilâh anlamına), Alp

Örnek: *Kahraman ordumuz = Kağırman ordumuz.*

Kaht = Kıtlık

Kaır = Dip

Örnek: *Kaırı derya = Denizin dibi.*

Kaide = Kural = (Fr.) Règle

Örnek: *Her kaidenin müstesnası olabilir = Her kuralın ayramı olabilir.*

Kaide = Taban = (Fr.) Base

Kaide = Duraç (Heykel için = (Fr.) Piédestal, socle

Kail olmak = (Bak: razı olmak)

Kaim = Dik = (Fr.) Perpendiculaire, vertical

Kaim = Ayakta = (Fr.) Debout

Kaimen = Dikine = (Fr.) Perpendiculairement, verticalement

Kaimen = Ayakta = (Fr.) Debout, étant, levé

Kaimen (Bak: Amudî) = Dikel = (Fr.) Perpendiculaire, vertical

Kâin = Bulunan, olan

Örnek: *Aksarayda kâin bir bab hane = Aksarayda bulunan bir ev.*

Kâinat = Evren (Bak: Âlem), kâinat (T. Kö.)

Kâkül = Perçem

Kalb = Kalb (T. Kö.)

Kalbetmek = Çevirmek (Bak: Tahvil, tebdil)

Örnek: *Bakırı altına kalbetmek = Bakırı altına çevirmek.*

Kale = Kale

Kalem = Kalem (T. Kö.)

Kalıp = Kalıp

Örnek: *Madenleri izabe ettikten sonra kalıba dökerler = Madenleri erittikten sonra kalıba dökerler.*

Kamer = Ay

Kameriye = Çardak

Senei kameriye = Ayyıl

Senei şemsiye = Günyıl

Kamet = Boy

Kameti mevzun sahibi = Taylan

Kâmil = Olgun, erişkin

Örnek: *O, kâmil bir insandır = O, olgun (erişkin) bir insandır.*

Kâmilen = Büsbütün, hep birden

Örnek: *Borcunu kâmilen ödemişti = Borcunu büsbütün ödemişti.*

Kamus = Kamus

Kân = Kaynak, ocak

Kanaat = Kanağat

Örnek: *Kanaatim bu yoldadır = Kanağatım bu yoldadır.*

Kanal = Ark (Bak: Cetvel)

Kani = Kanığ

Örnek: *Kaniim ki siz bu işin üstesinden geleceksiniz = Kanığım ki siz bu işin üstesinden geleceksiniz.*

Kanun = Kanun

Kâr = İş, kazanç

Kârazma, kârazmûde, = işanlar, işbilen,

Kâraşina, kârdan, kâragâh, kardide, kargüzer = İşbecerir

Karabet = Hısımlık

Örnek: *Aramızda karabet vardır = Aramızda hısımlık vardır.*

Karar = Karar (T. Kö.)

Örnek: *Çok konuştuk, bir karara varamadık = Çok konuştuk, bir karara varamadık.*

Karha = Yara

Kari = Okur

Karib = Yakın

Örnek: *Yüze karib hatası vardı = Yüze yakın yanlışı vardı*

Kariben = Yakında

Örnek: *Kariben avdeti memuldür = Yakında dönmesi umulur.*

Karibi hakikat = Hakikatsi (Bak: hakikat)

Karin = 1 — -daş, -deş, 2 — Yakın

Karine = İmkanıt

Örnek: *Onun ne demek istediğini ancak karine ile anladık = Onun ne demek istediğini ancak imkanıtla anladık.*

Karn = Kurun, çağ = (Fr.) Epoque

Kasaba = 1 — Kent, 2 — (Teşrih mânâsı terim koluna bırakılmıştır.)

Karye = Köy

Kasavet = Tasa (Bak: gussa)

Örnek: *Kasavetten kendini kurtaramadı = Tasadan kendini kurtaramadı.*

Kasem = Ant

Örnek: Size kasemle söylüyorum = Size antla söylüyorum.

Kasretmek = Kısmak, kısaltmak

Örnek: *Sözü bu kadar kasretmek anlaşılmasına mani olur = Sözü bu kadar kısaltmak anlaşılmasına engel olur.*

Kasrı basar = 1 — Kısa görü, 2 — (Tıb manası terim koluna bırakılmıştır.)

Kasir = Bodur, kısa

Örnek: *Kasirülkame = Kısa boylu*

Kasıt, sâi = Ulak

Kassam — Bölücü

Kasd = Kurma

Örnek: *Kasd ile yapılmış bir iş = Kurma ile yapılmış bir iş.*

Kasdetmek = Kurmak

Suikast = Kıyınç

Kâşane = Köşk

Kâşki = Nolaydı

Örnek: *Kâşki oraya gitmeseydi = Nolaydı oraya gitmeseydi.*

Kat'etmek = Kesmek = (Fr.) Couper, trancher

Örnek: *Mücadeleyi kat'etmek için = Kavgayı kesmek için.*

Kat'ı alâka etmek = Elçekmek, elyumak, ilişik kesmek = (Fr.) Cesser ses relations, rompre

Örnek: *Sizinle kat'ı alâka ettim = Sizinle ilişiğimi kestim.*

Bu işten kat'ı alâka ettim = Bu işten elçektim.

Kat'ı mesafe = Yol alma = (Fr.) Parcourir les distances

Kat'ı merahil = İlerleme, yoldürme

Örnek: *Yavaş yavaş kat'ı mesafe edebildi = Yavaş yavaş ilerliyebildi.*

Kuttaı tarık = Yolkesen

Kat'î = Kesin

Örnek: *Kat'î olarak size söyliyorum = Kesin olarak size söyliyorum.*

Kat'iyyen = Asla, üzkes, cuda

Örnek: *Kat'iyyen izin veremem = Üzkes (asla) izin veremem.*

Kat'ileştirmek = Kesinleştirmek (Bak: hakikat)

Örnek: *Yevmi hareketini henüz kat'ileştiremedi = Harket gününü henüz kesinleştiremedi.*

Katl = Ölüt

Örnek: *Onun katli herkesin yüreğinde derin bir acı bıraktı = Onun ölütü herkesin yüreğinde derin bir acı bıraktı.*

Katletmek = Öldürmek

Örnek: *Katledildiği vakit yanında kimse yoktu = Öldürüldüğü vakit yanında kimse yoktu.*

Katil = Ölütçü, öldüren, kanlı

Örnek: *1 — Katilini bulamadılar = Ölütçüsünü bulamadılar.*

2 — Onun katili ..... dır = Onun öldüreni ..... dır.

Katliâm = Kırım

Katre = Damla

Örnek: *Su musluktan katre katre akıyordu = Su musluktan damla damla akıyordu.*

Kavi = Kuvvetli, zorlu

Örnek: *Kavî bir irade = Kuvvetli bir irde*

Kavim (millet anlamına) = Ulus

Örnek: *Cemiyeti akvam = Uluslar sosyetesi*

Kavs = Kavis (Kavus = Kemer: Radloff II)

Kay = Kusu

Kayh = İrin

Kaymakam (askerlikte) = Yarbay

Kayd = Bağ = (Fr.) Lien, réserve, entrave

Kayd (Bak: İhtimam) = Kayıd = (Fr.) Soin, souci, assiduité

Örnek: *Kaydsız bir adam = Kaydsız bir adam.*

Kayd = Yazma, geçirme = (Fr.) Inscription, enregistrement

Örnek: *Bu isimlerin deftere kaydı bitmedi = Bu isimlerin deftere geçirmesi bitmedi.*

Kaza = Kaza (aslı: kada)

Örnek: *Büyük bir kaza geçirdi = Büyük bir kaza geçirdi.*

Kaza = İlçe

Örnek: *Karacabey kazası = Karacabey ilçesi.*

Vilâyet = İl

Örnek: *İzmir Vilâyeti = İzmir ili.*

Nahiye = Kamun

Örnek: *Bu kazada üç nahiye vardır = Bu ilçede üç kamun vardır.*

Vali = İlbay

Örnek: *Adana valisi = Adana ilbayı.*

Kaymakam = İlçebay

Örnek: *Haymana kaymakamı = Haymana ilçebayı.*

Nahiye müdürü = Kamunbay

Müfettiş = İspekter

Müfettişlik = İspekterlik

Müfettişi Umumilik = Genel İspekterlik

Teftiş = Teftiş (T. Kö.)

Kâzib = Yalan, yalancı, aldaç

Kizb = Yalan

Kebed = Karaciğer

Kebir = Büyük

Keder = Keder (T. Kö.)

Keenne = Sanki, sanırsın ki

Kefalet = Kefillik

Kefalet akçası = Tutak

Örnek: *Bu işi deruhte etmek istiyenler % 10 derecesinde kefalet akçası yatırmalıdır = Bu işi üstüne almak isteyenler % 10 derecesinde tutak yatırmalıdır.*

Kefil = Kefil (T. Kö.)

Kefaret = Arınma

Keffiyed etmek = Elçekmek, çekilmek

Örnek: *Birkaç defa pey vurduktan sonra keffiyed ederek rakibine bıraktı = Birkaç kere pey vurduktan sonra elçekerek (çekilerek) işi hasmına bıraktı.*

Kehf = Kovuk, mağara

Kehkeşan = Gökdere, yola

Kelâl (Bak: Hüzün) = Usanç

Kelime = Kelime (T. Kö.)

Kem = Kötü, az

Örnek: *Kem söz, kem akça sahibinindir = Kötü söz, kötü akça ıssınındır.*

Kemakân = Eskisi gibi, olduğu gibi

Örnek: *Kemakân makamında ibkası = Eskisi gibi orununda bırakılması.*

Kemend = Boğuluk

Kemîn = Pusu

Kemiyet = Nicelik, kemiyet (T. Kö.)

Keyfiyet = Nitelik, keyfiyet (T. Kö.)

Kenar = Kenar (T. Kö.)

Kerem = Kayra

Keremkâr = Selek

Kerhen = İstemiyerek, gönülsüz, tiksinerek

Tav'an = İstiyerek, gönülden

Tav'an ve kerhen = ister istemez, istiyerek istemiyerek

Örnek: *Tav'an ve kerhen bu işi behemehal ifa etmelisiniz diye verilen emre nazaran = İstiyerek istemiyerek bu işi ne olursa olsun yapmalısınız diye verilen emre göre.*

Kerih = İğrenç, tiksindirici

Kerime = Kız

Kerre = Kere

Kesafet = Sıklık, koyuluk

Kesif = Sık, koyu

Örnek: *1 — Kesif bir orman = Sık bir orman 2 — Kesif gölgelerle mestur bir yol = Koyu gölgelerle örtülü bir yol.*

Tekâsüf etmek = Sıklaşmak, toplanmak

Teksif etmek = Sıklaştırmak, koyulaştırmak, toplamak

Kesad = Sürümsüzlük, durgunluk

Kesbetmek = Edinmek, kazanmak

Kesbi nezaket etmek = Nazikleşmek

Kesbi sükûnet etmek = Sâkinleşmek

Kesbi suubet etmek = Zorlaşmak, güçleşmek

Kisb = Edinç

Kisbükâr = İş güç, kazanç

Kisbî = Edinsel

Örnek: *İnsanların bazısında fıtrî olan mevahibi tabiat bazılarında da ancak kisbî olarak tezahür eder = İnsanların kimisinde doğunsal olan türem vergileri, kimisinde de edinsel olarak görünür.*

Kesir = Kesir (kesmekten)

Kesretmek = Kırmak

Örnek: *Kimsenin hatırını kesretmek istemem = Kimsenin hatırını kırmak istemem.*

Küsurât = Kesirler

Kesel = Kesilme, gevşeklik, kesel.

Keşfetmek (Bak: icad) = Açınlamak

Keşf = 1 — Açın, 2 — (Bak: İğcad)

Örnek: *Kimya en büyük keşiflerini Lâvvazye'ye medyundur = Kimya en büyük açınlarını Lâvvazye'ye borçludur.*

Kâşif = Açan

Keşide etmek = Çekmek

Ketmetmek = Gizlemek

Ketûm = Ağzı pek, ağzı sıkı, gizer

Ketûmiyet = Gizerlik

Key = Kev, yakma, dağlama

Keyetmek = Dağlamak, köymek

Keyf = Keyif (T. Kö.)

Keyfî (Bak: Fıdî) = Keyfiğ, kendiz

Keza = Böyle, böylece, bunun gibi, da, dahi, yine

Kezalik = Bunun gibi, yine, öylece, idem

Kıdemli yüzbaşı = Önyüzbaşı

Kıhf = Kafatası

Kılâde = Boyunluk

Kılükal = Dedikodu

Kıraat = Okuma, lektür

Kıraat etmek = Okumak, laktırmak, laksıymak

Kıraat kitabı = Okuv = (Fr.) Livre de lecture
Kısm = Kısım
Kısmet = Kısmet
Kıstas = Ölçek = (Fr.) Critérium
Kışr = Kabuk
Kıt'a = 1 Bölge, kıtğa (T. Kö.), 2 - Büyüklük, irilik (Bak: cesamet)
Örnek: *1 — Yeryüzü beş büyük kıt'aya tefrik olunur = Yeryüzü beş büyük bölgeye (kıtğaya) ayrılır.*
2 — Duvara talik edilebilecek kıt'ada (cesametde) bir harita = Duvara asılabilecek büyüklükte bir harta.
Kıtâl = Öldürüm
Mukatele = Öldürüşme
Kıvam = Tav
Örnek: *Bu işin tam kıvamına geldiği bir sırada = Bu işin tam tavını bulduğu bir sırada.*
Kıyafet = Kıyafet (T. Kö.)
Kıyam = Ayaklanma
Kıyam etmek = Ayağa kalkmak, ayaklanmak, kalkışmak
Kıymet = Değer, kıymet (T. Kö.)
Kibar = Kibar
Kibr = Kibir
Kifâfı nefs = Doyumluk
Kils = Kireç, kireç taşı
Kilye = Böbrek
Kin = Kin (T. Kö.)
Kisve = Geysi
Örnek: *Din rüesasının hususî kisve giymeleri menedilmiştir = Din ulucalarının özel geysi giymeleri yasak edilmiştir.*
Kişver = Ülke
Kitab = Kitap
Kitâbe = Yazıt
Örnek: *Orhon kitabeleri = Orhon yazıtları*
Kiyaset = Usuğ
Örnek: *Bu meseleyi sizin kiyasetinize tevdi ediyorum. = Bu sorumu sizin usuğunuza bırakıyorum.*
Kolordu kumandanı (ferik) = Korgeneral
Kolordu kumandanı = Korkomutan
Kolordu erkânıharbiyesi = Korkurmay
Kongre = Kurultay
Kontör, muaddid = Sayaç
Köhne = Eski, eski püskü
Örnek: *Üstünde bir köhne libas ile karşıma çıktı = Üstünde bir eski püskü geysi ile karşıma çıktı.*
Kroki = Taslak
Kubbe = Kubbe, kümbet
Kudsî = Kutsal
Örnek: *Milletin büyük inkılâblarında pişva olmak ağır olduğu kadar da kudsî bir iştir = Ulusun büyük devrimlerinde önayak olmak ağır olduğu kadar da kutsal bir iştir.*
Kumandan = Komutan
Kumanda = Komut, komuta
Örnek: *1 — Askere verilen (hazırol) kumandası üzerine = Askere verilen (hazırol) komutu üzerine.*
2 — Kumandası altında bulunan livayı şarka doğru ilerletti = Komutası altında bulunan tuğayı doğuya doğru ilerletti.
Kur'a = Kurğa
Kurb = Yakın, yan
Kurban = Sunam
Kurretülayn = Göz bebeği
Kurs = Kurs (T. Kö.)
Kusur = Kusur (T. Kö.)
Kuvvet = Kuvet (T. Kö.)
Kuvvei inbatiye = Bitelge
Örnek: *Kuvvei inbatiyesi pek feyizdar olan garb vilâyetleri = Bitelgesi pek gür olan batı illeri.*
Kuvvei muharrike (Bak: Hareket) = İşletge
Küçük zabit = Erbaş
Küfretmek = Sövmek
Küfürbaz = Sövgen
Küfüv = Dendeş
Külfet = Yük, ağırlık

Kül = Tüm, bütün, hepsi, kül = (Fr.) Le tout
Küllî = Tümel, külliğ
Külliyet = Tümlük, külliyet = (Fr.) Totalité
Künh = Öz, kök, künüğ
Künye = Soyadı, künye
Küre = Küre (T. Kö.)
Küreyve = Kürecik, yuvarcık, küreyce, küreyve
Kürsi = Kürsü (T. Kö.)
Küspe = Posa, tortu, küspe
Küstah = Küstah
- küşa = Açan
Örnek: *1 — Dilküşa = Gönülaçan*
2 — Kişverküşa = Ülkeaçan.
Küşad = Açım, köşat
Küşayiş = Açıklık, ferahlık
Kütah = Kısa
Kütle = Yığın, kütle
Kütübhane = Kitabsaray = (Fr.) Bibliothèque
Örnek: *Beyazid kütübhanei umumisi = Beyazit genel kitabsarayı*
Kütübhane = Kitablık (Ev eşyası)
Örnek: *Evdeki kütübhanemde bulunan = Evdeki kitablığımda bulunan.*
Kütübhane = Kitabev = (Fr.) Librairie
Örnek: *Yeni basılan bu eseri her kütübhanede bulabilirsiniz = Yeni basılan bu eseri her kitabevinde bulabilirsiniz.*
Kütübhane (evde ayrılan kısım) = Kitap odası, kitap salonu
Hastahane = Hastayurdu
Eczahane = Emget
Lâ = 1 — Sız (Sonek), 2 — dış (önek)
Lâalettayin = Gelişi güzel, kim olursa, ne olursa
Örnek: *Lâalettayin bir yere koyunuz = Gelişi güzel bir yere koyunuz.*
Lâalettayin birini gönderiniz = Kim olursa birini gönderiniz.
Lâakal = En az, en azdan, hiç olmazsa
Örnek: *Lâakal üç kişi olmalı ki bu işi yapabileyim = En az üç kişi olmalı ki bu işi yapabileyim.*
Lâcerem (Bak: Şübhesiz) = Besbelli
Lâmekân = Orunsuz, yersiz.
Lâahlâkî = Dışahlâksal
Örnek: *Lâahlâkî bir hareket = Dışahlâksal bir hareket.*
Lâdinî = Dışdinsel
Lâyemut = Kalız, ölmez
Örnek: *Lâyemut bir eser = Kalız (ölmez) bir eser.*
Lâyüfna = Yokolmaz
Örnek: *Muhabbet lâyüfna bir hazinedir = Sevgi yokolmaz bir haznedir.*
Lâyenkatı = Ara vermeksizin, aralıksız, ardı arası kesilmeden, bidüziye, boyunca, aramsız
Lâyetecezza = Bölünmez
Lâyuad = Sayılmaz, sayısız
Örnek: *Bir cümle içinde Lâyuad hatası var = Bir cümle içinde sayısız yanlışı var.*
Lâyuhti = Yanılmaz
Örnek: *Kendini lâyuhti addetmekten daha büyük hata olamaz = Kendini yanılmaz saymaktan daha büyük yanılma olmaz.*
Lâyutak = Çekilmez, dayanılmaz
Lâyüsel = Sorgusuz, sorulmaz
Örnek: *Hiç kimse lâyüsel olduğunu ileri süremez = Hiç kimse sorulmaz (sorgusuz) olduğunu ileri süremez.*
Lâbis = Giyen, giymiş
Lâf = Lâf (Yakutça)
Lâfz = Lâfız (T. Kö.)
Lâgar = Cılız
Lâğv = Kaldırma, kaldırılma
Lâğvetmek = Kaldırmak
Örnek: *Bu işi çoktan lâğvettiler = Bu işi çoktan kaldırdılar.*
Lâhik = 1 — Şimdilik (Sabık karşılığı) 2 — Ulaşık
Örnek: *Trabzon valii lâhiki = Trabzonun şimdiki ilbayı*
Lâhika = Ek
Lâhikai mütekaddime = Önek
Lâhikai mütechhire = Sonek
Lâhik olmak = Ulanmak, yetmek

Lâhime = Etçil
Lâhn = Ağız (Müzik terimi), lahin
Lâhd = Koytak, lahit
Lemha = Kıpma, lahza
Lâkayd = Aldırışsız, kayıtsız
Örnek: *Lâkayd bir adam = Aldırışsız bir adam*
Lâkin = Ancak, yalnız, fakat
Örnek: *Dediğinize peki, lâkin benim söylediklerimi de yabana atmamalısınız = Dediğinize peki, ancak (yalnız) benim söylediklerimi de yabana atmamalısınız.*
Lâl (Epkem) = Ebsem
Lâl = Al
Lâmise = Dokunam
Lâne = Yuva
Lânet = İlenç
Örnek: *Kötülere lânet olsun = Kötülere ilenç olsun.*
Lâtif = Hoş, gökçen
maz.
Lâtife = Şaka
Örnek: *Hiç lâtife kaldırmaz = Hiç şaka kaldır-*
Lâubali = Saygısız, senlibenli
Lâyık = Yaraşık, yaraşır, değimli, layık (T. Kö.)
Liyakat (Bak: Ehliyet) = Yararlık, değim.
Örenk: *Çok liyakat gösterdi = Çok yararlık gösterdi.*
Leb = Dudak
Lebaleb = Ağızağıza, silme
Örnek: *Bardak, lebaleb dolu = Bardak, ağız - ağıza dolu.*
Ledettahkik = Gerçinlendikte
Leffetmek = Dürmek, sarmak
Leh = Yana
Örnek: *Ben onun lehindeyim = Ben ondan yanayım.*
Lehdar = Yanat
Örnek: *Onun bir tek lehdarı yoktu = Onun bir tek yanatı yoktu.*
Lehinde söylemek = İyiliğine söylemek
Lehte olmak = Yana olmak
Lehçe = Diyelek, lehçe (T. Kö.)
Lehib = Alev
Leim = Alçak
Lem'a = Şevle, parıltı
Lemean etmek = Parıldamak
Örnek: *Nasiyesinde zekâ lemean etmektedir = Alnında zekâ parıldamaktadır.*
Lemsetmek = Dokunmak, ellemek
Lenk = Aksak, topal
Lerze, Lerziş = Titreme, titreyiş
Levazım = Gereç, yaral
Örnek: *Levazımı natamam bir ordu = Gereçi eksik bir ordu.*
Levend = Boysan, levent
Örnek: *Levend bir delikanlı = Boysan bir delikanlı.*
Levha = 1- Yazı, 2- Yaprak, 3- Tabelâ
Levmetmek = Kınamak
Örnek: *Öldükten sonra düşmanları onu levmetmediler = Öldükten sonra düşmanları onu kınamadılar.*
Levn = Renk
Levs = Pislik
Leylî = Yatılı
Leyyin = Yumuşak
Lezzet = Tad
Örnek: *Lezzetini almadan bitti = Tadını almadan bitti.*
Lider = Önder
Örnek: *Atatürk, Türk milletinin siyasî ve iç - timaî bütün işlerinde lideridir = Atatürk, Türk ulusunun sıyasal ve sosyal bütün işlerinde ön - deridir.*
Lifafe = Sargı
Liste = Çizelge
Örnek: *Son çıkan listede ismi yoktur = Son çıkan çizelgede adı yoktur.*
Liva = Bayrak, sancak
Liva (Süel terim) = Tuğay
Liva kumandanı = Tuğkomutan
Liva kumandanı (mirliva) = Tuğgeneral
Liva kumandanı (miralay) = Tuğbay
Lihye = Sakal

Lisan (zeban) = **Dil, lisan** (T. Kö.)
Lugaz = **Bilmece, lugaz**
Lûtf = **Kayra**
Lûtf = **Kayrı**
Örnek: *Onun çok lûtfunu gördü = Onun çok kayrasını gördü.*
Lûtfetmek = **Kayramak**
Lûub = **Oyun, eğlence**
Lüb = **Öz, lüp** (T. Kö.) = (Fr.) Pulpe
Örnek: *Lübbü dimağî = Beyin özü = Pulpe cérébrale*
Lücce = **Engin deniz**
Lüknet = **Kekeleme**
Lüzucet = **Yapışıklık, yapışkanlık**
Lüzucetli = **Yapışkan, ağdalı**
Örnek: *Lüzucetli bir madde = Yapışkan (ağdalı) bir madde.*
Lüzum = **Lüzum** (T. Kö.)

M

Ma (bak: âb) = **Su** = (Fr.) Eau
Mai cari = **Akarsu** = (Fr.) Eau courante
Mai rakit = **Durgun su**
Maa - = **İle, bile** = (Fr.) Avec
["Maa - „ ile başlıyan sözler biraz aşağıdadır.]
Maabir = **Köprüler**
Maada = **Başka**
Maalesef, maatteessüf = **Yazık ki, esefle**
Örnek: *1 — Maatteessüf dediğinizi yapamadım = Yazık ki dediğinizi yapamadım.*
2 — Maalesef söyliyeceğim ki arzunuz yerine getirilememiştir = Esefle söyliyeceğim ki arzunuz yerine getirilememiştir.
Maali = **Yücelikler**
Maaliftihar = **Kıvançla onur bilerek, övünçle**
Maalkerahe = **İstemiyerek**
Maalmemnuniye = **Seve seve, seve istiye**
Maarif = **1 — Kültür, 2 — Bilimler**
Örnek: *1 — Maarif Vekâleti = Kültür Bakanlığı.*
2 — Maarifin bir memlekette terakkisi = Bilimlerin bir ülkede ileri gitmesi.
Maaş = **Aylık** = (Fr.) Appointement
Maaziyadetin = **Artığıyle, çok çok, - den daha çok**
Örnek: *İstediğini maaziyadetin verdi = İstediğini çok çok verdi.*
Mabât = **Arka, öte, sonra** = (Fr.) Suite
Mabadı var = **Arkası var, sonrası var**
Maber = **Geçit**
Mabeyn = **Ara, aralık**
Örnek: *Mabeynimizdeki dostluğa güvenerek = Aramızdaki dostluğa güvenerek.*
Mabihiliftihar = **Övünek**
Örnek: *Atatürk, türk tarihinin mabihiliftiharıdır = Atatürk, türk tarihinin övüneğidir.*
Mabud = **1 — Tapacak** (En genel anlamında)
2 — Yaradan(Halik anlamına) = (Fr.) **Créateur**
3 — Tanrı (Allah anlamına) = (Fr.) **Dieu**
4 — Ogan (Kadiri mutlak anlamına) = (Fr.) **Le Tout - puissant**
5 — İdi (Rab anlamına)
6 — Kuday (Huda anlamına)
7 — Çalap
Mabud = **Allah** (müslümanlık mabudu) = (Fr.) **Allah**
Mabud = **Yahuva** (Yahudilik mabudu) = (Fr.) **Jehova**
Mabud (esatir mabudu anlamına) = **İlâh** = (Fr.) **Dieu**
Örnek: *Mars, mitolojide harb ilâhının adıdır = Mars, mitolojide harb tanrısının adıdır.*
Mabude = **Tanrıçe** = (Fr.) **Déesse**
Örnek: *Venüs, hüsün ilâhesidir = Venüs, güzellik tanrıçesidir.*
Mabud (sanem) = **Put, idol** = (Fr.) **Idole**
Ulûhiyet = **Tanrılık** = (Fr.) **Divinité**
İlâhî = **Tanrısal** = (Fr.) **Divin**
Örnek: *İlâhî bir hüsün = Tanrısal bir güzellik.*

Mülhid = Tanrısız = (Fr.) Athé
İlhad = Tanrısızlık = (Fr.) Athéisme
Telih etmek = Tanrısamak = (Fr.) Déifier
Örnek: *Eski insanlar ahcar ve eşcarı telih ederlerdi = Eski insanlar taşları ve ağaçları tanrısarlardı.*
Telih = Tanrılaştırma = (Fr.) Apothéose
Macera, sergüzeşt = Serüven = (Fr.) Aventure
Örnek: *Maceralı bir hayat geçirdi = Serüvenli bir hayat geçirdi.*
Madame = Oldukça
Örnek: *Madamelhayat = Hayatta oldukça*
Mademki = De, da
Örnek: *Mademki böyle yapacaktın, niye başka türlü söz verdin? = Böyle yapacaktın da, niye başka türlü söz verdin.*

Madde = Madde (T. Kö.) = (Fr.) Matière, article
Maddi = Maddiğ = (Fr.) Matériel
Madelet (Bak: adalet)
Mâden = Mağden
Mader, valide = Anne, ana

Madrub (mazrub) = Döğülmüş, damgalanmış
Madud = Sayılı
Madum = Yok
Madun = Ast

Mafevk = Üst

Mafsal = Oynak, oynak yeri
Mafilbal = Gönüldeki

Mafizzamir = Kalpdeki
Mafüv = Bağışlı, bağışlanmış

Mağara = Kovuk, mağara
Mağbun = Aldanık

Mağbut = İmrence
Örnek: *Rüfekasının mağbutu oldu = Arkadaşlarının imrencesi oldu.*

Mağdur, mazlum = Haksızlığa uğrayan, kıyıt
Mağfiret etmek = Yarlığamak
Mağlûb = Yenik, yenilen = (Fr.) Vaincu
Mağlûbiyet = Yenilme, yenilim = (Fr.) Défaite

Mağmum = Kapanık, sıkıntılı, üzgün, gamlı = (Fr.) Triste, sombre
Örnek: *1 — Mağmum hava = Kapanık (sıkıntılı) hava.*
2 — Mağmum insan = Gamlı (üzgün) insan
Mağrib = Batı
Mağruk (Bak: gark) = Batmış, boğulmuş, batık = (Fr.) Naufragé, noyé
Mağrur = Gururlu (Bak: gurur)
Mağrur olmak = Gururlanmak

Mağsub = Kapık (Bak: gasb)
Örnek: *Mali mağsub = Kapık mal*

Mağşuş = Karışık = (Fr.) Mélangé, falsifié
Örnek: *Mağşuş yağ = Karışık yağ*
Mağz = Beyin
Mah = Ay

Mahabet = Aybarlık
Örnek: *Ordumuzun mahabeti düşmanı yıldırdı = Ordumuzun aybarlığı düşmanı yıldırdı.*

Mahal = Yer
Mahalle = Uram

Mahallî, mevziî = Yersel = (Fr.) Local
Örnek: *Mahallî âdetler = Yersel törüler*
Mahalli tahaffuz = Korunak

Maharet = Becerik, uzel = (Fr.) Adresse, habileté
Örnek: *El işlerinde çok mahareti var = El işlerinde çok beceriği (uzelliği) var.*
Mahasin = Güzellikler, gökçelikler

Mahbes (Bak: hapishane) = Hapsevi

Mahbub, mahbube = Sevgili, yavuklu

Mahbus (Bak: hapis) = Kapsık
Örnek: *Mahbesten iki mahbus firar etti = Hapsevinden iki kapsık kaçtı.*
Mahcub (Bak: hicab) = Utangaç = (Fr.) Timide
Mahcub etmek = Utandırmak = (Fr.) Confondre
Mahcubiyet = Sıkılganlık, utangaçlık = (Fr.) Timidité
Mahcub olmak = Utanmak

Mahdud = Buçlu, sayılı, sınırlı, çevrilmiş, dar (Fr.) Limité

Örnekler: *1 — Verdiği mahdud bir iki kitabı bir hazine mi sanmış?* = *Verdiği sayılı bir iki kitabı bir hazne mi sanmış?*

2 — Bu tarlanın sağ tarafı bir çay ile mahduddur = *Bu tarlanın sağ yanı bir çayla çevrilmiştir (sınırlıdır).*

3 — Mahdud bir saha içinde = *Dar (buçlu) bir alan içinde.*

Mahdudülfikir = Darkafalı = (Fr.) Borné

Mahdum = Oğul

Mahfaza = Kutu, saklak, kab

Mahfi (Bak: hafi) = Gizli

Mahfil = 1 — Derge, 2 — Klub, 3 — (Bak: muhit)

Mahfuz = Saklı

Mahir = Becerikli, uz, uzelli = (Fr.) Habile, adroit

Örnek: *Mahir bir doğramacı* = *Uzelli bir doğramacı.*

Mahiyet = Nelik, içyüz

Örnek: *Mahiyeti meçhul bir hastalık* = *Neliği bilinmiyen bir hastalık*

Mahkeme = Hakyeri

Mahkûke, kitabe = Kazıt = (Fr.) Inscription, épitaphe

Mahkûm = Kasanık = (Fr.) Condamné

Örnek: *Mahkûmlara hüsnü muamele ettiler* = *Kasanıklara karşı iyi davrandılar*

Mahkûm = Kölemen = (Fr.) Asservi

Örnek: *Mahkûm millet* = *Kölemen ulus*

Mahkûm etmek = Kasamak = (Fr.) Condamner

Örnek: *Mahkeme ... i iki seneye mahkûm etti* = *Hakyeri .... i iki yıla kasadı.*

Mahkûmiyet = Kasınlık = (Fr.) Condamnation

Mahkûmiyet, esaret = Kölelik = (Fr.) Esclavage, servitude

Mahkûm olmak (hüküm giymek) = Kasanmak

Mahlûk (Bak: halk) = Yaratık = (Fr.) Créature

Mahlûl = Erimiş, eril

Mahlût = Katışık, (Bak: halis) = (Fr.) Mélangé

Örnek: *Mahlût yağ* = *Katışık yağ.*

Mahmi (Bak: himaye) = Korunuk = (Fr.) Protégé

Örnek: *Bu çocuk benim mahmimdir* = *Bu çocuk benim korunuğumdur.*

Mahmul = Yüklü

Mahmur = Baygın, süzgün = (Fr.) Langoureux

Mahreç = Çıkıt, sürüt = (Fr.) Sortie

Örnekler: *1 — Bu binanın sokağa mahreci arka tarafındadır* = *Bu yapının sokağa çıkıtı arkasındadır.*

2 — İzmir üzüm ve incirlerinin başlıca mahreci Amerikadır = *İzmir üzüm ve incirlerinin başlıca sürütü Amerikadır.*

Mahrek = Yörüncü, yüründü, dönge = (Fr.) Trajectoire

Mahrem = Özdeş, içli dışlı, gizli = (Fr.) Intime

Mahremane = Gizli olarak

Mahremi esrar, mahremi râz = Gizdeş = (Fr.) Confident

Mahremiyet = İçli dışlılık, özdeşlik, gizlilik

Mahrukat = Yakacak

Mahrum = Yoksun

Örnek: *Rahattan mahrum kalmış bir adam* = *Rahattan yoksun kalmış bir adam.*

Mahrum etmek = Yoksundurmak

Örnek: *Sizi hiç bir şeyden mahrum etmek istemem* = *Sizi hiç bir şeyden yoksundurmak istemem.*

Mahrumiyet, husran = Yoksunma, yoksuntu

Mahrum olmak = Yoksunmak

Mahsuben = Tuta

Örnek: *Deynime mahsuben şu parayı lûtfen kabul ediniz* = *Borcuma tuta şu parayı kayralın kabul ediniz.*

Mahsub etmek = Saymak, tutmak

Mahsul = Ürün

Örnek: *Mahsul, bu sene daha iyidir* = *Ürün bu yıl daha iyidir.*

Mahsuldar = Verimli, bitek

Örnek: *Mahsuldar topraklar* = *Verimli topraklar*

Mahsuldar olmıyan = Verimsiz
Mahsuldarlık = Verimlilik
Mahsur = Kuşanık, kuşatılmış
Örnek: *Düşman ordusu orada mahsur kaldı = Düşman ordusu orada kuşanık (kuşatılmış) kaldı.*
Mahsus, hâs = Özgü = (Fr.) Propre à
Örnek: *Çocuklara has bir gülüşü vardı = Çocuklara özgü bir gülüşü vardı.*
Mahsûs = Sezilmiş, duyulmuş = (Fr.) Sensible
Örnek: *Onun büyük bir adam olacağı daha çocukluğunda mahsûs olmuştu (sezilmişti).*
Mahsûs ve namahsûs = Belli belirsiz
Mahsûs surette = Duyulurcasına = (Fr.) Sensiblement
Mahşer, izdiham = Yığılım = (Fr.) Grande affluence
Mahuf, mehip = Korkunç = (Fr.) Terrible
Mahud (Meşhur anlamına) = Herkesçe bilinen, hep bildiğimiz, hani şu bildiğimiz
Örnek: *(....) in mahut kitabında da yazıldığı gibi = (...) in herkesçe bilinen (hep bildiğimiz) kitabında da yazıldığı gibi*
Mahv = Yokolma
Mahvetmek = Bitirmek, kületmek, yoketmek
Mahviyet = Silginlik, alçak gönüllülük
Mahvolmak = Bitmek, külolmak, yokolmak
Örnek: *O mahvolmuş bir adamdır = O bitmiş (külolmuş) bir adamdır.*
Mahz = Salt, som
Mahza = Yalnız, ancak
Mahzen = Kav
Mahzuf = Çıkarılmış, kaldırılmış
Mahzur = Çekinecek, sakınca = (Fr.) Inconvénient
Örnek: *Bunda ne mahzur görüyorsunuz ? = Bunda çekinecek ne görüyorsunuz? = Bunda ne sakınca görüyorsunuz?*
Mahzuz olmak = Hazlanmak
Örnek: *Pek mahzuz oldu = Pek hazlandı.*
Maide = Sofra
Mail = Eğik
Örnek: *Bu direk maildir = Bu direk eğiktir.*
Maili inhidam (Müşrifi harab) = Yıkılmak üzere, yıkkın
Maişet = Geçim = (Fr.) Subsistane
Örnek: *Maişeti güçlüğe uğramıştı = Geçimi güçlüğe uğramıştı.*
Medarı maişet = Geçinecek
Maiyet = Süder = (Fr.) Suite
Maiyetinde = Yanında
Makabl = Önce, öncesi
Örnek: *İşin makablini bilmiyordu = İşin öncesini bilmiyordu.*
Makale = Betke = (Fr.) Article
Makamı memuriyet = Orun
Makarrı hükûmet, makarrı idare, payıtaht = Başşehir = (Fr.) Capitale
Makar, merkez = Başkent
Makarrı vilâyet = İl başkendi
Merkezi kaza = İlçe başkendi
Nahiye merkezi = Kamun başkendi
Makbul (Bak: muteber)
Makbuz = Alıt = (Fr.) Reçu
Makbuzat = Giren (Banka terimi)
Maklûb = Çevrik, çevrilmiş
Maksad = Vargı, erge
Örnek: *Maksadı para kazanmaktı = Ergesi para kazanmaktı.*
Maksem = 1 — Böleç, 2 — Savak, maslak
Maksud (Bak: meram)
Makta = Kesit = (Fr.) Coupe
Maktu = Kesme
Maktu ücret = Kesenek
Makul = Usalır, beğenik
Örnek: *Makul hareket etmedi= Usalır (beğenik) hareket etmedi.*
Gayrimakul = Usalmaz
Örnek: *Gayrimakul bir düşünce = Usalmaz bir düşünce.*
Makuliyet = Usalma
Örnek: *Sözde ve işte makuliyetten dışarı çıkmamalı = Sözde ve işte usalmadan dışarı çıkmamalı*

Makul olmak = **Usalmak**

Makule = **Türlü, takım, kategori** (terim olarak)

Makûs = **Ters**

Örnek: *Netice makûs çıktı* = *Sonuç ters çıktı.*

Mal = **Mal** (T. Kö.)

Malâmal = **Dopdolu**

Mâlâyanî = **Boş söz**

Malikâne = **Yetil, (malikane)** (T. Kö.) = (Fr.) Domaine

Malûl, alil = **İğcil** = (Fr.) İnfirme

Malûl gaziler = **İğcil savaşçılar** = (Fr.) Invalides de guerre

Malûm = **Öyle, belli, bilinen**

Malûm meçhul = **Bilinen bilinmeyen**

Malûmat = **Bilgi** = (Fr.) Connaissances

Malûmatfüruş = **Bilgiç** = (Fr.) Pédant

Malûmatlı = **Bilgin** = (Fr.) Instruit

Malzeme = **Gereç** = (Fr.) Matériel

Maamafih, maazalik, maahaza = **Bununla beraber, böyle ise de, böyle iken, şu var ki**

Mamelek = **Nesi varsa, varı yoğu**

Örnek: *Bütün mamelekini maarif işlerine bıraktı* = *Nesi varsa (varını yoğunu) kültür işlerine bıraktı.*

Mamul = **Yapık, yapığ**

Örnek: *Bu fabrikanın mamulâtı sağlamlığiyle tanınmıştır.* = *Bu fabrikanın yapıkları sağlamlığiyle tanınmıştır.*

Mamur = **Bayındır**

Mânâ = **Anlam**

Mânasız = **Yavan, boş, anlamsız**

Manend = **Gibi, benzeş**

Manevi = **Tinel** = (Fr.) İmmatériel

Örnek: *Bu kitabı her okudukça yeni bir manevi haz duyarım.* = *Bu kitabı her okudukça yeni bir tinel haz duyarım.*

Mani, mania = **Engel, önge**

Menkabe = **1 - Destan, 2 -** (Bak: hikâye)

Mantık = **Lojik** (T. Kö.) (1) = (Fr.) Logique

Hakim, feylesof = **Filozof** = (Fr.) Philosophe

Felsefe = **Filozofi** = (Fr.) Philosophie

Filolog = **Filolog** = (Fr.) Philologue

Filoloji = **Filoloji** = (Fr.) Philologie

Hayatiyat = **Biyoloji** = (Fr.) Biologie

Atîkıyat, ilmi asari atîka = **Arkeoloji** = (Fr.) Archéologie

Mebhasülbeşer = **Antropoloji** = (Fr.) Anthropologie

Grafoloji = **Grafoloji** = (Fr.) Graphologie

İlâhiyat = **Teoloji** = (Fr.) Théologie

Telgraf = **Telgraf** = (Fr.) Télégraphe

Fotoloji = **Fotoloji** = (Fr.) Photologie

İlmi nücum = **Astroloji** = (Fr.) Astrologie

Nekroloji = **Nekroloji** = (Fr.) Necrologie

Bakteriyoloji = **Bakteriyoloji** = (Fr.) Bactériologie

İlmülarz = **Jeoloji** = (Fr.) Géologie

Jigantoloji = **Jigantoloji** = (Fr.) Gigantologie

Haloloji = **Haloloji** = (Fr.) Hallologie

İpoloji = **İbipoloji, ispoloji** = (Fr.) Hippologie

Manzara, tablo = **Görey** = (Fr.) Paysage

Örnek: *Sergide hiçbir güzel tablo yoktu* = *Sergide hiçbir güzel görey yoktu.*

Manzara, nezaret = **Görü** = (Fr.) Vue

Örnek: *Bu evin manzarasına (nezaretine) doyulmaz* = *Bu evin görüsüne doyulmaz.*

Manzume = **Dizge**

Maraz = **Hastalık**

Marazı müstevli = **Salgın** = (Fr.) Epidémie

Marazı mühliki müstevli = **Kıran** = (Fr.) Epidémie mortelle

Mariz = **Hasta**

Mareke = **Vuruşak, uruşak** = (Fr.) Champ de bataille

Marifet = **Bilgi** = (Fr.) Connaissance

Maruf = **Tanınmış, angın** = (Fr.) Connu

(1) Bu söz ile altında gelen terimler için ayrıca yazılacaktır.

Maruz kalmak = Uğramak
Masal (mesel) = Masal (T. Kö.)
Masebak = Geçmiş = (Fr.) Précédent
Maske, nikap = Yüzlük
Maslahat = İş = (Fr.) Affaire
İcabı maslahat = İşin gereği
Örnek: *Onun makamından kaldırılması icabı maslahat idi = Onun orununda kaldırılması işin gereği idi.*
Masraf = 1 - Harç, 2 - Saypa
Sarfetmek = Saypamak, harcamak
Masru, sar'alı = Tutaraklı
Massetmek = Emmek
Masum, bigünah = Arı, suçsuz
Masumiyet = Suçsuzluk, arılık
Masun = Dokunulmaz
Masuniyet = Dokunulmazlık = (Fr.) Immunité
Örnek: *Masuniyeti mesakin = Evlerin dokunulmazlığı.*
Maşer (Bak: Cemaat) = Ömek
Maşrık = Doğu
Maşuka, maşuk = Sevgili
Matbaa = Baskı evi, basım evi
Matbaacı = Basan
Matbaacılık, tabaat = Bası
Matbu = Basma
Matbua = Basılı
Matbuat = Basın
Matem (Bak: Hüzn) = Yas
Matlab = Dilek = (Fr.) Demande
Matlub = 1 — Alacak = (Fr.) A recevoir
2 — İstek = (Fr.) But
Matmahı nazar = Gözdikeği = (Fr.) Convoitise
Matuh = Bunak = (Fr.) Dément
Mavera = Aşırı, öte = (Fr.) L'au delà
Mavi = Mavi
Mayhoş = Ekşimsi
Maye = Maya
Mayi = Suyuk = (Fr.) Liquide
Mazannei sû = Karalı = (Fr.) Suspect
Örnek: *Polis mazannei sû erbabından olanları topluyor. = Polis karalıları topluyor.*
Mazbut = Derlitoplu = (Fr.) Arrangé, comme il faut
Mazeret (Bak: İtizar) = Özür
Mazhar, nail = Ermiş
Mazharı itibar olmak = Elüstü tutulmak
Mazhariyet, nailiyet = Ergi
Mazhar olmak, nail olmak = Ermek
Mazi = Geçmiş
Mazlûm, mağdur = Kıyık = (Fr.) Persécuté
Mazmun = Anlam
Maznun = Sanık
Mazur = Özürlü
Mebde = Baş, başlantı, başlangıç.
Mebhut olmak, behte uğramak = Şaşakalmak
Meblâğ, esmanı baliğa = Tutar
..e mebni = ...den ötürü
Örnek: *Buna mebnidir ki = Bundan ötürüdür ki*
Mebus = Saylav
Mebzul = Bol
Mebzuliyet = Bolluk
Mecal (Bak: Takat)
Mecburen (Bak: Cebr) = Zorun = (Fr.) Par contrainte, forcément
Örnek: *Bu işi gönül isteğiyle değil mecburen yaptım = Bu işi gönül isteğiyle değil zorun yaptım.*
Mecburî (Bak: Cebr) = Yükümsel = (Fr.) Obligatoire
Örnek: *Bu vazifeyi ne kadar vahim olursa olsun, ifa etmek mecburîdir = Bu ödevi ne kadar ağır olursa olsun yerine getirmek yükümseldir.*
Mecburiyet (Bak: cebr) = Yüküm, zor = (Fr.) Obligation
Mecbur olmak = Zorunu duymakı zoru altında kalmak, zorunda kalmak

Meccanen = Parasız, caba = (Fr.) Gratis, gratuitement

Meclis, heyet = Kurul = (Fr.) Assamblée, consei
Örnek: *Dil Heyeti dün toplandı. = Dil kurulu dün toplandı.*

Meclûb = Tutkun

Meclûb olmak = Tutulmak

Meclûbiyet = Tutkunluk

Mecma = Yığınak
Örnek: *O gün şehrin meydanı bir köylü mecmaı oldu = O gün şehrin meydanı bir köylü yığınağı oldu .*

Mecmu = Top, tümel

Mecmua = Dergi

Mecnun = Çılgın, deli

Mecra = Yatak, akağ

Mecruh = Yaralı

Mecur = Kiralık

Meczup = Sapık, sapıtkan, çalık

Meçhul = Bellisiz, belirsiz, bilinmedik, tanınmamış bilinmez = (Fr.) İnconnu
Örnek: *1 — İlim meçhulü arar = İlim bilinmediği arar.*
2 — İzi meçhul kaldı = İzi bellisiz kaldı.

Meçhuliyet = Belirsizlik, bilinmezlik, tanınmamışlık

Medar (İstinadgâh anlamına) = Söyke

Medar (Terim) = Döngül

Medarı maişet = Geçinecek

Meddü cezir = Yayın çekin

Medenî = Soysal

Medfen = Kabir

Medfun = Gömük

Medh (meth) = Övgü = (Fr.) Eloge

Medhal = Girit

Medhar = Yığla = (Fr.) Entrepôt

Medhul = Ayıp, ayıplı

Medhuşü .nünhezim, muzmahil = Sıngın

Medid = Uzun, sürekli

Medine, belde = Site

Med'üv = Çağrık, çağrılı

Medyun = Borçlu, verecekli

Mefer, mahalli firar = Kaçıt

Mefharet (Bak: iftihar)

Mefhum = Öklem, kavram

Mefkûre = Ülkü, ideyel (T. Kö.) = (Fr.) İdéal

Mefkûrevî kılma = İdeyelleştirme

Mefkûrevî kılmak = İdeyelleştirmek

Meflûç = Kötürüm, inmeli

Mefkud = Yok, yitik

Mefruş = Döşeli

Mefruşat = Döşeme

Mefsedet (Bak: Fesad)

Meftun = Tutkun

Meftun ve meshur olmak = Tansımak = (Fr.) Etre charmé

Meftur = Bezgin, bıkkın

Mehabet, heybet = Aybat

Meharet = Uzluk = (Fr.) Adresse

Mehaz = Kaynak

Mehcur = Ayrı, ırak, uzak bırakılmış, atılmış

Mehuzat = Alınç, giren (Banka terimi) = (Fr.) Entrée

Medfuat = Verinç, çıkan (Banka terimi) = (Fr.) Sortie

Mehd = Beşik

Melfuf = Dürülü = (Fr.) Inclus, ci-joint

Mehib = Aybar
Örnek: *Mehib bir asker = Aybar bir asker*

Mehtab = Ay aydınlığı, ay ışığı, baykır

Mekâri = Yüket, yük hayvanı

Meks = Eğlenme

Mekteb = Okula (Mektep "T. Kö.,,) = (Fr.) Ecole

Mekûlât = Yiyecek

Mel'abe = Oyuncak

Melâhat = Sevimlilik, güzellik

Melâz = Sığınak = (Fr.) Asile, refuge

Melbusat = Giyecek

Melce = Sığınak

Meleke, rüsuh = Yordam, meleke (T. Kö.)
Örnek: *Onun yazı işlerinde büyük melekesi var. = Onun yazı işlerinde büyük yordamı var.*
Meluf = Alışık
Mekân = Yer
Meknuz = Gizli, gömülü, saklı
Mekr (Bak: Hile)
Mekşûf = Açık
Memduh = Öğet
Memer = Geçit, geçek
Memen (Bak: Melâz) = Sığınak
Memlâha = Tuzla
Memleket = Ülke, memleket (T. Kö.) = (Fr.) Pays
Memlû = Dolu
Memlûk = Karabaş
Memnû = Yasak
Memnun = Hoşnud
Memul = Umulur
Memur = İşyar
Menaat = Sarplık
Menam = Uyku
Menba = Kaynak
Menetmek = Yasak etmek, alıkoymak, önüne geçmek, engel olmak.
Menfa = Sürgün
Menfi = 1 — Sürgün = (Fr.) Exilé 2 — Menfiğ = (Fr.) Négatif
Menfaat = Asığ, çıkar, fayda
Menfaatperest = Asığcıl
Menfez = Ağız, düden
Menfur, müstekreh = İğrenç, tiksinç
Menhus, meş'um = Uğursuz
Menku = Haşlama
Menkûb = Düşmüş
Menkûbiyet, nekbet = Düşkü
Menkul = Taşıtlı = (Fr.) Mobilier, meuble
Mensi = Unutulmuş
Mensubiyet = Soyundan gelme, kapılanmışlık, girmişlik ,yamanmışlık.
Örnek: *1 — Onun Evrenos sülâlesine mensubiyeti vardır. = O, Evrenos soyundan gelmedir.*
2 — Size mensubiyetle müftehirim = Size kapılanmış olmakla kıvanıyorum.
Mensucat = Dokuma = (Fr.) Tissu
Menşe = Çıkağ, köken
Menus = Isınık, alışkın
Menzil = Konak
Mephas = Sözbaşı = (Fr.) Chapitre
Mephut = Şaşkın
Mepsutan = Düzce, düz = (Fr.) Simplement
Mer'a = Otlak
Merak = Merak (T. Kö)
Merkep (Rükup'tan) = Binit
Meram = Meram (T. Kö.)
Meraret = Acılık
Merasim = Tören
Merasim (Eşkâl anlamına) = Şekiller
Merbut = Bağlı
Merbutiyet = Bağlılık
Mercii aid = Başvurak
Örnek: *Her iş mercii aidinde görülebilir. = Her iş kendi başvurağında görülebilir.*
Merd = Er
Merdane (Yaraç adı) = Yuvgu
Merdümgiriz = Yalkız
Meremmet (Bak: Tamir)
Mergup, muteber = Geçkil
Merhale = 1 - Konak, 2 - Yüğrüm
Merhamet = Acıma
Merhamet etmek = Acımak
Merhametli = Acır
Merhametsiz = Acımaz
Merhem = Sürgüç
Merhun = Tutuk, tutulu
Rehn = Tutu

Merkad = Türbe (T. Kö.)
Merkez = Merkez (T. Kö.)
Mer'i = Yürür
Mer'iyet = Yürürlük
Mermi = Atıç
Mersa = Koy, liman
Mersiye = Ağıt
Mersus = Berk
Mertebe = Aşama
Mesadet (Bak: Saadet)
Mesafe = Iraklık = (Fr.) Distance
Mesaha = Ölçüm
Mesaha etmek = Ölçmek
Mesai = İş, çalışma
Mesame = Gözenek, delçe
Mesdud = Kapalı
Misal = İmsel (imselmek'ten), misal, örnek
Meselâ = Nitekim, örneği, mesela
Mesele = Sorum, iş, mesele
Meserret = Sevinç
Meshur = Büyülenmiş
Mesil, nazir, şebih, müşabih = Benzer
Mesire = Gezek
Mesken (Bak: Hane, ikametgâh) = Otru, konut = (Fr.) Habitation, domicile, demeure
Meskenet = Uyuntuluk
Meskût geçmek = Sus geçmek
Meslek = Ertik = (Fr) Carrière
Mesmu = 1 — Duyuk, 2 — Dinlenir
Örnek: *1 — Mesmuata nazaran = Duyuklara göre.*
2 — Sözü mesmu olacağı derkârdır = Sözü dinleneceği bellidir.
Mesned, destek = Dayanak
Mestur = Örtülü
Mesul = Soruk, soravlı, yükümlü — (Fr.) Responsable
Mesuliyet = Sorav
Mesuliyetli (iş) = Soravlı
Mesut = Mutlu, bahtiyar (bahtı yar) = (Fr.) Heureux
Meşale = Işınak
Meşcer, meşcere = Ağaçlık
Meşgale = İş, iş güç
Meşgul etmek = Oyalamak
Meşgul olmak, iştigal etmek = Uğraşmak
Meşher = Sergi = (Fr.) Exposition
Meşhun = Dolu
Meşhur = Ünlü, tanınmış, belgin, angın = (Fr.) Célèbre
Meşime = Dölyatağı
Meşreb = Gidiş
Meşrubat = İçecek
Meşrut = Şartlı
Meş'um, menhus = Uğursuz, şom
Meşveret = Danışım
Meşy = Yürüme
Meta = Mal
Metanet = Pekinlik, berki, direnim, sağlamlık = (Fr.) Solidité, résistance
Metîn = Berk, pekin = (Fr.) Solide, résistant
Methetmek = Öğmek
Metot, usul = Yöntem, usul = (Fr.) Méthode
Meva = Barmak
Meveddet = Dostluk
Mevaşi = Davar
Mevç, mevce = Dalga
Mevcud = Olan, var
Mevcudiyet = Varlık
Ademimevcudiyet = Yokluk = (Fr.) Non-existance
Mevduat, tevdiat = Konum
Mevhibe = Vergi
Mev'idi mülâkat = Bulcay
Mev'ıza = Öğüt
Mevki = Yer, orun
Mevkii iktidar = Erke = (Fr.) Pouvoir
Mevkif = Durak, uğrak
Mevkuf = Tutak
Mevkut = Devrel, çağlık
Mevlid = Doğum yeri

Mevsuk = Doğru, belgin
Mevt = Ölüm
Mevta = Ölü
Mevzu = Konu = (Fr.) Sujet, objet
Mevzun = Tartılı, ölçülü
Meyelân, temayül, meyl = Eğilim
Meyletmek = Eğilmek, akınmak
Meymenet, yümün = Yüm, uğur
Meyus, naümit, nevmit = Umutsuz
Meyyal = Eğgin
Mezak = Damak, zevk
Mezar, kabr, medfen = Kabır, sin
Mezbaha, salhane = Kesmelik, kanara
Mezbuh = Boğazlanmış
Mezbuhane = Boğazlanırcasına
Mezbele = Çöplük, süprüntülük
Mezcetmek = Katmak, karıştırmak
Mezemmet (Bak: zem)
Mezkûr = Adı geçen, ayıtılan
Mezmum = Çirkin, kötü
Mezraa = Ekelge
Mezruat = Ekin, ekinler
Mezun = 1 — İzinli, 2 — Çıkmış
Örnekler: *1 — Üç gün mezunsunuz. = Üç gün izinlisiniz.*
2 — Galatasaraydan mezun bir genç = Galatasaraydan çıkmış bir genç.
Mıntaka = Kurşak, çevrek, manay, bölge
Miğfer = Başlık, tulga, bölge.
Miad = Vakit
Miğfer = Başlık, tulga
Mihman = Konuk
Mihnet = Çile
Mihr = Güneş
Mikyas = Ölçet, kıyaslık
Milâdî = Doğum, doğumyıl
Millet = Ulus
Mingayri kasdin, bigayri kasdin = İstemiyerek, irdesizce
Minkar = Gaga
Minnet = Minnet (T. Kö.)
Minval = Gidiş (Bak: Vecih, tarz)
Miras = Kalığ
Irs = İrs (T. Kö.)
İrsî = İrsiğ
Miralay = Albay = (Fr.) Colonel
Mir'at = Ayna
Mirfak = Dirsek
Mirî = Beylik
Mirsad = Bakıt
Misafir = Konuk
Misak = Pakt (T. Kö.)
Misal = Örnek
Mis'ara = Sıkmaç
Misk = Itır
Miskab = Burgu
Miskin = Uyuntu
Misl = Eş, kat
Misma = İşitlik
Mismar = Çivi
Mistara = Çizgiç
Mişvar (Bak: minval)
Miyan = Ara
Miyar = Ayıraç
Mizaç = Huy, doğa
Mizah = Mizah (T. Kö.), gülenek
Mizan = Tartaç, terazi
Mizmar = Düdük
Muabbir = Yoracı
Muacciz, müz'iç = Sırnaşık, sıkıcı = (Fr.) İmportun
Muadat = Düşmanlık = (Fr.) İnimitié
Muaddel = Değişlek = (Fr.) Modifié
Örnek: *İskân kanununun muaddel maddesi = Yurdlaştırma kanununun değişlek maddesi*
Muaddid (hesab makinesi, kontör) = Sayaç
Muaddil = Değişliyen = (Fr.) Modificateur
Muadil = Dendeş = (Fr.) Equivalent
Örnek: *Bu sözünüz bence itaba muadildir = Bu sözünüz bence darılmaya dendeştir.*

Muaf = Bağışık = (Fr.) Exempt

Örnek: *Gümrükten muaf = Gümrükten bağışık.*

Muafiyet = Bağışıklık

Muahaze = Çıkışma = (Fr.) Reproche

Muahaze etmek = Çıkışmak

Muahede = Andlaşma

Muahhar = Sonra = (Fr.) Postérieur

Mualece = İlâç

Muallâk = Bırakılmış, asıda = (Fr.) En suspens

Muallâkta bırakmak = Asıda bırakmak

Muallim, müderris = Öğretmen

Muallim mektebi = Öğretmen okulası

Orta muallim Mektebi = Orta öğretmen okulası

Yuksek muallim mektebi = Yüksek öğretmen okulası

Muamele = 1 — Eylem, 2 — davranma, hareket, 3 — iş, alveri

Örnek: *1 — Gümrük muamelâtını sadeleştirmeliyiz = Gümrük eylemlerini sadeleştirmeliyiz*

2 — Bana karşı iyi muamele etmedi = Bana karşı iyi davranmadı (iyi hareket etmedi).

3 — Borsa muamelâtı = Borsa alverisi.

Muamma Bilmece = (Fr.) Enigme, devinette

Muanaka = Sarmaşma = (Fr.) Accolade

Muannid (anud) = İnadcı = (Fr.) Têtu

Muaraza = Çekişme = (Fr.) Dispute

Muarefe = Bilişme, tanışma = (Fr.) Connaissance

Muareke = Tepeleşme

Muarız = Karşın, karşıtçı = (Fr.) Opposant

Muarra = Arı, beri

Muasır, hemzeman = Çağdaş = (Fr.) Contemporain

Muattal = Batıl, işlemez = (Fr.) İnactif

Muattar = Itırlı = (Fr.) Parfumé

Muavaza = Değiş tokuş

Muavenet etmek = Yardım etmek

Muavin = Yar, yardımcı

Muavveç = İğri büğrü, eğrik, dolambaç, eğrim = (Fr.) Courbé

Muayene = Bakı = (Fr.) Examen

Muayyen = Belli = (Fr.) Determiné

Muayyeniyet = Bellik

Muazzam = Anıtsal, ulu

Muazzez, aziz = Sevgili

Mubarek = Kutsal

Mucibince = Gereğince, yapıla

Mucib olmak = Gerektirmek

Mucid = Bulman = (Fr.) İnventeur

Mucir = Kiralıyan

Mucize = Tansı

Mudarebe = Döğüş

Mudarebe etmek = Döğüşmek = (Fr.) Se battre

Mudhik = Gülünç = (Fr.) Comique

Mudil = Çapraşık = (Fr.) Difficile

Mugaddi = Besleyici, besinli

Mugalata = Şaşırtmaca, yanıltmaca

Muganni = Şakıyan, Sayran

Teganni = Şakığ , Sayra

Teganni etmek = Şakımak, Sayramak

Mugayir = Uymaz, karşıt = (Fr.) Contraire

Mugayeret = Uymazlık, karşıtlık = (Fr.) Contradiction

Muğber = Gücenik = (Fr.) Fâché, contrarié

Muğlâk = Çapraşık = (Fr.) Obscur, compliqué

Muhabbet (aşk, sevda) = Sevgi, aşk

Muhabere = Duyuklaşma, yazışma = (Fr.) Correspondance

Muhabir = Aytar = (Fr.) Correspondant

Muhaceme = Uşüşme, öcüşme = (Fr.) Attaque

Muhacir = Göçmen

Muhadenet = Dostluk

Muhafaza etmek = Gözemek, saklamak, barımak, korumak, gözetmek = (Fr.) Garder, conserver, protéger

Muhafazai sükût etmek = Susup durmak, susmak

Muhafız = Sakınan, bekçi, muhafız (Bak: muhafaza) = (Fr.) Garde, gardien

Muhakeme = 1 — Ökem = (Fr.) Raisonnement

2 — Duruşma = (Fr.) Jugement

Muhakeme etmek = Öklemek, duruşmak = (Fr) Juger

Muhakkak = Besbelli, bayık

Muhal = İmkânsız, olmaz

Muhalâsat (Bak: Hulûs)

Muahelefet = Ayrış = (Fr.) Opposition

Muhalefet etmek = Ayrışmak = (Fr.) S'opposer

Muhalif = Ayrışık = (Fr.) Opposé

Muhalled = Kalıt

Muhallil = Eritir = (Fr.) Dissolvant

Muhammin = Orancı = (Fr.) Expert

Muharrer = Yazılı

Muharrik = Elebaşı, itki = (Fr.) Promoteur, moteur

Muharrir = Yazar, yazman

Sermuharrir = Başyazar

Muharriş = Tırmalayıcı, azdırıcı = (Fr.) İrritant

Muhasame = Yağılık = (Fr.) Hostilité

Muhasara = Kuşatma = (Fr.) Siège

Muhasara etmek = Kuşatmak = Assiéger

Muhasebe = Hesablaşma, sağış

Muhasebeci = Sağışman

Muhasede = Günüleşme

Muhat = Çevrili ,çevrik = (Fr.) Entouré, encerclé

Muhatab = Aytıç, aytınc = (Fr.) İnterlocuteur

Muhataba = Aytışma = (Fr.) Conversation

Muhatara (Girive) = Aşıt = (Fr.) Péril, impasse

Muhavere = Konuşma

Muhayyile = Sanay = (Fr.) İmagination

Örnek: *Muhayyilesi vâsi bir muharrir = Sanayı geniş bir yazman*

Muhayyirül'ukul (Bak: Harikulâde)

Muhbir = Duymaç

Muhib = Sevdik, dost

Muhik = Haklı

Muhit = Çeven

Muhkem = Berkem

Muhnik = Boğucu

Muhrik = Yakıcı = (Fr.) Caustique

Muhtaç = Muhtaç (T. Kö.)

Muhtasar = Kısa, kısık = (Fr.) Résumé

Muhtasaran (icmalen, hulâsatan) = Kısaca = (Fr.) En résumé

Muhtazir = Can çekişen = (Fr.) Agonisant

Muhtelit = Karma = (Fr.) Mixte

Muhtefi = Saklı, gizlenmiş

Muhtekir = Vurguncu

Muhtel = Bozuk = (Fr.) Dérangé

Muhtelif = Türlü

Muhtelliş̧uur = Aklı bozuk = (Fr.) Aliéné

Muhtemel = İktimalli, olası, olsa gerek

Muhterem = Sayın

Muhteri = Bulman

Muhteris = Yarsılı, hırslı = (Fr.) Ambitieux

Muhteriz = Çekingen, sakıngan = (Fr.) Réservé

Muhteşem (Bak: Debdebeli) = Görkemli = (Fr.) Pompeux

Muhtevi = Kavrıyan, kaplıyan

Muhtıra = Andıç

Muhti = Kabahatli

Muin = Yardımcı

Muka'ar = Çukurlak

Mukabele = Karşılık, karşılaştırma = (Fr.) Réponse, confrontement

Bilmukabele = Karşılık olarak = (Fr.) Réciproquement

Mukabil = Karşı = (Fr.) Réciproque

Mukaddem = Önce

Mukadder = Keskil = (Fr.) Destinée

Mukadderat (Bak: Nasib, tali) = (Fr.) Destin

Mukaddes = Kutsal

Mukaddime = Başlangıç, önsöz

Mukallid = Benzetici = (Fr.) İmitateur

Mukannen = Kesimli

Mukarenet = Yanaşıklık = (Fr.) Rapprochement

Mukarin = Yanaşık

Mukarrib = Yakın = (Fr.) İntime

Örnek: *Mukarriblerinden biri = Yakınlarından biri.*

Mukaseme etmek = Üleşmek, paylaşmak, bölüşmek

Mukassi = Bunaltıcı, sıkıntılı

Mukataa = Kesim = (Fr.) Affermage
Mukatele (kıtal) = Öldürüşme = (Fr.) Tuerie
Mukavele = Sözleşme, sözbağı
Mukavemet (Tahammül) = Dayanım, dayanık = (Fr.) Résistance
Mukavemet etmek = Dayanmak = (Fr.) Résister
Mukavim, mütehammil = Dayanımlı, dayanıklı = (Fr.) Résistant
Mukavves = Eğmel, kavisli = (Fr.) Courbé
Mukavvi = Kuvvetlendirici = (Fr.) Fortifiant
Mukayese = Deneştirme = (Fr.) Comparaison
Mukayese etmek = Deneştirmek, kıyaslamak = (Fr.) Comparer
Mukayyed = Bağlı = (Fr.) Lié
Mukbil = Gözde = (Fr.) Favori
Mukdim = Çalışkan
Mukim olmak (Sakin olmak, ikamet etmek) = Kalmak
Mukni = Kanıtkan = (Fr.) Convaincant
Muktazi = Gerekli, lüzumlu
Muktazi olmak = Gerektirmek
Muktedir = Erkmen
Muktesid = 1 — Tutumlu, ekonom, 2 — Ekonomist
Muktetefat = Dermeç
Muktezasınca = Gereğince
Munfasıl = Ayrık
Munis = Alışık, insancıl, canayakın
Munkati olmak (inkıta etmek) = Kesilmek
Munsab olmak = Dökülmek
Munsif = Hakcıl = (Fr.) Equitable
Muntabık = Uyuk = (Fr.) Conforme
Muntafi = Sönük, sönmüş = (Fr.) Effacé, éteint
Muntazam = Düzenli
Muntazar = Beklenen = (Fr.) Attendu
Muntazır = Bekliyen
Munzam = Üstev = (Fr.) Supplémentaire
Murahhas = Salgıt, dilege, delege
Murakabe = Teftiş, kontrol
Murdia (Murzia) = Südne
Musab (Düçar, giriftar) = Tutulmuş, yakalanmış = (Fr.) Atteint
Musab olmak (Düçar olmak, giriftar olmak) = Tutulmak, yakalanmak
Musaddak = Onaylı
Musafaha = Elsıkışma
Musaffâ = Süzülük, duru
Musahhih = Düzeltiç
Musalâha, sulh = Barış
Musallat = Yapışkan, asılgan
Musanna = Uydurma, düzme
Musaraa = Güleşme
Musattah = Düz, yüzeyli
Kürei musattaha = Yüzeyküre
Kürei mücesseme = Yuvarküre
Mesahai sathiye = Yüzölçe
Sath = Yüzey, üzer
Musibet = Yıkım, yıkın = (Fr.) Malheur, fléau
Musib = Yerinde, doğru
Musir (Bak: Israr)
Muslih = Arabulan, barıştıran = (Fr.) Conciliateur
Muşikâf = Kılyaran, titiz = (Fr.) Minutieux, méticuleux
Muşt = Yumruk
Mutabakat = Uyuşma = (Fr.) Conformité
Ademi mutabakat = Uyuşmazlık = (Fr.) Non-conformité
Mutabık = Uygun = (Fr.) Conforme
Mutad = Belli, alışılmış
Mutavaat (Bak: İnkıyad)
Mutavassıt = Aracı = (Fr.) İntermédiaire
Muteber = Sayılı, sayılır, ilerigelen, geçer
Muteberan (Vücuh, eşraf, âyân) = İlerigelenler, ilerigelirler
Mutedil = Orta, ılıman, sinemli = (Fr.) Modéré, tempéré
Mutekid = İnanlı
Mutemed, emin = İnal
Mutlak = Saltık = (Fr.) Absolu
Mutlaka = Üzkes, ille = (Fr.) Absolument

Mutmain = Diniz = (Fr.) Convaincu
Mutrıb = Çalgıcı
Mubdi, halik = Yaratıcı, yaratan = (Fr.) Créateur
Muttarid = Biteviye
Muttasıl = Bitişik, birdüzüye
Muvafakat etmek (Razı olmak) = Oydaşmak = (Fr.) Consentir
Muvaffakıyet = Başarık = (Fr.) Succès
Muvaffak 'mak = Başarmak = (Fr.) Réussir
Muvafık = Oydaşık, onay, yerinde, uygun = (Fr.) Conforme
Muvafıkı hakikat = Hakikata uygun
Muvakkat = Sürcksiz, geçici, gelip geçici, vakitsel, eğreti (Bak: Mevkut)
Muvakkaten = Şimdilik, bir zaman için, bir vakit için
Muvasalat (vusul) = Ulaşma
Muvasalat etmek (vasıl olmak) = Ulaşmak
Muvasale hatları = Ulaştırma kolları
Muvazebet (Bak: Devam)
Muvazene = Denklik, denge (Bak: Mukayese) = (Fr.) Equilibre
Örnek: *1 — Muvazenesini kaybederek düştü = Dengesini kaybederek düştü.*
2 — Aralarında muvazene var = Aralarında denklik var.
Tevazün ettirmek = Denkleştirmek, dengeştirmek = (Fr.) Equilibrer
Muveç = Büksül
Muzaaf = İki kat = (Fr.) Double
Muzaffer = Yener, Utkan
Muzaharet etmek = Arkalamak = (Fr.) Assister
Muzahir (hami) = Arka = (Fr.) Appui
Muzayaka = Darlık, sıkıntı, bun = (Fr.) Gêne
Muzi = Işın = (Fr.) Lumineux
Muzir = Zararlı
Muzlim = Karanlık = (Fr.) Obscur
Muzmehil (Medhuşü münhezim) = Sıngın
Muzmer = Güdge
Muztar (Bak: Mecbur) = Darda, sıkışık = (Fr.) Contraint
Muztar kalmak = Zora gelmek = (Fr.) Etre contraint
Muztarib = Göynülü, göynük = (Fr.) İnquiet
Muztarib olmak = Göynümek
Mübadele = Değiş = (Fr.) Echange
Mübaderet = Davranmak
Mübadil = Değişmen
Mübahase etmek = Aytışmak, çatışmak = (Fr.) Discuter
Mübahi (Bak: Müftahir) = Övünür, övünçlü
Mübalâğa etmek = Abartmak, obarmak
Mübalât (Bak: İtina) = Saygı
Mübalâtsız = Saygısız
Lâübali = Senli benli, saygısız
Mübareze etmek = Vuruşmak = (Fr.) Se battre
Mübayeat = Satınalım
Mübayenet = 1 — Ayrılık, = (Fr.) Différence
2 — Tutmazlık = (Fr.) Contraste
3 — (Bak: Tezad)
Müberrid = Soğutmaç
Mübeşşer = Müjdelenmiş
Mübtedi = Toy, acamı
Mübeşşir = Müjdeleyici
Mübteni (Bak: Müstenid)
Mücadele, cidal = Uğraş = (Fr.) Lutte
Mücadil = Uğraşıcı, uğraşkan,
Mücahede = Dürüşme, ceteleşme
Mücavir = komşu
Mücedded = Yeni
Müceddid = Yenileştiren
Mücerreb = Denenmiş = (Fr.) Eprouvé
Mücerred = Soyut
Mücessem = 1 — Som, 2 — Cisimlenmiş, şahıslanmış
Mücrim = Suçlu
Mücrimiyet kararı = Suçlandırma kararı
Müctehid = Ayman
Müctemi = Toplanık
Müctenib = Kaçıngan
Müdafaa = Müdafaa (T. Kö.), savga
Müdafaa etmek = Savgamak

Tedafüî = Savgal, savgalık
Müdahale = Karışmak = (Fr.) Intervention
Müdahale etmek = Karışmak = (Fr.) Intervenir
Müdârâ = 1 — Yüzegülme = (Fr.) Cajolerie
2 — (Bak: Minnet) = (Fr.) Reconnaissance
Müdavat = Emdeme, bakım
Müdavelei efkâr (Taatii efkâr) = Oylaşma = (Fr.) Echange d'idées
Müddet (imtidat, temadi) = Süre, uzar, vakit, za man
Müdekkik, mütetebbi, müteharri = İrdelmen
Müderris, muallim = Öğretmen
Müdevven = Dergin
Örnek: *Şemseddin Sami'nin Kamus müdevvenatı çok kıymetlidir = Şemseddin Sami'nin Kamus derginleri çok değerlidir.*
Müdevver = 1 — Yuvarlak = (Fr.) Rond
2 — Devrolunmuş = (Fr.) Transmis
Müdhiş = Korkunç, yavuz
Müdür = Direktör
Müdiran umur = Yönetmenler
Müdrike = Anlak
Müeddeb = Edebli, uslu
Müessese = Kurum = (Fr.) İnstitution
Müessif = Esefli
Müessir = Dokunaklı, etkin = (Fr.) Touchant, efficace
Müessirat = Etkinler
Müessis = Kurucu = (Fr.) Fondateur
Müeyyide (kuvvei -) = Berkite = (Fr.) Sanction
Örnek: *Bu kanunun kuvvei müeyyidesi = Bu kanunun berkitesi (Bergitge'den)*
Teyid etmek = Berkitmek, sağlamak = (Fr.) Affirmer
Müfarekat = Ayrılma
Müfettiş = İspekter
Müfit, nâfi = Faydalı, asığlı
Müflis = Batkın
Müfred = Tekil
Müfrez = Bölek
Müfrit = Aşkın, aşırı = (Fr.) Exagéré, extravagant
Müfsit = (münafık) Arabozan = (Fr.) Perturbateur
Müfsitlik, münafıklık = Bozutçuluk, arabozanlık
Mufteris = Yırtıcı
Müheyya = Hazır
Mühim = Önemli
Mühimmat = Cebe
Mühlet = Önel = (Fr.) Délai
Mühmel = Savuk, yüzüstü = (Fr.) Négligé
Mühtedi, mürted = Dönme
Mühür = Mühür
Müjde (beşaret) = Muştu, müjde
Mükâfat = Öden, öndül
Mükâfat görmek = Ödenlenmek
Mükâfat vermek = Ödenlemek
Mükâleme = Konuşu, konuşma = (Fr.) Conversation
Mükâleme odası = Konuşma odası = (Fr.) Parloir
Mükedder = Gamlı = (Fr.) Triste
Mükedder olmak = Gamlanmak, kederlenmek
Mükellef = Ağır, yüklü, yükümlü = (Fr.) İmposé chargé
Mükellefiyet = Yüküm = (Fr.) İmposition, charge
Mükemmel = Tükel
Müktesebat = Edinçler
Mülâhaza = Düşün
Mülâhham = Şişman, etleç
Mülâkat = Görüşme = (Fr.) Entrevue
Mülâki olmak (telâki etmek) = Buluşmak, kavuşmak
Mülâsık = Bitişik, yapışık
Mülâtafe = Şakalaşma = (Fr.) Plaisanterie
Mülâyemet = Yumuşaklık
Mülâyim = Uygun, yumuşak
Mülâzim (ikinci mülâzim anlamına) = Asteğmen
Mülâzimi evvel = Teğmen
Mülemma = Bulaşık
Mülevven = Boyalı, boyanık
Mülevves = Pis, mundar
Müleyyin = Yumuşatıcı = (Fr.) Laxatif, émollient
Mülga = Kaldırılmış

Mülhak = Ulama, eklenik, bağlı = (Fr.) Annexe
Örnek: *Mülhak bütçeler = Ulama bütçeler*
Mülhakat = Bağlantı = (Fr.) Dépendances
Mülhem = Esinli = (Fr.) Inspiré
Mülhem olmak = Esinmek
Mülhim = Esin veren
Mülk = Mülk (T. Kö.) = (Fr.) La propriété
Mülkiyet = Mülkiyet = (Fr.) La propriété
Mülteci = Sığınık = (Fr.) Refugié
Mülteka Kavuşak = (Fr.) Confluent
Mültemes = Arkalı, kayırık = (Fr.) Sollicité
Mümanaat ve muhalefet etmek = Dayatmak
Mümaselet = Benzerlik, eşlik
Mümasil = Benzer, eş = (Fr.) Semblable
Mümeyyiz = Ayırtman
Mümkün = İmkânlı
Mümkün kılmak = İmkânlaştırmak
Gayrimümkün = İmkânsız
Mümsik = Sıkı, eli sıkı
Mümtaz (Aslî) = Özgül = (Fr.) Original
Mümtaz (müntehap, güzide) = Seçkin = (Fr.) Distingué
Mümtaziyet (asliyet) = Özgünlük = (Fr.) Originalité
Mümtaziyet (güzidelik) = Seçkinlik = (Fr.) Distinction
Mümteni = İmkânsız
Mümtezic = Uvuşkan = (Fr.) Accomodant
Münacat = Yakarış
Münadi = Ündeci
Münaferet = Sevişmezlik, soğukluk = (Fr.) Froideur
Münafık, müfsit = Arabozan
Münafıklık, müfsitlik = Arabozanlık
Münakasa = Eksiltim = (Fr.) Adjudication
Münakaşa = Çatışma, atışma = (Fr.) Discussion
Mün'akis = Yansıt = (Fr.) Reflété
Mün'akit = Bağıtlı, bağıtlanmış = (Fr.) Conclu contracté
Münakkah = Arığ
Münasafeten = Yarıyarıya
Münasebet = 1 — Uyarlık, uygunluk = (Fr.) Nécessité 2 — İlgi = (Fr.) Relation, rapport = 3 — Sıra, yer = (Fr.) Tour
Örnek: *1 — Bu teklifin burada hiç münasebeti yok = Bu önergenin burada hiç uyarlığı (uygunluğu) yok.*
2 — Beynelmilel münasebat noktai nazarından = Arsıulusal ilgiler bakımından.
3 — Münasebeti gelince bu ricanızı söylerim = Sırası (yeri) gelince bu dileğinizi söylerim.
Münasebet almak = Sırası gelmek, yakışık almak uygun düşmek, elvermek
Münasebetli münasebetsiz = Yerli yersiz, sıralı sırasız, uyar uymaz = (Fr.) A tout propos
Münasebetsiz = Uygunsuz, yakışıksız, aykırı, biçimsiz, densiz = (Fr.) Mal à propos
Kat'ı münasebet etmek = Bozuşmak, ilgi kesmek = Rompre les relations
Münasib, muvafık = Uygun, yerinde
Münasebet getirmek = Sırasını düşürmek, sırasını getirmek
Münasebetiyle = Dolayısiyle, ... den ötürü = (Fr.) A propos
Münasib surette = Yolu ile = (Fr.) D'une façon convenable
Münavebe = Sıralaşma = (Fr.) Alternation
Münavebeten = Sıra ile = (Fr.) A tour de rôle
Münazaa, niza = Kavga, çekişme = (Fr.) Dispute
Münazaa etmek = Kavga etmek = (Fr.) Se disputer
Münbit, mahsuldar = Bitek = (Fr.) Fertile
Gayrımünbit = Çorak = (Fr.) Improductif, sterile
Müncemid = Donmuş
Müncer olmak = Varmak
Mündericat = İçindekiler
Münebbih = Uyatıç
Müneccim = Yıldızbakan
Münevver = Aydın = (Fr.) Eclairé
Münezzeh = Arı, beri
Münfail olmak = Küsmek
Münfek = Kopmuş, ayrılmış

Münferid = Tek, ayrı, yalnız = (Fr.) İsolé

Münferiden = Ayrı ayrı, birer birer, kendi başına tek başına, yalnızca, teker teker = (Fr.) İsolément

Münhal, münhallât = Açık = (Fr.) Vacant, vacances

Münhal, münhallât = Erirler = (Fr.) Solubles

Gayrimünhallât = Erimezler = (Fr.) İnsolubles

Münhani = Eğriç

Münhasıran (hasren) = Salt = (Fr.) Exclusivement

Münhat = İngiz, çökek, basık

Münhedim = Yıkılmış

Münhezim = Bozgun = (Fr.) Mise en déroute

Münhezim etmek = Bozguna uğratmak, bozmak = (Fr.) Mettre en déroute

Münhezim olmak = Bozulmak, bozguna uğramak

Münkad (Bak: İnkıyad)

Münkazi olmak = Bitmek, günü gelmek

Münkesir = Kırgın, kırık = (Fr.) Affligé, brisé

Müntahab = Seçkin = (Fr.) Elu, choisi

Müntahib = Seçmen = (Fr.) Electeur

Müntakil = Geçen, kalan = (Fr.) Transmis

Münteha = Uç

Müntehi olmak = Bitmek, çıkmak

Müntehir = Ölük

Müntekim = Öcalan

Müntesip = Çatkın

Münteşir = Yaygın

Müphem = Örtünç = (Fr.) Vague

Müphemiyet = Örtünçlük

Müptedi = Acamı

Müptelâ = Düşkün = (Fr.) Epris

Müptelâ olmak = Düşkün olmak, uğramak, yaka lanmak = (Fr.) Etre épris

Müptezel = Ortamalı, aşağılık

Müracaat etmek = Başvurmak = (Fr.) S'adresser

Mürafaa = Duruşma

Mürahik = Erişik

Mürai (riyakâr) = İkiyüzlü = (Fr.) Hypocrite

Mürailik (riya, riyakârlık) = İkiyüzlülük = (Fr.) Hypocrisie

Mürebbi = Egitmen

Müreffeh = Genli = (Fr.) Aisé

Mürekkep = Katınç = (Fr.) Composé

Mürettep = Danışıklı, uydurma (bak: Tertip)

Mürettib = Dizmen

Mürevviç = Güden

Mürevviciefkâr = Önürtge

Örnek: *Tan gazetesi siyaseti hariciyede Fransa hükûmetinin mürevviciefkârıdır = Tan gazetesi dış sıyasada Fransa hükûmetinin önürtgesidir.*

Mürsel = Gönderilen

Mürsil = Gönderen

Mürşit = Yönder

Mürteci = Kaytak

Mürted = Dönme

Müştedi = Uzyönen

Mürtefi = Yüksek

Mürteşi = Alımsak

Mürur = Geçiş, geçme

Müruriye = Geçmelik

Mürüvvet = Kişilik

Müsaade = İzin

Müsabak = Yarış, yarşı = (Fr.) Concours

Müsabaka etmek = Yarışmak

Müsademe = Çatışma, çarpışma = (Fr.) Collision

Müsademe etmek = Çarpışmak

Müsadere = Alanç = (Fr.) Confiscation

Müsadere etmek = Alancetmek

Müsaid = Elverişli, uygun, yeter, eğgin = (Fr.) Convenable, suffisant

Örnekler: *1 – Oturduğum yer çalışmağa müsaid değildir = Oturduğum yer çalışmağa elverişli değildir.*

2 – Henüz müsaid bir cevap almadım = Henüz uygun bir cevap almadım.

3 – Bu adamın aylığı böyle ev tutmağa müsaid değildir = Bu adamın aylığı böyle ev tutmağa yetmez.

4 – Temennime müsaid göründü = Dileğime eğgin göründü.

Müsakkafat = Dam

Müsalâha = Barışma

Sulh = Barış

Sulhü müsalemet = Barış ve baysallık

Müsamaha = Hoşgörü, hoşgörme, hoşgörülük, gözyumma = (Fr.) Tolérance

Müsamaha etmek = Hoşgörmek = (Fr.) Tolérer

Müsamahakâr = Hoşgörür = (Fr.) Tolérant

Müşa'şa = Parlak, şuvağlı

Müsavat = Eşitlik

Müsavi = Eşit, deş (terim)

Müsbet = Müsbet, pozitif

Müsekkin = Yatıştırıcı = (Fr.) Calmant

Müselsel = Ardıardına, biribirine bağlı

Müshil = Sürgüt

Müsmir (semeredar) = Yemişli, verimli

Müsrif = Savurgan

Müstacel = Evgin = (Fr.) Urgent

Müstacelen = Tezelden, gecikmeden

Müstaceliyet = Evginlik, gecikmezlik = (Fr.) Urgence

Müstağni = Doyuk

Müstağrak = Batmış, batık

Müstahkir = Küçükser

Müstahsil = Üretmen = (Fr.) Producteur

Müstahzarat = Hazırılâçlar (tıbbî), hazırlamalar (kimyevî)

Müstaid (kabiliyetli) = Anık, yetenekli

Müstakar = Durlu

Müstakil = Erkin, bağınsız = (Fr.) Indépendant

Müstamere = Sömürge

Müstantik = Sorman

Müstecir = Kiracı

Müstefid = Faydalanmış

Müstehlik = Yoğaltman = (Fr.) Consommateur

Müstekreh = İğrenç = (Fr.) Dégoutant

Müstekreh, menfur = Tiksinç = (Fr.) Détesté

Müstemlike = Sömürge

Müstenid = Dayanan

Müsterih (asude) = Rahat

Müstesna (istisnaî) = Ayram

Müstesna tutmak (istisna etmek) = Ayrı tutmak

Müsteşar = Asbakan

Müstevî = Düz

Müstevli = Salgıncı

Müstevli olmak = Salgın etmek

Müşabehet = Benzeme, benzeşlik = (Fr.) Ressemblance

Müşabih = Benzeş

Müşahede = Görüm

Müşahhas = Somut = (Fr.) Concret

Müşahid = Görmen = (Fr.) Spectateur

Müşareket = Birlik, ortaklık = (Fr.) Association

Müşatame = Sövüşme = (Fr.) S'injurier

Müşavere = Danışma = (Fr.) Consultation

Müşavir = Danışman = (Fr.) Conseiller

Müşekkel = Gösterişli, iriyarı

Müşevveş = Karışık, karmakarışık

Müşevvik = Önayak = (Fr.) Provocateur

Müşfik = Sevgen

Şefkat = Sevenginlik

Müşir = Mareşal

Müşkil = Zor, güç, çetin, çapraşık, engel

Müşkilât = Güçlük, güçlükler, zorluk, zorluklar

Müşkülâtla = Zorlukla

Müşkilpesend = Güçbeğenir

Müşrifi harab (maili inhidam) = Kağşak

Müşrifi harab olmak = Kağşamak

Müştail = Tutuşan = (Fr.) Inflammable

Müştak olmak = Göresimek
Müştemilât = Ekitler = (Fr.) Dépendances
Müşterek = 1 - Ortak, 2 - Birge (önek) (1)
1 — Menfaati müştereke = Birgasığ.
2 — Birgedüzen = Coordonnance
Müşteri = Alıcı
Müteallik (Bak: Dair, aid, raci) = Dolayı, için, üzerine
Mütalea = 1 - Düşünce (Bak: Fikir), 2 - İrdel (Bak: Tetebbu), 3 - (Bak: Kıraat) = (Fr.) 1 - Opinion, 2 - Etude, 3 - Lecture
Mütalebe = İsteyi ,isteni
Mütareke = Bırakışma
Mütareke etmek = Bırakışmak
Müteahhid = Üstenci
Müteahhidlik = Üstencilik
Müteakiben = Ardınca
Müteassir = Çetin, güç
Müteazzım = Uluksar
Mütebahhir = Bilge = (Fr.) Erudit
Mütebaki (bükâdan) = Ağlamsık
Mütebariz = Belirgin
Mütebeddil = Değişken
Mütebessim = Gülümser
Mütecahil = Bilmezlenen
Mütecahilâne = Bilmezlikten gelerek
Mütecanis = Bicins
Gayrimütecanis = Yadbicins
Mütecasir = Küstah = (Fr.) Audacieux
Mütecaviz, tecavüzkâr = Saldırgan, sataşkan = (Fr.) Agressif
Mütedahil = Gerikalan
Mütedavil sermaye = Dönerge
Mütedehhiş = Yılgın = (Fr.) Terrorisé
Mütecellim olmak = Elemlenmek, acılanmak, içi sızlamak
Mütecessir = Üzgün
Müteessir olmak = Üzülmek
Müteezzi = Ezgin
Müteferrik = Ayrık
Mütefessih = Bozulmuş
Mütefevvik = Üstgelen, üstün
Mütegallip = Zorba
Mütehammil, mukavim = Dayanır, kaldırır
Müteharri, müdekkik, mütetebbi = İrdelmen, araştırıcı
Müteharrik = İşler, oynar
Müteharrik bizatihi = Kendiişler
Mütehassıl = Olma, üreme, çıkan
Mütehassir olmak = Özlemek
Mütehassıs = Uzman = (Fr.) Spécialiste
Mütehaşi = Sakıngan
Mütehavvil = Değişken, değişik
Mütehayyir = Şaşkın
Mütehevvir = Öfkeli
Mütekabil = Karşılıklı
Mütekaddim = Öngelen
Mütekait = Emekli
Tekaüd etmek = Emekliye ayırmak
Tekaüd maaşı = Emeklik, emekli aylığı
Mütekatı = Çapraz
Mütelevvin = Alaca
Mütemadi = Sürekli, devamlı
Mütemadiyen = Ardsız arasız
Mütemayil = Eğgin
Mütemekkin = Oturan, yerleşik
Mütemellik = Yaltak = (Fr.) Flatteur
Mütemevviç = Dalgalanan, dalgalı
Mütemevvil = Zengin, varlı
Mütemmim = Tamamlayan, tümleyen
Mütenahi = Sonlu
Mütenahiyet = Sonluluk
Mütenasib = Uygun (Birbirleriyle —)
Mütenasibülendam = Taylan
Mütenazır = Uykaz (uyukaz)
Tenazur = Uyka

(1) Fransızca "co-„ öneki dilimizde kimi "birge-öneki ile kimi de "-deş„ sonekiyle karşılanır: (Ertikdaş = Meslekdaş = Collègue) gibi.

Mütenekkiren = Tanımsız olarak

Örnek: *Mütenekkiren Fransaya giden İngilt re Kıralı = Tanımsız olarak Fransaya giden İngiltere Kıralı.*

Mütenevvi = Çeşit çeşit, çeşitli, türlü, türlü türlü

Müteradif = Çemdeş

Müterakki = İleri

Müterakkib olmak = Kollamak = (Fr.) Guetter l'occasion

Örnek: *Müterakkibi fırsat = Fırsat kollayan*

Mütercim = Çevirmen

Tercüme etmek = Çevirmek

Müteredddi = Yoz

Mütereşşih = Sızan

Müterettib = Düşen

Mütesallib = Katılaşan

Mütesavver = Tasarlanan

Müteselsil = Sıra, zencirleme

Müteşebbis = Girişken

Mütevakkıf = Bağlı

Mütevali = Arasız, aralıksız, birdüzüye

Mütevassıt = 1 - Aracı, 2 - Orta, ortaç, 3 - Arabulan = (Fr.) Intermédiaire, moyen

Örnekler: *1 — Bu işte siz mütevassıtlık edersenız = Bu işte siz aracılık ederseniz.*

2 — Mutavassıt derecede malûmat = Orta (ortaç) derecede bilgi.

3 — Mutavassıt olarak işe müdahale = Arabulan olarak işe karışma.

Mütevattın = Yerleşmiş

Mütevazi = Alçak gönüllü, gösterişsiz = (Fr.) Modeste

Örnek: *1 — O, pek mütevazi bir adamdır = O, pek alçak gönüllü bir adamdır.*

2 — Mütevazi bir hayat imrar eder = Gösterişsiz bir hayat sürer .

Mütevazin = Denk, dengeşik

Müteveffa = Ölge, göçkün

Mütevehhim = Kuruntulu

Müteyakkız = Uyanık, tetik

Müteyakkız bulunmak, müteyakkız olmak = Uyanık bulunmak

Müteyemmen = Kutlu, yümlü

Mütezad = Karşıt

Mütezayid = Artımlı

Müttehid = Birlikle, birlik olarak = (Fr.) Uni

Müttehiden = Elbirliğiyle

Müttefik = Bağlaşık = (Fr.) Allié

Müttefikan = Oybirliğiyle

Müttehem = Suçlanmış

Müttekâ = Dayanaç

Müvacehe = Yüzleştirme

Müvacehe etmek = Yüzleştirmek

Müvazene = Dengelme

Müvazi = Arasıl

Müvesvis = Kuşkulu, alıngan

Müvezzi = Dağıtmaç

Müyesser = Başarılmak, ele geçmek, kolayı bulunmak

Müzahrefat = Süprüntü

Müzakere = Görüşme, görüşü

Müzakere (Okula terimi) = Belletim = (Fr.) Répétition

Müzakereci (Okula terimi) = Belletici = (Fr.) Répétiteur

Müzayede = Artırım

Müzebzeb = Karmakarışık

Müzehheb = Yaldızlı

Müzekkere = Asbitik

Müzeyyen = Süslü

Müz'iç, müacciz = Bunaltıcı, sıkıcı, sırnaşık

Müzmin = Süreğen

N

Nabeca = Yersiz

Nabedid olmak = Kaybolmak, görünmez olmak gözden kaybolmak

Nabehengâm = Sırasız, vakıtsız

Nabekâr = Boş, haylaz = (Fr.) Vaurien

Nabemahal (Bak: Nabeca) = Yersiz = (Fr.) Inopportun
Nahemvar = Yolsuz, uygunsuz = (Fr.) Indécent
Nalâyık = Yaraşmaz, yaraşıksız, yakışmaz, yakışıksız = (Fr.) Inconvenable
Namağlûb = Yenilmez
Namahdud = Uçsuz, bucaksız, sınırsız
Namerd = Alçak
Namer'i = Görünmez
Namizaç = Keyifsiz
Namubarek = Kutsuz
Namuvafık = Uygunsuz
Namünasib = Yakışıksız
Namüsaid = Elverişsiz
Namütenahi = Sonsuz
Napâk = Pis ,kirli
Napuhte = Ham, çiğ, pişmemiş
Nareva (Bak: .Nalâyık)
Nasavab = Yanlış
Nasaz = Bozuk, düzensiz
Naseza (Bak: nalâyik)
Naşekib = Sabırsız
Natüvan = Halsiz
Naümit = Umutsuz
Nabit olmak = Bitmek
Nabud (Bak: mahv)
Nabz = Nabız (T. Kö.)
Naçar = Çaresiz
Çar naçar = İster istemez
Nadide (Bak: Ender) = Az bulunur, az görünür
Nadim = Pişman
Nadir = Seyrek, az, az bulunur
Nadiren = Arasıra, pek az, tektük
Naehl (Bak: Kabiliyetsiz) = Beceriksiz = (Fr.) Incapable
Nafaka = Geçimlik
Nafi = Faydalı
Nafile = Boş, faydasız = (Fr.) İnutile
Nafiz = Sözü geçer, etger = (Fr.) Influent
Nafiz (Bak: İnfaz) = Geçen, işleyen = (Fr.) Pénétrant
Nagihan, bağteten = Ansızın
Nağme = Ezgi
Nahif = Zayıf, çelimsiz, cılız
Nahiye = Kamun = (Fr.) Commune
Nahiye müdürü = Kamunbay
Nahiye merkezi = Kamun başkendi
Nahiye (Mıntaka anlamına) = Bölge = (Fr.) Zone
Nahiyevî = Bölgel
Naht = Oyu, oyma = (Fr.) Sculpture
Nahtetmek = Oymak
Nahhat = Oyman = (Fr.) Sculpteur
Nahvet = Benbenlik = (Fr.) Orgueil, présomption
Nail olmak = Esmek, kazanmak
Nâka = Deve
Nakabil = İmkânsız
Nakahat = Eyiselik
Nakarat = Kavuştak = (Fr.) Refrain
Nakd = Akça, para
Nakdî ceza = Para cezası
Nakîsa = Kusur
Nâkil = Geçirge, götürge
Nakl. nakliyat = Taşıma
Nakletmek = 1 - Almak (İktıbas anlamına) = Extraire, 2 = Anlatmak (hikâye anlamına) = (Fr.) Raconter, 3 - Götürmek, taşımak = (Fr.) Transporter, 4 - Aktarmak = (Fr.) Tansmettre, 5 - Göçmek = (Fr.) Déménager
Vasıtai nakliye = Taşıt, taşıma = (Fr.) Moyens de transport
Nakkare = Dümbelek
Nakkaş = Bezekçi = (Fr.) Décorateur
Nakş = Bezek = (Fr.) Décoration
Nakr = 1 - Kakma, 2 - Kalemişi, 3 - Kabartma
Nakus = Çan
Nakzetmek = Sıymak, bozmak = (Dr.) Casser
Nakzı ahdetmek = Antsıymak, antbozmak = (Fr.) Parjurer, violer son serment
Nale = İnilti

Nam = Ad, isim, ün
Namdar = Ünlü, adlı sanlı
Namzed = 1 - Aday = (Fr.) Candidat, 2 - Yavuklu, sözlü = (Fr.) Fiancé
Nârin = Narın
Nâs = Kamuğ, halk
Nasbetmek = 1 - Dikmek = (Fr.) Fixer, 2 - Atamak (tayin anlamına) = (Fr.) Nommer
Nasib = Pay, kısmet, düşerge
Nâsih = Öğütçen
Nasihat = Öğüt
Nasiye = Alın
Nass = Norma
Nâş = Ölü
Naşi = Ötürü, dolayı
Naşinide = İşidilmemiş, Duyulmadık = (Fr.) Inouï
Naşir = Çıkaran
Natuk = Sözmen
Naz = Naz
Nazafet = Temizlik
Nazar = Bakış
Nazaran = Göre
Nazarî = Teorik
Nazariye = Teori
Ameli = Pratik
Nazarı dikkate almak = Gözümsemek, sayınsamak = (Fr.) Prendre en considération
Nazarı dikkati celbetmek = Göze çarpmak, dikkate çarpmak = (Fr.) Attirer l'attention
Nazar isabet etmek = Gözdeğmek = (Fr.) Attirer le mauvais oeuil
Nazarrüba = Gözalıcı
Nazenin = Baylan
Nazım = Dizin
Nazır = Bakan
Nazir = Benzer
Nazire = Benzeri
Nazik = Nezaketli
Nazil olmak = İnmek
Nebean = Kaynama, çıkma
Nebat = Bitki
Nebazan = Vurma, atma
Nebi = Yalvaç
Nebze = Biraz, birazıcık, çitin = (Fr.) Un peu
Örnek: *Bir nebze de şu meseleden bahsedelim* = *Bir çitin de şu sorumdan ayıtalım.*
Necabet (Bak: Esalet)
Necat (Bak: Halâs)
Necip (Bak: Asîl)
Necl = Oğul
Necm = Yıldız
Ilmi nücum = Astroloji
Nedamet = Pişmanlık
Nedret = Azlık, azbulunurluk
Nefer = Er
Nefes = Nefes (T. Kö.), Soluk
Nefh = Üfürme
Nefir = Boru
Nefiri âm = Tokuca = (Fr.) Levée en masse
Nefret etmek = İğrenmek, tiksinmek
Nefs = Nefis (T. Kö.)
Binnefis = Kendi, kendinde, nefsi, nefsinde
Nefsaniyet (Bak: Garaz)
Nefyetmek = Sürmek
Nehafet = Zayıflık, çelimsizlik, cılızlık
Nehbü garet = Çapul, yağma
Nehr = Nehir (T. Kö.)
Nehyetmek (Bak: Men'etmek) = Yasağmak
Nekbet, menkûbiyet = Düşkü
Nekroloji = Nekroloji
Nem = Yaşlık
Nemmam (Bak: gammaz)
Nerm = Yumuşak
Nesak = Tarz (T. Kö.)
Yeknesak = Birton, birtarz = (Fr.) Monotone
Meşru = 1 — Törümlü = (Fr.) Légitime
2 — Kanunlu, yollu = (Fr.) Légal
Gayrimeşru = Törümsüz, kannunsuz, yolsuz = (Fr.) İllégitime, illégal

Kuvvei teşriiye = Törütgen kuvvet = (Fr.) Le pouvoir exécutif
Kuvvei icraiye = Yürütgen kuvvet = (Fr.) Le pouvoir législatif
Kuvvei adliye = Tüzetgen kuvvet = (Fr.) Le pouvoir juridique
Teşri' etmek = Yasamak, kanun koymak = (Fr.) Légiférer
Mütefekkir = Düşünür, idemen
Nesç = Doku, örü (terim)
Mensucat = Dokuma
Neseb = Soy
Nesim = Esin
Nesir = Serpin
Nesl = Üren, nesil (T .Kö.)
Neşat = Sevinç, şevk (T. Kö.)
Neş'e = Keyif
Neşet = Çıkma
Neşretmek = Yaymak, çıkarmak = (Fr.) Propager, publier
Neşvü nema = Serpilme, gelişme, büyüme
Netice = Sonuç, bitim, son
Nevale = Yiyecek
Nevaziş = Okşama
Nevbet = Nöbet (T. Kö.)
Nevi = Türlü, çeşit
Nevin = Yeni
Nevcivan = Delikanlı
Nevha = Ağıt
Nevzad = Yenidoğan
Neylgûn = Gökçül
Nezahet, safvet = Arılık ,temzilik
Nezaket = Naziklik
Nezaret = 1 - Bakanlık = (Fr.) Ministère, 2 - Gözet = (Fr.) Surveillance, 3 - (Bak: Manzara) = (Fr.) Vue
Nezd = Yan, kat, kıt
Nez'etmek = Almak, elinden almak, ayırmak, çekip koparmak, çekip almak, kaldırmak = (Fr.) Oter, arracher, enlever
Nezf = Kanama
Nezih = Akman, temiz
Nezr = Adak
Nezretmek = Adamak
Nısf = Yarı, yarım
Nısfet (Bak: İnsaf) = Ekit
Nısfet göstermek = Ekitmek
Nida = Bağırış, ünde, seslenme
Nida etmek = Bağırmak, ümdemek, seslenmek
Nifak = Arabozukluğu
Nifaku şikak (Bak: Fesad, tefrika)
Nigehban = Gözcü
Nihal = Dal
Nihan: (Bak: Hafi)
Nihari = Yatısız
Nihari mektep = Yatısız mektep
Nihayet = Son, sonunda
Nihayet bulmak = Bitmek, sona ermek
Nikab = Yüzlük
Nikâh = Bağlaşma
Nikbîn = Akımsar = (Fr.) Optimiste
Nikü bed = İyi kötü
Nim = Yarım
Bednam = Kemad, kemsan
Name = Mektup
Nâmus = Namus (T. Kö.)
Nimmuzlim = Yarıkaranlık
Nimzulmet = Alacakaranlık
Nimet = İyilik, erinç
Nimetşinas = İyilikbilir
Nimetnâşinas = İyilikbilmez
Nisab = Yetri
Nisar = Saçan
Örnek: *Lem'a nisar* = *Işık saçan*
Nisbet = Nisbet (T. Kö.)
Nisbî = Nisbiğ
Nisyan = Unutum
Nişter = Kanağı
Niyaz = Yakarma
Niyet = Niyet (T. Kö.)

Niza = Kavya, bozuşma, çekişme
Nizam = Düzen
Nizamname = Tüzük
Nize = Kargı
Noksan = Eksiklik
Nakıs = 1 - Eksik, 2 - Ekse (Terim)
Örnek: *Beş nakıs üç müsavi iki = Beş ekse üç deş iki.*
Zait = 1 - Artık, 2 - Arta (Terim)
Örnek: *Beş zait üç müsavi sekiz = Beş arta üç deş sekiz*
Nokta = Nokta (T. Kö.)
Noktai nazar = Görüş
Normal = Nomal
Nufus kâadı = Özbelek = (Fr.) Acte de naissance
Nüfuz (Bak: İnfaz) = Etgerlik = (Fr.) İnfluence
Nüfuz (Bak: İnfaz) = Geçme, işleme = (Fr.) Pénétration
Nüfuz etmek = Geçmek, işlemek
Nuhâ = Akilik = (Fr.) Moelle
Nuhas = Bakır
Nuhuset = Uğursuzluk
Nur = Yaltırık
Nusret = Yardım
Nutk = Söylev
Nutku iftitahi (Bak: İftitah) = Açım söylevi
Nübüvvet = Yalvaçlık
Nüks = Üsteleme = (F.) Rechute
Nükte = Nükte (T. Kö.) = (Fr.) Esprit
Nükûl etmek = Caymak
Nümayan = Görünen
Nümayiş = Gösteriş
Nümune = Göstermelik = (Sr.) Echantillon
Nümunei imtisal = Uyası = (Fr.) Exemple
Nüsg = Özsu = (Fr.) Sève
Nüve = Özek, çekirdek
Nüzul = İnme

O

Okyanus = Okan
Ordu erkânıharbiyesi = Orkurmay
Ordu kumandanı = Orkomutan

Ö

Ömr = Ömür (T. Kö.)
Örf (Bak Âdet) = Törü = (Frr.) Coutume, usage
Öşr = Ondalık
Özr = Özür

P

Pâ, pay = Ayak
âbend = Ayakbağı
Pâk = Ak, temiz
Pâkdamen = Namuslu
Pâkize = Lekesiz, tertemiz,
Pâmal = Çiğnenmiş
Panik = Ürkü
Papyebüvar = Sünger kâğıdı
paş = - serpen
Pâyan = Son, uç
Pâye (Bak · Mesned, mertebe) = Aşama = (Fr.) Grade
Pâyidar (Bak: Baki) = Süreli, süregen = (Fr.) Constant, durable
Pâyıtaht = Başşehir
Paymal olmak = Çiğnenmek, ayak altında kalmak = (Fr.) Etre foulé
Pedal = Ayaklık, basarık
Peder = Baba, ata
Kayınpeder = Kaynata
Pejmürde = Eskipüskü, yırtıkpırtık, örselenmiş = (Fr.) Chiffonné
Pelâspâre = Çul, çulçuval, paçavra = (Fr.) Haillon
Pelenk = Kaplan

enah = 1 Sığınak (bak: melce) = (Fr.) Refuge
2 Arka = (Fr.) Appui
end = Öğüd
er = Kanat
erakende = 1 . Dağınık = (Fr.) Dispersé
2 Parça (Ticaret terimi) = (Fr.) En détail
Örnek: *1 — Bu perakende kitabları toplayınız = Bu dağınık kitabları toplayınız.*
2 — Perakende satış = Parça satış
erende = Takla
erendebaz = Taklaban
perest = Tapan, tapınan
erestiş = Tapınç
erestiş (Taabbüd) etmek = Tapınmak, tapmak
eri = Peri (T. Kö.)
erişan = Darmadağın, dağınık
erran = Uçan, uçucu
ertev = Işık, pırıltı
ertevsuz = Büyüteç
erva = Korku, çekin
iperva = Çekinsiz
ervaz = Uçma
pervaz = Uçan, uçucu
perver = Besliyen, besleyici, sever, yetiştiren, cimen, - cil
Örnek: *1 — Fıkaraperver = Yoksul besliyen*
2 — Vatanperver = Yurdsever
3 — Hayırperver = Hayırcil
4 — Aileperver = Evcimen
erverde = Besleme, yetiştirme
erverişyab olmak = Yetişmek
es = Geri, arka
es = İmdi
pesent = - beğenir, - beğenen
Örnek: *Müşkülpesend = Güçbeğenir*
Müşkülpesendlik = Güçbeğenirlik
esendide = Beğenilmiş, beğenik
est = Alçak, aşağı, yavaş
esmande = Artık, artmış, geri kalmış
Peşiman = Pişman
Pey = 1 - Arka, ardı, iz = (Fr.) Derrière
Pey akçesi = Pey akçesi.
Peyam = Haber, duyuk
Peyapey, peyderpey = Birbiri ardınca, birbiri arkasından
Peyda etmek = Çıkarmak, ortaya koymak
Peyda olmak = Görünmek, belirmek, çıkmak, türemek
Peyda oluvermek = Görünüvermek, çıkıvermek, çıkagelmek
Peydayı karabet etmek = Hısımlaşmak
Peydayı sıhriyet etmek = Dünürleşmek, dünür olmak
Peyderpey = Arka arkaya, birbiri ardınca
Peygamber = Yalvaç
Peygân = Temren
Peyk = Ardaç
Peyker = Yüz, çehre (T. Kö.), surat (T. Kö.)
Peyman = And
Peymane = Kadeh
Peyrev = İzdemen
Peyvent = Ulaşma
Peyveste = Ulaşmış, ulaşma, ulaşık
pezir = - alan, - bulan
Pinhan = Gizli, saklı
Pir = Koca, ihtiyar
pîrâ = Bezeyen, donatan
Pirahen, pirehen = Gömlek
Piramen = Etek
Piraye = Süs ,donatı
Pister = Döşek
Piş = Ön, ileri
Pişdar = Öncü
Pişkeş = Armağan
Pişva = Önder
Piyade = Yaya
Piyale = Ayağ
Postahane = Postaevi
Profil = Yanal

Proje = Tasar
Puhte = Pişmiş, pişkin
pûş = Giyen, giyinmiş
Puşide = Örtü
Puyan = Dalmış, koşan
Pür = Dolu
Pürgû = Şakrak, konuşkan
Püser = Oğul, çocuk, oğlan
Püşte = Bayır, tepe

R

Rabıta = Bağ, bağlılık = (Fr.) Lien
Rabıtalı = Düzgün, tutumlu, tavrı yerinde = (Fr.) Comme il faut
Rabtetmek = Bağlamak
Rabtiye = Bağlaç
Râci (Bak: Aid)
Râcih = Üstün, yeğ, yeğin
Recil = Yaya
Râd = Gök gürlemesi, gökgür
Radde = Kerte, derece
Rağbet = 1 - İstek, beğeni 2- (Bak: revaç)
Rağmen = Aldırmadan, aldırmıyarak, bakmıyarak, bununla beraber
Rahat = Rahat (T. Kö.)
Rahib = Papas
Râhibe = Papas - kadın
Rahim (Müşfik) = Sevecen, sevegen
Rahne = Gedik, yarık
Rahşan = Parlak
Râi = Çoban
Rayetmek = Gütmek, otlatmak
Rakaba = Boyun
Rakam = Rakam (T. Kö.)
Rakib = Önürdeş = (Fr.) Concurrent
Rakabet etmek = Önüdeşmek
Râkid = Durgun = (Fr.) Stagnant
Rakkas = Salıngaç
Râm (Bak: Münkad)
Randıman = Verim = (Fr.) Rendement
Rasad = Göyüm
Rasadhane = Göyet
Râsıd = Göymen
Tarassud etmek = Göylemek
Rasîn (Muhkem) = Bekem
Râşan = Titrek, ürpek
Râşe = Ür. ., ürperme = (Fr.) Frisson
Ratbü yabis = Yaş, kuru
Râtib = Yaşak = (Fr.) Humide
Yâbis = Kurak = (Fr.) Sec
Râyet = Bayrak, tuğ
Rayiç = Geçer = (Fr.) Courant
Rayiha = Koku
Râz = Giz, sır
Razı olmak = Onamak, gönülsemek, gönlü olmak kabul etmek = (Fr.) Consentir
Rızayi tarafeyn = Onaşma = (Fr.) Consentemen réciproque
Rebi = Bahar
Reca = Rica (T. Kö.)
Recm = Taşlama = (Fr.) Lapidation
Recmetmek = Taşlamak, taşa tutmak
Recül = Er, erkek
Red = Red (T. Kö.)
Ree = Akciğer
Ref'etmek = Kaldırmak
Refah = Genlik, eğinç
Refakat = Arkadaşlık, yoldaşlık = (Fr.) Accompagnement
Refiki mesai = Yardaş, emekdaş = (Fr.) Collaborateur
Refakatinde = Bilesince
Reftar = Yürüyüş, gidiş
Refte refte = Gide gide, gitgide, yavaş yavaş
Rehâ = Kurtuluş
Rehavet = Gevşeklik = (Fr.) Relâchement
Rehber = Kılavuz = (Fr.) Guide
Rehberlik etmek = Kılavuzlamak = (Fr.) Guide
Rehgüzar = Uğruk
Rehn = Tutu

Rehnüma = Yolgösteren
Rehzen = Yolkesen
Reis = Başkan
Rekâket = Kekelik, kekemelik, pepelik = (Fr.) Bégayement
Rekik = Kekeme
Rekzetmek = Dikmek
Remad = Kül
Remak kalmak = Az kalmak, - yazmak
Örnek: *Düşmesine remak kaldı = Az kaldı düşüyordu, düşeyazdı.*
Remmal = Falcı
Remz = İmge
Rencide = Kırgın
Renk = Renk (T. Kö.)
Rengârenk = Renk renk
Resi kâr = İşbaşı = (Fr.) Pouvoir
Resm = Resim (T. Kö.)
Resmi geçid = Geçid alayı
Resmi = Uluşal
Reşâşe = Çisenti
Reşha = Sızıntı
Reşid = Ergin
Reşk = Kıskanma
Reva (Bak: lâyik)
Revaç = Geçerlik, sürüm
Revan = Akar, gider
Reviş = Gidiş, yürüyüş
Revnak = Yalkın, örüng
Rey = Oy
Reyül'ayın = Gözgöre
Rezil = Yüzsüz, ayrık
Riayet etmek = Saymak, gözetmek, ağırlamak
Ribka = Boyunsa
Rical = Büyükler
Ric'at = Çekilme, çekilim = (Fr.) Retraite
Ric'at etmek = Çekilmek
Rida = Bürgü
Rihlet = Göç
Rikâb = Üzengi
Risale = Cönk = (Fr.) Brochure
Rişte = İplik, tire
Serrişte = İpucu
Rivayet = 1 - Söylenti = (Fr.) Bruit
2 - (Bak: Hikâye)
Riya = İkiyüzlülük
Riyakâr = İkiyüzlü
Rızk = Azık
Ruam = Mankafa
Rububiyet = İdilik, izilik = (Fr.) Divinité
Ruh = Ruh (T. Kö.)
Ruhsar = Yanak
Ruhsat = İzin
Rutubet = Yaşaklık
Ruy = Yüz
Ruyu zemin = Yeryüzü
Rüchan = Üstünlük, yeğlik
Rücu = Dönme, cayma
Rükn = Örkün
Rükûb vasıtası = Binit
Rüya = Rüya (T. Kö.), düş
Rüsub = Tortu, çökenti
Rüsuh (Meleke) = Yordam, pratik = (Fr.) Habileté
Rüsum = Başlar
Ruşd = Erginlik, erişkenlik
Rütbe = Erece

S

Saadet = Mut, bahtıyarlık
Saadete nail olmak, mesud olmak = Gönenmek, bahtıyar olmak
Saat = Saat (T. Kö.)
Sâb = Çetin, zor, güç
Sabah = Sabah (T. Kö.)
Sabahat (Bak: Hüsün, letafet)
Sabâ = Tanyeli
Sabavet = Çocukluk
Sâbih = Yüzen, yüzer
Örnek: *Sâbih havuz = Yüzer havuz*

Sabr = Sabır (T. Kö.), beklim
Sada = Ku, ses
Sadaka = Sadaka (T. Kö.)
Sadakat = Bayrılık
Sadık = Bayrı
Sade = Sağde = (Fr.) Simple
Sadır olmak = Çıkmak
Sadme = Çarpı, tokuş = (Fr.) Choc
Sadr = Göğüs, sine
Sâf = Arı, duru = (Fr.) Clair, limpide, pur
Saf = Dizi = (Fr.) Rang
Safderun = Bön
Safşiken = Sökmen
Safha = 1 - Yüz = (Fr.) Face
2 - Evre = (Fr.) Phase
Örnek: *Dil işinin en ileri safhasında bulunuyoruz = Dil işinin en ileri evresinde bulunuyoruz.*
Safîr = Islık
Safsata = 1 - Saçma = (Fr.) Paroles futiles, balivernes
2 - Sofizm = (Fr.) Sophisme
Saha = Alan
Sahai intişar = Yayılam
Sahabet = Kayırmak, korumak = (Fr.) Protéger soutenir
Sahî = Cömerd
Sahib = İye = (Fr.) Propriétaire
Sahib çıkmak, tesahüp etmek = Benimsemek = (Fr.) S'approprier, appuyer
Sahibi devlet = İdikut
Sahife = Sayfa
Sahih = Doğru, sağı
Sahil = Kıyı, yaka
Sahra = Kır, ova, çöl
Sahre = Kaya
Saht = Katı
Sahte = Uydurma, düzme, takma, yapma = (Fr.) Faux
Sahtekâr = Düzücü
Sahte tavır = Yapmacık
Sahte hissiyat (Bak: His) = Duymacık
Sahtiyan = Gön
Sâi (Bak: Kasıt) = Ulak
Saik = İtke
Sair = Başka, öbürü, öteki
Ve saire = Ve başkaları (V. B.)
Sak = Sap
Sakat = Sakat (T. Kö.)
Sakf = Çatı
Sâkıt = Düşmüş, düşük
Sukut (Bak: Iskat) = Düşüm
Sakîl = Ağır, çirkin, kaba
Sakin = 1 - Dingin, sekin ("seknimek„ ten) = (Fr.) Tranquille, paisible
2 - Oturan, yerleşen = (Fr.) Habitant
Sakin olmak (Bak: Mukim olmak) = Kalmak = (Fr.) Habiter
Sükûn = Sükûn (T. Kö.), dinginlik, sekinlik
Teskin etmek = Yatıştırmak, sekinleştirmek, dindirmek, sükûn vermek = (Fr.) Tranquiliser, apaiser, calmer
Sâkit = Sessiz, susmuş
Sükût = Sükût (T. Kö.), susma, sessizlik
Sükût etmek = Susmak
Sükût geçmek = Susgeçmek
Sükûtî (Bak: Hamuş) = Suskun
Salâbet = Sağlamlık
Sâl = Yıl
Salâbet = Sağlamlık, katılık
Salbetmek = Asmak
Salâh (Bak: Islah) = Yeğrem = (Fr.) Amélioration
Örnek: *Siyasî vaziyet salaha doğru gidiyor = Sıyasal durum yeğreme doğru gidiyor.*
Salâh bulmak (Bak: Islah) = Yeğremek = (Fr.) S'améliorer
Salâhiyet = Yetke
Salhane = Kanara
Salih (Bak: Islah) = İyi, elverişli, yarar = (Fr.) Capable
Salim = Sağ, sağlam
Salisen = Üçün

Sam = Isıyel
Sami = Dinleyici
Samimî = İçten = (Fr.) Sincère
Samimiyet = İçtenlik
Samt = Sükût, susma
Sanat (Meslek ve hırfet anlamına) = Ertik
Sanat = Sanat
Sanatkâr = Artist
Sanem = Sınam, put
Sani' = Yaradan
Sanîa (Bak: Hile, hud'a) = Düzenlik = (Fr.) Ruse
Saniha (Bak: İlhaın) = Doğaç = (Fr.) Inspiration
Sâr = Öç, öcüt
Sar'a = Tutarak
Sarfetmek = Harcamak, saypamak = (Fr.) Dépenser
Masraf = Harç, harca, gider
Sarfı nazar etmek = Vazgeçmek
Sari = Bulaşık, bulaşkan, geçen
Sarih = Apaçık
Sarahaten = Açıkça, açıktan açığa
Sârım = Kesici, keskin
Sarraf = Kırımcı
Sarsar = Bora
Sath (Bak: Musattah) = Yüzey, üzer, endek
Sathî = 1 . Üstünkörü, 2 - Yüzlük = (Fr.) Superficiel
Sathı mail = Aklan
Satır = Satır (T. Kö.)
Satvet (Bak: Kudret)
Savab = Doğru
Nasavab = Yanlış
Savlet = Hücum, atılış, saldırış, saldırma = (Fr.) Attaque
Savt = Ses
Say = Çalışma, iş, emek, çaba
Saye = Gölge, güzey
Sayfiye = Yazlık, yazlama = (Fr.) Villégiature
Örnek: *Büyükadadaki sayfiyemiz = Büyükadadaki yazlığımız*
Sayfiyeye çıkmak, gitmek = Yazlamak, yazlığa çıkmak
Örnek: *Geçen yıl Büyükadaya sayfiyeye gittik = Geçen yıl Büyükadada yazladık.*
Sayha = Çığlık
Sayd = Av
Sayyad = Avcı
Sayd mahalli = Avlak
Seb = Sövgü, sövü, sövme
Sebbetmek = Sövmek
Sebat = Dura
Sebeb = Sebep (T. Kö.)
Sebilini tahliye etmek = Azatlamak
Seddetmek = Kapamak
Seciye = Ira
Seddade = Kapaç
Sedye = Teskere
Sefahet = Şayga, yiyincilik
Sefalet = Yoksu, sefillik
Sefid = Ak, beyaz
Sefil = Sefil (T. Kö.)
Sefer = Sefer (T. Kö.)
Sefine = Gemi
Sefir = Elçi
Sehab = Bulut
Seher = Tan
Sehl = Kolay, akkın
Sehpa = Üçayak
Sehv = Yanlış, yanılı, süreç = (Fr.) Faute, erreur
Sekte = Durgu, ket
Sektedar etmek = Ketvurmak
Selâm = Esen
Selâmlaşmak = Esenleşmek
Selâmet = Sağım = (Fr.) Salut
Örnek: *Vatanın saadet ve selâmetine = Yurdun mutluğuna ve sağımına..*
Selâset = Akkınlık
Selis = Akkın
Selb = Çele
Selbetmek = Çelemek

Selef = Öncel
Sema = Gök
Semahat = Cömerdlik, eli açıklık
Semavî = Göksel, gökçe
Semavî kudret = Tanrıkut
Semen = Semizlik, yağ
Semen = Karşılık
Semere = Yemiş, ürün, verim
Semeredar (Bak: Müsmir) = Yemişli, verimli
Sena (Bak: Medh)
Sene = Yıl
Senevî = Yıllık
Senei kameriye (Bak: Kamer) = Ayyıl
Senei şemsiye (Bak: Kamer) = Günyıl
Sened = Belgit
Serab = Yalgın
Serâpa = Baştan aşağı, baştan ayağa, baştan başa, boydan boya, tepeden tırnağa
Serazad (Bak: Hür) = Özgür
Serbest (Bak: Hür) = Özgen
Serbest bırakmak = Boşarmak
Serbest serbest = Seleserpe
Serdar = Başbuğ = (Fr.) Généralissime
Serdetmek (Delil iradı anlamına) = Getirmek
Serfüru = Başeğim
Sergerdan = Başı dönük, dönükbaş
Sergüzeşt (Bak: Macera) = Serüven
Serhad = Uç, ucel
Serkeş = Dikbaş
Serlevha (Sername) = Başlık
Sernügûn = Başaşağı, tepe aşağı, tepesi üstü
Sernüvişt = Alın yazısı, yazım
Serpuş = Başlık
Sersem = Afal, alık, seme
Seseri = Boşgezen, saltabaş
Serî = Hızlı, çabuk, süratli
Serian = Çabucak
Seriülinfial (Bak: İnfial) = Darılgan, tezküser
Seriülhareke (Bak: hareket) = Yörük, yör üğen, tezgider
Seriülintikal = Varışlı
Seriütteessür = Tezduyar
Sürat = Sürat (T. Kö.), tezlik, hız
Sürat treni = Tezkatar
Serir = Tür
Serma = Kış
Sermaye = Kapital (T. Kö.)
Servet = Var, varlık, zenginlik
Serzeniş = Kakınç, başa kakma
Setretmek = Örtmek, kapamak
Mestur = Örtülü
Sevda = Sevgi, aşk
Seviye = Düzey
Sevk = Sevk (T. Kö.)
Sevk ve idare (Bak: İdare) = Güdem = (Fr.) Direction
Sevk ve idare etmek (Bak: İdare) = Güdemek = (Fr.) Diriger
Seyahat = Gezi
Seyyah = Gezmen
Seyelân = Akıntı, akma
Seyyal = Akıcı, akız
Seyyale = Akı
Seyr = Seyir (T.Kö.)
Seyran = Gezinti
Seyrangâh = Seyirlik
Seyyar = Gezgin
Seyyar satıcı = Gezinci
Seyyibe = Dul
Seyyie = Kötülük, yazığ
Seyyid = Sayıt
Sezavar (Bak: Lâyık)
Sıdk (Bak: Sadakat)
Sıfat = Sıfat (T. Kö.)
Sıfır = Sıfır (T. Kö.)
Sıhhat = 1 - Sıhat (T. Kö.), sağlık = (Fr.) Sant
2 - Gerçeklik (vüsuk anlamına) = (Fr. Authenticité
Sıhhî = Sıhığ, sağlısal

Sıhr = Dünür
Sıhriyet = Dünürlük
Sıklet = Ağırlık
Sınıf = Sınıf (T. Kö.)
Sırat = Yol
Sırf = Salt
Sıyanet = Kayırma, koruma
Sıyt = Ad, ün
Sia = Genişlik
Sicil = Kütük
Sicilli nüfus = Soysallık kütüğü
Sihan = Kalınlık, çap
Sihir = Bağı, gözbağı, büyü
Sihirbaz = Bağcı, gözbağcı, büyücü
Sehhar = Büyücü, büyüleyici
Sikke = Akça
Silâh = Silâh (T. Kö.)
Silindir = Yuvu
Silk (Bak: Meslek) = Dizi, sıra, takım, yol
Silsile = Kol, zincir, soysop
Sima = Beniz, bet, çehre, surat, yüz, cıray, sıray
Sin = Yaş
Sine = Bağır, göğüs
Sipariş = Ismarlama
Siper = Siper (T. Kö.)
Siperi saika = Yıldırımlık
Siraç = Işık, yala, kandil
Sirayet etmek = Bulaşmak, geçmek, sıvaşmak
Sitare = Yıldız
Sitayiş (Bak: Medh)
Sitem = Gücem
Siyak = 1 - Tevi, 2 - Geliş (siyaku sibak)
Örnek: *Bu siyakta = Bu tevide*
Sohbet = Konuşu, konuş, söyleşme
Sudur etmek (Bak: Sadır olmak)
Suhunet (Bak: Hararet) = Isı, ısılık, ısığ
Sui kasd = Yağınç
Sulb = Katı
Sulh = Barış
Sulhpever = Barışçıl
Sulhü müsalemet (Bak: Müsaleha) = Barış ve baysallık
Sun'î = Yapma, takma
Sur = Kale
Suret = Sıray, suret (T. Kö.)
Suubet = Güçlük, zorluk, çetinlik
Suud = Ağım, yükseliş
Sual = Soru
Sühulet = Kolaylık
Sülale (Bak: Hanedan, silsile)
Sülûk etmek = Girmek, tutmak
Sünbüle = Başak
Süreyya = Ülker
Sürud (Bak: Nağme)
Sürur = Sevinç
Süst = Gevsek, sölpük
Sütre = Örtü
Sütun = Diki, direk, dirkeç, bölme (gazete terimi)
Süvari = Atlı, ispahi, binici

Ş

Şâb = Genç
Şâd, şadan, şadgâm, şadman = Sevinçli
Şâdetmek = Sevindirmek
Şâdolmak, şadan olmak = Sevinmek
Şâdi = Sevinç
Şafak = Tan
Şafak sökmek = Tan atmak, tan ağarmak
Şafi = İyilestirici, onultucu
Şifa = İyileşme, onulma
Şifa bulmak şifayab olmak = İyileşmek, onulmak
Şifa vermek, şifabahş olmak, teşfiye etmek = İyileştirmek, onultmak
Şah, şahsar = Dal
Şahid = Tanık = (Fr.) Témoin
Şahadet şahidlik = Tanıklık
Şahadet etmek = Tanıklık etmek
Şahadete tânetmek, şahidi cerhetmek = Tayındırmak
Şahika = Dikmen = (Fr.) Sommet
Zirve = Doruk = (Fr.) Cime

Şahm = İçyağı

Şahs = 1 Kişi, kimse, 2 - şahıs (T. Kö.) = (Fr.) Personne

Örnekler: *1 — Üç şahs geldi = Üç kişi geldi.*

2 — Tanımadığım bir şahıstır = Tanımadığım bir kimsedir.

3 — Şahsına hürmet ederim = Şahsını sayarım,

Şahsî = Özel, şahsiğ = (Fr.) Personnel

Şahsiyet = Özlük = (Fr.) Personnalité

Şahsiyet = Şahsiyet, uzkişi

Örnek: *O mühim bir şahsiyettir = O önemli bir uzkişidir.*

Şahsen = Kendi, kendince = (Fr.) Personnellement

Örnekler: *1 — Şahsen oraya gitti = Kendi oraya gitti.*

2 — Şahsen bu meselede mutalâam şudur = Kendimce bu sorumda oyum şudur.

Şaibe = Bulaşık, leke

Şair = Şair (T. Kö.)

Şiir = Şiir (T. Kö.)

Şak = Yarık, yarma, çatlak

Şakketmek = Yarmak, yırtmak

Şakkı şefe etmek = Ağız açmak

Şakî = Kasak, haydut

Şakavet = Kasağlık, haydutluk

Şakika = Yarım baş ağrısı

Şakird = 1 - İzdemen (Tilmiz anlamına) = (Fr.) Disciple, 2 - Okulalı (mektepli anlamına) = (Fr.) Ecolier, 3 - İrdemen (üniversite talebesi) = (Fr.) Etudiant

Şakul = Şavul

Şâm = Akşam

Şâmil = Kapsal = (Fr.) Qui embrasse

Şâmil olmak = Kapsamak = (Fr.) Embrasser. s'étendre à

Şümul = Kapsama

Şamme = Koklam

Şemim, şemme = Koku

Şemmetmek = Koklamak

Şan = Şan

Şanlı = Sanlı

Şöhret = Ün

Şöhretli, meşhur, müştehir = Ünlü

Şane = Tarak

Şâpâş = Alkış

Şark = Doğu

Şark rüzgârı = Doğu yeli

Garb = Batı

Şimal = Kuzey

Cenub = Güney

Şart = Şart (T. Kö.)

Şa'şaa = Parıltı

Şatır = Şen

Şataret = Şenlik

Şathıyat = Şaka, alay

Şayan = Yaraşır, yakışır, değer

Şayanı hayret = Şaşılacak, şaşılır

Şayanı ihtiram = Saygıdeğer

Şayanı hürmet = Sayılır, sayılacak

Şayanı itimad = Güvenilir, güvenilecek

Şayanı merhamet = Acınacak

Şayanı takdir = Beğenilir, beğendeğer

Şayeste (Bak: Şayan)

Şayet = Eğer, ise, -se

Şâyi = Yayılmış = (Fr.) Répandu

Şayia = Yayıntı = (Fr.) Bruit

Sâyi olmak, şüyu bulmak = Yayılmak

Şüyu = Yayılma

Şaz (Bak: Müstesna) = Ayram

Şeair (Bak: Şiar)

Şeamet = Uğursuzluk, yümsüzlük

Meş'um = Uğursuz, yümsüz

Şeb = Gece

Sebab, şebabet = Gençlik

Şebhun = Gece baskını

Şebeke = Ağ

Şebih = Benzer

Şebnem (Bak: Jale) = Çiğ

Şebpere = Yarasa

Şebtab = Yıldız böceği

Şecaat = Yiğitlik
Şeci = Yiğit
Şecer = Ağaç
Şecere = Kütük
Şedid = Sert, çetin
Şiddet = Sertlik, çetinlik
Şef = Önder
Şefaat = Ötün
Şefaat etmek = Ötünmek = (Fr.) İntercéder
Şefe = Dudak
Şeffaf = Saydam
Şefkat = Sevgenlik
Şefik (Bak: Müşfik) = Sevgen
Şefkat göstermek = Sevgenmek
Şehab = Ağan, ağma
Şehadetname = Diploma
Şehamet (Bak: Şecaat) = Yiğitlik
Şehbal = Kanad
Şehka = Hıçkırık
Şehlevend = Boylu boslu, taylan
Şehper = Kanad
Şehr = Şehir
Şehirci = Şehirci, ürbanist (Terim)
Şehircilik = Sehircilik, ürbanizm
Şehirciliğe müteallik = Urbanik
Belediye = Şarbaylık
Belediye reisi = Şarbay
Şehrah = Anayol
Şehrâyin = Donanma
Şehrî, şehriye = Aylık
Şehvet = Kösne
Tereddüd etmek = Duruksamak
Şekl = Şekil
Tereddüd = Duruksa
Şek = İşkil, şüphe
Şerif = Şerefli
Şelâle = Çağlıyan
Şem'adan = Çırakman
Şemail = 1 - Kılık, 2 - (Bak: Seciye)
Şematet = Gürültü, patırdı
Şems = Güneş
Siperi şems = Güneşlik
Şemsâbâd = Güneşli
Şenaat = Alçaklık
Şeni = Alçak
Şeref = Şeref
Şer = Kötülük, şer
Şer' = Şeriat, yol, noma
Şerh = Genit = (Fr.) Commentaire
Şerhetmek = Genitmek = (Fr.) Commenter
Şerha = Dilim
Şerik = Ortak = (Fr.) Associé
Şirket = Ortaklık, sosyete = (Fr.) Association
Şerir = Kötügen
Serm (Bak: Hayâ), = Utanç
Sermsar, şermnâk, şermende = Utangaç
Setm (seb, kadh) = Sövme, sövgü
Şevk = Şevk (T. Kö.)
Sevket (Bak: azamet, kudret)
Sey = Şey (T. Kö.)
Seyda = Çılgın
Seyh = 1 - Koca, ihtiyar, 2 - Baba (tekkede)
Seyhuhat = Kocalık, ihtiyarlık
Seyn (Bak: ayb)
Seytan = Şeytan
Seytanet = Şeytanlık
Siar = Uyak
Sifahî imtihan = Sözlü smaç
Şikâf = Yarık
- sikâf = Yaran
Sikak (Bak: Nifak) = Ayrılık, ara bozukluğu
Şikâr = Av
Şikârgâh = Avlak
Şikâyet, şekva = Yanı, sızıltı
Şikem = Karın
Şikemperver = Obur
Şikeste = Kırık
Şir = 1 - Aslan, 2 - Süd
Şirâ = Alım
Şirâ' = Yelken

Şirare = Kıvılcım, çakın
Şîrayı yemanî = Yıldırak
Şirin = Tatlı, sevimli
Şita = kış
Şitab = Koşma, atılma
Şitab etmek = Koşmak, atılmak
Şive = Ağız, şiyve
Şive (Bak: İşve, cilve) = Bayla
Şivekâr = Baylan
Şua = Şuvağ
Şube = Kol, şuğbe
Şubede = Hokkabazlık
Şubedebaz = Hokkabaz
Şuh = Oynak, şen
Şule = Şuğle (T. Kö.) alev
Şum = Şom
Şura = Danışıt
Şurayı devlet = Danıştay = (Fr.) Conseil d'Etat
Şuriş = Kargaşa
Şürû = Başlama
Şürû etmek = Başlamak
Şuur = Şuur (T. Kö.),
Şuurî = Şuurel
Tahteşşuur = Asşuur,
Gayrişuurî = Şuursuzca, yadşuurel
Şüceyre = Ağaççık, bodurağaç
Şükûfe = Çiçek
Şüphe = Şüphe (T. Kö.)

T

Taabbüd = Tapınma
Taaccüb = Şaşma = (Fr.) Etonnement
Taaddi (Bak: Tecavüz)
Taaddüd etmek = Çoğalmak, sayısı artmak
Taaffün = Kokşa
Taaffün etmek = Kokuşmak, pis kokmak
Taahhüd = Yüken = (Fr.) Engagement
Taahhüd etmek = Yükenmek = (Fr.) S'engager
Taahhüdlü (mektub) = Bağıtlı = (Fr.) Recommandé
Taakub etmek = Terkişmek, ard arda gelmek = (Fr.) Se succéder, se poursuivre
Taakkul etmek = Anlamak, akıl etmek
Taallûk etmek = İlimek = (Fr.) Se apporter à.., avoir rapport à..
Taallül etmek = Kaçınsamak, ayak sürümek
Taammüd (Bak: tasavvur, tasmim)
Taammüm etmek = Yayılmak, genelleşmek = (Fr.) Se propager, se généraliser
Taarruz = Sürsal, salım, saldırım = (Fr.) Attaque, offense, offensive
Taarruz etmek = Sürsalmak, salmak, saldırmak = (Fr.) Attaquer, offenser, offensif
Taarruzî = Sürsalık = (Fr.) Offensif
Taassub = Bağınazlık = (Fr.) Fanatisme
Müteassıb = Bağınaz = (Fr.) Fanatique
Taatii efkâr (Bak: Hasbihal) = Oylaşma = (Fr.) Echange d'idées
Taatii efkâr etmek (Bak: Hasbihal) = Oylaşmak
Efkârı umumiye = Kamoy = (Fr.) Opinion publique
Reyi âm = Genoy = (Fr.) Plébiscite
Taayyün = 1 - Atanma, 2 - Belit
Taayyün etmek = Belişmek, belli olmak
Tayin etmek = 1 — Atamak (Nasb anlamına) = (Fr.) Nommer
2 — Belirtmek = (Fr.) Désigner
Muayyen = Belli
Taayyüş etmek = Geçinmek
Taazzum göstermek = Uluksanmak, uluksunmak
Müteazzım = Uluksar, bencik = (Fr.) Orgueilleux
Tâb = 1 — Güç, (Takat anlamına)
2 — Parlaklık (Revnak anlamına)
3 — Tazelik (Taravet anlamına)
4 — Saç kıvrımı
Tabaat (Matbaacılık anlamına) = Bası
Tab'etmek = Basmak
Tabı = 1 — Baskı, 2 — Basım

Matbu = Basma
Matbua = Basılı = (Fr.) İmprimé
Matbuat = Basın
Tabaka = Tabaka (T. Kö.)
Tabakatülarz ilmi = Jeoloji
Tâban = Parlak
Tabasbus = Yaltaklık, yaltaklanma = (Fr.) Flatterie
Mütebasbıs = Yaltak = (Fr.) Flatteur
Tâbende = Parlayan
Tâbi, menut, muallâk, vâbeste = Bağınlı = (Fr.) Dépendant
Tâbi = Uyruk
Örnek: *İskoçya İngiltereye tâbidir = İskoçya İngiltere'ye uyruktur.*
Tâbi kılmak, tahtı tâbiiyete almak, münkad eylemek = Uyrutmak = (Fr.) Assujettir
Tâbi olmak, tebaiyet etmek = Uyramak
Tâbiiyet, menutiyet = Bağınç, uyruluk = (Fr.) Dépendance
Metbu = Uyraç
Örnek: *İskoçyalıların uyracı İngiltere'dir.*
Tebaa = Uyru = (Fr.) Sujet
Gavritâbi, müstakil = Bağınsız = (Fr.) İndépendant
Ademi tâbiiyet, istiklâl = Yadbağınç
Tâbiiyeti mütekabile, menutiveti mütekabile = Arsıbağınc = (Fr.) İnterdépendance
Tabiat = Tabiğat
Tabib = Hekim
Tabii = Tabiiğ
Tabir = Deyim = (Fr.) Expression
Örnek: *Başka bir tabirle = Başka bir deyimle*
Tabir (Tefsir) = Yoru
Tabir (Tefsir) etmek = Yormak, yorumak
Tabis = Parlama
Tabnâk = Parlak
Tabiye = Tabye
Tabl = Kös, davul
Tabut = Tabut
Tac = Taç
Tacil etmek = Tezleştirmek, hızlaştırmak, acele-leştirmek, evdirmek = (Fr.) Accélerer, hâter
Tacir = Tecimen
Ticaret = Tecim
Taciz etmek = Başağrıtmak, sıkmak = (Fr.) Ennuyer
Tadad = Sayma, sayış
Tadil = Değişke
Tadil etmek = 1 — Değsirmek = (Fr.) Modifier
2 — Azaltmak = (Fr.) Diminuer
Tafrafüruş = Bolavurt = (Fr.) Charlatan
Tafsil etmek = Ayrınlamak, uzatmak = (Fr.) Détailler
Tafsilât, teferrüat = Ayrın, ayrıntı, uzatı = (Fr.) Détail
Tafsilâtivle = Uzun uzadıva, ayrınlariyle, ayrıntılarivle = (Fr.) En détail
Tagaddi etmek = Beslenmek
Tagallüb = Zorbalık
Taganni (Bak: Muganni) = Şakığ
Taganni etmek = Sakınmak, sayramak
Gına = Sayra, sarkı
Tagavvüb etmek = Kavbolmak, kayıblara karış-mak, ortadan kavbolmak
Tagavvür etmek = Başkalaşmak, özgermek, bozulmak = (Fr.) Changer, se corrompre
Tağvir = Özgerti
Tağşiş etmek = Karıstırıp bozmak
Tağlit etmek = Yanıltmak, şaşırtmak = (Fr.) İnduire en erreur
Tahacçür etmek = Taşlaşmak, taş olmak = (Fr.) Se pétrifier
Tahaffuz etmek = Korunmak, barınmak
Tahaffüf etmek = Hafifleşmek, yeğinleşmek
Tahfif etmek = Hafifletmek, yeğinletmek
Tahakkuk = Gerçekleşme, kesinleme = (Fr.) Vérification
Tahakkuk etmek = Gerçekleşmek
Tahakkuk ettirmek = Kesinlemek, gerçekleştirmek varlaştırmak

Tahakkuk memuru = Kesinci, kesinleyici
Tahkik = Gerçin
Tahkik etmek = Gerçinlemek = (Fr.) Faire une enquête
Tahkikatı adliye = Tüzel gerçin = (Fr.) Enquête judiciaire
Tahkikatı iptidaiye = İlkel gerçin = (Fr.) Enquête préliminaire
Tahakküm etmek = Başatlanmak = (Fr.) S'imposer
Tahalli = Bezenme, süslenme, donanma
Tahallûk etmek = Ahlaklanmak, kılıklanmak
Tahallül = Erime
Tahlil = Çöze, [illegible]
Tahlilî = Çözel
Tahlil etmek = Çözelemek
Tahammuz etmek = Ekşitlemek = (Fr.) Oxydation
Tahammül = Dayanığ, katlantı
Tahammül etmek = Dayanmak, katlanmak, kaldırmak, çekmek, götürmek = (Fr.) Supporter, porter
Tahammür etmek = Ekşimek, acımak = (Fr.) Fermenter
Taharri etmek = Aramak, araştırmak = (Fr.) Chercher
Taharrii âsârı atika = Aramaç
Tahattur etmek = Hatırlamak
Tahavvül (Tebeddül) etmek = Değişmek, dönmek
Tahayyül etmek = Sanaymak, hayal etmek = (Fr.) İmaginer
Tahayyür etmek = Şaşalamak, şaşırmak = (Fr.) S'étonner
Tahayyüz etmek = Seçilmek, yer tutmak = (Fr.) Se distinguer
Tahdid etmek = Sınırlamak, buçlamak, daraltmak = (Fr.) Limiter
Tahdiş etmek = Bulandırmak, karıştırmak = (Fr.) Troubler
Tahkim etmek = Berkitmek = (Fr.) Fortifier
Tahlif etmek = Andiçirmek
Tahlis etmek = Kurtarmak
Tahlisiye = Cankurtaran
Tahlisi giriban etmek = Yakayı kurtarmak, yakayı sıyırmak
Tahlit etmek = Katıştırmak
Tahliye etmek = 1 — Boşaltmak, boşarmak 2 — Bırakmak = (Fr.) Quitter
Tahmil etmek = Yüklemek
Tahmin etmek = Oranlamak, tasınlamak
Tahmin = Oran, tasın
Tahnetmek = Övütmek
Tahnit etmek = Mumyalamak, tütsülemek
Tahrib etmek = Yıkılamak, haraplamak
Tahribkâr (Bak: Harab) = Yıkıcı = (Fr.) Destructeur
Tahrik = Harekete getirme, kışkırtma, uvandırma, işletme = (Fr.) Mettre en mouvement, actionner, provoquer
Tahrik etmek = İşletmek
Tahrik etmek = Uvandırmak
Tahrik etmek = Kışkırtmak
Tahrik etmek = Harekete getirmek
Tahrik etmek (Tüzel anlamı terim koluna bırakılmıştır)
Tahrikâmiz = Kışkırtıcı = (Fr.) Provocant
Tahrikât = Kışkırtım = (Fr.) Provocation
Tahrirat, tezkere = Biti, beti
Tahriren = Yazı ile
Tahrirî imtihan = Yazılı sınaç
Tahriş etmek = Tırmalamak, azdırmak = (Fr.) Gratter, irriter
Tahsil = 1 — Öğrenim = (Fr.) Etude, 2 — Alım, alış = (Fr.) Perception
Tahsil etmek = Öğrenmek, elde etmek, edinmek, almak = (Fr.) Etudier, s'enquérir, percevoir
Tahsildar = Alımcı = (Fr.) Percepteur
Tahsilât = Alınç
Tahsis etmek = Özgülemek = (Fr.) Affecter, destiner, assigner
Taht = Omağ = (Fr.) Trône

Tahtelarz = Yeraltı
Tahtı himayede olan yer = Koruncak = (Fr.) Protectorat
Tahtı tasarrufa almak = İğelenmek = (Fr.) S'approprier
Tahtie etmek = Suçbulmak, kusurlamak
Tahvif etmek = Korkutmak
Tahvil etmek = Değiştirmek, çevirmek, döndürmek
Tahzir etmek = Sakındırmak, çekindirmek = (Fr.) Prévenir
Takaddüm = Öngelme, önün
Takaddüm etmek = Öngelmek
Takallûs etmek = Kasılmak
Takarrüb etmek = Yaklaşmak, yanaşmak
Takarrür etmek = Kararlaşmak
Takaşşür etmek = Kabuklanmak, kabuk bağlamak
Takat = (Kudret anlamına) Enerji, (istitaat anlamına), güç
Takattur etmek = Damlamak, dammak
Takbih etmek = Çirkinsemek, çirkinlemek, çirkin görmek = (Fr.) Blâmer
Takbil etmek = Öpmek
Takdim etmek = 1 - Sunmak = (Fr.) Présenter
2 - Tanıtmak,
3 - İleri tutmak, öntutmak, öneltmek = (Fr.) Précéder, accorder la priorité
Takdim ve tehir = Altüsleme
Takdime = Sunu
Takdir etmek = Beğenmek, değerlemek, değer biçmek
O takdirde = Öyle ise, öyle olunca, öyle olursa = (Fr.) Dans ce cas, alors
Takdis etmek = Kutsamak
Takib etmek = Kovalamak, izlemek, gütmek, peşini tutmak, peşine düşmek, ardına düşmek, arkasından gitmek, arkasından gelmek, terkimek = (Fr.) Poursuivre
Taklib etmek = 1 - Altüst etmek, 2 - devirmek
Taklid = Benzet
Taklid etmek = Benzetlemek
Takrib etmek = Yaklaştırmak, yanaştırmak
Takriben = Aşağı yukarı
Takrir (Kamutay terimi) = Dilerge
Takrir etmek (ders için) = Anlatmak
Taksim = Üleç
Taksim etmek = Üleştirmek, bölmek, ayırmak, bölüşmek, paylaşmak = (Fr.) Partager, diviser
Taksimat etmek = Dağımlaşmak, bölünmek
Taksir etmek = 1 - Kısmak, kısaltmak, 2 - (Bak: Kusur)
Taksit = Bölü
Takt sahibi = Denli
Taktir etmek = Çekmek, damıtmak
Takvim = 1 - Takvim (T. Kö.), 2 - Almanak (T. Kö.)
Takviye etmek = Kuvvetlendirmek, berkitmek, pekiştirmek
Kesbi kuvvet etmek = Berkinmek
Takyid etmek = Kayıtlamak
Takayyüd etmek = Kayıtlanmak
Talâk = Boşama, boşanma
Talâkat = Uzdillik
Taleb = İstek
Talebe = 1 - Öğrenci, 2 - Yetiştirme, 3 - İrdemen
4 - Talbe (Yakutça "Talba,, dan)
Tali = 1 - Taliğ, 2 - Sur = (Fr.) Chance, sort
Talia = İleri kol, önkol
Talik etmek = Asmak, bırakmak, irtelemek = (Fr.) Suspendre, remettre
Talim = Öğretim
Talim etmek = Öğretmek
Talimatname = Öğrenek = (Fr.) Instruction
Taltif etmek = Gönül almak, okşamak, kayramak
Tamâ = Açgözlülük, doymazlık, umdu, umsu
Tamâ etmek = Göz dikmek, umsunmak
Tamâkâr = Açgözlü, doymaz
Tamam = Tam, tüm, bütün, tükel
Tamam etmek = Bağlamak, bitirmek
Tamamı tamamına = Başabaş
Tamamiyet = Bütünlük, tamlık, tümlük
Tamik etmek = Derinlemek, derinleştirmek

Tamim = Genelge = (Fr.) Circulaire
Tamim etmek = Yaymak, genellemek
Tamir = Onarım, onarma
Tamir etmek = Onarmak
Tampon = Baskurut, kurutmaç
Tane (dane) = Tane (T. Kö.)
Tânetmek = Kınamak = (Fr.) Blâmer
Tannan = Tınlı, tınan, tınlıyan
Tansif etmek = İkiye bölmek
Tanzim etmek = Düzenlemek, düzeltmek, düzen vermek, yoluna koymak = (Fr.) Arranger
Tanzir etmek = Eşlemek, benzerini yapmak
Tar = 1 - İplik, ağ, 2 - Karanlık
Tarab = Şenlik, sevinç
Taraç = Yağma, talan, çapul
Taraf = Taraf (T. Kö.)
Tarafgir = Yantaz
Bitaraf = Tarafsız, nötür = (Fr.) İmpartial
Bitaraflık = Nötürlük
Tarassud etmek = Gözlemek
Taravet = Tazelik, körpelik
Tardetmek = Koğmak, püskürtmek
Tarhetmek = 1 - Çıkarmak, indirmek = (Fr.) Soustraire
2 - Salmak (vergi tarhı) = (Fr.) Imposer
Tarif = Tanım
Tarif etmek = Tanılamak, tanımlamak
Tarih = Tarih (T. Kö.)
Tarihî = Tarihiğ
Tarik = Yol
Tariz etmek = Dokundurmak, takılmak, taş atmak = (Fr.) Insinuer
Tarsin etmek = Bekitmek
Tarumar = Dağınık, darmadağın
Tarz = Tarz (T. Kö.)
Tarzı hall = Anlaşıt
Tarziye = Onarsa = (Fr.) Réparation
Tarziye vermek = Onarsamak
Tasaddi etmek = Kalkışmak
Tasallût = Sarkıntılık
Tasallût etmek = Sataşmak, sarkıntılık etmek, saldırmak (Yakutça)
Tasannu = Yapmacık
Tasarruf = 1 - Esilik, sahiplik = (Fr.) Possession
2 - Tutum = (Fr.) Economie
Tasarruf etmek = 1 - Esilenmek, 2 - Biriktirmek, artırmak
Tasavvur = Tasar
Tasavvur etmek = Tasarlamak
Tasdik etmek = Onaylamak = (Fr.) Ratifier
Tasfiye = Arılama, arıtma, süzme = (Fr.) Liquidation, épuration
Tasfiye etmek = Arılamak, arıtmak, süzmek
Tashih etmek = Doğrulamak, düzeltmek
Tasir etmek = Sıkmak, suyunu çıkarmak
Taslit etmek = Üşürmek, başa sarmak
Tasmim etmek = Kurmak
Tasni etmek = Uydurmak düzmek
Tasnif etmek = Sınıflamak, sınıflara ayırmak
Tasrif = Çekit
Tasrif etmek = Çekmek
Tasrih etmek = Açıklamak
Tasvib (Bak: Kabul) = Onam
Tasvib etmek (Bak: Kabul etmek) = Onamak
Tasvir = Sınay
Tasvir etmek = Sınaylamak
Tatbik = 1 - Uygut, taplama = (Fr.) Appliquer
2 - Yeritim (Bak: İcra ve infaz) = (Fr.) Exécution
Tatbik etmek = 1 - Uygutlamak, taptamak
2 - Yeritmek (Bak: İcra ve infaz etmek)
Tatil = Azat
Tatmin etmek = Kandırmak, dinizlemek
Tatvil etmek = Uzatmak
Tavaf = Çevrin
Tavaf etmek = Çevrinmek
Tav'an (Bak: Kerhen) = İsteyerek, gönülden
Tav'an kerhen (Bak: Kerhen) = İster istemez, isteyerek istemiyerek
Tavassut = Aaracılık

Tavassut etmek = Arabulmak, araya girmek
Tavattun etmek = Yerleşmek, vatan edinmek
Tavik = Asıntı
Tavik etmek = Oyalandırmak, asıntıya bırakmak
Taviz = Değişit
Tavk = Boyunduruk, tasma
Tavr = Tavr (T. Kö.)
Tavsiye = Tavsiye (T. Kö.)
Tavzif etmek = Ödevlendirmek, iş vermek
Tavzih etmek = İzahlamak
Tayf = 1 - (Bak: Hayalet) 2 - (Fizik anlamı terim koluna bırakılmıştır)
Tayib etmek = Ayıplamak
Tayeran = Uçuş
Tayyare = Uçak
Tayyareci = Uçman
Tayyetmek = 1 - Gitmek, dürmek, 2 - Çıkarmak
Tazallüm etmek = Sızlanmak, yanıp yakılmak
Tazammun etmek (Bak: İhtiva etmek)
Tazarru (münacat) = Yakarış
Tazarru (niyaz) = Yakarı
Tazarru ve niyaz etmek = Yakarmak
Tazib etmek = Rahatsız etmek, azab vermek
Taz'if etmek = İki kat etmek, ikitlemek
Tazim etmek = Büyüklemek, ululamak
Tazir etmek = Azarlamak
Taziye = Başsağı
Taziye etmek = Başsağlamak
Tazmin etmek = Ödemek, tölemek
Tazminat = Ödek, tölek
Tazyik = Basınç
Tazyik etmek = Sıkıştırmak, basmak
Teadül etmek = Dengeşmek = (Fr.) Equivaloir
Teahhür etmek = Gecikmek, artaklamak, geç kalmak
Teali etmek = Yükselmek, yücelmek
Teallüm etmek = Öğrenmek
Teami = Görmezlikten gelme
Teamül (Bak: âdet, örf) = Törü = (Fr.) Moeurs
Teati = Alıp vermek, verişmek = (Fr.) Echange
Teavün = Yardımlaşma = (Fr.) Aide mutuel
Tebaiyet etmek = Uyurmak
Tebaki etmek = Ağlamsamak = (Fr.) Pleurnicher
Tebarüz etmek = Belirmek
Tebarüz ettirmek = Belirtmek
Tebaud etmek = Uzaklaşmak = (Fr.) S'éloigner
Tebdil etmek = Değiştirmek
Tebeddül = Değişim
Tebeddül etmek = Değişmek = (Fr.) Se changer, se modifier
Tebeyiş = Yerdeğişme = (Fr.) Permutation
Tebellür etmek = Belirmek, billûrlanmak = (Fr) Se cristalliser
Tebenni etmek = Oğul edinmek, oğullanmak = (Fr.) Adopter
Teber = Teber (T. Kö.)
Teberri etmek = Aklanmak, berilenmek = (Fr.) Etre acquitté
Tebriye etmek = Aklamak, berilemek = (Fr.) Acquitter
Teberru = Verit = (Fr.) Don
Teberru etmek = Veritte bulunmak = (Fr.) Faire un don
Tebessüm etmek = Gülümsemek
Tebeyyün etmek = Belgirmek
Tebeyyün ettirmek = Belgirtmek = (Fr.) Etablir, prouver
Tebhir etmek = Buğulamak
Tebid etmek = Bengileştirmek = (Fr.) Eterniser
Ebedî = Bengi = (Fr.) Eternel
Teb'id etmek = Sürmek, ıraklamak
Tebliğ = Bildiriğ = (Fr.) Communiqué
Tebligat = Bilgirit = (Fr.) Instruction
Tebrid etmek = Soğutmak = (Fr.) Refroidir
Tebrik etmek = Kutlamak = (Fr.) Féliciter
Tebşir etmek = Müjdelemek
Tecahül etmek = Bilmezlenmek = (Fr.) Feindre
Tecavüz (Bak: Taarruz)
Tecavüz etmek = Aşmak, geçmek, dokunmak

Mütecaviz, tecavüzkâr = Saldırgan = (Fr.) Agresseur, agressif

Tecdid etmek = Yenilemek = (Fr.) Renouveler

Teceddüd = Yenileşme = (Fr.) Renouvellement

Tecelli etmek (Bak: zuhur etmek)

Tecellüd göstermek = Batırlanmak, batırsımak

Tecemmu = Toplantı, birikit

Tecemmu etmek = Toplanmak, birikmek, yığılmak

Tecennün etmek = Çıldırmak, delirmek

Tecerrüd etmek = Yalınmak, elçekmek, soyutlanmak = (Fr.) S'isoler

Tecrid etmek = Ayırmak, soyutlamak = (Fr.) Isoler, dénuder

Tecessüs etmek = Gözetmek, çaşıtlamak = (Fr.) Espionner

Tecezzi etmek = Cüzlenmek, tikelenmek

Tecil = Sonratım = (Fr.) Ajournement

Tecil etmek = Sonratmak = (Fr.) Ajourner, remettre

Tecrim etmek = Suçlandırmak

Tecrübe = Deneç = (Fr.) Essai

Tecrübe etmke = Denemek = (Fr.) Essayer

Tecviz etmek = Onamak, izin vermek

Örnek: *Ben hareketinizi onamıyorum (tecviz etmiyorum) — Kanun böyle hareketlere izin vermez (tecviz etmez.)*

Tecziye etmek = Cezalandırmak = (Fr.) Punir

Teçhiz etmek = Donatmak = (Fr.) Armer, équiper

Teçhizat = Donatı

Örnek: *Süel donatı = Teçhizatı askeriye.*

Tedahül = Girinç, geri kalan

Örnek: *Geri kalan aylıklar = Tedahülde kalan maaşlar.*

Tedarik etmek = Edinmek, hazırlamak

Tedavi etmek = Sağıtmak, bakmak, eyilemek = (Fr.) Soigner

Tedavül etmek = Geçmek, dönmek, dolaşmak

Tedbir = Tedbir (T. Kö.)

Tedhiş etmek = Ürkütmek, yıldırmak = (Fr.) Effrayer.

Tedehhüş = Yılım, yılgınlık = (Fr.) Epouvanter

Tedehhüş etmek = Yılmak

Tedenni etmek = Alçalmak, gerilemek = (Fr.) Baisser, diminuer, être en décadence

Tedeyyün = Borçlanma = (Fr.) S'endetter

Tedfin etmek = Gömmek = (Fr.) Ensevelir, enterrer

Tedfin merasimi = Gömme alayı = (Fr.) Enterrement

Tedib etmek = Uslandırmak, yola getirmek

Tediye = Ödeme

Tediye etmek = Ödemek, borcunu vermek = (Fr.) Payer

Tedkik etmek (Bak: Tetebbu) = İncelemek, inceden inceye aramak = (Fr.) Etudier, examiner minutieusement

Tedmir etmek = Sındırmak, tepelemek

Tedricî = Derecel = (Fr.) Graduel, progressif

Tedricen = Azar azar, derece derece = (Fr.) Graduellement

Tedvin etmek = Dergimek = (Fr.) Codifier, former un recueil

Tedvir etmek = Çevirmek, döndürmek = (Fr.) Diriger, tourner

Teeddüb etmek = Utanmak, edeblenmek

Teehhül etmek = Evlenmek

Teellüm etmek = Acınmak, elemlenmek = (Fr.) Se chagriner

Teemmül etmek = Düşünmek, düşünüp taşınmak = (Fr.) Réfléchir, méditer

Teenni etmek = 1 - Ağır davranmak = (Fr.) Agir avec précaution
2 - (Bak: İhtivat)

Teessüf etmek = Eseflenmek

Teessür (Bak: hüzün) = Üzün

Teessüs etmek = Kurulmak, yerleşmek

Teeyyüd etmek = Doğru çıkmak, gerçekleşmek = (Fr.) Se confirmer

Tefahur = Övünç = (Fr.) Vantardise

Tefahur etmek = Öğünmek = (Fr.) Se vanter

Tefahhus etmek = Araştırmak

Tefehhüm = Anlama
Tefekkür = Düşünmek = (Fr.) Réflexion
Teferruat = Ayrıntılar = (Fr.) Détails
Teferrüç (Bak: Tenezzüh)
Teferrüd etmek = Tekleşmek, tek olmak, birincileşmek = (Fr.) Se distinguer
Teferrüs etmek = 1 - Sezinlemek, 2 - (Bak: feraset)
Tehassür etmek = Göresimek, özlemek
Tefessuh etmek = Bozulmak, çürümek, kokmak = (Fr.) Se corrompre
Tefe'ül etmek = Uğursamak, fal açmak = (Fr.) Augurer, présager
Tefevvuk = Üstünlük
Tefevvuk etmek = Üstelmak
Tefevvüh = Dil uzatma
Tefevvüh etmek = Ağza almak, ağız bozmak = (Fr.) Proférer
Tefrik = Ayırma
Tefrik etmek = Ayırmak
Tefrika (Bak: fesad)
Tefriş etmek = Döşemek = (Fr.) Meubler
Tefsir = Yora = (Fr.) Commentaire
Tefsir etmek = Yormak, yoramak = (Fr.) Commenter
Teftiş etmek = Teftiş etmek = (Fr.) Inspecter
Tegafül etmek = Anlamazlıktan gelmek, anlamaz görünmek = (Fr.) Feindre de ne pas comprendre
Tehacüm etmek = Üşüşmek, toplaşmak = (Fr.) Assaillir
Tehalüf = Uyuşmazlık
Teharrük etmek = Kımıldamak, harekete gelmek
Tehassun etmek = Sığınmak, puslanmak, kapanmak = (Fr.) Se refugier
Tehaşi (Bak: haşyet, ihtiraz) = Sakınma
Tehaşşüd etmek = Birikmek, yığılmak
Tehcir etmek = Göçürmek
Tehdid = Hötlem, gözdağı = (Fr.) Menace
Tehdid etmek = Hötlemek, yumdurmak = (Fr.) Menacer
Tehevvür etmek = Kızmak, köpürmek, hiddet etmek = (Fr.) S'emporter
Teheyyüç etmek = Heyecanlanmak
Tehi = Boş
Tehie etmek = Hazırlamak
Tehlike = Tehlüke (T. Kö.)
Tehvin etmek = Kolaylaştırmak, hafifletmek = (Fr.) Faciliter, alléger
Tehyic etmek = Heyecanlandırmak
Tehzib etmek = Düzeltmek, temizlemek = (Fr.) Edifier
Tehziz etmek = Titretmek
Tekabül etmek = Karşılık olmak, karşılaşmak, karşılamak
Tekâlif = Vergiler = (Fr.) Impôts
Tekâmül = Evrim = (Fr.) Evolution
Tekâmül etmek = Evrinmek = (Fr.) Evoluer
Tekâpu (Bak: Tezellül, tabasbus)
Tekâsüf etmek (Bak: Kesafet) = Sıklaşmak, toplanmak = (Fr.) S'épaissir
Tekâsül = Üşenme, gevşeklik, erinme = (Fr.) Négligence, manque de soin
Tekâsül göstermek = Üşenmek, erinmek
Tekatu etmek = Çapraşmak, kesişmek = (Fr.) Se croiser, se couper
Tekatu noktası = Çatak = (Fr.) Point de rencontre
Mütekatı = Çapraşık, çatışık
Tekaüd etmek (Bak: Mütekaid) = Emekliye ayırmak = (Fr.) Mettre en retraite
Tekaüd maaşı (Bak: Mütekaid) = Emeklik, emekli aylığı
Tekaüd olmak = Emekliye ayrılmak
Tekavvüs etmek = Kavislenmek
Tekayyüd etmek = Kayıtlanmak
Tekayyüh etmek = İrinlenmek, irin bağlamak
Tekdir etmek = Çıkışmak azarlamak, paylamak = (Fr.) Faire des reproches, réprimander
Tekeffül etmek = Kefil olmak, üstüne almak
Tekellüf = Yapıntı, gösteriş, özeniş

Tekemmül etmek = Erginleşmek, yetkinleşmek, tamlaşmak, tükellenmek

Tekerrür etmek = Tekrarlanmak, tekrenmek = (Fr.) Se répéter

Tekessür etmek = Artmak, çoğalmak = (Fr.) S'augmenter

Tekevvün etmek = Olmak, oluşmak, var olmak, kılınmak

Tekid = Pekit

Tekid etmek = Pekitmek, tazelemek

Teklif = Önerge = (Fr.) Proposition

Teklif etmek (Bak: Tekellüf) = 1 - Önergemek 2 - Öne sürmek, 3 - yüklemek, 4 - ileri sürmek

Teklifsiz = İçli dışlı = (Fr.) Familier

Teklis etmek = Kireçleştirmek

Tekmil etmek = Tamamlamak, tükellemek, bitirmek = (Fr.) Achever, fınir

Tekrar = Tekrar (T. Kö.)

Tekrim etmek = Yüceltmek

Teksif etmek = Sıklaştırmak, koyulaştırmak, toplamak

Teksir etmek = Çoğaltmak

Tekvin etmek = Var etmek, yaratmak, kılmak = (Fr.) Créer

Tekzib etmek = Yalanlamak = (Fr.) Démentir

Telâffuz = Lâfza

Telâffuz etmek = Söylemek, lâfzamak = (Fr.) Prononcer

Telâki etmek = Buluşmak, kavuşmak

Telâkki = Anlayış

Telâkki etmek = Almak, saymak

Hüsnü telâkki etmek = İyiye almak

Sui telâkki = Kötüye almak

Telâş = Telâş (T. Kö.) = (Fr.) Hâte, empressement

Telâtum = Çalkantı = (Fr.) Ondulation

Telâtum etmek = Çalkanmak, dalgalanmak

Telebbüs etmek = Giyinmek = (Fr.) Se vêtir, s'habiller

Telef etmek = Öldürmek, yoketmek, bitirmek = (Fr.) Tuer, dilapider, anéantir

Telehhüf etmek = 1 - (Bak: Teessür, iztırab), 2 - Yanmak, yanıp yakılmak = (Fr. Se lamenter

Televvün = Alacalık = (Fr.) Versatilité, inconstance

Televvün etmek = Alacalanmak

Mütelevvin = Alaca, dönek = (Fr.) Versatile, inconstant

Teleyyün = Yumuşama, sulanma = (Fr.) Amollissement

Telezzüz etmek = Tadalmak, tadlanmak = (Fr. Goûter, se délecter

Telgraf = Telgraf

Posta ve telgraf = Posta ve telgraf ve telefon (P.T.T.)

Telh = Acı

Telhis etmek (Bak: Hülâsa etmek)

Telif etmek = Bağdamak = (Fr.) Concilier

Telifibeyn etmek = Arabulmak = (Fr.) Reconcilier

Telih (Bak: Mabud) = Tanrılaştırma = (Fr.) Déification

Telih etmek (Bak: Mabud) = Tanrısamak = (Fr. Déifier

Tel'in etmek = İlemek = (Fr.) Maudire

Telkih etmek = Aşılamak = (Fr.) İnoculer, vaciner

Telkin = Oydam = (Fr.) Suggestion

Telkin etmek = Oydamak = (Fr.) Suggérer

Tellâl = Çağırtmaç = (Fr.) Courtier, crieur public

Telmih etmek (Bak: ima etmek) = (Fr.) Laisser entendre, faire un allusion

Telvin etmek = Boyamak = (Fr.) Colorer, colorier

Telvis etmek = Kirletmek = (Fr.) Salir

Temadi etmek = Uzamak, sürmek = (Fr.) prolonger, durer

Temas = Değet

Temas etmek = Dokunmak, değmek = (Fr.) Toucher

Temasta bulunmak = Değette bulunmak = (Fr.) Etre en contact

Temaşa = Seyir = (Fr.) Contempler

Temayül = 1 - Eğilim (mey, meyelân) 2 - Eğginlik = (Fr.) İnclination, penchant

Temayül etmek = Eyilmek, eğinmek, yatmak = (Fr.) S'incliner, se pencher

Temayüz etmek = Seçkilenmek, kendini göstermek = (Fr.) Se distinguer

Temdid etmek = Uzatmak = (Fr.) Prolonger

Temekkün etmek = Yerleşmek = (Fr.) S'établir, se fixer

Temellûk etmek = Yaltaklanmak, yüze gülmek = (Fr.) Flatter

Temenni etmek = Dilemek, umunmak = (Fr.) Souhaiter

Temerküz etmek = Merkezleşmek = (Fr.) Se concentrer

Temerrüd = Direnç = (Fr.) Entêtement

Temerrüd etmek = Direnmek = (Fr.) S'entêter

Mütemerrid = Direngen, direnik

Temessük etmek = Tutunmak, yapışmak = (Fr.) Se référer à ...

Temessül etmek = Benzeşmek, sinmek = (Fr.) S'assimiler

Temettu = Kazanç, kâr = (Fr.) Profit, gain

Temevvüç etmek = Dalgalanmak = (Fr.) Onduler

Temeyyu etmek = Suyumak, sulaşmak = (Fr.) Se liquéfier

Temeyyüz etmek (Bak: Temayüz)

Temhir etmek = Mühürlemek = (Fr.) Sceller cacheter

Teminat = İnanca = (Fr.) Garantie

Teminat akçası = Tutak = (Fr.) Cautionnement, garantie

Temin etmek = İnançlamak, inan vermek, sağlamak, elde etmek = (Fr.) Assurer, garantir

Temkin = Ağır başlılık = (Fr.) Dignité

Temkinli = Ağırbaşlı

Temrin = Yumuş = (Fr.) Exercice

Temyiz = Ayırd = (Fr.) Distinction

Temyiz etmek = Ayırdetmek, ayırtlamak, seçmek = (Fr.) Dinstinguer

Mahkemei temyiz = Yargutay = (Fr) Cour de cassation

Divanı temyizi askerî = Süel Yargutay

Divanı muhasebat = Sağışkur = (Fr.) Cour des comptes

Tenakus etmek = Azalmak, eksilmek

Tenakuz = Tutmazlık

Tenasuh = Tondeğişimi = (Fr.) Métempsychose

Tenasüb = Uygu, yakışık, nisbetleşme = (Fr.) Conavenance, proprortion

Tenasül = Dölerme = (Fr.) Procréation, génération

Tenazur (Bak: Mütenazır) = Uyka = (Fr.) Symétrie

Tenbih etmek = 1 - Uyarmak, uyandırmak, 2 - (Bak: İhtar)

Tendürüst = Sağlam = (Fr.) Robuste

Tenebbüt etmek = Bitmek, çimlenmek = (Fr.) Végéter, pousser

Teneffür etmek = İğrenmek, soğumak

Teneffüs etmek = Nefes almak, Solumak, nefeslenmek

Tenevvü etmek = Çeşidlenmek, türlenmek = (Fr.) Varier

Tenevvür etmek = Aydınlanmak, ışımak

Münevver (entellektüel anlamına) = İdemen = (Fr.) İntellectuel

Tenezzüh = Gezinti, seyran = (Fr.) Promenade, excursion

Tenezzül etmek = 1 - İnmek, düşmek, alçalmak 2 - .... a kadar alçalmak, ... a kadar inmek, ... a kadar düşmek = (Fr.) S'abaisser, daigner

Ademi tenezzül = Beğenmezlik = (Fr.) Dédain

Tenfir etmek = Soğutmak, iğrendirmek = (Fr.) Dégoûter

Tenk = Dar

Tenkid etmek = Tenkid etmek (T. Kö.)

Tenkih etmek = Ayıklamak, kırpmak = (Fr.) Nettoyer, diminuer

Tenkil etmek = Tepelemek = (Fr.) Réprimer, châtier

Tenmiye etmek = Büyütmek, yetiştirmek, ürelemek

Tensib etmek = Beğenmek, onamak = (Fr.) Approuver

Tensik etmek = Tevilemek = (Fr.) Réformer

Tenvim etmek = Uyutmak = (Fr.) Endormir

Münevvim = Uyutucu = (Fr.) Soporifique, ennuyeux

Tenvir etmek = Aydınlatmak, ışıtmak = (Fr.) Eclairer, éclaircir

Tenzil etmek = İndirmek, aşağı düşürmek, azaltmak, çıkarmak = (Fr.) Abaisser, soustraire

Terahi (Bak: Tekâsül)

Terakki = İlerleme = (Fr.) Progrès

Terakki etmek = İlerlemek = (Fr.) Progresser, faire des progrès

Terakkiperver = İlerci, ilercil = (Fr.) Pogressiste

Terakkub (Bak: İntizar)

Teraküm etmek = Birikmek = (Fr.) S' accumuler

Terane = 1 - Ötü, 2 - (Bak: Nağme) = (Fr.) Chant

Terazii tarafeyn = Onaşma

Terbiye = Eğitim, yetişki = (Fr.) Education, dressage

Terbiye etmek = Eğitmek, yetiştirmek = (Fr.) Eduquer, élever

Tercih = Üsterim, öneyle = (Fr.) Préférence

Tercih etmek = Üstermek, üstün tutmak, beğenmek, öneylemek = (Fr.) Préférer

Tercüman = Dilmaç

Tercüme etmek (Bak: Mütercim) = Çevirmek = (Fr.) Traduire

Terdif etmek = Ardamak = (Fr.) Faire accompagner

Tereddi = Yozlaşma = (Fr.) Désagréation, dégénérescence

Tereddi etmek = Yozlaşmak = (Fr.) Désagréger, se dégénérer

Tereddüd (Bak: Şüphe) = İkircim = (Fr.) Hésitation

Tereffu etmek = Yükselmek, ağmak, yücelmek = (Fr.) S'élever

Terfi etmek = Geçmek, yukarlamak

Tereke = Bırakıt = (Fr.) Héritage

Terennüm etmek (Bak: Teganni etmek)

Teressüb etmek = Çökmek, dibe çökmek

Tereşşuh etmek = Sızmak = (Fr.) Suinter

Tereşşuhat = Sızıntı

Terettüb etmek = Düşmek = (Fr.) İncomber

Terfih etmek = Ondurmak, genlik vermek, genlemek, gönendirmek = (Fr.) Améliorer

Terfik etmek = Yandamak, yanına katmak, yanına vermek = (Fr.) Faire accompagner

Tergib etmek (Bak: Teşvik) = (Fr.) Encourager

Terhin etmek = Tutuğlamak = (Fr.) Engager, hypothéquer

Terhis etmek = İzin vermek, boşarmak, salıvermek, koyuvermek = (Fr.) Congédier

Terketmek = Bırakmak = (Fr.) Abandonner

Terkib = Katım, somtöz = (Fr.) Composition, synthèse

Terkibî = Somtözel

Terkib etmek = Somtözlenmek katımlamak = (Fr.) Composer

Terekküb etmek = Katımlanmak = (Fr.) Se composer

Terkim etmek = Yazmak

Tersane = Gemlik, gemilik

Tersim etmek = Çizmek, resmini yapmak

Tertib = Sıra, dizi, düzgü, düzem, düzemeç = (Fr.) Série, ordre

Tertib etmek = Sıralamak, dizmek, sıraya koymak, düzmek = (Fr.) Sérier, mettre en ordre

Tertibat (Bak: tertib, tedbir, ihzaiat)
Tertibli = Derilgen, derli toplu, yerli yerinde = (Fr.) Ordonné
Tertibsiz = Savruk, bozuk düzen = (Fr.) Malordonné, désordonné
Terviç etmek = Önürtmek = (Fr.) Soutenir, appuyer
Tervici efkâr (Bak: Mürevviç) = Önürtge
Tesadüf = Raslama = (Fr.) Rencontre
Tesadüfen = Rasgele = (Fr.) Par hasard
Tesadüf etmek = Raslamak, rasgelmek = (Fr.) Rencontrer
Tesadüm = Çarpışma, tokuşma = (Fr.) Collision
Tesahub etmek = Kayırmak, benimsemek = (Fr.) Protéger. s'approprier
Tesamuh (Müsamaha) = Hoşgörme. hoşgörürlük. hoşgörü, göz yumma = (Fr.) Tolérance
Tesanüd = Dayanışma = (Fr.) Solidarité
Tesbit = Sapta
Tesbit etmek = Saptamak = (Fr.) Fixer
Tescil etmek = Kütüğe geçirmek, deftere geçirmek = (Fr.) Enregistrer, inscrire
Teselli = Avunç, avuntu = (Fr.) Consolation
Teselli bulmak = Avunmak = (Fr.) Se consoler
Teselli etmek = Avutmak, avundurmak = (Fr.) Consoler
Teselsül etmek (Bak: Tevali) = Dizilenmek. dizilip gitmek, zincirlenmek = (Fr.) Se succéder s'enchaîner
Tesettür etmek = Bürünmek. örtünmek. kapanmak (Fr.) Se voiler se couvrir, s'enfermer
Tesevvüp (Bak: ihmal. terahi) = (Fr.) Négligence
Teshil etmek = Kolaylaştırmak = (Fr.) Faciliter
Teshin etmek = Isıtmak = (Fr.) Chauffer
Teshir etmek = Almak, ele geçirmek. büyülemek = (Fr.) Conquérir ensorceler séduire
Tes'id etmek = Bayramak = (Fr.) Fêter
Te'sir = Etki = (Fr.) Effet
Tesis (Bak: Müessese)
Tesisat = 1 - Koyaç, koyra, 2 - (Bak: Müessesat) = (Fr.) İnstitution
Tesis etmek = Kurmak
Teskin etmek (Bak: sükûn) = Yatıştırmak, sakinleştirmek, dindirmek, sükûn vermek = (Fr.) Apaiser, calmer
Teslih etmek = Silahlamak = (Fr.) Armer
Teslim = Teslim (T. Kö.) = (Fr.) Livrer
Tesellüm etmek = Teslim almak
Teslimiyet = Verinim, verinselik = (Fr.) Capitulation, résignation
Teslim tesellüm = Alaca verece = (Fr.) Formalité de livré et de reçu
Teslis = Üçleme = (Fr.) Tripler, trinité
Tesmiye etmek = İsimlemek, adlanmak, ad koymak isim vermek = (Fr.) Nommer, dénommer
Tesmiye olunmak = İsimlenmek, aldanmak, ad konulmak, isim verilmek, denmek = (Fr.) Se nommer, s'appeler
Örnek: *Anadolunun birçok yerlerinde vereme ince hastalık tesmiye olunur.= Anadolunun birçok yerlerinde vereme ince hastalık denir.*
Tesri etmek = Süratlendirmek, hızlandırmak, tezleştirmek = (Fr.) Accélerer
Tesrir etmek = Sevindirmek
Tesvid etmek = Karalamak
Tesviye etmek = Düzlemek = (Fr.) Applanir (Düzeylemek) = (Fr.) Niveler
Tesviye ruhu = Düzeygiç
Teşaub etmek = Kol salmak, dallanmak = (Fr.) Se ramifier
Teşbih = Benzetiş
Teşbih etmek = Benzetmek
Teşdid etmek = Sertlendirmek, sertlemek, artırmak, ağırlaştırmak = (Fr.) Rendre dur, aggraver
Teşebbüs = 1 - Girişme, 2 - Girişit = (Fr.) Entreprise
Teşebbüs etmek = Girişmek = (Fr.) Entreprendre

Teşekkül = Şekillenme = (Fr.) Formation

Teşekkül etmek = Şekilleşmek, şekil almak, meydana gelmek, kurulmak = (Fr.) Se former, se constituer, s'organiser, se composer

Örnek: *1 — Semada bir kavsi kuzah teşekkül etti = Gök yüzünde bir alkın şekilleşti (şekil aldı).*

2 — Yedi âzadan teşekkül eden heyeti murahhasa = Yedi üyeden meydana gelen salkur.

3 — Millî itimada istinaden teşekkül eden şu banka = Ulusal güvene dayanarak kurulan şu banka

Teşekkür = Teşekkür (T. Kö.)

Teşennüç = Buruş

Teşennüç etmek = Buruşmak burunmak

Teşerrüf etmek = Onurlanmak, şereflenmek

Tesettüt = Ayrılaşma, dağılma

Teşeüm etmek = Kötümsemek, şomsanmak, kötüye yormak

Teşevvüş = Karmaşlık, karışıklık = (Fr.) Embrouillement

Teşviş etmek = Karıştırmak, bulandırmak

Teşhir etmek = 1 - Göstermek 2 Çekmek (silâh) 3 - Sergemek = (Fr.) Exposer

Teşhis etmek = Tanımak, seçmek = (Fr.) Reconnaître

Teşkil etmek = Şekillemek, şekil vermek, meydana getirmek, kurmak, hükmünde olmak, demek olmak = (Fr.) Former, constituer, organiser, composer

Örnek: *1 — Şurada bir müselles teşkil edelim = Şurada bir üçleme şekilliyelim (buna bir üçleme şekli verelim)*

2 — Bu hareket çalışmamıza iyi bir mebde teşkil eder = Bu hareket çalışmamıza iyi bir başlangıç meydana getirir.

3 — Bir şirket teşkil etmek = Bir sosyete kurmak.

4 — Bu hareketiniz kanunen bir cürüm teşkil eder = Bu hareketiniz kanunca bir suç hükmündedir. (demektir)

Taazzi = Örget

Taazzî etmek (teşekkül etmek) = Örgelenmek örgenmek = (Fr.) S'organiser

Taazzi ettirmek = Öğremek, örgelemek

Müteazzî = Örgen = (Fr.) Organisé

Uzuv = Örge = (Fr.) Organe

Teşne = Susamış, susuz, susak = (Fr.) Altéré (s soiffé

Teşri etmek, taknin etmek = Yasamak, kanun koymak = (Fr.) Légiférer

Kuvvei adliye = Tüzetgen kuvvet = (Fr.) Pouvoir judiciaire

Kuvvei icraiye = Yürütgen kuvvet = (Fr.) Pouvoir exécutif

Kuvvei teşriiye = Törütgen kuvvet — (Fr.) Pouvoir législatif

Meşru = 1 Törümlü = (Fr.) Légitime, 2 - Kanunlu, yollu = (Fr.) Légal

Gayri meşru = 1 - Törümsüz = (Fr.) İllégitime, 2 - Kanunsuz, yolsuz = (Fr.) İllégal

Teşrifat = Protokol

Teşrif etmek = Şereflendirmek, onurlandırmak = (Fr.) Honorer

Teşrih = 1 - Dilge (terim), 2 (Bak: şerhetmek) = (Fr.) Commentaire

Teşrih etmek = 1 - Dilgemek, 2 - (Bak: şerhetmek)

Teşrik etmek = Ortaklamak ortak etmek = (Fr.) Associer

Teşriki mesai = Elbirliği = (Fr.) Collaboration

Teşriki mesai etmek = Elbirliği etmek, elbiretmek = (Fr.) Collaborer

İştirak = Ortaklık, birgelik = (Fr.) Association

Teşvik etmek = 1 Şevklendirmek, önvermek = (Fr.) Encourager, 2 - Ayaklandırmak, kışkırtmak = (Fr.) Soulever

Teşyi etmek = Uğurlamak geçirmek

Tetabuk etmek = Uymak, uygun gelmek — (Fr.) Se conformer

Tetebbu etmek = İrdelemek

Tetevvüç = Taçgiyim
Tetimme = Tümge
Tevakki = Korunma, sakınma
Tevakki etmek = Korunmak sakınmak = (Fr.) Se préserver
Tevahhuş etmek = Ürkmek = (Fr.) S'effrayer
Tevali etmek = Süremek, kovalaşmak, arka arka ya gelmek biribirini kovalamak = (Fr.) Se succéder
Tevarüs etmek = Miraslanmak, miras almak Hériter
Tevatür = Yaygaz = (Fr.) Rumeur, bruit
Tevazün ettirmek (Bak: Muvazene) = Denkleştirmek = (Fr.) Equilibrer
Tevcih etmek = Çevirmek doğrultmak, yönelt mek = (Fr.) Diriger
Teveccüh etmek = Çevrilmek, doğrulmak, dön mek, yönelmek = (Fr.) Se diriger
Tevdiat = Yatırı = (Fr.) Dépôt
Tevdi etmek (Bak Emanet etmek) = (Fr.) Dépo ser
Tevehhüm etmek = Kuruntuya düşmek, vehme düşmek, vehimlenmek
Tevekkül etmek = Belbağlamak = (Fr.) Se résig ner
Tev'em = Eş, ikiz
Tevessü etmek = Genişlemek
Tevessül etmek = Sarılmak = (Fr.) Entreprendre
Tevettür etmek = Gerilmek = (Fr.) Se tendre
Tevezzü etmek = Dağılmak
Tevfikan = ...e göre = (Fr.) D'après
Tevfik etmek = Uydurmak uygunlaştırmak, ya raştırmak = (Fr.) Conformer
Tevhid = Biret, birleştirme = (Fr.) Unification
Tevhid etmek = Birleştirmek biretmek = (Fr.) Unifier
Tevil = Evele çevri
Tevil etmek = Evelemek, çevrilemek
Tevkif = Tutsama = (Fr.) Arrestation
Tevkif etmek = Durdurmak, alıkoymak, tutsamak = (Fr.) Arrêter
Tevkifhane = Tutsalık
Tevkil etmek = Vekil etmek vekil bırakmak, ye rine bırakmak
Tevlid etmek = Doğurmak
Tevsi etmek = Genişletmek = (Fr.) Elargir
Tevsik etmek = Belgelemek
Tevsim etmek = İsim koymak
Tevzi etmek = Dağıtmak
Tevzin etmek = Denkleştirmek, dengelemek
Teyakkuz = Uyanıklık, tetiklik ayma
Teyid etmek (Bak Müeyyide) = Berkitmek, sağ lamak = (Fr.) Confirmer
Tezahür = Gösteri
Tezahurat = Gösterim = (Fr.) Démonstration
Tezahur etmek = Görünmek gözükmek, meyda na çıkmak = (Fr.) Se démontrer
Tezad = Karşıtlık
Zıt = Karşıt
Tezayüd etmek = Artmak = (Fr.) S'accroître, augmenter
Tezebzüb (Bak: Teşevvüş)
Tezehhür etmek = Çiçeklenmek = (Fr.) Fleurir
Tezekkür = Görüşme
Tezeyyün etmek = Bezenmek süslenmek = (Fr.) Se parer
Tezhib etmek = Yaldızlamak = (Fr.) Dorer
Tezkâr (yâd) etmek = Anmak
Tezkâr etmek = Anmak = (Fr.) Mentionner
Tezkere (tahrirat) = Bitik
Tezvir = Dolan, yalan dolan = (Fr.) Intrigue machination
Müzevvir = Dolancı
Tezyid etmek = Artırmak = (Fr.) Augmenter
Tezyif etmek = Alaya almak aşağsamak = (Fr.) Dédaigner, mépriser
Tezyil etmek = Ulamak eklemek
Zeyl = Ardala = (Fr.) Appendice, supplément
Tezyinat (Ziynet) = Bezek
Tezyinatçı = Bezekçi

Tezyin etmek = Bezemek, süslemek = (Fr.) Parer, orner

Tezyinî = Bezeksel = (Fr.) Décoratif

Örnek: *Sanayii tezyiniye = Bezeksel arlar* = (Fr.) Arts décoratifs

Tıbkı = Tıpkı (T. Kö.)

Tılâ etmek = Sürmek

Tılsım = Tılsım (T. Kö.)

Tıyn = Balçık, çamur = (Fr.) La boue

Tıynet (Bak: Hilkat, cibillet)

Ticarethane = Tecimge = (Fr.) Maison de commerce

Ticarî = Tecimel = (Fr.) Commercial

İhracat = Çıka = (Fr.) Exportation

İdhalât = Gire = (Fr.) Importation

Tilâvet = Okuma

Tilmiz = İzdemen = (Fr.) Disciple

Timsal = Sim, sembol = (Fr.) Symbole

Şebih = Simi, simil

Töhmet = Suç = (Fr.) Délit

Tufeylî = Karaboğaz, ekti = (Fr.) Parasite

Tuğyan (Bak: Feyezan)

Tuhafiye = Türlüç

Tuhaf = Tahaf (T. Kö.)

Tuhfe = Armağan = (Fr.) Souvenir, cadeau

Tûl = Boy, uzunluk = (Fr.) Longueur

Türbe = Türbe (Yakutçe "tüörbe,,)

Türş = Ekşi = (Fr.) Aigre

Türrühat = Abuk sabuk

Tütuk = Bürgü, duvak = (Fr.) Voile

Tüvan (Bak: Takat)

Natüvan = Halsiz

Tüveyç = Tümek = (Fr.) Corolle

U

Ubudiyet = Kulluk, kölelik = (Fr.) Servitude

Ubur etmek = Geçmek, aşmak = (Fr.) Passer, franchir

Ubuset = Somurtkanlık, yüz asıklığı = (Fr.) Refrognement

Ucube = Danak = (Fr.) Monstre

Udhuke = Gülenek, gülmece, gülence = (Fr.) Comédie

Udul etmek (Bak: Nükûl etmek) = Vazgeçmek geri dönmek = (Fr.) Se rétracter, reprendre

Ufuk = 1 - Ufuk (T. Kö.) = (Fr.) Horizon, 2 - Gözerim (Ufku mer'i)

Ufkî = 1 - Ufkiğ, = (Fr.) Horizontal, 2 - Düz

Ufûl etmek = Batmak, dolunmak, sönmek, inmel = (Fr.) Coucher, s'éteindre

Ufunet (Bak: Taaffün)

Uhde = Üste = (Fr.) Charge

Uhuvvet = Kardeşlik = (Fr.) Fraternité

Ukab = Karakuş, Tavşancıl

Ukalâ = Bilgiç

Ukde = Düğüm, boğum, ilinti = (Fr.) Noeud

Ukubet (Bak: ceza, eziyet)

Ulûhiyet (Bak Mâbûd) = Tanrılık = (Fr.) Divinité

Ulüv = Yücelik = (Fr.) Grandeur

Ulüvvü cenap = (Fr.) Magnanimité

Ulvî = Yüce = (Fr.) Sublime

Umde = Kök dip prensip

Umk = Derinlik = (Fr.) Profondeur

Umman = Dolay = (Fr.) Océan

Umran = Bayındırlık = (Fr.) Prospérité

Umum = Kamu

Umumî = Genel, kamusal

Umum müdür = Genel direktör

Menfaati umumiye = Kamuğası = (Fr.) İntérêt public

Efkârı umumiye = Kamoy (kamu -oy) = (Fr.) Opinion publique

Reyi âm = Genoy (genel-oy) = (Fr.) Plébiscite

Umur (Bak: maslahat) = İş, işler = (Fr.) Affaire

Umuraşina = İşbilir

Umurdide = Görgülü = (Fr.) Expérimenté

Unf = Kabalık, sertlik = (Fr.) Violence

Unf ile muamele etmek = Terslemek, kaba davranmak = (Fr.) Traiter avec violence

Unsur = İlke = (Fr.) Elément
Örnek: *Anasırı erbaa = Dört ilke*
Unsurî, iptidaî = İlkel = (Fr.) Elémentaire
Unvan = 1 - Başlık = (Fr.) Titre, 2 - (Bak: Lâkab, şöhret) = (Fr.) Réputation
Uruç = Ağmak, yükselmek = (Fr.) Ascension
Usare = Sıkta = (Fr.) Su:
Usul = Usul (T. Kö.) = Méthode
Uzuv = Örge = (Fr.) Organe
Uzvu his = Duyak

U

Übüvvet = Babalık, atalık = (Fr.) Paternité
Ücret = Aktı = (Fr.) Salaire
Ücret (hekim, avukat ücreti) = Onurluk = (Fr.) Honoraire
Ücreti maktua = Kesenek
Üftade = Düşkün, düşmüş
Üknum (Bak: Umde, rükn) = (Fr.) Principe, hypostase
Ülfet etmek = 1 — Sokulmak = (Fr.) Fréquenter 2 — Alışmak = (Fr.) S'habituer, 3—Görüşmek, konuşmak
Üm = Ana
Ümera (Askerlik terimi) = Üssubaylar
Ümid = Umut, umaç = (Fr.) Espoir
Naümid = Umutsuz = (Fr.) Désespéré
Ümmet = Ömet = (Fr.) Peuple
Ümmi = Okusuz, okuma yazma bilmez = (Fr.) Illetré, ignorant
Örnek: *Memleketten ümmiliği kaldırmak için = Yurddan okusuzluğu kaldırmak için*
Ünsiyet (Bak: Ülfet)
Ürcüfe (Bak: Eracif) = (Fr.) Fausse nouvelle
Üryan = Çıplak, cavlak, yalın = (Fr.) Nu
Üsbuî = Haftalık = (Fr.) Hebdomadaire
Üslûb = Uslúb (T. Kö.) = (Fr.) Style
Üstad = Usta, önüt, ustat (T. Kö.)
Üsture = Mit (T. Kö.), sürçek
Üstüvane = Yuvak
Üstüvanevî = Yuvul
Üzlet (Bak: inziva) = (Fr.) Retraite

V

Vabeste = Bağlı
Vacib = Gerekli = (Fr.) Obligatoire
Vâd = Adanç = (Fr.) Promesse
Nezr = Adak = (Fr.) Voeu
Vâde = Ödel, gün = (Fr.) Délai
Vâdetmek = Adamak, söz vermek = (Fr.) Promettre
Vâdettirmek = Söz almak = (Fr.) Faire promettre
Vadi = Dere
Vafi (Bak: kâfi) = Suffisant
Vafır = Bol = (Fr.) Abondant
Vahamet = Ağırlık = (Fr.) Gravité
Vahdet = Birlik = (Fr.) Union
Vâhi = Boş = (Fr.) Vain, futile
Vâhid = Bir ,tek
Vahîm = Ağır, korkulu, tehlükeli = (Fr.) Grave
Vahşet (Bak: gadr) = Yabanlık, yabanilik = (Fr.) Solitude, sauvagerie
Vahşî (Bak: gaddar) = Yaban, yabanî = (Fr.) Sauvage
Vahy (Bak: ilham) = (Fr.) Inspiration
Vâiz = Öğütçen = (Fr.) Prédicateur
Vak'a = Olgu, olga = (Fr.) Fait
Vakfe = Durgu = (Fr.) Arrêt
Vakfı nefsetmek = Özvermek = (Fr.) Se consacrer
Vakf = Bekit
Vâki (Vikaye'den) = Korur = (Fr.) Préservatif préventif
Vaki olmak = Olmak = (Fr.) Arriver, avoir lieu
Emri vâki = Olut = (Fr.) Fait accompli
Vakt = Vakıt (T. Kö.)
Vakur = Ağırbaşlı = (Fr.) Sérieux, grave
Vali = İlbay
Vâlih = Şaşalamış, şaşırmış şaşkın = (Fr.) Stupéfait
Varak = Yaprak = (Fr.) Feuille

Varaka = Keat = (Fr.) Feuille
Varakpare = Yapracık = (Fr.) Ecrit insignifiant
Vareste = Kurtulmuş = (Fr.) Délivré
Varidat = Gelir
Vârid = Yerinde, gelen
Varta = Uçurum = (Fr.) Abîme, précipice
Vasa = Ara, orta, göbek = (Fr.) Milieu
Vasatı = Orta, ortalama = (Fr.) moyen
Vasf (Bak: sıfat) = (Fr.) Qualité
Vâsıl olmak = Varmak
Vasıta = Araç, yol = (Fr.) Moyen
Vasıtai nakliye = Taşıt, Taşıma yaracı = (Fr.) Moyen de transport
Vâsi (Vüs atten) = Geniş = (Fr.) Large
Vâsi (Vasayet'ten) = Atağ = (Fr.) Tuteur
Vasiyet = Tutsu = (Fr.) Testament.
Vasletmek = Bitiştirmek, kavuşturmak, kavşıtmak = (Fr.) Conjoindre unir
Vatan = Yurd, otan, vatan
Vaz'etmek = Koymak = (Fr.) Poser
Vâzetmek = Öğütlemek = (Fr.) Prêcher, conseiller
Vaz'ı esas = Temel atma = (Fr.) Jeter les fondements
Vaz'ı hamletmek = Doğurmak
Vaz'ı yed = Elkoma = (Fr.) Mainmise
Vaz'ı yedetmek = Elkomak
Vazife = 1 - Ödev, 2 - Borç, 3 - İş = (Fr.) Devoir fonction
Vazıh = Açık = (Fr.) Clair
Vaziyet = Durum = (Fr.) Position, situation
Vebal = Suç = (Fr.) responsabilité
Veccâ = Ağrı, acı, sancı = (Fr.) Douleur, crampe
Vecd = Urunç = (Fr.) Extase
Vecde gelmek = Urunmak, kendinden geçmek, = (Fr.) S'extasier
Vech = Yüz
Bervech = Olarak, gibi
Vechile = Böyle, böylece, şöylece, gibi, şekilde = (Fr.) Ainsi
Vecibe = Düşerge = (Fr.) Obligation
Veciz = Lâkonik (T. Kö.)
Vecize = Olger, özsöz = (Fr.) Maxime
Vedâ = Sağlıca = (Fr.) Adieu
Vedâ etmek = Sağlıcamak = (Fr.) Faire ses adie
Vefa = Vefa (T. Kö.), yapa = (Fr.) Fidélité
Vefat = Ölüm, ölme
Vefret = Bolluk, çokluk = (Fr.) Abondance
Vehham = Vehimli = (Fr.) Appréhensif
Ven eten = Ansızın, birdenbire = (Fr.) Tout d' coup
Vehm = Vehim (T. Kö.)
Vekâlet = Vekillik, yekelik
Vekil = Vekil (T. Kö.), yeke
Vekâleten = Yeke olarak, yekelikle = (Fr.) F procuration, par intérim
Velev = Bile, olsa da, ise de = (Fr.) Même si
Velhasıl = Sözün kısası = (Fr.) En résumé, en
Veli = 1- Yatır, eren 2 Ege (erkek), ece (kadı = (Fr.) 1 - Saint 2 - Tuteur, tutrice
Velime = Düğün
Velûd = Doğurgan
Velvele = Gürültü, patırdı = (Fr.) Tumulte
Veliyetmek (Bak: tevali)
Veraset = Irs (T. Kö.)
Verese = Mirasçılar (T. Kö.) = (Fr.) Héritiers
Verid = Karadamar
Vesaire (V. S.) = Ve başkaları (V. B.) = (F Etc..
Vesatet (Bak: tavassut) = (Fr.) Médiation
Vesayet = Atağlık = (Fr.) Tutelle
Vesi = Geniş
Vesika = Belge = (Fr.) Document
Vesile = Yol, dolayı, bahana = (Fr.) Prétexte
Vesilesiyle = Dolayısiyle = (Fr.) A l'occasion
Vesvese = Kuşku = (Fr.) Soupçon
Vesvese etmek = Kuşkulanmak
Veted = Kazık
Veter = Kiriş
Vezn = Tartı = (Fr.) Pesage
Vezne = Kasa = (Fr.) Caisse
Veznedar = Kasacı = (Fr.) Caissier

Veznetmek = Tartınak = (Fr.) Peser
Vicahen = Yüzyüze = (Fr.) Par confrontation
Vicahi = Yüzüne, yuzüne karş. kendi varken = (Fr.) En sa présence
Vicdan = Vicdan (T. Kö.) = (Fr.) Conscience
Viche = Yön, yönet, yönerge = (Fr.) Directif
Vifak = Uygunluk, barış = (Fr.) Concorde
Vikaye etmek = Korumak, esirgemek = (Fr.) Protéger, préserver
Vilâdî = Doğuştan = (Fr.) De naissance, congénital
Vilâyet = İl
Virane = Ören = (Fr.) Ruine, décombres
Virdi zeban etmek = Dile dolamak = (Fr.) Répéter toujours
Vuslat (Vuslet) = Kavuşma = (Fr.) Union, jouissance
Volkan (Bak: bürkân) = Volkan, yanardağ
Vuku (Bak: hudus, tahaddüs) = Olma
Vukuat = Olan biten = (Fr.) Fait, évènement
Mümkün-ül-vuku = Olağan = (Fr.) Possible
Vukuf = Biliş = (Fr.) Connaissance
Vukuf hâsıl etmek = Öğrenmek = (Fr.) Connaître
Vusta = Orta = (Fr.) Moyen
Kurunu vusta = Ortaçağ
Asrı hâzır = Yeni çağ
Kurunu uhrâ = Sonçağ
Kurunu ulâ = İlkçağ
Muasır = Çağdaş = (Fr.) Contemporain
Vusul = Ulaşma = (Fr.) Arrivée
Vuzuh = Açıklık = (Fr.) Clarté
Vuzuhu nazar = Yalgörü = (Fr.) Clarté de vue
Vücub = Düşergem
Vücud = 1 - Varlık = (Fr.) Existance, 2 - Beden = (Fr.) Corps
Vüs'at = Genişlik
Vüsuk = Gerçeklik = (Fr.) Authenticité
Vüsü = Güç = (Fr.) Pouvoir

Y

Yabis = Kuru, kurak
Râtıb = Yaş, yaşak = (Fr.) Humide
Yâdetmek = Anmak = (Fr.) Se souvenir
Yadigâr = Andaç
Yave = Yava
Yaver = Yaver (T. Kö.)
Yazıhane = Yazak, büro (T. Kö.)
Yeis = Umutsuzluk, yeis (T. Kö.) = (Fr.) Désespoir
Yekçeşim = Tekgöz
Yekdiger = Birbiri = (Fr.) L'un l'autre
Yekdil = Birgönül, gönülbir = (Fr.) D'accord
Yeknesak (Bak: Nesak) = Birton, birtarz = (Fr.) Uniforme, monotone
Yekpare = Tekparça = (Fr.) Fait d'une seule pièce, bloc
Yekta = Tek, tekin, benzersiz = (Fr.) Unique
Yed = El
Yedbeyed = Eline, doğrudan = (Fr.) De la main à la main, directement
Yegâne = Biricik, tek = (Fr.) Unique
Yegân yegân = Birer birer, tek tek = (Fr.) Un à un
Yekûn = Tutar, toplama, som = (Fr.) Total
Yemin = Ant = (Fr.) Serment
Yemin etmek = Andiçmek, andetmek = (Fr.) Jurer, prêter serment
Yemin = Sağ
Yesar = 1 - Sol = (Fr.) Gauche, 2 - (Bak: Servet) = (Fr.) Richesse
Yesir = 1 - Kolay, 2 - az
Yetim = Öksüz = (Fr.) Orphelin
Yevmî = Günlük = (Fr.) Quotidien
Yevmi mahsus = Bayragün = (Fr.) Fête
Yevmiye = Gündelik = (Fr.) Salaire
Yübuset = Kuruluk, kuraklık
Yümn = Yüm = (Fr.) Bonne augure

Z

Zâbit = Subay
Zâbıta = Polis
Zabıtname = Tutulga = (Fr.) Procès - verbal
Zâbit vekili = Yarsubay

Zabtetmek = Tutmak, almak, ele geçirmek, kapmak = (Fr.) Saisir, prendre, conquérir, s'emparer

Zade = Oğul

Zadegân = Aksoylar, soyutlar = (Fr.) Les aristocrates, les nobles

Zâf = Zayıflık = (Fr.) Faiblesse

Zafer = Yen, utku = (Fr.) Victoire

Zağ = Karga, kuzgun

Zahif = Sürüncü = (Fr.) Réptile

Zâhir = Dışyüz, açık, belli = (Fr.) Extérieur, clair. manifeste

Zahire = Yeysi = (Fr.) Vivre

Zâhiren = Görünüşte = (Fr.) En apparence

Zâhirî = Dıştan

Zahmet = Emek, sıkın = (Fr.) Peine

Zahmetle = Güçlükle, düşe kalka = (Fr.) Avec peine

Zahmetli = Ağır, yorucu, sıkıntılı = (Fr.) Fatiguant

Zahr = Arka

Zaîf = Zayıf

Zaika = Tadam = (Fr.) Goût

Zail olmak = Savulmak, ortadan kalkmak = (Fr.) Disparaître

Zâir = Göretçi = (Fr.) Visiteur

Zait = 1 - Artık = (Fr.) Excédent, 2 - Arta (Terim) = (Fr.) Plus

Nakıs = 1 - Eksik = (Fr.) Incomplet, 2 - Ekse (terim) = (Fr.) Moins

Zâlim = Kıyan = (Fr.) Cruel

Zam = Artırma, katma, kataç, bindirme = (Fr.) Augmentation

Zamimeten = Üstelik = (Fr.) Outre

Zamir = 1 - Gönül = (Fr.) Coeur, 2 - (Gramer terimi) = (Fr.) Pronom

Zamme = Ötre

Zammetmek = Katmak, bindirmek, artırmak (aylık için)

Zan = Sanı

Zannetmek = Sanmak = (Fr.) Croire

Zannıma göre = Bana kalırsa, bencesi, sanımca, = (Fr.) D'après moi

Zanu = Diz

Zarafet = İncelik = (Fr.) Elégance

Zarar = Zarar (T. Kö.)

Zarf = 1 - Bürüm, kap = (Fr.) Enveloppe
2 (Gramer terimi) = (Fr.) Adverbe

Zaruret = Zorağ, kıstam = (Fr.) Nécessité, gêne

Zat = İzet

Zavahir = Dışyüz, görünüşler = (Fr.) Apparence

Zaviye = Köşe, bucak = (Fr.) Angle

Zayi = Kayıp, yitik

Zebanzed = Kullanılan, konuşulan = (Fr.) Courant

Zebhetmek = Boğazlamak, kesmek

Zebun = Argın, bitkin, bitik = (Fr.) Faible, débile

Zecr (Bak: Meni)
zede = vurulmuş, - uğramış

Zehab = Görüş, sanı = (Fr.) Supposition

Zehabı bâtıl = Boşsanı, çürüksanı = (Fr.) Fausse supposition

Zehhar = Coşkun, kökriyen, kökreyci = (Fr.) Agité, en furie

Zehr = Ağı

Zekâ = Zekâ (T. Kö.) = (Fr.) Intelligence

Zelil = Bayağı, alçak = (Fr.) Ordinaire, bas

Zelzele = Deprem

Zem = Yerme = (Fr.) Diffamation

Zeman = Zaman (T. Kö.)

Zemherir = Karakış

Zemin = Yer, diben (terim olarak)

Ziri zemin = Yeraltı

Zemmam = Yerici, alağız = (Fr.) Mauvaise langue

Zemmetmek = Yermek

Zer'etmek = Ekmek

Zeriyat = Ekin

Zerre = Tike

Zeval (fena anlamına) = Tüken = (Fr.) Déclin

Zeveban etmek = Erimek

Zevk = Zevk (T. Kö.)

Zevrak = Kayık

Zeyl = Ardala

Tezyil etmek = Ulamak, eklemek, ardalamak = (Fr.) Adjoindre, ajouter un appendice

Zıd = Karşıt = (Fr.) Contraire

Zıddiyet (Bak: Tezad)

Zıf = İki kat

Zıl (zılâl) = Gölge = (Fr.) Ombre

Zımnen = Dolayısiyle, alttan alta = (Fr.) Indirectement

Zımnî = Altık = (Fr.) Tacite

Zıya = Işık, yal

Zıyafet = Doy, şölen

Zıyk = Darlık = (Fr.) Gêne

Zib = Bezek, süs

Zihn = Zihin (T. Kö.)

Zikretmek = Söylemek, anmak

Zillet = Bayağılık, alçaklık = (Fr.) Bassesse

Zimmet = Verecek, açık = (Fr.) Dette

Zinde = Dirik, canlı, dinç

Zinhar = Sakın

Zir = Alt, ast

Zira = Çünkü

Ziraat = Tarım

Ziraat Vekâleti = Tarım Bakanlığı

Zirüzeber = Altüst = (Fr.) Sens dessus dessous

Zirve = Tepe, doruk

Ziyade = Artık, fazla (T. Kö.)

Ziyan = Zarar

Ziyaret = Göret

Ziyaret etmek = Görevarmak, göregitmek

Ziyba = Bezekli, bezenmiş, süslü

Ziynet = Süs

Zucret = Sıkılcım = (Fr.) Ennui

Zuhr = Öğle

Zuhur etmek = Görünmek, meydana çıkmak, baş-göstermek = (Fr.) Paraître

Zulm = Zulüm (T. Kö.)

Zulmet = Karanlık = (Fr.) Obscurité

Nim zulmet = Alaca karanlık = (Fr.) Crépuscule

Zübde (Bak: hulâsa)

Zücaç = Sırça

Zühre = Çoban yıldızı = (Fr.) Vénus

Zühul = Atlama, yanılma, unutsama = (Fr.) Erreur

Zühul etmek = Atlamak, yanılmak, unutsamak

Zümre = Köme, klas

Zürra = Çifçi, ekinci

Zürriyet = Döl = (Fr.) Génération, descendance.

— SON

Kılavuz bitmiştir.

Bir iki güne kadar düzeltme listesi çıkacaktır. Gazete parçalarını biriktirmiş olanlar günü gününe yapılmış olan düzeltmelerle bu son düzeltmeye dikkat etmelidirler.

Birçok terimler kılavuza alınmamıştır: Bunlar için terim kolları çalışmaktadırlar. Karşılıklar neşrolununcaya kadar bu terimlerin eski şekilleri klişe olarak kullanılabilir.

Kılavuzdaki türk kökleri hakkındaki irdeller pek yakında neşrolunacaktır.

Türk Dili Araştırma kurumu bir yandan bütün dillerdeki türk lûgatlerini türkçeye çevirmektedir. Etimoloji ve terim kolları da çalışmalarına devam etmektedirler. Kılavuz bu irdellere göre bir düziye zenginleştirilecektir.

PL
189
U43

Ülkü
Osmanlıcadan Türkçeye
karşılıklar kılavuzu

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY